

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**REİSÜLKÜTTÂB RECÂÎ MEHMED EMÎN EFENDİ'NİN
OSMANLI-RUS SAVAŞI'NA DÂİR DERLEDİĞİ RESMÎ
YAZILAR
(1769-1772)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
KURTULUŞ YILDIZ**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. SERDAL SOYLUER**

**EKİM 2017
MUĞLA**

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**REİSÜLKÜTTÂB RECÂÎ MEHMED EMÎN EFENDİ'NİN OSMANLI-RUS
SAVAŞI'NA DÂİR DERLEDİĞİ RESMÎ YAZILAR
(1769-1772)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
KURTULUŞ YILDIZ**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. SERDAL SOYLUER**

**EKİM 2017
MUĞLA**

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TARİH

ANABİLİM DALI

HAZIRLAYAN

KURTULUŞ YILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsünce

Tezli Yüksek Lisans

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 27.11.2017

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 27.10.2017

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Serdal SOYLUER

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Mehmet TEMEL

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ

EKİM 2017

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 20.09.2017 tarih ve 8.03.17 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Tarih Anabilim Dalı **Tezli Yüksek Lisans Programı** öğrencisi Kurtuluş YILDIZ'ın "**Reisülküttâb Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Osmanlı-Rus Savaşı'na Dâir Derlediği Resmi Yazılar (1769-1772)**" adlı tezini incelemiş ve aday 27.10.2017 tarihinde saat 19.00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 30. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oy birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Serdal SOYLUER

Üye

Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN

Üye

Prof. Dr. Mehmet TEMEL

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “ **Reisülküttâb Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Osmanlı-Rus Savaşı'na Dâir Derlediği Resmi Yazılar (1769-1772)** ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça 'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27./11/2017

Kurtuluş Yıldız

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı, Adı : YILDIZ, KURTULUŞ

Referans No: 10140004

TEZİN ADI

**Türkçe: REİSÜLKÜTTÂB RECÂÎ MEHMED EMÎN EFENDİ'NİN
OSMANLI-RUS SAVAŞI'NA DÂİR DERLEDİĞİ RESMÎ YAZILAR (1769-
1772)**

**Y. Dil: OFFICIAL WRITINGS OF FOREIGN MINISTER RECÂÎ
MEHMED EMÎN EFENDİ ON THE OTTOMAN-RUSSIAN WAR (1769-
1772)**

TEZİN TÜRÜ:

Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite: Muğla Üniversitesi

Fakülte: Edebiyat Fakültesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar:

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı :SOYLUER, SERDAL

Ünvanı :Yrd. Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL: TÜRKÇE
TEZİN SAYFA SAYISI: 215

TEZİN KONULARI:

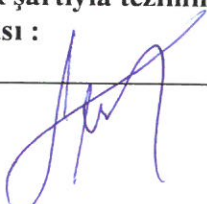
1. Re'îsü'l-küttâb Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Hayatı
2. Osmanlı-Rus Savaşı
3. Mora İsyanı
4. Kırım'ın işgal edilmesi
5. Fokşan Görüşmeleri

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı
2. Re'îsü'l-küttâb Recâî Mehmed Emîn Efendi
3. Osmanlı Devleti
4. Rusya İmparatorluğu

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:

1. 1768-1774 Ottoman-Russian War
2. Foreign Minister Sir Recâî Mehmed Emîn
3. Ottoman Empire
4. Russian Empire

- 1- Teziden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum
- 2- Teziden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir
- 3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezin tamamının fotokopisi alınabilir
- Yazarın İmzası : Tarih 27.11 2017

ÖZET
REİSÜLKÜTTÂB RECÂÎ MEHMED EMİN EFENDİ’NİN OSMANLI-RUS
SAVAŞI’NA DÂİR DERLEDİĞİ RESMÎ YAZILAR

(1769-1772)

KURTULUŞ YILDIZ

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. SERDAL SOYLUER

Ekim 2017, 215 Sayfa

XVIII. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı-Rus ilişkileri büyük bir gelişme göstermiştir. Büyük Petro’nun Rus Çarı olmasıyla birlikte (1682-1721) Rusya İmparatorluğu yayılmacı bir politika izlemeye başlamıştır. Sözü edilen dönemde Osmanlı Devleti’nin siyasi ve ‘askeri anlamda bir gerileme içerisinde olması Rus Devleti’nin emellerini gerçekleştirmesine olanak tanımış ve bu şekilde kuzeyden gelen güçlü bir tehdit olmayı başarmıştır. Bu kapsamda ilkin Lehistan topraklarına saldırmıştır. Rusya’nın yayılmacı politikası, Osmanlı Devleti’nin kuzey hudutlarını tehlike altına almış ve iki devletin ilişkilerini daha da gergin bir hale getirmiştir. Büyük Petro ile başlayan bu süreç ilerleyen dönemlerde II. Katerina’nın (1762-1796) tahta geçmesiyle devam etmiştir. Lehistan’ın iç işlerine karışılması, Osmanlı Devleti’nin savaş kararı almasına sebep olmuş ve sonuçta 1768-1774 savaşı çıkmıştır. Lehistan topraklarının Rusya’nın eline düşmemesi için çaba sarf eden Osmanlı Devleti, savaşta büyük bir hezimete uğramış ve neticede Küçük Kaynarca Antlaşması’nı imzalamak zorunda kalmıştır. Bu elim vak’a hakkında Osmanlı müverrihleri ve devrin görgü tanığı devlet seçkinleri tarafından tutulmuş notlar bu dönem olaylarının aydınlatılmasında önemli bir kaynaktır. Özellikle 1768-1772 yılları arasında Reîsülküttâblık görevini icra iden el-Hac Recâî Mehmed Emîn Efendi’nin biraraya getirdiği yazışma suretleri, savaşın seyri ve Osmanlı Devleti’nin diplomasisi hakkında başka kaynaklarda rastlanmayan bilgileri ihtiva etmesi bakımından büyük önem taşır. Daha önce yayınlanmamış Recâî Mehmed Emîn Efendi’nin bu yazışma sûretlerinin günümüz harflerine çevrilmesi tezimizin konusunu teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı, Re'îsü'l-küttâb Recâî Mehmed Emîn Efendi, Osmanlı Devleti, Rusya İmparatorluğu.

ABSTRACT

OFFICIAL WRITINGS OF FOREIGN MINISTER RECÂÎ MEHMED EMÎN EFENDÎ ON THE OTTOMAN-RUSSIAN WAR (1769-1772)

KURTULUŞ YILDIZ

Master's Thesis, Department of History

Advisor: Yrd. Doç. Dr. SERDAL SOYLUER

October 2017, 215 Pages

Since the beginning of 18th century, the intercourse between the Ottoman Empire and Russia was developed. With Petro's being Russian Isar (1682-1721) Russian Empire began to lead expansionist policies. In that time the Ottoman Empire was in a decline period in political and military fields and this paved the way for the Russian Empire to get what they desired in an easier way. By that way; the Russian Empire was a powerful threat that was coming from the North for the Ottomans. And what the Russian Empire did first of all was to attack to Poland territories. Russia's expansionist policy threatened the Ottoman's North boundaries and this situation made the relationship between Russia and Ottoman Empire more stretched. This process that had begun with Petro continued with Katerina the 2nd (1762-1796) ascending the throne. The Ottoman Empire decided to start a war after Russia's interfering to the internal affairs of Poland and as a result there was the war of 1768-1774. The Ottoman Empire struggled not to give Poland territories to Russia but Ottomans were defeated and Ottomans had to sign the Treaty of Küçük Kaynarca. The notes that were taken by the Ottoman historians and the state elites about this event are important sources to enlighten the events of this period. Especially the copies of the correspondence that Sir el-Hac Recâî Mehmed Emîn, who was the Ottoman foreign minister affairs between 1768-1772, brought together were really important as they revealed the information the we can see nowhere about the progress of the war and the policy that the Ottoman Empire followed at that time. The translation of the copies of these correspondence, which Sir Recai Mehmed Emin brought together and which were never been published before, to the words of today constitutes my thesis's main subject.

Keywords: 1768-1774 Ottoman-Russian War, Foreign Minister Sir Recâî Mehmed Emîn, Ottoman Empire, Russian Empire.

ÖNSÖZ

XVIII. yüzyıl Osmanlı-Rus ilişkileri bağlamında önemli bir yere sahiptir. Özellikle bu yüzyıl içerisinde Osmanlı Devleti açısından önemli sonuçlar doğuran iki savaştan biri hiç şüphesiz 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşıdır. Anılan yüzyılın başından itibaren Büyük Petro'nun Çar olması ile başlayan ve yeni politikalar geliştiren Rus Devleti Kafkasya, Balkanlar ve Avrupa'ya doğru yayılcı bir harekete girişmiştir. Bu durum Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bir takım tehlikeli durumları meydana getirmiş ve bahsedilen yüzyılda iki devlet arasında birkaç savaşa sahne olmuştur. Büyük Petro'dan sonra aynı politikaları amaç edinen Çariçe II. Katerina'nın Kırım'a asker sokarak, iç işlerine müdahale etmesi Osmanlı-Rus ilişkilerindeki gerginliği had safhaya ulaştırmıştır. 1739 Belgrad Antlaşması'yla tesis edilen barış ortamı bu durumla beraber son bulmuş ve Osmanlı Devleti'nin, Rus Devletine harb ilan etmesine sebebiyet vermiştir. Meydana gelen savaş sonunda Osmanlı Devleti büyük bir hezimet yaşamış ve Rus Devleti ile Küçük Kaynarca Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu ağır şartlı antlaşma Osmanlı Devleti için sonun başlangıcı olacaktır.

Söz konusu savaş ve akabinde imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması sebep ve sonuçları bakımından dönemin resmi ve gayri resmi tarihlerinde sıklıkla bahsi geçen bir konu olmuştur. 1768-1772 yılları arasında reîsülküttâblık vazifesini uhdesinde bulunduran, dolayısıyla savaşın ilk safhasına bizzat tanıklık etmiş Recâî Mehmed Emîn Efendi de savaşa dair gözlemlerini ve bazı siyasi yazışmaları müsveddeler hâlinde kaleme almıştır. Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin bu müsveddeleri, dönemi tasvir iden meşhur eserlerden Mustafa Kesbî'nin İbretnüma-yı Devlet ve Ahmed Cavid'in Müntehebât-ı Cavid adlı eserlerinde yer almayan bilgileri muhteva etmesi bakımından son derece önemli bir eserdir. Biz de böyle önemli bir eseri tarih literatürüne kazandırmak amacıyla günümüz harflerine çevirmeyi uygun bulduk.

Çalışmamızda ilk önce Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin hayatı, şahsiyeti ve siyasi faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Devamında ise metnin “Çalışma Yöntemi” adı altında alt başlıklar verilerek eser hakkında bilgi vermeye çalışılmıştır. Metnin yazılması aşamasında transkripsiyon işaretlerinin tümünün kullanılmasına gerek duyulmamış, sadece bazı kelimelerdeki karışıklığı gidermek amacıyla “Metin

Tesisinde Takip Edilen Yol” başlığında belirtilen işaretler kullanılmaya gayret gösterilmiştir.

Başta beni böyle bir çalışmaya yönlendiren, çalışmalarım sırasında yardımını, desteğini ve tavsiyelerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Serdal SOYLUER’e, tez izleme komitemde yer alan ve kıymetli vakitlerini ayıran Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN ile Prof. Dr. Mehmet TEMEL’e, Millet Yazma Eserler Kütüphanesi çalışanlarına ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ndeki araştırmalarım sırasında her türlü kolaylığı sağlayan Başbakanlık Osmanlı Arşivi personeline teşekkür ederim.

Kurtuluş YILDIZ

Muğla, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ.....	1
1- Recâi Mehmed Emîn Efendi'nin Hayatı	4
2- Çalışma Yöntemi	8
2.a. Eserin İçeriği ve Kapsamı	8
2.b. Eserin Nüshası ve Şekil Özellikleri	8
2.c. Metin Tesisinde Takip Edilen Yol	8
RE'ÎSÜ'L-KÜTTÂB RECÂÎ MEHMED EMÎN EFENDİ'NİN OSMANLI-RUS SAVAŞI'NA DÂİR DERLEDİĞİ RESMÎ YAZILAR (1769-1772) (METİN)	10
Eserin Fihristi.....	11
Merhûm Re'îsü'l-küttâb-ı Esbak Recâi El-Hâc Mehmed Emîn Efendi Hazretlerinin Müsveddâtıdır	13
Rusyalu ile Muhârebeye Bâ'is Olan Lehlü İçün Neşrolunan Beyân-nâmenin Sûretidir.....	13
Hotin Kal'ası Yed-i Küffâra Giriftâr Oldukdan Sonra Boğdanlu Dahi 'İsyân Eylediklerini ve Ba'zı Mevâd-ı Mühimmeyi Hâvî Rikâba Gönderilan Takrîrdir.	16
Mora Cezîresi Ahvâline ve Bahr-ı Sefîd'de Olan Rusya Donanmasına Dâir Dîger Rikâb Takrîri.....	22
İnşâ'allahu Te'âlâ İşbu Sene-i Mübârekeke Livâ-yı Kerâmet İhtivâ-yı Hazret-i Sipeh-sâlâr-ı Asfiyâ Alâ Sâhib-hâ Ez-ki İltihâyayı Dâri's-Saltanati's-Seniyyeye Bi'l-Yümmü'z-Zafer Nakl ve Tahrîkde veyâhûd Sinîn-i Sâbıka Misillü Babadağı'nda Tevkîf Emrinde İttifâk-ı Ârâ-yı Bendegân-ı Sadâkat-kârân-ı Devlet-i 'Aliyye ve Hayr-endişân-ı Saltanat-ı Seniyye Üzere İnfirâden ve	

Cumû'an Mecâlis-i 'Adîde'de Vak'î Meşverât'da Rû-nümûn Olan Hüsniyyât ve Mahâzîrin Aklen ve Tecrûbeten Sûret-i Tafsilî	24
Rusya Devleti'yle Mütâreke Fi'l-Kıtâl Olundukda Âna Dâir Kaleme Alınan Mevâd ve Tahrîrâtıdır.	28
Akd-i Mâdde-yi Mütâreke İçûn Ta'yîn Olunan Abdülkerîm Efendi Ordudan Hareket İtmezden Mukaddem Taraf-ı Sadr-ı A'zamî'den Feldmareşale Yazılan Mektûbdur.....	31
Ordu-yı Hümâyûn'dan Bâlâda Muharrer Evrâk ile Gönderilan Rikâb Takrîridir.	39
Mükâlemeye Me'mûr Suvâri Mukâbecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi ile Rusya Fartmareşali'ne [Feldmareşal] İrsâl Olunan Mektûb-ı Hazret-i Sadr-ı A'zamî'nin Sûretidir.	44
Mûmâ İleyh es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin Kabûl-ı Şurût-ı Mütârekeyi Hâvî Rusya Me'mûruna Vireceği Temessükün Sûretidir.....	45
Mütâreke Mükâlemesine Me'mûr Abdülkerîm Efendi Kullarının İzzetlü Re'îs Efendi Bendelerine Tahrîr Eylediği Kâ'imedir. Fi 14 M [Muharrem] Sene [1]186 Ruscuk'dan Yazılmışdır.....	47
Abdülkerîm Efendi Ruscuk'a Ba'de'l-Vürûd Mu'tâd Üzere Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Paşaport [pasaport] Ta'bîr Olunur Vürûd İden Yol Emrinin Tercemesidir.	48
Emr-i Mütâreke Husûsu Nizâm Bulmak Üzere Olduğunu Hâvî Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Cânib-i Sadr-ı A'zamî'ye Vârid Olan Mektûbdur. Fi 23 S [Safer] Sene [1]186.....	48
Hâmiş.....	52
Mevâd-ı Mütârekeyi Müş'ir Mûmâ İleyh Abdülkerîm Efendi'nin Rusyalu'ya Virdiği Temessükün Sûretidir.....	52
Mütâreke Zımnında Şurût-ı Tis'ayı Hâvî Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Vürûd İden Tasdik-nâmedir.....	56
Şart-ı evvel.....	57

Şart-1 sâni	57
Şart-1 sâlis.....	57
Şart-1 râbi‘	58
Şart-1 hâmis	58
Şart-1 sâdis.....	58
Şart-1 sâbi‘	59
Şart-1 sâmin	59
İ‘lân-1 Emr-i Mütârekeyi Hâvî Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Gürcistan Cânibinde Olan Rusya Ceneraline Gönderilan Sened Kâğıdı.	60
Terceme-i Şurût-1 Tis‘a.....	61
Şart-1 evvel	61
Şart-1 sâni	61
Şart-1 sâlis.....	61
Şart-1 râbi‘	62
Şart-1 hâmis	62
Şart-1 sâdis.....	62
Şart-1 sâbi‘	63
Şart-1 sâmin	63
Şart-1 tâsi‘	63
İşbu Mütâreke-i Berriyyeden Sonra Mütâreke-i Bahriyye Mükâlemesine Dahi Teşrifâtî Cânım Hoca Hafîdi Me’mûr Olmağla Şurûtu Hâvî Kaleme Alınan Mütâreke-i Bahriyye Temessükü.....	64
Şart-1 evvel	65
Şart-1 sâni	65
Şart-1 sâlis.....	66
Şart-1 râbi‘	67
Şart-1 hâmis	67

Şart-1 sâdis.....	68
Şart-1 sâbi‘	69
Şart-1 sâmin	69
Şart-1 tâsi‘	70
Hâtime-i Şurût-1 Mütâreke-i Bahr-1 Sefid.....	70
Akdeniz’de Rusya Ser ‘Askeri Olan Cenerale Safvet-i Derûniyeyi Müş‘ir Sadr-1 A‘zam’ dan Mektûb.	71
Devlet-i Rusya Tarafından Murahhas-ı Evvel İ‘tibârıyla Musâlahaya Me’mûr Topcu ‘Askerinin Baş Cenerali Konte Gregorgoric Ornof [Alexei Grigoryevich Orlov] Tarafından Hâlâ Sadr-1 A‘zam ve Sipeh-sâlâr-1 Ekrem Efendimiz Hazretlerine Gelan Sadâkat-nâme’nin Tercemesidir.	72
Cânib-i Ma‘âlî Menâkıb-1 Hazret-i Âsafîyye Rusya ‘Askeri Fartmareşali [Feldmareşal] Tarafından Bu Def‘a Vâride Olan Tahrîrâtın Tercemesidir.	73
Sâhib-i Devlet Efendimiz Hazretlerine Murahhas-1 Sânî İbrişkof Tarafından Vâride olan Tahrîrâtın Tercemesidir.....	74
Şahin Giray Nâm Kalga[y]’nın Rusya İmparatoricesine Lisânen Takrîri Tercemesi Olup Kırım’ın Serbestliğı İltimâsını Hâvîdir.	75
Ve İmparatorice-i Müşârun ileyhâ Tarafından Olmak Üzere Viçe-Kancileyer [Kançılırya] Ta‘bîr Olunur Vûkelâsından Cevâb Virüp Didi ki.	75
Devlet-i ‘Aliyye’nin Rusyalu ile Azak Tarafının Hudûduna Dâir Ahd-nâmede Mastûr Şurûtdan İhrâc Olunup Murahhas-ı Evvel Osman Efendi’nin Ma‘lûmu Olmak İçün Tarafına Gönderilan Sûretidir.	76
Azak Cânib-i Muhaddidlerinin Kat‘-1 Hudûd ve sâ’ir Umûr-1 Me’mûrelerinin İtmâmların Müş‘ir Hücetin Sûretinden İhrâc Olunmuşdur.	76
Moskov Muhaddidinin Dahi Mübâdele ile Rus Lisânı Üzere Virdiğı Temessükünün Devleti Ser-kâtibi Olan Nelis Ol Tarafda İtdiğı Tercemesinden İhrâc Olunmuşdur.	77
Nehr-i Ten Sevâhilinde Vak‘i Ba‘zı Kılâ‘ın Mevziî Zımnında ve Moskovlu’nun Kâ’imleri Mûcibince Bundan Akdem Devlet-i ‘Aliyye ile Rusya Devleti	

Beyninde Vak'ı Olan Muhârebenin Keyfiyyetine Dâir Bir Varakanın Tercemesi Olup Bu Dahi Osman Efendi Tarafına Gönderilmiştir.	78
Azak ve Nehr-i Ten Keyfiyyâtına Dâir Tarafına Gönderilan Evrâka Cevâb Olarak Osman Efendi'nin Der-'aliyye'de Re'îs Vekîli İsmâil Beg'e Gönderdiği Kâğıddır. Fi 24 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186.....	81
Bu Dahi Fokşan Kasabası'na Üç Merhale Kalarak Osman Efendi'nin Tarafından İsmâil Beg'e Vârid Olan Mektûbdur. Fi 24 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186.....	84
Elçiler Keyfiyyâtına Dâir Ordu-yı Hümâyûn'dan Osman Efendi'nin Yine Re'îs Vekîli Bege Gönderdiği Kâ'imesidir. Fi 10 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186 Târîhiyle.....	86
Mevâd-ı Musâlahaya ve sâ'ir Husûsa ve Elçiler Keyfiyyâtına Dâir Ordu-yı Hümâyûn'dan Osman Efendi'nin Re'îs Vekîli Bege Gönderdiği Diğer Kâ'imesidir. Fi 21 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186 Târîhiyle.....	88
Murahhas-ı Evvel Osman Efendi'nin Götürüp Getürdüğü Esâs-ı Musâlaha Mevâdının Kâ'imesidir.	94
Bu Mâddeye Ruhsatı Hâvî Sâdır Olan Hatt-ı Hümâyûn Sûreti.	94
Bu Mâddeye Dahi Ruhsatı Muhtevî Sâdır Olan Hatt-ı Hümâyûn Sûreti.	95
Haziran'ın On Altıncı Günü Târîhiyle Rusya Murahhası İbrişkof'dan Prusya Elçisine Gelan Mektûbdur.	98
Murahhas-ı evvel Tevkiî Osman Efendi'nin Haymesinde Mâh-ı Rebû-Sânî'nin Dördüncü Günü Nemçe ve Prusya Elçileri ile Re'îsü'l-küttâb Ahz-ı Mülâkat ve Ba'zı Husûs Müzâkeresine ve İcrâ-yı Resm-i Mihmân-Nevâzîye Me'mûr Olmağla Meclis-i Mezbûrda Cereyân İden Mübâhasenin İcmâli.	99
Cânib-i Sadr-ı A'zamî'ye Leh Cumhûrlarından Potoski'nin Vârid Olan Mektûbu Tercemesidir.	103
Taraf-ı Sadr-ı A'zamî'ye Cumhûr-ı Leh'in Mareşali Mihail Krazinski ve Mihail Yuvanic Litvanya Dükası'nın Konfederât Mareşali'nin Gönderdiği Mektûb Tercemesidir.	104
Taraf-ı Sadr-ı A'zamî'ye Racivil Düka'nın Yazdığı Mektûbun Tercemesidir.	105

Litvanya ‘Askerinin Ser-gerdesi Yasef Pyrebkena Sapyaha’nın Mektûbu Tercemesidir.	106
Litvanya’nın Hatman ve ‘Askerinin Ser-gerdesi Mihail Okunski’nin Mektûbu Tercemesidir.	106
Potoski’yi Leh’e Götüren Dîvân-ı Hümâyûn Çâvûşlarından Ahmed Çâvûş’un Tahrîridir. Fi Gurre-i Ra [Rebû’l-evvel] Sene [1]186.	106
Rusya Murahhası İbrişkof’un Esnâ-yı Râhda Osman Efendi’ye Gelan Mektûbu Olup Meâli Kendinin ve Refîkının Hadem ü Haşemini Beyândan ve Mikdârını İ’lândan İbâretidir.	108
Bu Dahi Mersûm İbrişkof’dan Esnâ-yı Râhda Efendi-i Mûmâ İleyhe Vârid Olan Mektûbdur. Meâli İşlere Hulûs Üzere Sa’y İdeceğini Beyândan İbâretidir.	108
Bu Def’a Ordu-yı Hümâyûn’dan İhrâc Olunan İki Nefer Ser ‘Asker-i Zafer- perverin Ma’iyyetlerine Terfîk Kılınan ‘Asâkir ve Mühimmâtın Nizâm ve Râbitaları Husûsunda Kaleme Alınan Keyfiyyâtı Mübeyyin Kâ’imedir Ki Ordu- yı Hümâyûn’un Osman Efendi Hazretlerinin Tahrîr ve Tahrîrleri Üzere Hareketinde Masârif-i Kesîre ve Mahâzîr-i ‘Adîde ve Su’ûbât-ı Şedîde Der-kâr Olduğuna Binâen Zîre Mastûr Nizâm ve Râbita İhtiyâr Olunmuşdur.	110
Mahal-i Mükâleme Olan Fokşan’a Ba’de’l-Vusûl 5 Ca [Cumâde’l-ûlâ] Sene [11]86 Târîhiyle Elçilere ve sâ’ir Ba’zı Mu’âmelâta Dâir Osman Efendi’den Re’îs Vekîli İsmâîl Beg’e Gelan Kâ’imedir. Fi 11 Ca [Cumâde’l-ûlâ] Sene [11]86.	115
Osman Efendi Tarafından Ruscuk Ser ‘Askeri Vezîr Ali Paşa’ya Ba’zı Vesâyâyı Hâvî Gönderilan Kâ’imenin Sûreti Olup Bu Dahi İsmâîl Beg Cânibine Vârid Olmuşdur. Fi 8 Ca [Cumâde’l-ûlâ] Sene [11]86.	121
Ba’zı Gûnâ Mukteziyât Mülâhazasıyla Medâr-ı Teshîl-i Maslahat Olmak Tasavvuruna Mebnî Kable’l-Mükâleme Rusyalı Murahhaslarına Tercemesiyle Ma’an Virilmek Üzere Lâyih-zamîr Olup Sevânih İsmiyle Te’lîf ve Tertîb Olunan Sûretidir.	122
Sâniha-ı Ūlâ.	123
Sâniha-ı Sâniye.	123

Sâniha-ı Sâlise.....	124
Mahal-i Mükâlemede Mübâdeleten Rusya Murahhaslarına Virilan Mukaddemenin Sûretidir.	125
Rusya Murahhaslarıyla Meclis-i Evvelde İktizâ İdecek Mukaddeme-i Tafsilden Tehâşî Olunarak Bu Mazmûn Üzere Tesvîd ve Tahrîr Olunup Tercemesiyle Arz Olunduğu.	126
Mahal-i Mükâlemede Rusya Murahhaslarının Mübâdele Vechile Virdikleri Mukaddemelerinin Sûretidir.	126
Sevânih Mazmûnunu Teslîm Mefhûmunda Rusya Murahhaslarının Virdiği Sened Takrîridir.	127
Mahal-i Mükâleme Olan Fokşan'a Ba'de'l-Vusûl Vürûd İden Tahrîrât-ı Hazret-i Sadâret-Penâhiyye Cevâb Olmak Üzere Osman Efendi Tarafından Tahrîr ve Tesyîr Olunan Kâ'imenin Sûretidir. 4 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [11]86.....	128
Osman Efendi Tarafından Der-'aliyye'de Re'îs Vekîli İsmâîl Beg'e Vârid Olan Kâ'imedir. Fi 5 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [1]186.	131
Der-'Aliyye'de İsveç Tercemânının Takrîridir.....	133
Temdîd-i Müddet-i Mütâreke İçün Virilan Temessükün Sûretidir.....	133
Ruhsat-nâmelerimizde Mezkûr Ahd-nâme Tagyîrinin Tasdik-nâmeye Tebdiline Ta'ahhüdü Müş'ir Temessükün Sûretidir.	134
Rusyalı'nun Ruhsat-nâmeleri Sûretidir.....	135
Rusya Murahhaslarıyla Ruhsat-nâmeler Mübâdelesine Mebnî Olan Yevm-i Mülâkâtda Elçiler Mübâhasesinin Gâyetlerinde Çünkü İhtiyât Buyurursuz Ağız Kelâmına İltifât Buyurmayup Takrîriniz ile Kitâben Cevâb-ı Metâlîbe Buyurun Didiklerine Binâen Yazılıp Rusya Murahhaslarına Virilan Takrîrdir.	137
Elçiler Husûsuna Dâir Murahhas Osman Efendi Taraf-ı Sadâret-penâhî'den Yazılıp Gönderilan Kâ'imenin Sûretidir.....	139
Rusya Murahhaslarından Kitâben Mutâlebe Olunan Elçiler Husûsunun Takrîri Olup Sened Olmak Üzere Virmişlerdir.	140

Mâh-ı Cumâde'l-ülâ'nın Onuncu İsneyn Günü İkinci Def'ada Akd Olunan Meclis-i Mükâlemede Güzerân İden Mübâhisi Müş'ir Osman Efendi Tarafından Sadr-ı A'zam Hazretlerine Yazılan Kâ'imedir.	141
Hâmiş	142
Rusyalu'nun Arz Eyledikleri Şurût-ı Selâse Esâs-ı Musâlaha Olmak Üzere Mübhemen İrâd Olunmağla Osman Efendi Dahi İzâh ve Teşrîhini Taleble Başî Örtülü Cevâb-ı Hakîmâne Virüp Mukâbele-i Bi'l-Misl Eylediğini Müş'ir Kâ'im-makâm Paşa Hazretlerine Yazdığı Ka'imedir. Bir Ayni Dahi Re'is Vekîli Beğedir.....	143
Meclis-i Mükâleme-i Sâniyede Olan Müzâkere Muktezâsınca Bundan Sonra İ'tâsı Lüzûmı Mülâhazasıyla Kaleme Alınup Tehiyye Olunan Mukaddemenin Sûretidir. İktizâ İder ise Virilecekdir Deyu 17 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186 Târîhinde Osman Efendi Tarafından Vürûd Eylemiştir.....	145
Rusya Murahhaslarının Hâl ü Şânlarını ve Mutavassıt Elçilerin Meclis-i Mükâlemeden Memnû' Olduklarını ve Yâsînci-zâde Efendi'nin Da'vâ-yı İstiklâlini ve Rusya Murahhasları Müfâharet ve Mükâbere İzhârıyla Ordu-yı İslâm'dan Aldıkları Çadırlarda Kıyâm ve Vüzerâ ve Ricâl Rahtları ve Simli Gaşiyeler İsti'mâl Eylediklerini ve Musâlahaya Aceleleri Olmadığını Müş'ir Kâ'imedir.	146
Ruhsat-nâmede Olan Ahd-nâme Lâfzını Tasdîk-nâmeye Tebdil İçün Ordu-yı Hümâyûn'dan İsdâr Olunup ve Devlet-i 'Aliyye Murahhasları Tarafına Gönderilan Fermân-ı Âlî-şân Sûretidir.	149
Rusya Murahhaslarının Kırım Serbestiyyeti Husûsunda İsrârları Olduğu ve Eger Da'vâlarından Dönmeyüp Fesh-i Mükâleme Sûretleri Rû-Nümâ Olur İse Zararsızca Kabûle Ruhsat Talebini Müş'irdir. 20 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene 1186.	150
Def'a-ı Sâlisede Akd Olunan Meclis-i Mükâlemenin Mahsûlüdür.	155
Rusyalu'nun Kırım Mâddesinde İsrârları Kemâlde Olduğunu Müş'ir Meclis-i Sâlisden Sonra Vürûd İden Kâ'imedir.....	157
Kenâr.....	160

Bu Dahi Osman Efendi Tarafından Vürûd İden Kâ'imedir.....	160
Kenâr.....	161
Mutavassıt Elçilerin Meclis-i Mükâlemeye 'adem-i Duhûllerine Dâir Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin Elçiler ile Güzerân İden Mübâhasesidir. 20 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [1]186.	161
Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin İbrişkof İle Elçilere Dâir Güzerân İden Ebhâs Olmağla Tercemânın Takrîridir.	165
Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin Sonraki Tahrîridir.	167
Osman Efendi Tarafından Re'îsü'l-küttâb Abdürrezzâk Efendi'ye Vârid Olan Kâ'imedir.	171
İşbu Tahrîrât Rikâb-ı Hümâyûn'a Ordu Tarafından İrsâl Olundukda Takrîr-i Âlî	172
Murahhas-ı Evvel Osman Efendi Tarafından Vârid Olan Kâ'imedir.....	174
Bu Dahi Murahhas Efendiler Tarafından Vârid Olan Kâ'imedir.	176
Zeyl	179
Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin Takrîridir.	180
Kenârlar	183
Bu dahi.....	183
Bu dahi.....	183
İşbu Tahrîrât Dahi Rikâb-ı Hümâyûn'a Gönderildikde Yazılan Takrîr-i Âlî... ..	183
Sadr-ı A'zam Tarafından Osman Efendi'ye Yazılan Kâ'imedir.	184
Şahbaz Giray Sultân Tarafından Re'îs Efendiye Gelan Kâ'imedir.	187
'Ulemâ-yı Kırım'dan Kutbeddin Efendi Tarafından Kırım'da Mesned-i Hânîde Mukîm Sâhib Giray Sultân'a Yazılan Mektûbun Sûretidir.	187
KAYNAKÇA	210
EKLER	212

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklama
B	Receb
Bkz.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Ca	Cumâde'l-ûlâ
C	Cumâde'l-âhır
H.	Hicri
Haz.	Hazırlayan
Ktp.	Kütüphanesi
M.	Miladi
M	Muharrem
N	Ramazan
Nr.	Numara
Ra	Rebû'l-evvel
R	Rebû'l-âhır
S	Safer
Ş	Şa'bân
TTK	Türk Tarih Kurumu
Ty.	Basım Tarihi Yok
Üniv. Ty	İstanbul Üniversitesi Tarih Yazmaları Kütüphanesi
vb	ve benzeri
vr.	varak

Yay. Haz.

Za

Z

Yayına Hazırlayan

Zilkade

Zilhicce

GİRİŞ

XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti adına önemli olaylarından biri şüphesiz Rus Devleti ile giriştiği savaştır. Bu çalışmada, Osmanlı Devleti ile Rus İmparatorluğu arasında 1768-1774 yılları arasında meydana gelen savaşın ilk safhasında (Ekim 1768-21 Ocak 1772) reisülküttaplık makamında bulunan Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin söz konusu savaşa dair önemli resmî yazıları derlemesinden oluşan eserinin günümüz Türkçesine kazandırılmasını hedeflemektedir. Bu nedenle çalışmaya “Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Osmanlı-Rus Savaşı'na Dâir Derlediği Resmî Yazılar (1769-1772)” şeklinde bir başlık koymayı uygun gördük.

Osmanlı Devleti Tarihine dâir vak'ânüvisler tarafından kaleme alınan vekayinâmeler dışında, devlet idaresinin çeşitli kademelerinde görev yapmış bir takım zevâtın derledikleri resmî yazılardan müteşekkil veya yaşadıklarına ilişkin gözlemlerini muhtevi eserlerin de mevcudiyeti malumdur. Bu eserlerin bazıları özellikle son zamanlarda yapılan ve sayıları hayli artan bilimsel çalışmalarla günümüz Türkçesi'ne kazandırılmıştır. Tespit edilebilen, fakat günümüz Türkçesi'ne henüz çevrilmemiş olanlarından güç de olsa istifade edilebilmektedir. Araştırmalarımız neticesinde Reisülküttap Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı sırasında savaşa dair derlediği resmî yazılardan oluşan eserin henüz ilmî bir çalışmanın konusu olmadığı tespit edilmiştir.

Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin derlemelerinde söz konusu savaşın başlamasına yönelik sebepler, önemli bir kısmı teşkil etmektedir. 1736 yılında başlayan Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı'na 1739 yılında imzalanan Belgrad Antlaşması son vermiştir. Bu antlaşma özellikle Osmanlı Devleti ile Rus İmparatorluğu arasındaki çatışmaların merkez noktasını oluşturan Azak kalesi ve civar hudutlara, Tatarlar'la Rus Devleti'ne tabi Kalmuklarla olan çatışmalara ve Rusların Karadeniz'de ticaret yapmalarına dâir sorunları çözüme kavuşturmuştur. Ancak ilerleyen süreçte Rus Devleti'nin antlaşma şartlarını ihlâl ederek sınırda yeni kaleler inşa etmeye başlaması, iki devleti muharebeye sürükleyen sebeplerden biridir. Bununla beraber dönemin Lehistan kralı olan III. August'un ölümü ile meydana gelen otorite boşluğu, Rus Çariçesi II. Katerina'yı harekete geçirmiş ve Çariçe, Leh tahtına kendi desteklediği Stanislav

Poniatowski'yi kral tayin etmiştir. Akabinde Lehistan'da konfedere hatmanlar bu durumu kabul etmeyip direniş göstererek karşı koymaya çalışmışlardır. Bu direniş kırmak maksadıyla Rus ordusunun harekete geçerek Osmanlı sınırına kadar gelip Balta şehrine saldırdığı ve birçok Müslüman'ı öldürdüğü eserde ayrıntılı olarak betimlenmektedir.

Eserde Osmanlı-Rus muharebesi sırasında Avrupa devletlerinin, savaşın taraflarını birbiri aleyhine kışkırtmalarına da yer verilmektedir. Dubrovnik Knezliği, Rus donanmasının Akdeniz'de Korfu ve Zaksa adaları cihetinde bulunduğunu Bosna Valisi Vezîr Mehmed Paşa'ya haber vermektedir. Özellikle Venedik Cumhuriyeti'nin ve İngiliz Devleti'nin Rus donanmasına mürettebat tedariki ve kılavuzluk konularında birtakım yardımlarının olduğuna dair Dubrovnik Knezliği ile Bosna vâlisi Vezîr Mehmed Paşa arasındaki yazışmalardan anlaşılmaktadır.

Savaş sırasında Ruslar, Kırım ve Balkanlar'da Osmanlı Devleti'ne ait birçok önemli mevkiyi ele geçirmiştir. Keza Akdeniz'de de Rus donanmasının önemli başarıları göze çarpmaktadır. Nemçe (Avusturya) ve Prusya, savaşın tarafları arasında sulhu sağlamak maksadıyla bir takım girişimlerde bulunmuşlardır. Buna istinaden kara savaşını bitirmek gayesiyle Osmanlı Devleti tarafından süvârî mukabelecisi Abdülkerim Efendi, Dürrî Efendi ve dîvân tercümanı olan İskerlet Bey görevlendirilmiştir. Rus Devleti'nin Tuna cephesindeki karârgâhı olan Yergöğü'nde Mayıs 1772'de Abdülkerim Efendi ve Rus müsteşarı Simulin arasında 9 maddeden oluşan bir mütarekename imzalanmıştır. Bu mütarekeyle Osmanlı Devleti ile Ruslar arasındaki savaş hali geçici süreyle son bulmuş ve diğer bölgelerde bulunan iki tarafın askerlerine mütareke antlaşmasının imzalandığına dâir ulaklar gönderilmiştir. Mütareke müddetince Osmanlı ve Rus askerlerinin, oldukları yerde kalmaları kararlaştırılmıştır. İki taraf arasında hudûdlar tespit edilip kesinleştirilinceye dek, Tuna Nehri sınır kabul edilmiş ve burada tahrip olunan kale ve binaların tekrar onarılmaması şart koşulmuştur. Mütarekenin imzalandığı haberi Özi ve Kılburun'a haberi ulaştıktan sonra buralara yeniden asker takviyesi ve mühimmat tedariki olunmaması gibi ihtarlar da bulunulmuştur.

Kara savaşlarının ardından, deniz savaşlarını da sonlandıran mütarekename için Osmanlı Devleti adına Cânım Hoca Mehmed Paşa'nın torunu Mustafa Bey Bare

(Paros) adasına gönderilmiştir. 22 Haziran 1772'de Mustafa Bey ile Rus Amiral Spiritov arasında 9 maddeden müteşekkil ayrı bir mütareke anlaşması imzalanmıştır. Mütarekede Akdeniz'de bulunan iki devletin donanmaları arasındaki savaş hali sona ermiş, Rus donanmasının Taşoz Adası'yla Girit Adası arasında ehl-i İslâm'ın meskûn olmadığı sularda kalması kararlaştırılmıştır. Bunun dışında mütareke süresince Akdeniz'de var olan kalelere, adalara, Anadolu ve Rumeli taraflarındaki askerlere Akdeniz'den Boğaz hisarlarına silah, mühimmat ve edevat tedarikine dâir mülazımların gönderilmemesine yönelik ihtarlar mütareke maddelerinde yer almıştır.

Taraflar arasında sulh müzakerelerinin yeniden başlaması hususunda ısrarcı olan Rus Cenerali Romancof ve Sadrazam Muhsinzâde Mehmed Paşa arasındaki yazışmalar da eserin bir başka önemli bölümünü teşkil etmektedir. Müzakerelerin yeniden başlaması için Osmanlı Hükümeti yeni reisülküttâb Yenişehirli Osman Efendi ile Yasincizâde Osman Efendi'yi, Rus Hükümeti ise Gregori Orlof ile Yedikule'de uzun bir müddet esir tutulmuş Aleksî Obreşkof'u murahhas olarak görevlendirmiştir. 19 Ağustos 1772'de Fokşan'da başlayan müzakerelerde Rusya, savaşı Osmanlı Devleti başlattığı için Osmanlı Devleti'nin kendilerine tazminat ödemesi, Kırım'a serbestiyet tanınmasını, Yeni Kale ve Kerç Limanlarının Rusya'ya teslimi, Kılburun Kalesi'nin Osmanlı Devleti tarafından yıkılması, Eski Boğdan Voyvodası Gika'nın yeniden voyvoda atanarak bu hakkın veraset yoluyla ailesine intikali ve Rus ticaret gemilerinin Akdeniz ve Karadeniz'de serbestçe dolaşmaları gibi Osmanlı Devleti aleyhine son derece ağır sonuçlar doğuracak birtakım şartlar öne sürmüşlerdir. Müzakereler esnasında özellikle Kırım'a serbestiyet verilmesi maddesi Orlof ile Yasincizâde Osman Efendi arasında münakaşaya sebebiyet vermiştir. Bu nedenle görüşmeler bir ay uzamış, bir netice alınamamıştır. Reisülküttap Yenişehirli Osman Efendi, müzakere şartlarını ve elçilerin durumları hakkında önemli bilgileri İstanbul'daki reis vekili İsmail Bey'e rapor halinde göndermiştir.

Fokşan'da gerçekleştirilen barış görüşmelerinden bir netice elde edilememesinden ötürü Sadrazam Muhsinzâde Mehmed Paşa ile General Romancof arasında barış müzakerelerinin tekrar başlamasına yönelik mektuplaşmalar yaşanmıştır. İkilinin gayretleri neticesinde 1772 yılının Kasım ayında görüşmeler tekrar başlamıştır. Eserde bu görüşmelere de yer verilmektedir.

Bu dönemde Lehistan'ın, Rus işgalinden kurtarılmasına yönelik Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında ittifak yapılması tekliflerini içeren Litvanya askerî reisi Mihail Okunski, Yasef Pyrebkena ve Litvanya dükası Racovil tarafından Osmanlı sadrazamı Muhsinzâde Mehmed Paşa'ya mektuplar gönderilmiştir.

1- Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Hayatı

XVIII. asırda Osmanlı Devleti'nin üst kademelerinin farklı makamlarında görev yapmış olan Recâî Mehmed Emîn Efendi, H. 1131'de (M. 1719) Saruhan Sancağına bağlı Borlu kazasında doğmuştur (Süreyya, 1996:1364). Dedesi Borlu eşrafından Hacı Mustafa Ağa¹, babası bir dönem Başbaki kulluğu² yapmış Borlulu Halil Ağa'dır (Süreyya, 1996: 1364). Kendisi hakkında elimizde çok fazla bilgi bulunmayan Mehmed Efendi'nin, sadece kethudâ kalemine girdiğini ve burada hattından dolayı kısa zamanda temayüz iderek Cidde Valisi Koca Ebubekir Paşa'nın hazine kâtibi olduğunu biliyoruz. Bu görevi îfâ ederken Hac fârizasını da yerine getirmiştir (Süreyya, 1996: 1364). Koca Ebubekir Paşa vefat edince, hazine kethüdalığından mahreç Halil Paşa'nın dîvân kâtipliğini yapmak üzere Mora'ya gitmiştir (Ahmed Resmî, 1269: 102). Mora'da iken, Sadra'zam Yirmisekiz Çelebizâde Mehmed Said Paşa'dan geçmiş hukuklarına binaen kendisine İstanbul'da bir görev verilmesini talep etmiştir. Bu isteği kabul gören Recâî Mehmed Emîn Efendi, H. 1169'da (M. 1755) İstanbul'a gelerek, aynı yılın Aralık ayında (H. Ra 1169) aynı zamanda Sadr-ı âli Mektubî Odası'na da devam etmek kaydıyla Küçük Kale Tezkireciliği görevine atanmıştır (Ahmed Resmî, 1269: 102; Süreyya, 1996: 1364). Kısa bir süre sonra Avni Efendi'nin reisülküttâblığa getirilmesiyle birlikte, H. 1170 (M. 1756-1757) yılında ondan boşalan büyük tezkirecilik makamına Recâî Mehmed Emîn Efendi tayin edilmiştir (Ahmed Resmî, 1269: 102; Süreyya, 1996: 1364; Şem'dânî-zâde, 1978: 7; Şentürk, 2012: 111).

¹ Mehmed Süreyya'nın *Sicill-i Osmanî* 'sinde Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin nesebine dair en fazla babasına kadar malumat bulunmaktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yaptığımız araştırmalar neticesinde Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin büyük babasının Borlu eşrafından Hacı Mustafa Ağa adında bir zât olduğu tespit edilmiştir. Hacı Mustafa Ağa'nın Borlu Kazası Çukur Mahalle'de Şekerpinarı adında kubbeli bir hayrat yaptırdığı bilinmektedir. Bkz. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (Kısaltma: BOA), Cevdet Maârif Tasnifi (Kısaltma: C. MF), 5 Za 1191 (5 Aralık 1777): 8220.

² Başbaki Kulu: Osmanlı Devleti'nde, Maliye teşkilatında defterdarlığa bağlı yoklama ve vergi tahsili ile uğraşan görevli amirdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Emecen, 1992: 126-127.

30 Ekim 1757 tarihinde III. Osman'ın vefatıyla yerine III. Mustafa tahta çıkmıştır. Bu dönemin siyasetine damga vuran şahıs şüphesiz Râgıb Mehmed Paşa olmuştur. Özellikle III. Mustafa'nın tahta çıkışından sonra bütün iç ve dış siyasetin düzenlenmesinde Râgıb Paşa'yı öne sürdüğü görülür. Bu dönem Osmanlı bürokrasisinde görev değişikliklerinin çok sık yaşandığı bir devirdir. Buna istinaden dönemin reisülküttâbı Kâşif Efendi'nin sadaret kethudâlığına nakl olunmasıyla, Mehmed Emîn Efendi büyük tezkirecilikten azl olunarak H. 1175 yılının Muharrem ayında (M. Ağustos 1761) reisülküttâb olmuştur (Ahmed Resmî, 1269: 102; Ahışalı, 2001: 42; Süreyya, 1996: 1364). İki yıllık bir görev süresi müteakibinde H. 1177 yılı Muharrem ayında (M. Temmuz 1763) Dîvân-ı Hümâyûn'da yapılan değişiklikler neticesinde çavuşbaşılığa (Ahmed Resmî, 1269: 102; Hammer Purgstall, 1996: 344; Süreyya, 1996: 1364; Şem'dânî-zâde, 1978: 60; Şentürk, 2012: 111), Bahir Mustafa Paşa'nın Sadra'zam olduğu döneme tesadüf eden H. 1177 yılı Cumâde'l-âhırında da (M. Aralık 1763) sadâret kethudâlığına getirilmiştir (Süreyya, 1996: 1364; Şem'dânî-zâde, 1978: 63; Şentürk, 2012: 111). H. 1178 yılı Şevvâl ayında (M. Nisan 1765) Tersâne emîni olup, H. 1179 yılı Şevvâl ayında (M. Nisan 1766) emînikten azl edilmiştir (Ahmed Resmî, 1269: 102; Süreyya, 1996: 1364; Şentürk, 2012: 111). H. 1180 yılı Şevvâl'inde (M. Mart 1767) Arpa emînliğine tayin edilmiştir (Ahmed Resmî, 1269: 102; Süreyya, 1996: 1364). H. 1181 yılı Rebû'l-evveli'nde (M. Temmuz 1767) ikinci kez Tersâne emînliğine getirilmiştir (BOA, Cevdet Bahriyye Tasnifi (Kısaltma: C. BH), 5 Ca 1181 (29 Eylül 1767): 10526; Süreyya, 1996: 1364).

Râgıb Mehmed Paşa'nın sadareti döneminde, iç ve dış siyasette belirli bir düzen göze çarpmaktadır. Dış siyasette özellikle Rusya ile ilişkiler mevzu bahis olduğunda durumun savaş ile değil barış yollu çözümüne özen gösterilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar Osmanlı Devleti sulh politikasını sürdürmekte ısrar etse de, Rusya'nın, kuzeyden Lehistan'ı zor kullanarak kendi himayesi altına almak istemesi Osmanlı Devleti'nin bu tutumundan vazgeçmesine sebep olmuştur. Râgıb Mehmed Paşa'dan sonra sadarete gelen ricâl de savaş yanlısı karar alma konusunda cesaret edememişlerdir. Bu hâl, Mahir Hamza Paşa'nın sadarete gelişine kadar sürmüştür. Sadra'zam Mahir Hamza Paşa, Dîvân-ı Hümâyûn'daki barış taraftarlarının tasfiyesine girişmiştir. İlk etapta Yenişehirli Osman Efendi'yi reisülküttâblıktan azl

ettirerek yerine H. 1182 yılının Cumâde'l-âhır ayında (M. Ekim 1768) Recâî Mehmed Emîn Efendi'yi getirtmiştir³ (Ahmed Resmî, 1269: 102; Ahmed Vâsîf, 1219: 316; Sa'dullah Enverî, Ty.: vr. 299/b; Sertoğlu, 2011: 2564; Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi, 1978: 114). İkinci kez re'îsülküttâb olan Recâî Mehmed Emîn Efendi, göreve gelir gelmez ordu sahrasına varmak üzere İstanbul'dan ayrılmıştır. Üç sene boyunca reisülküttâb olarak cephede bulunduktan sonra H. 15 Şevvâl 1185 tarihinde (M. 21 Ocak 1772) hastalığının iyice artmasını mazeret göstererek görevinden affını isteyince azl edilmiştir (Ahmed Resmî Efendi, 1269: 103; Baycar, 2004: 384; Hammer, 1996: 482; Sa'dullah Enverî, Ty.: vr. 140/a; Süreyya, 1996: 1364; Şem'dânî-zâde, 1980: 84-85). İstanbul'a dönüp, eski sağlığına tekrar kavuşunca H. 1187'de (M. 1774) re'îs vekilliğine getirilmiş (Sarıcaoğlu, 2001: 138-139; Şem'dânî-zâde, 1981: 5; Süreyya, 1996: 1364), H. 1188 Muharrem'in'de de (M. Mart 1774) rikâb-ı hümâyûn çavuşbaşısı olmuştur (Ahmed Resmî, 1269: 103; Süreyya, 1996: 1364; Şem'dânî-zâde, 1981: 5). Aynı yılın Haziran ayında Ordu-yı Hümâyûn Âsitâne'ye geldikten sonra ikinci defa kethudâ-yı Sadr-ı âli (Ahmed Resmî, 1296: 103; Süreyya, 1996: 1364), H. 1189'da (M. 1775) şikk-ı evvel defterdarı (Ahmed Resmî, 1269: 103; Süreyya, 1996: 1364; Şem'dânî-zâde, 1981: 37), H. 1190'da (M. 1776) Nişancı (Süreyya, 1996: 1364; Şentürk, 2012: 111) ve son olarak H. 1192'de (M. 1778) defter emîni olup H. 1193 yılında (M. 1779) bu görevinden ayrılmıştır (Süreyya, 1996: 1364; Şentürk, 2012: 111). İcra etmiş olduğu bu kadar görev ardından 5 Receb 1194'de (7 Temmuz 1780) şiddetli bir inme sebebiyle vefat etmiştir (Ahmed Resmî, 1296: 103; Süreyya, 1996: 1364; Şentürk, 2012: 112). Şehzadebaşı Camii avlusunda medfundur.

Çok sayıda çocuğu olduğu bilinen Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin vefatından sonra ardında büyük ve küçük yaşlarda 20'ye yakın çocuğu yetim bıraktığı söylenmektedir⁴ (Ahmed Resmî, 1269: 103). Ancak bunların birçoğu hayatta değildir. Ahmed Resmî Efendi'nin ifadesine göre, Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Celal ve Süleyman adında iki oğlu hayattadır. Bunlardan Celal Bey'in, kapı kethudâ

³Sicill-i Osmanî'de Yenişehirli Osman Efendi'nin re'îsülküttâblıktan azli ve yerine Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin getiriliş tarihi H. 1181 Cumâde'l-ûlâ (M. Ekim 1767) olarak yanlış verilmiştir. Bkz. Süreyya, 1996: 1364.

⁴ Ahmed Resmî Efendi, bu sayıyı 20 çocuk şeklinde belirtmekte iken, Mehmed Süreyya ise 18 olarak vermiştir. Bkz. Süreyya, 1996: 1364.

kâtipliği, teşrifatçılık vekâleti ve küçük tezkirecilik gibi hizmetlerde bulunduğunu, Süleyman Bey'in ise divan kitabeti, maliye tezkireciliği ve re'îs kisedarlığı gibi görevlerde bulunduğunu ifade etmektedir (Ahmed Resmî, 1269: 103-104). Mehmed Süreyya ise, evlatlarından İbrahim Münib Bey, Celal Süleyman Bey'in hayatta kaldıklarını, bu çocuklarından da Ali Bey, Tevfik Bey ve Şefik Bey adlarında torunlarının dünyaya geldiğini belirtmektedir (Süreyya, 1996: 1364). Abdülkerim Abdulkadiroğlu-Mehmet Sarı'nın ortak makalesinde ise, Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin İbrahim Münib Bey adında bir oğlu ve bununda Mustafa Samil Bey, Ahmet Cevdet Bey ve Abdülhamid Bey'den ibaret üç oğlu olduğunu izhar etmektedir (Abdulkadiroğlu ve Sarı, 2009: 324-325).

Ahmed Resmî Efendi, Recâî Mehmed Emîn Efendi'yi her ne kadar “*bir şaşkın âdem*” olarak betimlemiş olsa da, kendisinin idare-i maslahatı iyi bildiğini ve dîvân yazısında mâhir olduğunu itiraf etmekten de geri kalmamıştır (Ahmed Resmî, 1269: 103; Süreyya, 1996: 1364). Son derece hayırsever ve dindar bir aileden gelen Recâî Mehmed Emîn Efendi, bu aile geleneğini 1774 yılında İstanbul'da Şehzade Camii arkasında -Vefa Kovacılar Caddesi- inşa ettirdiği sıbyan mektebi, kütüphane ve sebilden meydana gelen külliyesiyle devam ettirmiştir⁵ (Şentürk, 2012: 112). Günümüze kadar ulaşan bu yapı, 2009 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilmiştir.

⁵ Mehmed Emin Efendi, yakalandığı ağır hastalıktan kurtulursa inşa etmeyi adadığı sebil ve mektebin giderleri için uhdesine verilen Hüdavendigâr Sancağı'na tâbi Geyve ve Hacı İsa Pazarı'ndaki zeamet hissesinin kendisine hibe edilmesini talep etmiştir. Bkz. BOA, Cevdet Dâhiliye Tasnifi (Kısaltma: C. DH), 7 B 1188 (7 Eylül 1774): 4148, Lef 1.

2- Çalışma Yöntemi

2.a. Eserin İçeriği ve Kapsamı

1768-1774 Osmanlı-Rus savaşının ilk safhasında (1768-1772) reisülküttâblık görevini ifa eden Mehmed Emîn Efendi'nin derlemiş olduğu bu eseri olaylara görgü tanıklığı ettiği 1769-1772 yılları arasındaki savaşın başlangıcı ve gidişatı hakkında önemli bilgiler arz etmektedir. Bu resmî yazışmalar, öncelikli olarak Rusya ile Osmanlı Devleti arasında savaş sebebi olan Lehistan toprağı meselesinden başlamaktadır. Ardından Balkanlar ve Bahr-ı Sefid'de meydana gelen savaşların bazı bölümlerinden bahsetmektedir. Özellikle Eflak-Boğdan, Hotin ve Kırım gibi Osmanlı Devletine ait birçok muhkem yerin Rus Devleti tarafından feth edilmesi ve sonrasında iki taraf arasında meydana gelen sulh dönemini ele almaktadır. 1772 yılında iki devlet arasında Fokşan'da başlayan barış müzakerelerinde Kırım'ın serbestliği, savaş tanzimatı, ticaret serbestliği ve devletler arasındaki diplomasi konularını barındırmaktadır.

2.b. Eserin Nüshası ve Şekil Özellikleri

Mehmed Emîn Efendi'nin biraraya getirdiği yazışma suretlerinden oluşan eser tek nüsha halinde Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Kısmı, 304 numarada kayıtlıdır. Her sayfası farklı renkte olan bu yazışma suretleri siyah mürekkep ve rik'a hatla istinsah edilmiş ve başlıklar kırmızı ile yazılmıştır. Eser yazı ve genel düzen açısından iyi bir vaziyettedir. Fiziksel açıdan kusursuz bir özelliğe sahip olan eserin, her varacağının sol üst kısmında sayfa numaraları Arabî sayılarla gösterilmiştir. Bunlara göre eser 1 sayfalık fihrist hariç ve 24b, 42b ve 81b sayfaları boş olmak üzere toplam 157 yazılı sayfadan oluşmaktadır. Sadece ilk varakta 2 numarası günümüz rakamlarıyla belirtilip geri kalanları ise Arabî sayılar ile verilmiş ve eser ikinci varak numarası ile başlatılmıştır.

2.c. Metin Tesisinde Takip Edilen Yol

Mehmed Emîn Efendi'nin hayatı hakkında bilgi verirken Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan belgelerden de yararlanılmıştır. Metin içerisinde geçen yabancı ve özel isimli kelimelerin orijinaleri “[]” içerisinde verilmiştir. Arapça ve Farsça

kökenli sözcüklerde uzun harfler “â, ô, î, â, î, û” ve ayn (‘) ile hemze (’) şeklinde gösterilmiştir. Arapça kökenli “-el” harfi tarifi ile gösterilmiştir (bi’l-cümle vb.).

Eser günümüz harflerine aktarılırken metnin dili esas alınmış ve şu anda da sıkça kullanılan kelimeler değiştirilerek verilmeye çalışılmıştır. Sadece sonu “b” ile biten kelimelerin bazıları kelimeler “p” harfiyle gösterilmiştir. Buna örnek olarak “olub: olup, edüb: edüp, bağlayub: bağlayup, gidüb: gidüp” vb. Esas metinde eksik yazıldığını tespit ettiğimiz bazı kelimeler “[]” içerisine yazılarak tamamlanmaya çalışılmıştır. Tarafımızdan metne dair yapılan düzenlemeler ve izahlar “*” (yıldız dipnot) ile dipnotta gösterilmiştir. Metnin sonlarında verilen Hicri tarihlerin rumuzları yanında “R [Rebîü’l-âhır]” örneğinde olduğu gibi gösterilmiştir.

**RE'İSÜ'L-KÜTTÂB RECÂÎ MEHMED EMÎN EFENDİ'NİN OSMANLI-RUS
SAVAŞI'NA DÂİR DERLEDİĞİ RESMÎ YAZILAR**

(1769-1772)

(METİN)

Eserin Fihristi

- 1- Rusyalu ile muhârebeye bâ'is olan Lehlü için neşr olunan beyân-nâme.
- 2- Hotin Kal'ası yed-i küffâra giriftâr olduktan sonra Boğdanlu dahi 'isyân eylediklerini ve ba'zı mevâdı hâvî rikâba gönderilan takrîr.
- 5- Mora ahvâline ve Bahr-ı Sefîd'de olan Rusya donanmasına dâir rikâb takrîri.
- 7- Seksen altı senesi muharreminde emr-i mütârekeyi Roma İmparatoru ve Prusya kralı bi't-tavassut nizâm virmek üzere ta'ahhüd eylediğini müş'ir Sadr-ı a'zam tarafından mareşale mektûb.
- 8- Sadr-ı a'zam mektûbuna cevâb olarak hîn-i mükâlemede bast olunacak şurût-i mütârekeyi hâvî mareşal mektûbu ve mevâd-ı mütârekeye dâir mülâhazat ve rikâba gönderildikde yazılan takrîr.
- 9- Zikr olunan mareşal mektûbuna yazılan cevâb-ı ayn-ı cenâb-ı Sadr-ı a'zamî.
- 10- Emr-i mütâreke tanzîmine izni hâvî vârid olan Hatt-ı hümâyûn mûcibince Abdülkerîm Efendi murahhas ta'yîn olunmakla yeddine virilan buyuruldu.
- 12 ve 13- Mareşale yazılan mektûblar ve sûret-i temessük ve mûmâ ileyh Abdülkerîm Efendi Ruscuk'a vusûlünde gönderdiği kâ'ime ve Rusya tarafından kendüye gelan yol emri tercemesi.
- 14- Mütâreke emrinde ihtimâmını müş'ir mareşalden vârid olan mektûb.
- 15- Mahal-i mükâlemeyi mütâreke olan Yergöğü'den işler karîn-i hitâm olduğunu müş'ir mûmâ ileyh Abdülkerîm Efendinin kâ'imesi.
- 16-Ba'zı şurûtu hâvî mûmâ ileyh Abdülkerîm Efendi'nin, Rusyalu'ya virdiği mütâreke temessükü.
- 17- Rusyalu tarafından virilan tasdîk-nâme.
- 19- İ'lân-ı mütâreke zımnında Gürcistan tarafında olan Cenerale, mareşal tarafından gönderilan sened.
- 20- İşbu mütâreke-i berriyeden sonra mütâreke-i bahriyye mükâlemesine dahi Teşrifatiî Canım Hoca Hafidi me'mûr olmakla virdiği şurût temessükü.

23- Ba'de'l-mütâreke Rusya donanması ser 'askerine safvet-i derûniyeyi hâvî Sadr-ı a'zandan mektûb.

24-Mütâreke nizâm bulmağla musâlaha mükâlemesi için gönderilecek murahhasların talebi zımında mareşal ve Rusya murahhasları tarafından gelen mektûblar.

[2a] Merhûm Re'îsü'l-küttâb-ı Esbak Recâi El-Hâc Mehmed Emîn Efendi Hazretlerinin Müsveddâtıdır.

Rusyalu ile Muhârebeye Bâ'is Olan Lehlü İçün Neşrolunan Beyân-nâmenin Sûretidir.

Devlet-i 'aliyye-i dâimü'l-karâr ile Rusya Devleti beyninde elli iki târîhinde in'ikâd-pezîr olan şurût-ı musâlaha ve müsâfâta cânib-i devlet-i seniyyeden mürâ'ât ve Rusyalu her ne kadar zîrgâh-ı ihtiyâlden îsâle-i âbdek ve desîse ederek kurb u civâr u hudûd-ı Devlet-i 'aliyye'de kılâ'-ı müteaddide ihdâs ve mâ-fi'z-zamîri olan netîce-i merâmını tebyîn eyledikçe şân ve âlâ şân-ı Devlet-i 'aliyye'ye şâyân olduğu vechile bu misillü hılâf-ı şurût-ı dostî harekâtdan keff-i yed eylemek vesîle-i irâhe-i re'âyâ-yı tarafeyn ve bâ'is-i tezâyüd-i mahabbet-i cânibeyn olduğunu vakit vakit beyân ile sûret-i dostîde ahd-nâme-i hümayûnun mazmûnuna tatbîk ile ifâde eyledikde sûret-i vâk'aya mugâyir kapu kethudâsının virdiği takrîrler ile Devlet-i 'aliyye'yi igfâl kâsd idüp ammâ Devlet-i 'aliyye ise gafletden ârî ve berî iken şurût-ı dostîde sâbit-kadem ve râsih-dem olduğunu Moskovlu ve sâ'ir dostlukda devâm üzere olan düvel-i etrâf-ı dostlarımıza beyân için gâfilâne ağmâz ve kendü 'amelleri olan habl-i hiyel vaktile kendü ayaklarına dâm olur deyü mu'âmele-yi bi'l-mücâmelede sâbit ve üstüvâr olup hıfz u vikayet-i ser-rişte-i dostîde tecvîz-i kusûr itmeyüp kemâ-yenbagi şurût-ı müsâfâtın icrâ ve îfâsına ihtimâm itmiş iken Rusya Devleti mugâyir-i şurût-ı müsâfât ne gûnâ harekât-ı nâ-bercâya tasaddî eylediği cümlelerin ma'lûmudur. Bundan başka Leh kralı Augustus-ı sâlis [III. August] vefât eyledikde hatmân iddi'âsıyla hudûd-ı serhaddât ve re'âyâ-yı Devlet-i 'aliyye'ye envâ' mazarrâtı müstelzim ve nizâm-ı umûr-ı memleket-i saltanat-ı seniyyeyi münhal ve mu'âdâtı mûcib olduğu bi'd-defaât mücerreb ve kadîm ahd-nâmelerde men'î mastûr ve mukayyed olan Leh memleketine 'asker idhâl ve yevmen fe yevmen nizâm-ı umûr-ı memâlik ve Cumhûr-ı Lehi tahsîl bahânesiyle memleket-i Leh'de tevfir-i 'asker ve mühimmât ve zehâir eylediğinden mâ'adâ şurût-ı serbestiyyet-i Lehi desîse ile tebdîl ve Cumhûr-ı Lehi tazvîk ve 'asker kuvvetiyle Ponyatovcki'nin [Stanislav Poniatoski] oğlunu kral nasb ve Rusya tarafgîrlerine takviyyet ve sâ'ir cumhûra îsâl-i mazarrât ve hasâret ve tedricen kesr-i bâzû-yı kuvvetlerini mûcib olur. Hâlâta tasaddî birle şurût-ı serbestiyyet-i Lehi cebren ilgâ ve Cumhûr-ı Leh'in şurût-ı serbestiyyeti gayret-keşî

olanlarını derûn-ı Memleket-i Leh'den ihrâc ve emvâl ü eşyâların zabt ve hatman-ı kadîmlerin harâb ve muhâlefet iden aceze ve zu'afâ-yı re'âyâyı kâtliâm ederek gayret-keşân cumhûr-ı Leh etrâfa müteferrik ve perîşân ve mâ'adâsı makhûran ve mecbûren yed-i tasallut-ı Rusyalu'da esîr misillü kalup Moskovlu'ya tâbiyyet itmeleriyle Rusyalu'nun mekmun zamîri olan sû-i kasdı icrâ için top ve cebehâne ile hudûd-ı Devlet-i 'aliyye'ye 'asker irsâl ve Mâleta'yı ve Kraşova [Krajowa] nâm karyeyi tahrîb ve birkaç bin ehl-i İslâm'ı [2b] şehîd ve bu vechile nakz-ı ahd-ı ârını irtikâb eylediği zahîr ve âşikâr olduğuna binâen verilen fetvâ-yı şerîfe mûcibince üzerine sefer-i hümâyûn muhakkak olduğu bundan akdem bi'l-cümle düvel-i etrâf-ı dostlarımızın tafsîlen ma'lûmları olduğundan mâ'adâ keyfiyyet-i nakz-ı ahdî icmâlen beyân-nâmeler neşriyle ifâde olunduğundan gayrı sâbıka iklim-i Kırım Hânı olan merhûm Kırım Giray Hân Moskov memleketine çapul itmeğe der-bâr-ı hilâfet-karârdan me'zûn olup Bender tarafına vürûdunda Rusya ve Leh memleketlerine çapul ve akın eylemeğe bi'd-defaât izn ve ruhsat taleb eylemiş iken Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-istimrâr ile Leh Cumhûru beyinde Karlovice nâm mahalde mün'akid olan şurût-ı müsâfâta mugâyir cumhûr-ı Leh taraflarından bir hâlet-i gayr-ı me'mûle zuhûr itmediğine binâen her hâlde Devlet-i 'aliyye'nin himâyet ve sıyânetlerinde olmalarıyla bir dürlü memleketine ayak basmamak üzere merhûm Kırım Giray Hân'a tenbîh ve sâ'ir serhaddâtta olan muhâfızîn ve zâbitâna dahi Lehlü'ye îsâl-i hasâretten mücânebet eylemeleri evâmîr-i 'aliyye ile te'kîd olunup bu vechile Leh memleketi ve cumhûr ve re'âyâsı himâyet ve sıyânet olunmakdan nâşî cumhûr-ı mûmâ ileyhim dahi Devlet-i 'aliyye'nin kendi haklarında bu gûnâ mebzûl olan sıyânet ve himâyetini derk ve iz'ân birle Karlovice musâlahasına ri'âyet ve fesh-i sulhden ictinâb ederler deyü zann olunur iken bu def'a âdâ-yı dîn ü Devlet-i 'aliyye olan Moskovlu Leh derûnunda taburunu tertîb ve zehâirini tanzîm ve 'asâkirini tesmîn ve meslek-i hîle ü hud'aya sülûk ve öteden berü Moskovlu 'askerinin derûn-ı memleket-i Leh'de müddet-i medîde ikâmet eylemesinin Devlet-i 'aliyye hudûd ve serhaddâtına vukû'ı melhûz olan mazarrâtı hârice çıkarup bî-vakt-i bağıteten Hotin Kal'ası üzerine hücûm ve muhâsara eyledikde avn u inâyet-i cenâb-ı müntakim ve kakhâr ile 'asker-i İslâm mansûr ve muzaffer ve Moskovlu makhûr u müdemmer olup ancak Hotin üzerine gelan Moskov taburunun sülüsânı Lehlü ve sülüsü Moskovlu olduğu ve Lehlüden ba'zıları kendü rızâlarıyla ve ba'zıları dahi cebren

Moskovlu'ya tâbiyyet eyledikleri serhadlî taraflarından vürûd iden arz ve mahzarlardan müstebân oldukda Lehlü'nün bu gûnâ Moskovlu'ya tâbiyyeti ve Hotin üzerine gelan tabur-ı makhûrunun sülüsânı Lehlü olması neden iktizâ eylediği taharrî oldukda bundan iki sene mukaddem Moskovlu ile Lehlü beyninde Karlovice musâlahasına mugâyir bu vechile tevdî-i 'uhûd-ı kadîme eylemişler ki her ne vakit Devlet-i 'aliyye ile Moskovlu beyninde muhârebe vak'î olur ise Lehlü dahi ma'an muhârebe eylemek ve kezâlik Devlet-i seniyye'nin Lehlü ile mukâtelesi vak'î olur ise Moskovlu ma'an muhârebe eylemek üzere tarafeynden sened ahz ü i'tâ olduğu Devlet-i 'aliyye'ye ilticâ eden Potocki ve Krasinşki nâm mu'teberân-ı cumhûr-ı Leh'in takrîrlerinden münfehim olduğundan mâ'adâ hâlâ ordu-yı hümâyûn'da resm-i kadîm-i Devlet-i 'aliyye üzere mahfûzen mevcûd olan Rusya kapı kethudâsı İbrişkof'dan bu keyfiyyet isti'lâm oldukda ol dahi kendü hatt ve imzâsıyla mûmzî takrîriyle bu keyfiyyeti tasdîk idüp bu sûrette Leh cumhûru dahi ba'-zân tav'an ve ba'-zân makhûr oldukları hâlde cebren fesh-i sulh idüp Karlovice musâlahasını nakz eyledikleri aklen ve naklen ve müşâhedeten zahîr ve sâbit olmakla bu takdîrce Devlet-i 'aliyye dâimâ şurût-ı dostî ve müsâfâta ri'âyet ve hem-civâr bulunan Lehlü'yi îsâl-i mazârr ve hasârdan sıyânet ve vikayet ve müddet-i kesîreden berü Moskovlu'nun sû-i hareketini müşâhede eyledikçe muhâfaza-ı selm ü müsâfât ve re'âyâ-yı tarafeyni pâ-zede-i hasâr olmağdan ihtirâzen ağmâz ile mu'âmele iderken bu ni'met-i cezîlenin şükrünü bilmeyüp bu gûnâ hiyel ü hud'a-ı derke [3a] ve desîsesi irtikâb ve adâvetlerini izhâr itmeleriyle o misillü a'dânın buldukları mahalde i'dâm ve izâleler için muhârebe ü kıtâl eylemek husûsunda mecbûr ve min-küllî'l-vücûh bu bâbda Devlet-i 'aliyye-i dâimü'l-karâr dahi ma'zûr olduğundan mâ'adâ enkaz-ı ahd eylemekte Lehlü dahi Moskovlu misillü olduğunu şer'an ânlar ile dahi muhârebe ve mukâtele eylemek iktizâ eylediğini nâtık verilen fetevâ-yı şerîfe mûcibince Moskovlu'ya ne vechile mu'âmele olunmak iktizâ ider ise Moskovlu ile ittifâk idüp 'asker-i İslâm'ın üzerine hücum iden Lehlü'ye dahi ol vechile mu'âmele olunmak iktizâ eylediğinden başka Leh cumhûrunun grand mareşalleri olan Krasinşki ve Potocki Leh memleketine 'asker-i İslâm'ın duhûl ve Moskovlu ve ânlar tâbi' olanları ihrâc ve i'dâm eylemek için istid'â veistirhâm ile mûmâ ileyh Potocki ordu-yı hümâyûna gelüp asâleten ve vekâleten memhûr sened i'tâ eylediklerine ibtinâen Leh derûnuna 'asker idhâl ve mevcûd bulunan Moskovlu ve

ânlara tâbiyyet eden Lehlüleri ile mukâtele ve muhârebe ve düşmenimizden ahz-ı intikâm eylemeğe hâcet mess eylediği edille ve berâhîn-i akliyye ile dahi kâffe-i zevi'l-ukûle vâzih ve âşikâr olmağla mükemmel top ve cebehâne ile ordu tertîb ve 'asâkir-i vâfire ile Leh derûnuna ser 'asker irsâl ve Moskovluları ve ânlara tâbi' olup muhârebe iden Lehlüleri tedmîr ve tenkîl eylemek ve istîmân eden ve dost olan Lehlülere îsâl-i hasâr olunmamak üzere tenbîh olunduğu düvel-i etrâf-ı dostlarımızın ma'lûmları olmak için ifâde ü beyân olundu.

Hotin Kal'ası Yed-i Küffâra Giriftâr Oldukdan Sonra Boğdanlu Dahi 'İsyân Eylediklerini ve Ba'zı Mevâd-ı Mühimmeyi Hâvî Rikâba Gönderilan Takrîrdir.

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni' metim pâdişâhım.

Bi-kazâullahi te'âlâ Hotin Kal'ası bilâ-muhârebe yed-i küffâra giriftâr oldukdan sonra 'avdetde Boğdan Memleketini ve Yaş Kasabasını muhâfazaya ta'yîn kılınan Vezîr Abaza Mehmed Paşa ve mîr-i mîrânlar ve Canik ve Trabzon muhassılı Ali Beg ve Boğdan Voyvodası Konstantin Boğdan re'âyâlarının 'isyânlarını ve Moskov keferesiyle ittifâklarını fehm ve müşâhede eylemeleriyle Yaş Kasabası'nda meks idemeyüp Hân Tepesine ve Kalas'a 'avdet eylemişler idi. Çâker-i müstedîmleri İsakcı'ya vusûlümde Rakka Vâlisi Vezîr Mehmed Paşa henüz vürüd eylemiş olduğundan Boğdan ser 'askerliği ile kapusu tanzîm ve sunûf-ı 'asâkirden bulunduğu mertebe ma'iyetine ta'yîn ve sekiz bin mikdârı 'asker ve beş kıt'a şâhî toplar ile Kalas'a tesyîr olunmuşlar idi. Receb-i şerîf evâsıtında İsakcı Sahrâsına bir zirâ' mikdârı selc nüzûl ve 'asker ve ricâl kullarının açıkda merbût hayvânâtlarının nısfı helâk olduğundan nâsın hâllerine terahhuman meştâ-yı Silistre'ye âzimen Babadağı'na mâh-ı mezbûrun on beşinci günü yeniçeri ocağıyla ağa paşa kulları âzimet idüp ve on yedinci günü ricâl-i Devlet-i 'aliyye'leriyle çâker-i müstedîmleri âzimet için seheri ahmâl ve hıyâm ve küttâb-ı aklâm ve hademe tesyîr olunup iki sâ'at mürûrunda kulları dahi hareket üzere iken nâgâh Tuna'nın karşı tarafından top sadâları istimâ' olunmağla Kalas ve İbrail taraflarında muhârebe vukû'ı olması zâhir olmağın âdemler irsâl ve habere terakkub ile ordu yerinde ahşâma dek meks olunup yatsu vaktine karîb bir âdem zuhûr ve istintâk olundukda Boğdan ser 'askeri [3b] Mehmed Paşa ve Abaza Paşa ma'iyyetlerinde Kalas Kasabası'nda mukîm olan sekiz bin mikdârı 'asker-i keferi hânelerinde ümmü'l-habâ'ise mâil ve Boğdanlu hâinlerinin mekr ü mel'ânetlerinden gâfil olmalarıyla mâh-ı mezbûrun on beşinci

Pencşenbih gicesi on sâ‘at yerden küffâr on pare toplarıyla Boğdan kâfirleriyle ılgâr ve kasaba hâricinde ‘askerin otlukcularını bi’l-cümle esîr idüp içlerinden bir neferi kasabaya duhûl ve küffâr sizleri basdı ne durursuz deyü feryâd eyledikde ser ‘asker ile paşalar derhâl süvâr ve topları istishâb murâd eylediklerinde bir iki gün mukaddem hânelerinde olan Boğdan kefereleri beş kıt‘a topları çivilemiş olmalarıyla gaflet hasebiyle habîr olmayup ne hâl ise ‘asker-i İslâmın nısfı muhâbereye şürû‘ ve nısfı firâra başlayup iki üç sâ‘at mikdârı ceng ü peygârda küffârda bâr-gîr çeker humbara güllesi atar toplar olmağla ‘asker-i İslâm bozulup Prut Nehri tarafına firâr ve ânda dahi karâr idemeyüp nehr-i mezbûru pot ile mürûr ve zahîre anbarı olan Çurçüleş anbarına geldiler deyü takrîr eyledikten sonra gönderilan Tatar dahi minvâl-i muharrer üzere ihbâr eyledi. Evvel gice çâker-i müstedîmleri kethudâm ve re’îsü’l-küttâb efendi ve defterdâr efendi ve çavuşbaşı ağa etbâ‘larıyla yanımda bulunup ilerü gitmemeleriyle üç yüz mikdârı âdem ile sancağ-ı şerîf-i sa‘âdet-redîfi sabaha dek ihâta ve seheri Babadağı’na azîmetde mukaddem İsakcı kasabasında kışlağa vaz‘ bi’l-cümle iki yüz mikdârı kebîr ve sagîr toplar Tuna sahilinde ve beş bin kantar barut ve mühimmât-ı cebehâne İsakcı Palankası’nda olduğundan birkaç ortalarıyla topçu başı ve top arabacı başı ve mîr-i mîrândan Sâdik Paşa mühimmât-ı merkûmeyi muhâfazaya ihtimâm eylemeleri tavsiye ve tenbîh ve cebeci başı ağa dahi getürdilüp İsakcı’ya tesbîl kılındıktan sonra mâh-ı mezbûrun on dokuzuncu sebt günü sancağ-ı şerîf ile Babadağı’nda konaklara olduğuna göre nüzûl olundu. Derhâl ağa paşa vârid ve ordu kâdîsı fazîletlü Nimetullah Efendi ve kul kethudâsı ağa ve cümle zâbitân ve ricâl-i Devlet-i ‘aliyye’leri ve Babadağı müftîsi ve kâdîsı efendiler ve ihtiyârları getirdilüp akd-i meclis-i şûrâ ve Boğdan kâfirleri bi’l-cümle Moskovlu’ya tâbiyetlerin âşikâr ve bu def‘a Kalas’da ‘asker-i İslâm’ın inhizâmına bâ‘is olup ve yirmi beş gün mukaddem Boğdan Voyvodası Konstantin tarafından kendülere Devlet-i ‘aliyye’nin ni‘am-ı celîleleri ve zıll-ı Devlet-i ‘aliyye’de mahmî oldukları beyân ve istimâlet birle Moskovlu’ya i‘ânet eylemeyüp boyarlarıyla cümlesi Kalas’da voyvodaları yanına cem‘ olmaları tefhîm ve tenbîh ve eger Moskovlu’nun hîle ve ifsâdına meyl ile itâ‘atdan rû-gerdân olurlar ise kuvvet-i kâhire-i hazret-i zıllullahi ile cümlesi kahr u tedmîr olunacakları muhakkak olur encâm-ı kârlarını mülâhaza eyleyüp resm-i ra‘iyyetden hâric hareket eylemeyeler deyü mufassal emr-i âlî dahi irsâl olunmuş iken voyvodaları yanına gerek boyarları

ve re'âyâlar gelmeyüp bu nebz ile hıyânetleri dahi mesbûk ve hıyânetleri ve Moskovlu ile müttelik oldukları iki seneyi geçmiştir deyü kul kethudâsı ağa ve sâ'irleri takrîr eylemeleriyle şer'an üzerlerine seyf-i şerî'at havâle ve kâtl ü tedmîr ve emvâl ü eşyâları iğtinâm olunmak meşrû' olduğunu efendi-i mûmâ ileyh dâ'ileri i'lâm itmeleriyle küffâr-ı hâk-sârın bâzû-yı nuhûseti kesr ü kat' olmaz ise Tuna encâdına bakmayup berü taraflara dahi re'âyâ haveneleri câsûsluğu ve i'ânetleriyle [4a] îsâl-i hasâra cesâret edeceği zâhir ve el'an İsakcı'dan Ruscuk ve Silistre'ye sefâin mürûru ve vürûdu mümkün olmadığından küffârın memâlik-i İslâmiyyeye bu rütbe hücumu üzerine civâr kazâlardan nefir-i âmm ile 'asâkir-i zafer-müesser sevk ü tesyîrinden gayri çâre kalmamağla Boğdan kâfirini ve Moskovlu'yu Kalas'dan Hotin'e varıncaya dek urup kâtl ü tedmîr ve emvâl ü eşyâların iğtinâm eylemek üzere gazâ ve cihâd cümleye farz-ı ayn olduğunu beyân ve nusûs-ı kâtı'a cihâd sebt olunarak Babadağı ve Hırsova [Hârşova] ve Silistre ve Zıştovi ve Ruscuk ve Niğbolu ve Şumnu ve Hezargrad ve Osmân Pazarı ve Eski Cuma ve Kozluca ve Pravadi ve Hacıoğlu Pazarı ve Tırnovi [Tırnova] ve Balçık ve Kavarna ve Mankalya ve Köstence ve Kara Harman ve Varna kazâlarına başka başka müekked ve müdellel ve mufassal evâmir-i 'aliyye ısdâr ve ocağ-ı yeniçeriyândan dahi müekked mektûblar ve mübâşirler tesyâr kılınup ve şehâmetlü Kırım Hânı hazretleri dahi bu vakitlerde bâzû-yı gayret ve şecâ'ati teşmîr ve Tatar 'askerini cem' idüp bir taraftan ânlar dahi Boğdan 'âsîleri ve Moskovlu la'înleri üzerine hücum eylemeleri için kâ'ime tastîr ve evâmir-i 'aliyye ve kâ'imede Eflâklı krallarına ve re'âyâlarına taarruz ve ta'addi olunmaması te'kîd ve tahrîr kılındı. Cenâb-ı Hudâ-yı metîn ve kâdir kılup 'asâkir-i İslâma kuvvet ve nusret ihsân ve nesâyih ve teşvîki te'sîr ile karîben İsakcı'ya ve Maçin'e cem' olmaların müyesser ve âdâ-yı dîn-i mübînîni makhûr u müdemmer eyleye, âmin. Ya Hayru'n-nâsırîn istîcâb-ı du'â inna bi-hürmeti'l-Furkani'l-mübîn küffâr-ı mel'anet-şî'ârdan ahz-ı intikâma 'asker-i cedîdin vürûdu begâyet münkazî olup orduda kalan 'asâkir-i kalîleden tahrîr ve tertîb ve üzerlerine nasb olunan Abaza Mehmed Paşa ve Canikli Ali Begin şimdiye dek üç dört mahalde bozgun verdiler Allahu Te'âlâ aşkına ve Habîb-i hazret-i kibriyâ hürmetine bundan yirmi gün mukaddem arz-ı takrîr ve niyâz eylediğim mîrî ve bostânî ve piyâde ve süvârî 'askerlerin Edirne ve havâlîlerinden serîan ve âcilen tahrîrleri ve bir kadem akdem İsakcı'ya tesyîr ittirilmelerine ve vezâret ihsân buyurulan Rumili ve Sivas vâlîlerinin

mükemmel cedîd ‘askerleriyle bir gün akdem bu câniblere vusûle müsâra‘at eylemeleri müekked emr-i hümâyûn-ı şâhâneleriyle tenbîh ve rikâb-ı hümâyûnları kâ‘im-makâmı vezîr-i mükerrem kulları ve rikâb-ı müstetâbları defterdârı ve tersâne-i âmire emîni ve kâ‘im-makâm kethudâsı ve sâ‘ir kulları cümlesi dâmen gayreti teşmîr ve hâb u râhatı terk ve ‘askerin tesyîrlerine ve şimdiden donanma ve mühimmât-ı seferiyyenin mukaddemâ arz ve takrîrlerim müciblerince bahâra dek bilâ-noksan bi‘l-ihimâm tanzîm ve tetmîmlerine bezl-i mâ-hasal kudret eylemeleri dahi te‘kîd buyurula ve Bahârda gelecek ‘askerden Rumili’de Evlâd-ı Fâtihân’dan geçen sene Fâtihânlu gelmeyüp ekseri Kıbtî ve ırgâd makûleleri gelüp seferde bir akçalık işe yaramadıklarından mâ‘adâ vürûd ve ‘avdetlerinde iki yüzden mütecâviz kurâları tahrîb ve ihrâk ederek gelüp gitdiler bu def‘a der-‘aliyye’lerinden bir kapucu başı ağa kullarına harc-ı râh i‘tâ ve ânlardan bir para hıdmet almayup şurût-ı kadîmeleri üzere Evlâd-ı Fâtihân’dan üç bin nefer güzîde müsellâh ‘askeri ağalarıyla ma‘an sefere götürdükd eesnâ-yı râhda kurâ ve re‘âyâya hasârât ittirmemesi muhkem tenbîh buyurulması ve zîr-i telhîs-i çâkerânemde hulâsa vechile arz olunan mevâd sefer-i hümâyûnlarına begâyet muktezî husûsât olmağla cümlesinin tahrîr-i çâkeri üzere husûlüne müsâ‘ade-i hümâyûn-ı hüsrevâneleri şâyân buyurulması bâbında emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni‘metim pâdişâhım hazretlerindir. [4b] Boğdanlu re‘âyâsı bi‘l-cümle Moskovlu’ya tâbi‘ olup Kalas İskelesini ve Çurçuleş anbarını zabt itmekle İsakcı’dan Silistre ve Ruscuk taraflarına ve İbrail’e zahîre kayıkları âmed ü şüd idemeyeceği zâhir olmağla şimdiden tersâne-i âmirelerinde Tuna’ya mahsûs olmak üzere Akdeniz ceng fırkateleri misillü ves‘i ve kürekçileri tâmm ve takımları ve baş topları mükemmel yirmi kıt‘a fırkateler vücûdları mefîn ve kalafâtları muhkem ve rasîn olmak ve onar tüfengçileri tamâm olmak üzere inşâ ve techîz ve bunlar ile otuz dokuz ve kırkar zirâ‘ neferâtı ve topları mükemmel üç kıt‘a mîrî kalyonlar ve cümlesinin üzerlerine kadîmde olduğu misillü ümerâ-yı deryâdan yâhûd kapudanândan a‘mâl-i neferâta kâdir ve Tuna kapudanı nasb ve bi-mennihî te‘âlâ mart dokuzu mürûrunda İsmâîl ve İsakcı’ya vürûd eylemek emrine kâ‘im-makâm paşa ve kapudan paşa ve emîn-i tersâne efendi kulları begâyet-i takayyüd ve ihtimâm-ı tâmm eylemeleri akdem-i umûr-ı Devlet-i ‘aliyyelerindendir. Küffârın yed-i istilâsından Tuna nehri açılmadığı hâlde gerek sefer ve gerek Âsitâne-

i Sa'âdet zehâiri münkatı' olacağı âşikâr olmuştur. Fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Moskovlu la'în Boğdanlu havenelerinden kırk elli bin mikdârı mel'ain-i hâsirini itbâ' itdirmekle bu sene-i mübârekede etrâfa ve Bender gibi kal'a-yı cesîmeye iki def'a hücûmlarından ve mel'ânetlerinden fehm olunmuştur ki Özi ve Kırım taraflarına dahi rûz-ı hızırdan akdem hücûm ideceği bâhir olmağın vezîr-i mükerrerem kapudan paşa ve başbuğ kullarıyla Özi ve Kefe taraflarına bahâr seferi için gidecek donanma-yı hümâyûn kalyonları ve çekdirmeler ve ince donanma takımı metîn ve neferâtı sene-i sâbıkadan ziyâde ve mükemmel olup mart dokuzundan sonraca teveccüh eylemeleri.

Anadolu ve Rumili taraflarından tahrîr ve rûz-ı hızırdan akdem İsakcı'ya gelecek mîrî piyâde ve 'asker-i süvârînin mübâşirleri mu'temed[ün]-aleyh mu'teber âdemler olup esnâ-yı râhda kurâ ve re'âyâyâ hasâret itdirilmemek emri muhkem tenbîh ve tehdîd olunmak ve bunlardan başka Hotin'den ve Hân Tepesi ve İsakcı'dan firâr ile vilâyetlerine giden tımârlu ve za'îmler gerek Rumili eyâletinden ve Anadolu ve Karaman ve Adana ve Mar'aş ve Sivas eyâletlerinin mütesellimlerine müekked ve müşedded evâmir-i 'aliyyeleri ordu-yı hümâyûnlarından tesyîr olunmak üzere olup ancak ordu-yı hümâyûn bevn-i ba'îdde olmağla kâ'ide-i kadîme üzere rikâb-ı müstetâbları taraflarından müekked ve müşedded evâmir-i 'aliyye ısdâr ve her kim vilâyetinden nevrûz-ı firûzda çıkup ordu-yı hümâyûna azîmet eylemezler ise cezâları tertîb olunmak üzere te'kîd ve irsâl ve isti'câl olunmaları.

Ordu-yı hümâyûnları hazînesinde akça kalmayıp ber-kıst-ı lezez mevâcibine tevkîf olunan akça dahi zuhûrat-ı masârif sarf ile noksan kaldığından mevâcib-i mezbûr henüz virilmediği hasebiyle defterdâr efendi kullarının takrîrleri üzere üç bin kîse akçanın serîan ihsân ve irsâl buyurulması üç def'a takrîr-i çâkerânemle arz ve niyâzım olmuş idi. Bender ve Kırım ordularının dahi mevâcibleri defterdârlarına ale'l-hisâb i'tâsı ve 'asker tahrîri ve sâ'ir masârif için gelecek üç bin kîse vefâ eylemeyeceği zâhir olmağla [5a] dört bin kîse akça dahi başkaca irsâl ve ihsân buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Bu sene-i mübâreke de ordu-yı hümâyûnları hıdmet-i şâhânelerinde seferber olan kebîr ve sagîr hâcegân* kullarının fi'l-asıl îrâd-ı senevîleri kalîl ve za'îfî'l-hâl kulları olup mansıplarının îrâd ve avâidâtı dahi kâ'ide-i kadîme-i mer'iyeye üzere yedlerine vâsıl olmayup killet-i îrâd ve galâ-yı eşyâ ve tama'-ı ittibâ' ve devâbb ve mevâşîleri helâk olduğundan cümlesinin mâllarına za'f-ı küllî ve zarûret ârız olup merhamete şâyân olmalarıyla hâlâ Âsitâne-i Sa'âdet'de îrâd-ı kesîre-i seneviyyeye mâlik kaviyyü'l-iktidar kesîrî'l-ittibâ' olan mütemevvil ve mu'teber hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûn kullarından beş altı nefer kullarının sefer-i hümâyûnlarında orduda bulunmaları ve hıdemât-ı 'aliyye-i şâhânelerinde istihdâm kılınmak üzere serîan tesyîrleri ve bunlardan başka zehâir sevk ve tahsîllerine ve ba'zı 'askerler sevkine ve umûr-ı cesîmede istihdâma şâyân altı nefer kaviyyü'l-iktidar îrâda mâlik işgüzâr kapucu başı ağalar kulları dahi kezâlik takımlarını tanzîm ve ordu-yı hümâyûnlarına tesyîr kılınmaları muktezî idüğü ma'lûm-ı âlî buyuruldukda fermân şevketlü efendimindir.

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım.

Ma'rûzât-ı çâkerâneme lûtfen ve merhameten müsâ'ade-i celîle-yi şâhâneleri mebzûl ve şâyân buyurulması muntazır ve mes'ûl-ı âcizânem olmağla müsâ'ife-i şâhâneleri erzânî buyurulmak recâ-ı bendegânemdir. İşbu ma'rûzât-ı çâkerânem temhîr ve tesyîr olunmak üzere iken Tatarlarım kulları yeddiyle hutût-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnları vâsıl ve mefâhîm-i merâhim-iktirânlarına karîn-i zihn-i çâkerânem muhammel olmağla müceblerince 'amel ve harekete kıyâm olunmuşdur. Kalas muhârebesini civârda İbrail kal'asında olan levendât ve yerlü 'askeri istimâ' ve müşâhede ve derûnlarına haşyet gelmekle yerlüsü ıyâllerini Maçın'e ve Silistre'ye nakl ve levendât ve 'askeriyyi dahi Abdi Paşa kulları zabt ve tevkîf idemeyüp kendüsi ve yeniçeri ağası ve zâbitân ve bir mikdâr 'asker ile kaldığını hâvî târîh-i telhîs-i çâkerîde vezîr-i müşârun ileyh kullarının tahrîratı vürûd ve İbrail kâdîsı ve müftîsi İbrail'i bıragup firâr eyledikleri haberi geldiği gibi buldukları mahalden çâvûş mübâşeretiyle ahz u mahbûsen İbrail'de yerlerine îsâl için emr-i âlî tesyîr kılındı. Henüz İbrail'e küffâr gelmeyüp ve kal'asında yetmişden ziyâde top ve cebehâne ve 'asker mevcûd iken ânların dahi bu vechile vahşet ve havflarıyla perîşânlık

* Metinde olarak yazılmıştır.

göstermeleri kullarını mütehayyir eylemiştir. Cenâb-ı Hazreti Hakk encâmını hayr eyleye, âmin. Bu rütbe vahşet re'âyânın 'isyânından olmuştur. Nefir-i âmm emr-i şerîfleri tahrîr ve Boğdan re'âyâsının 'isyânı ordu kâdîsı huzûrunda cümle muvâcehelerinde sâbit ve i'lâmı tahrîr olunup evâmir-i şerîfe irsâl olunmak üzere iken Kırım hânı hazretlerinin ve çâker-i müstedîmlerinin kâ'ime ve takrîr-i çâkerâneleri mûcibince Boğdanlu 'usâtı keferelerinin kâtl ü tedmîr ve sebî ve istirkâklarına şer'an fetvâ-yı şerîfe mûcibince izn-i hümâyûn-ı hüsrevânelerine muhtevî hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnları vâsıl olmağla [5b] derhâl evâmir-i şerîfelere sebî ve istirkâk lâfzları derc ve tashîh ve acâleten mahallerine tesyîr kılındı. Boğdanlu hânleri külliyyen Moskovlu'ya tâbî' olunduklarından günden güne etrâfa hücûm ve Tuna kenârlarını zabt idüp Timârâbâd dedikleri mahale dek katanaları geldiği haberi geldi. Bu tarafda olan ordu 'askerinden bir mahale 'asker ve rüesâ tesyîr olursa münhezim olmaktadırlar. Hemân arz ve takrîr-i çâkerî üzere gelecek vüzerâ ve piyâde ve süvâri 'asker-i cedîdlerin bir kadem akdem tesyîrlere inâyet ve kâ'im-makâm paşa kullarına ve tenbîhi iktizâ edenlere müekkedden tenbîh-i hümâyûnları erzânî buyurulmak bâbında fermân şevketlü kerâmetlü kudretlü velî-ni'metim pâdişâhım hazretlerininindir. Fi 21 B [Receb] Sene 1183.

Mora Cezîresi Ahvâline ve Bahr-ı Sefîd'de Olan Rusya Donanmasına Dâir Dîger Rikâb Takrîri

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim pâdişâhım.

İşbu 'îd-i şerîf-i adhânın ikinci ahad günü Tatar yeddiyle hatt-ı hümâyûn-ı mahabbet-makrûnları ve kâ'im-makâm paşa kullarının bâ-emr-i hümâyûn-ı cihân-bâni tahrîr eylediği mevâdın kâ'imesi bi'l-cümle vâsıl ve hatt-ı hümâyûnları kemâl-i âdâb ve ta'zîm ile takbîl ve nihâde-i hâme-i tefhîm ve tebcîl ve mezâmîn-i 'aliyyeleri karîn-i zihn-i abd-ı müstedîmleri olmuştur. Hazret-i Hudâ-yı kâdir-i mutlak cümle tedâbir-i şâhânelerin muvâfık-ı takdîr buyurmağla 'an-karîb fevz ü nusretle memnûn ve tevfkâten muvaffak eyleye, âmin. Mora ve etrâfına me'mûr olanların isti'câlleri evâmiri ve mîr-i mîrânlıkları ibkâ ve tevcîh olunacakların tevcîh ve me'mûriyyetlerini hâvî emirleri ısdâr ve bu def'a irsâl kılındığı ve emr-i hümâyûn-ı cihândârîleri üzere 'amel ve hareket olunacağı ve leyl ü nehâr fikr ü şuglem tahsîl rızâ-yı sa'd irtizâ'-ı mülûkâneleri olduğu ma'lûm-ı ilm-i âlem-ârâ-yı mülûkâneleri buyuruldukda fermân şevketlü kerâmetlü velî-ni'metim pâdişâhım hazretlerininindir.

İşbu târîh-i takrîr-i çâkerânemde hâlâ Bosna Vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa kullarından gelan tahrîrâtta Venedik Doju ve cumhûru ülkasında vak‘i olup Karacadağa semt olan Zaticce [Zdjecia] ve Korfa [Korfu] adalarına Moskov bayrağıyla üç kıt‘a kalyon gelüp hâlâ ol adalarda olduğunu Dubrovnik Knezi ve Begleri mektûb ve havâdis kâğıdlarıyla inhâ eylemeleriyle gönderdikleri aynı havâdis kâğıdını irsâl eylemiş manzûr-ı hümâyûnları buyurulmağ için bir kıt‘a kâ‘imesi ve havâdis-i mezbûr kâğıdı merfû‘ atebe-i ‘ulyâları kılındı. Havâdis kâğıdında ve kâ‘imede yazdığı adalar Zaksa [Zdjecia] ve Korfa’dır. Mora Cezîresine karşı karîb adalar olduğu bu abd-i kemterlerinin meşhûdum olmuştur. Venedik* Cumhûrunun Moskovlu’ya i‘ânet ve ittifâkı olduğu fehm olunur bu âna gelince Bahr-ı Sefîde Moskov sefineleri çıkup Devlet-i ‘aliyye sularına geldiği mesmû‘ ve mesbûk değil idi. Ve Moskovlu Bahr-ı Sefîd’de cezîre ve limanların medâhil ve mahâricinden câhil olmağla gerek Hanya sahiline ve Venedik adalarına gelen sefâin-i muharrereyi Moskovlu ile müttetik olan İngilterelü ve Danimarkalu virüp ve mellâh ve takımları dahi ânların olduğunda iştibâh olmamak görünür zâhirde Devlet-i ‘aliyye’lerine dostluk izhâr ve düşmen tarafına sefâin ve mühimmât ve zahîre virüp memâlik-i mahrûseleri üzerine sevk ü tesyîr eylemeleri kemâl-i mel‘anetlerin iş‘âr eder bâ-husûs Venedik Doju ve cumhûru Devlet-i ‘aliyye’leriyle müebbeden musâlaha üzere iddi‘â-yı [6a] musâdakât ve müsâlemetde zâhiren sâbit-kadem iken Moskovlu sefâinini Mora Cezîresi civârında Korfa ve Zaksa ve sâ‘ir cezîre ve sevâhillerinde kışladup zahîre ve mühimmât virerek Mora üzerine azîmet itdirmekte i‘ânet ve mel‘aneti zahîr iken kat‘iyyen suâl buyuruldukda ne vechile cevâba kâdir olur Moskovlu’ya i‘âneti zâhir olmak görünür ve beher-hâl elçisinden kat‘î suâl buyurulmak iktizâ ider bundan başka bu âna dek İngilterelü’den sulh ü salâha ve ahd-nâme-i hümâyûna mugâyir bir keyfiyyet zuhûr eylemeyüp ve rû-yı deryâda düşmen tarafına sefine ve mühimmât virmek ve imdâd göndermek gibi bir hareket vukû‘ bulmamış iken bu senelerde Devlet-i ‘aliyye düşmeni Moskovlu’ya bu vechile i‘ânetine sebep ve bâ‘is nedir. Ve Danimarka kralı ile Devlet-i ‘aliyye beynlerinde akd-i müsâfat olunalı müddet-i yesîre olup mukaddem ve muahhar muhârebe olmuş olmamağla ânın dahi Moskovlu’ya mahfiyyen ve zâhiren i‘ânetine bâ‘is ve murâdı nedir. Düvel-i selâse-i

* Metinde olarak yazılmıştır.

mesfûreden kat'î suâl buyurulup cevâb taleb olunmak iktizâ ider. Eger Devlet-i 'aliyye-i dâimü'l-karâr ile nakz-ı ahd eylediler ise beyân eylesünler. Zîrâ müsâfat ve musâlaha-ı müebbede iddi'âsında olanlar zâhirde düşmen-i Devlet-i 'aliyye'yi memleketlerinde tanzîm ve tesyîr eylemezler. Bu husûslar semâhatlü şeyhü'l-islâm efendi ve vücûh-ı 'ulemâ ve kâ'im-makâm paşa hazerâtı bendeleriyle ba'de'l-müzâkere suâl ve tahkîk-ı mâdde olunmak enseb* görünür eger dostluklarında sâbit-kadem ve râsih-dem iseler Bahr-ı Sefid'de alâka ve seyri mesbûk olmayan Moskovlu'ya i'ânet eylemezler. Ve illâ Devlet-i 'aliyye'yi iğfâl kasdıyla müsâfat ve dostluk iddi'âlarında düşmene i'ânet ve ittifâk ile fesh-i musâlaha eylemişler ise Cenâb-ı Hudâ-yı mu'în ve müsteân-ı muvahhidîne mu'indir. Dîn-i Hazret-i Muhammedî âlî ve sâhibi Cenâb-ı Hazret-i Bârî olup inâyet-i ezeliye-i rabbâniyyesiyle Devlet-i 'aliyye'leri müeyyed-i hâmî beyzâ'-i İslâm olmağla cümlesine gâlib ve mansûr ve muzaffer olmak keremlerine nice def'a nâil olmuştur. Ve İnşâ'allahu te'âlâ düşmen-i dîn ü devletleri karîben mahzûl ve makhûr olmaları mütemennî-i dergâh-ı ahdiyyetdir. Gerek İngilterelü ve Venedik ve Danimarka'dan başka başka suâl olunmasına îrâde-i 'aliyye-i şâhâneleri taallûk ider ise suâl ve ne vechile cevâb arz iderler ise takrîrlerinin bir sûreti abd-ı kemterlerine irsâl buyurulur ise ol-bâbda ve her hâlde emr ü fermân şevketlü efendimindir.

Fi 12 R [Rebîü'l-âhır] Sene 1183.

İnşâ'allahu Te'âlâ İşbu Sene-i Mübârekede Livâ-yı Kerâmet İhtivâ-yı Hazret-i Sipeh-sâlâr-ı Asfiyâ Alâ Sâhib-hâ Ez-ki İltihâyayı Dâri's-Saltanati's-Seniyyeye Bi'l-Yümnü'z-Zafer Nakl ve Tahrîkde veyâhûd Sinîn-i Sâbika Misillü Babadağı'nda Tevkîf Emrinde İttifâk-ı Ârâ-yı Bendegân-ı Sadâkat-kârân-ı Devlet-i 'Aliyye ve Hayr-endîşân-ı Saltanat-ı Seniyye Üzere İnfirâden ve Cumû'an Mecâlis-i 'Adîde'de Vak'î Meşverât'da Rû-nümûn Olan Hüsniyyât ve Mahâzîrin Aklen ve Tecrübeten Sûret-i Tafsîli

Düşmen-i dîn-i haybet-karîn geçen sene Tuna kenârı hudûdlarına evâil-i şitâda vârid olmağla mukaddem zehâir tertîb itmediğine binâen kenârlarda 'asâkir-i kesîre tertîbine imkân bulamadığından başka kayık ve sefâin mürettebesi olmayup ve

* Metinde olarak yazılmıştır.

Tuna'dan mürûr ve şeb-hûn mücerrepleri olmadığı cihetden mürûra 'adem-i cesâret ve ehl-i İslâm 'askeri Tuna'dan bilâ-cisr sefin ile düşmenin şeb-hûn ideceğini akılları kesmediğinden oldukça 'asâkir-i İslâm [6b] kaviyyü'l-kalb iken şimdi düşmen Tuna'nın her mea'birine vâkîf ve vâdi-i şeb-hûnda tecrübesi sebkât ve tefennün tahsîl itmekle ve 'asâkir-i İslâma bu hâletlerden ve temâdî-i seferden vehn ve fûtûr ârız olmağla livâ-yı şerîfin Babadağı'nda tevkîfî cây-i teemmül ve mülâhaza olacağı.

Mülâhaza-i dîger dahi bu ki ordu-yı hümâyûn hengâm-ı şitâda cenk ordusu olmayup rû'yet-i mesâlih ider. Makûle hüddâm ve ketebeden 'ibâret olmağla endîşe ile serhadda ikâmet gayr-ı mesbûk ve rû'yet-i mesâlihe hâlet-i mezbûre mânî' olacağından başka ordu-yı hümâyûn sahrâda ve kışlağda karârı temâdî kabûl idüp ve bi-irâdetullahi te'âlâ gâret-zede* ve birer takrîb birkaç def'a perîşân olduğundan alış-veriş bahânesiyle tezâhüm iden Yehûd ve Nasârâ ve Ermeni ve Cingâne'dan nüfûs-ı kesîre hâsıl olmağla bu hâlet-i kaht u galâya illet olup maâzallah bir hâdis e ârız olsa bu makûle ecnâs-ı rezîleden mürekkeb cem'iyet ez bahâne ile perîşân olmak bedâhet-i akl ile sâbit kazâya-yı Müslîmeden idüğü.

Mülâhaza-i dîger bâlâda zikrolunduğu üzere mesâlih rû'yeti ile meşgûl zâtlar ile cenge yaramaz belki perîşânlığa illet olacak nüfûs-ı kesîrenin ittifâkı zümre-i 'askeriyyenin müzayâkasına sebep-i kavî ve vaktiyle makarr-ı saltanatdan ordu-yı hümâyûnun hareketi sûretinde intizâm-ı mürettebât ve cem'iyet ve râbîta-yı 'asker ra'nâ ve kavî olacağından başka şân ü şükûh ve übbehet-i hâletleri dahi ancak hâlet-i merkûmeye münhasır olup kışlağdan tertîb ve tanzîm muşevveş ve gayr-ı muntazam olduğu seferber ashâba tecrübe 'indlerinde emr-i mukarrer idüğü.

Mülâhaza-i dîger ordu-yı hümâyûn makarr-ı saltanata vürûd farz olunsa sene-i âtiyede Anadolu'dan gelecek ve Âsitâne'den tertîb olunacak 'asker Dâri's-Saltana'da bu sene-i mübârekede cesâret itdikleri bî-edebâne tavra cesâret idemeyüp mahzûr-ı mezkûr ber-taraf olacağından başka tertîbât muntazam ve 'asker dahi evvel be-evvel cem' ve tertîb ve tanzîme medâr-ı küllî olacağı.

* Metinde olarak yazılmıştır.

Mülâhaza-i dîger ordu-yı hümâyûn'un Âsitâne'ye hareketinde rû-nümûn olan mahzûr-ı cüz'i kışlakta ikâmete cihet-i mürecaha* olmak lâzım gelse zahîrenin vefâsı bir vechile kâbil olmayup küllî perîşânlığa vesîle olmak mülâhazaya akreb ma'nî olup ve ordu-yı hümâyûn'un bu makûle mehâzîri ihtiyâr ile cenge yaramaz nüfûs-ı kesîrenin kışlakta ikâmeti bilâ-mûcib cânib-i mîriyye masârif-i kesîreyi müeddî olacağına binâen Âsitâne'ye müteveccih olsa zikrolunan masrafın nısfıyla tavâ'if-i erbâbı harbi itmâ' ve ırzâ kâbil olup bu sûret-i mezbûre hâlet-i müdâfa'a kavî olacağı.

İki senede kışlak ihtiyârı Hasan ve Lûtfî meczûm olarak ihtiyâr olunmayup belki mukaddemce mülâhaza ve tedârikine teferru' idecek tedbîrin icrâsına ba'zı eşgâl ve esbâb mâni' olduğundan iktizâ ve hücneleri ve mazarrâtı dahi tecrübe olunduğuna binâen iki senede vak'î kusûrun telâfisi melhûzu [7a] mukaddemce hüsn ü kubh şefleri müzâkere ve mukaddemce istîzâna bâ'is olmağla gayr-ı mesbûk olarak serhadda kışlak farz olunsa maâzallah sümme maâzallah ihtimâlden ba'îd olmayan bir gûnâ tefrîk ve perîşânî hudûsu bir dahi kâbil-i iltiyâm olmayacak hâlât-ı kerîhe ve menfûreden olduğu muhtâc-ı beyân olmayup keyfiyyet-i mezbûre bir vezîr ve yâhûd bir ser 'asker hezimetine kıyâs olmayacağına binâen mahzûr-ı mezbûr a'zam mehâzîrden idüğü.

Ordu-yı hümâyûnun Babadağı'nda ikâmeti ancak Maçın ve İsakcı ve Tolcı [Tulcea] ve Babadağı muhâfazalarına nezâretten 'ibâret ve hüsnîyyâtı dahi zikrolunan nezârete münhasırdır. Kapularını tanzîm için i'ânet şartıyla kenârlarda birer muhâfiz ve Babadağı'nda bir sâhib-i nüfûz ve kavî ve kâdir ser 'asker ve ma'iyetinde birkaç muntazam mîr-i mîrân tertîb olduğu sûrette dahi ra'nâ nezâret ve muhâfaza hâleti hâsıl ve sia'-yı zehâiri mûcib ve keyfiyyet-i mezbûre sıyânet-i beytü'l-mâl şikkına ve tenkîh-i zümerât-ı 'askerîyyeye illet-i kaviyye olacağından başka Maçın ve İsakcı ve Tolcı evlâd ü ıyâlden ve i'mâr ü mihmândan hâlî ve tehî olmağla ol câniblerde düşmenin matma'-ı nazarı olacak hâlet olmayup ancak Babadağı muhâfazası için kavî mehâzîri ihtiyâr ile ordu-yı hümâyûnun tevkîfi nâ-münâsib olup ma'a-hâzâ Babadağı ve zikrolunan kenârlar muhâfazası vüzerâ ve mîr-i mîrân ta'yîni ile ceng için müheyâyâ nüfûs ile dahi a'lâ ve ra'nâ muhâfaza kâbil olacağı.

* Metinde olarak yazılmıştır.

Âsitâne-i Sa‘âdete ‘avdet sûretinde Bazarçık ve sâ’ir kazâlardan Babadağı ser ‘askeri nasb olunacak vezîrin ordusuna cebr ve ilhâh ile bayraklar tertîb ve vâfir zehâir sevki had-i imkânda ve muhâlefet idenler te’dîb oluna fesâd ile ülfet itmiş müfsidlerin te’dîbi ve münkaz olan umûr-ı mühimmenin tasfiyesi esnâ-yı râhda mümkün ve bu vechile ser ‘asker-i müşârun ileyhi takviyye kâbil olup bâ-husûs ordu-yı hümâyûn Âsitâne’de oldukca ser ‘askere maâzallah za‘f ârız olsa bi’l-vücûh ‘asker irsâli ile takviyye kâbil olup ordu-yı hümâyûn’a maâzallah bir gûnâ tefrîka ârız olsa i‘âneti bir taraftan mümkün olmayacağı.

Eslâfda bu gûnâ ordu-yı hümâyûnun mütemâdiyen taşrada kalmaması galibâ ukalâ-yı münkadimin zikrolunan mehâzîri mütâla‘alarından iktizâ ve serhadlarda ikâmeti gayr-ı mesbûk hücneti mütebeyyin olmakdan iktizâ ve kırk dokuzda kışlak ihtiyârında bir senede tecrübeleri muktezâsı ile mahzûruna ittîlâ‘ ile beher sene ‘avdeti tercih ve her ‘avdette birer kal‘a fethine muzaffer oldukları hüsniyyâtına delîl-i kâfi zikrolunan sûrete nazaran ordu-yı hümâyûn mesâlih-i mühimmeye takviyye ve Anadolu ve Rumili’den sene-i âtiye için celb ideceği ‘askeri tanzîm ve sâ’ir melhûz olan hüsniyyât için Âsitâne-i Sa‘âdet’e azîmete ruhsat buyuruldukda Babadağı’na nasb olunacak ser ‘asker-i kaviyyü’l-iktidarın nasb ve i‘ânesi re’y ve inâyet ve himmet-i âliye mevkûf ma’nâ idüğü [7b] alâ külli’t-takdîrin hudûdların takviyyesi vâcib ve yeniden vezîr nasbı ba‘zı mahzûru müstevcib olup el’an hudûdlarda mevcûd vüzerâ bî-tâb ve tâkat ve kudret olmağla iki bin nefer kapu halkı ve delü ve tûfengci cem‘ ve tertîbine vâfi i‘ânet ile Selânik Mutasarrıfı Vezîr Ali Paşa ve bin nefer süvâri ile Çatalcalı Ali Ağa ve Fraşeli Mehmed Paşa vilâyetinden kethudâsı mârifetiyle beş yüz nefer ihrâc ve Babadağı cânibine serîan celb ve İbiş Kapudan ve Cafer Kapudan ma‘iyyetinde olan Bosnevîlere mîrî verilüp tevkîf ve buna müte‘allık ba‘zı esbâb-ı kuvvet mülâhaza ve icrâ olunmak üzere tanzîm ve vezîr-i müşârun ileyh Ali Paşa muaccelen Babadağı cânibine tevcîh şartıyla sefere me’mûriyetleri resîde-i serhad vücûb olduğundan başka el’an hudûdlarda mevcûd vüzerâ ve mîr-i mîrâna za‘f-ı küllî ârız olmağla kapuları halkını teksîr şartıyla i‘ânet-i külliyyeye muhtâc ve sûret-i mezbûre teksîr-i neferâta bâ’is ve emr-i mezkûr vâcibü’l-i‘tinâ idüğü.

Âsitâne-i Sa‘âdet’e ‘avdette mezkûr olan hüsniyyâttan başka ocaklar ve ortalar takım ve edevât intizâmı cihetiyle perîşân olup ve i‘tikâdlarında intizâm-ı hâl ve Âsitâne-i

Sa'âdet'e ric'at husûsuna münhasır olduğunu ibtidâ-yı senedde iddi'â ve ol vakit ocaklunun ric'atı tercîh etdikleri atebe-i 'ulyâya arz ve takdîm olunan keyfiyyâtdan olup hattâ top arabacı başı ağa kulları geçen sene 'avdet itmiş olduğundan mühimmât ve neferâtı akranı ocaklardan muntazam ve müretteb olduğundan hüsn-i ric'at meşhûd-ı enâm olduğu.

Mülâhazât-ı mezbûre muktezâ-yı hâl iktizâsı ve bulunduğumuz sûretin muktezâsı olup ta'cilen istîzân ve tanzîmi mertebe-i vücûbdadır. Kaldı ki şîve-i takdîr bir gûnâ nusret-i cemîle ile mürettebât-ı mezbûrenin tagyîrini ilcâ itdikde yine muktezâ-yı hâl ri'âyet ile hareket-i firîfte-i zimmet-i çâkerân erbâb-ı Sadâkat olmağla bu bâbda ve her emrde emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

[8a] Rusya Devleti'yle Mütâreke Fi'l-Kıtâl Olundukda Âna Dâir Kaleme Alınan Mevâd ve Tahrîrâtıdır.

Akd-i mütâreke husûsuna Prusya ve Nemçe Devletleri tavassut itmekle nizâmına şürû' için Devlet-i 'aliyye tarafından ta'yîn olunacak me'mûr hâzır idüğünü hâvî Taraf-ı Sadr-ı a'zamî'den mareşale tahrîr olunan mektûbdur.

Bu bâbda şeref-riz sūdûr olan bir kıt'a hatt-ı şerîf mazmûn-ı münîfi ve mukaddeme-i kâ'ime-i cenâb-ı kâ'im-makâmî meâli ve mâdde-i mütârekede akd olunacak şurût-ı selâseyi mübeyyin şukka müfâdından istinbât ve Prusya Elçisi de Sekelin [Zegelin] tarafından takdîm olunan takrîr kâğıdı sûretinden istihrâc olduğuna üzere teemmül ve tedkîk ile ictihâdımıza mebnî te'hîrde 'adem-i mesâğ fehm olunup muktezâ-yı hâl ve iktizâ-yı îrâde ve lâzıme-i suver-i mezkûreye bi't-tatbîk ve karâin-i hâl ve kitâbiyyeye bi't-tevfîk muaccelen kaleme alınup ulağ-ı mesfûru Der-'aliyye'ye îsâl iden çukadârımız ile Fertmareşal [Feldmareşal] cânibine ib'âs olunan mektûbun sûretidir. Sebk ve 'ibâretinde tahrîr ve irsâlinde şikk-ı hatâ ve savâb ne derecededir ma'lûmumuz değil işbu husûsa şürû' ve ibtidâr cenâb-ı rikâb-ı kamer-tâbdan olduğundan bu cânibden bâ-irâde-i seniyye makûlenin reddiyyeti îcâb itdikce ziyâde izâha muhtâc idüğü beyândan mustagnîdir. Ez cümle bu sûretlere Nemçe Devleti rızâdâde olmaz bilür idik. Ve güya rızâsıda mer'î idi. Şimdi Devlet-i müşârun ileyh muvâfakat mı eyledi yohsa Nemçe Devleti'nin muvâfakatı ve 'adem-i muvâfakatı müsadâtını mûcib bir hâl mi sünûh eyledi. Biride bu ki şurût-ı selâseyi mutazammın kâğıd elçiler ile söyleşilüp sûret-i mezbûra mı karâr virdi, yohsa Fertmareşal

[Feldmareşal] tarafından me'mûra Devlet-i 'aliyye tarafından me'mûr sûret-i mezbûreyi teklif ve ilzâm itmek için telkîn kâbilinden midir eger karâr bulmuş ma'nâ ise bi-aynihi icrâ olunur. Karârı bu cânibde virilecek ise tarafımıza nâfi' ba'zı şurût-ı nâfia mütâla'ası bizim için mümkündür. Ez cümle bir iş görülmeyüp netîce yine muhârebeye muntehî olmak iktizâ itdikde fesh-i meclis târîhinden altı mâh müddet had-i mütâreke şart kılınsa 'askerimiz mizâcî iktizâsı Devlet-i 'aliyye'ye nâfi' olur üç mâhda bizim 'asker her ne kadar devşirmeli bulunsa tekrâr kuvvet üzere cem'iyeti müşkildir. Biri dahi bir iki ve beş makûle eşkiyâ 'asker Rusya ile nizâ' ihdâs etseler tarafeyn âdemlerini zabt ve te'dîb ve ıslâh vâdisine düşüp bu keyfiyyet ahad-ı cânibeyne mûcib-i infi'âl olmaya ve ba'îd hudû[d]larda mütâreke şüyû'unda mukaddem bir hâlet tahaddüsü dahi tarafeynden bâ'is-i tenâfûr olmaya ve bunun emsâli ba'zı şurût derci ve ilzâma tasaddîmiz bizim için mümkün mi, değil mi ma'lûm olmak lâzım gelüp her keyfiyyete etrâfiyla vukûf gerekdir ki maâzallah bir gûnâ hatâ olmaya ve işbu husûsun ihfâsına ziyâde i'tinâ olunup şöyle ki re'y ve emrimiz ile gerek tesvîd ve gerek tebyîz ve gerek işbu sûret bi'l-cümle re'îsü'l-küttâb efendi kulları yeddiyle tesviye olunup âhar bir ferd vâkıf olmadığı ve mütâreke müzâkeresi için ricâl-i devletden bir münâsib kullarının ihtiyârı mülâhazasında olduğu karîn-i ilm-i sâmî buyuruldukda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

İşbu mektûbun cevâbı zîrde mastûr ikinci mektûb olup mâddeleri bâlâsı surhla meşrûh olmağla Rusya Fertmareşali [Feldmareşal] Romancof tarafından vârid olmuştur.

Kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye umdetü'l-küberâi'l-tâ'ifetü'l-Îseviyye Devlet-i Rusya 'askeri üzerine Fertmareşal [Feldmareşal] olan rağbetlü haşmetlü dostumuz Konte Romancof hutimet avâkıbuhu bi'l-hayr kıbeline hulâsa-i kelâm ve nekave-i peyâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki bundan akdem kral-ı mehâsin-i hasal Prusya haşmetlü miknetlü menziletlü dostumuz Friderikos cenâblarının [II. Friedrich] Petreburg'da [Petersburg] mukîm elçileri rağbetlü dostumuz Konte Sölemiş cânibinden Devlet-i Prusya îrâdesiyle cânib-i hulûs-câliblerine gelüp Der-'aliyye'de [8b] mukîm Devlet-i Prusya elçisi rağbetlü dostumuz Konte de Sekelin [Zegelin] tarafına irsâl olunmak istid'âsıyla cânib-i muhibbânemize varîd olan ulağ tıbk-ı îrâde-i dostâneniz üzere ol vakit Âsîtâne-i Sa'âdet'e irsâl olunmuş idi. Ulağ-ı mesfûr

bu def'a meştâ-yı ordu-yı hümâyûn olan Şumnu kasabasına vârid olmağla hâmil olduğu evrâk ile ümenâ-yi savb-ı dostânenize irsâl olunmuşdur. Ancak Âsitâne-i Sa'âdet'te mukîm Prusya elçisi mûmâ ileyh dostumuz tarafımıza bir kıt'a takrîr kâğıdı takdîm idüp mefhûmunda Prusya kralı cenâbları muktezâ-yı safvet ve hayır-hâhî üzere Devlet-i 'Aliyye ile Devlet-i Rusya beynine müsâfât-ı tâmmе hâsıl olması gazez-i hâlisi olduğunu beyândan sonra haşmetlü menziletlü miknetlü Roma İmparatoru cenâblarının inhâlarıyla müsâfât-ı beyne'd-devleteynin levâzımından olan murahhaslar ta'yîn ve emr-i mükâlemeye şürû'a mukaddeme i'tibâr olunan mütâreke fi'l-kıtâl mâddesine haşmetlü miknetlü menziletlü Devlet-i Rusya İmparatoricesi cenâbları rızâdâde olduklarına binâen mâdde-i mütârekeyi iki 'asker beyninde bir münâsib mahalde iki devlet ser 'askerleri taraflarından ta'yîn olunacak mu'temed me'mûrlar bi'l-müşâfehe müzâkere ve netîcesi cânibeyne hayr olur. Maslahatın mukaddemesi i'tibâr olunan mütâreke fi'l-kıtâl maslahatına karâr virilmek için sühûlet-i cânibine ziyâde ri'âyet etmeniz vesâyâsıyla siz dostumuza sipâriş olunmuş olduğuna binâen cenâb-ı hulûs-meâbınız ile muhâbere ve bir münâsib mahal-i müzâkere tahsîsine ba'de'l-karâr taraf-ı dostânemizden ta'yîn olunacak me'mûr dahi dostâne me'mûr kılınmasını elçi-i mûmâ ileyh tarafımıza tahrîr ve inhâ ider dostlarımızın münâsib görüp cevâzdâde oldukları husûsa meyl ve rızâ âdet-i hasene-i dostâneneden olduğundan başka emn ü âsâyîş-i 'ibâdullahı taleb şiyem-i müstahsene-i şefikâneneden ve beyne'd-devleteyn bu makûle hayırlu maslahatda bulunan vükelâ-yı cânibeynin bâ'is-i iftihâr ve mûcîb-i tezâyüd şân ve i'tibârları olacağı hasebiyle siz dostumuz ve bu muhibbiniz böyle maslahat-ı hayırda bulunmamız emr-i mergûb olduğuna binâen hâlâ serîr-ârâ-yı a'zamet ü şehriyârî ve revnak-efzâ-yı taht-gâh-ı şevket ü tâc-darî-i a'zam selâtîn-i izâm efhâm-ı havâkîn-ı fehâm âftâb-ı âlem-tâb-ı hilâfet-'uzmâ neyr-i cihân-efrûz-ı saltanat-gîrî müeyyid-i erkân-ı şer'-i metîn müşeyyid-i bünyân-ı dîn-i mübîn nâşir-i âsârü'l-adâlet-i beyne'l-hâfikeyn hâdimü'l-haremeynü'ş-şerîfeyn şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü a'zametlü velî-ni'metim pâdişâh-ı dârâ vü rabbân ve şehriyâr-ı iskender unvân efendim hazretlerinin cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı hüsrevânelerinden inâyet buyurulan vekâlet-i mutlakâmız ve ihsân buyurulan ruhsat-ı kâmilemiz hasebiyle işbu emr-i hayriyyet-i netîce nezd-i muhibbde müstahsen görülüp icâbetimiz mukarrer olduğu ma'lûmunuz oldukda bu cânibden ta'yîn olunacak me'mûr ve

mu'temedimiz hâzır ve müheyyâ olmağla cenâb-ı safvet-meâbınız dahi me'mûr ve mu'tedinizi âmâde idüp iki taraftan birer nefer me'mûrlar iki cânibin 'askeri beyninde olmak şartıyla ne mahalde ve kankı günde bir mahale cem' ve dostâne mütâreke fi'l-kıtâl maslahat-ı hayriyyesini müzâkereye şürû' ve ibtidâr eylemelerinde vech-i münâsib nezd-i dostânenizde ne gûnâ ise kemâl-i hulûsa makrûn mahabbet-nâmeniz ile bir sâ'at mukaddem taraf-ı dostânemize inhâ ve iş'âra ibtidâr eylemeniz siyâkında mektûb-ı valâ üslûb tahrîr. Fi 9 R [Rebîü'l-âhır] Sene 1185.

[9a] Akd-i Mâdde-yi Mütâreke İçün Ta'yîn Olunan Abdülkerîm Efendi Ordudan Hareket İtmezden Mukaddem Taraf-ı Sadr-ı A'zamî'den Feldmareşale* Yazılan Mektûbdur.

Bu def'a taraf-ı çâkerîden Rusya Devleti 'askeri üzerine ser 'asker olan Fertmareşal [Feldmareşal] tarafına tahrîr olunan mektûbun bir sûretidir.

Mütâreke mükâlemesine me'mûr Abdülkerîm Efendi kullarından mukaddem bir Tatar ile muaccelen irsâl olunmak üzere. Ve birkaç gün sonra mûmâ ileyh dahi techîz ve irsâl olunmak üzere olduğu ve mahal-i mükâleme Bükreş ihtiyâr olunmayup Yergöğü ihtiyârına illet pek de Rusya Devleti'nin ayağına varma olmayup bir dahi muhâberemizde sühûlet olmak maslahata mebnîdir. Ve bu keyfiyyetin şimdilerde ihfâsı mer'î olup ancak Hân ve Kalkay ve sâ'ir ser 'askerler ve vüzerâ fi'l-cümle vâkıf olmasalar şurût-ı mütâreke ve ma'nâ-yı mütâreke mugâyir hareket ile mebâdî-i emrde muris-i gubâr-infi'âl olur. Hâlât îka' idecekleri melhûz olduğuna binâen ve cânibeynden akd olunacak şurûtdan idüğine ibtinâen şehâmetlü hân hazretlerine ve Ruscuk ser 'askeri ve Niğbolu ve Zıştovi muhâfızları vüzerâyâ bu keyfiyyeti hakîmâne tefhîm ve ihfâsı vesâyâsıyla şurût-ı mütâreke ve ma'nâ-yı mütâreke levâzımına ri'âyet ve mugâyiri hareketten mücânebet eylemeleri zımnında lisâna takrîrlere havâle ile Silâhdâr kâtibi Bekir Paşazâde 'Atâullâh beg kulları ta'yîn ve Bazarcık ve Silistre ser 'askerleri vüzerâ ve Kalkay Sultân cenâbları câniblerine mühimme-i mezbûreyi bir siyâk-ı meşrûh tefhîm için cizye başbâkîkulu Hâcı Selîm Ağa kulları ta'yîn olunmuşdur. Husûs-ı mezbûru boğaz ser 'askerine ve kapudan paşaya ve sâ'ir rikâbdan telkîn ve tefhîm iktizâ idenlere ifâde husûsuna

* Yazar burada Feldmareşal ibaresini doğru şekilde yazdığı için düzeltme yapılmadı.

muktezâsıyla rikâb cânibinden i'tinâ olunmak lâzım gelmekle emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Eslâfımız zamanından berü cenâbınız mâil-i safvet-i cânibeyn olup bu emr-i hayr-encâmın husûlü havâhişle mesâî-i ma'kûleniz mukârenet-i niyyet-i sâfiyyeye mebnî-i müessir olmağla Devlet-i İmparatoriyye ve Devlet-i Prusya tavassutları ve inzimâm-ı re'y-i dostâneleriyle beyne'd-devleteyn bi't-takdirü'l-ullahi te'âlâ hudûs eden nâire-i ceng ve rezm-i mütehavvil sûret-i sulh u selm olup iki cânibde vak'î 'ibâdullah'ın kanları dökülmeden sıyânet ile râhat-ı âmme hâsıl olmasını devleteyn-i müşârun ileyhimâ iki cânibe hayır-hâhâne ve hüsn-i edâ ile inhâ itmeleriyle bu maslahat-ı münticetü'l-hayrın kabûli ehad-ı cânibeyne emr-i ma'kûl görünüp icrâsı ihtiyâr olduğuna binâen her mâddeyi esâs kâ'im olmadığı misillü sulh ü salâhın husûlü dahi murahhaslar ta'yîni ile mükâlemeye şürû' ile kâ'im ve hâsıl olacağı zâhir olmağla bu husûsa dostlarımızın mukaddeme i'tibâr eyledikleri mütâreke fi'l-kıtâlin müzâkeresi içün hâlâ serîr-ârâ-yı evrenk-i şehriyârî ve revnak-efzâ-yı dîhîm-i cihân-dârî hüsrev-gerdûn kadr-i sitâre-sipâh ve hâkân-ı gîtî-sitân muâllâ-yı bar-gâh-ı efser-reyyâ-yı farak kisra ve cem-i maşrık-ı şümûs eltâf ve himem-i cevher şemşîr-i hamâset ve besâlet garra-yı cebîn-i şevket ve hilâfet-i hâdimü'l-haremeynü's-şerîfeyn sâni-i İskender-i Zülkarneyn sultânü'l-berreyn ve hâkânü'l-bahreyn şevketlü kudretlü adâletlü mehâbetlü kerâmetlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım hazretlerinin bu abd-ı sâdiklarına virdikleri ruhsat-ı kâmile-i cihân-bânîleri mûcibince emr-i mütârekenin mükâleme ve tanzîmine tarafımızdan ta'yîn olunacak me'mûrumuz âmâde olduğu bundan akdem savb-ı sadıkânelerine çukadârımız vesâtetiyile gönderilan rakîm-ı safvet-vesîmemiz taraf-ı hâlisânelerine lede'l-vürûd mefhûmunu mütâla'a ve çukadârımız merkûm ile ecvibesini mutazammın tesyîr olunan [9b] mektûb-ı dostî mensûbları vârid ve vâsıl olup mazmûn-ı Sadâkat-meşhûnunda cenâb-ı vâlâ-yı nisâblarına dahi müftehîretü'l-mülkât el-azîmâtü'l-Îseviyye muhtârü'l-muhadderât el-fahimâtü'l-mesîhiyye maslahata mesâlih cemâhîrî'l-tâ'ifetü'l-Nasarâniyye sâhibet-i ezyâlü'l-haşmet ve'l-vakar sâhibet-i delâilü'l-mecd ve'l-i'tibâr haşmetlü menziletlü imparatorice hutimet avâkıbuhu bi'l-hayr ve'r-reşâd ve ileyhüm-ileyhâ sebîlü's-savâb ve's-sedâd cenâbları tarafından ruhsat-ı tâmm virildiği ecluden savb-ı mahabbet-evblerinden müsteşriniz [müsteşâr] olan me'mûrunuz tesyîr ve mâ-beyne'd-devleteyn vukû' bulan ceng ü cidâlin terkini

müzâkere eylemeleri tenbîh olunacağı ve bu mâddede sa'y ü ihtimâmınız der-kâr olmağın gönderilan âdemimiz serfân i'âde olunduğu ve rütbe-i sadârete neyl-i vusûlümüz haberinden husûl-i mahzûziyyetleri ve Âsitâne'de mukîm Nemçe İmparatoru ve Prusya kralının elçileri kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye dostlarımız Tugut [Thugut] ve de Sekelin [Zegelin] câniblerinden dostâne tasvîb olunan esâs-ı terk-i cidâl icmâline cenâblarını mahrem etmeleriyle münâsib görülür ise tarafınızdan dahi birkaç şartlar ifâdesine şürû' ve mübâşeret kılındığı ve şurût-ı mezkûre Devlet-i 'aliyye'nin şurûtuna mugâyir olmayup belki istihkâmına sebep ve vech-i sühûlet ile fasl-ı nizâ'a bâdî-i mülâhaza kılındığı ve dördüncü mâddede bast ü beyân olunduğu üzere Karadeniz'de olan gemilerimizin bir zamân çekilmeleri husûsu tarafımızdan kabûl olunduğu takdîrce hayırlu ve ehemm zann olunduğu ve itmâm-ı emr-i musâlahaya me'mûr olanlar haberi kabûl eylemeleri ve sû-i muhibbânemizden haber vardıkda İmparatorice cenâblarının müsteşârına ki bu def'a me'mûrlarıdır bilâ-te'hîr unvân-ı me'mûriyyet gönderileceği ve Bükreş'den mâ'adâ mahallerde şenlik olmadığına binâen tarafeyn me'mûrları zahîre husûsunda müzâyaka çekmeleri zâhir olduğundan mükâleme Bükreş'de veyâhûd Yergöğü'de münâsib görüldüğü ve me'mûrumuzun rütbesine göre ikrâm ve ihtirâmında kusûr olunmayacağı ve acâleten tarafımızdan haber irsâl olunması ve ta'yîn-i müddet-i terk-i cidâl Temmuz ibtidâsına degin egerçi mümkün olup lâkin bu terkden gazez mücerred emr-i mükâleme olmak hasebiyle buna kıyâsen mükâlemenin bidâyetinden nihâyetine dek müddet ve mehl kâfi olduğu ve maâzallahu te'âlâ emr-i mükâleme tarafeynin me'mûlü gibi hitâm bulmaz ise üç ay tevakkuf rüsûm-ı düvele mugâyir bir emr-i gayr-ı mesbûk idüğü ve tarafeyn donanması müddet-i terk-i cidâlde oldukları mahallerde kalup nehr-i Tuna iki 'asker beyninde had-i fâsıl olması ve nehr-i mezkûrun sevâhilinde tarafeynden cedîd binâ ihdâs olunmayup ale'l-husûs sonraki muhârebede Babadağı ve Tolcı [Tulcea] ve İsakcı ve Maçın ve Hırsova (Hârşova)'da tahrîb olunan mahallere istihkâm verilmemesi ve tarafeynden Akdeniz'de olan donanmalara emr-i mükâleme zımında müddet-i terk ihbâr olunması ve taraflarından li-ecli'l-ihbâr donanmalarına gönderilecek âdemler İstanbul'dan selâmet ile donanmaları olduğu yere îsâl olunması ve iki donanmanın ser 'askerleri dahi keyfiyete vâkıf olduklarında terk-i peygâr husûsuna münâsibi üzere beyenlerinde nizâm virmeleri ve mütâreke ve kıtâl bi'l-cümle Kırım ve Karadeniz'e

şâmil olup şöyle ki bir donanmış gemi Kırım Limanına ve Karadeniz Boğazı'ndan Tuna'ya ve Özi Suyuna girmemesi ve Tuna'da el-yevm mevcûd olan Devlet-i 'aliyye gemileri Rusya 'askerinden ba'îd yerlerde gezmeleri ve bu mütâreke-i cidâlin kezâlik Anadolu'da ve Gürcistan ve civârlarında mu'teber [10a] tutulup el-yevm iki tarafın 'askeri oldukları mahallerde encâm-ı kâre müterakkıba mütevakıf ve birbirlerine kasd-ı tecâvüz eylememeleri derc ü tastîr olunmağın cümlesinin mâl muhassıllarına itlâ'-ı hâlisânemiz muhît ve şâmil olmuştur. İnşâ'allahu te'âlâ gerek muhibbiniz ve gerek cenâbınız kabûlü câiz olan hâlâtı kabûl ve ahad-ı cânibeyne zarar ve müzâyaka îrâs ider tekâlîf-i atfıkâyı kâle ve hâtıra getürmeyerek ve semere-i mütâreke ve müntic-i emr-i matlûb-ı musâlaha olan iki cânibin münâsib hâtır-hâhını ahad-ı cânibeyn hüsn-i edâ ile telâkkî-ı bi'l-kabûl ve ıztırâb îcâb iden mülâhazâtdan ihtirâz olunup ilâve eylediğiniz şurût ki devleteyn-i müşârun ileyhimânın akd ve tevsîk eyledikleri esâsı fesh itmeyüp nakîzı olmaya kabûl olunup ve kezâlik ilâve eylediğiniz şurût dostlarımızın tecvîz-kerdeleri olan şurûta tevfiik ve tatbîk husûsunu me'mûrunuza dostâne ifâde eylediğiniz sûretde bâ-avn-ı mülk-i müsteân maslahat-ı matlûbe İnşâ'allahu te'âlâ vücûda geleceği bî-iştibâh olmağla cenâbınızın izhâr-ı şâdumânınızdan muhibbiniz gâyet mahzûz olup emr-i mütârekenin müzâkeresi için Yergöğü mahal-i müzâkere tahsîsi nezd-i muhibbîde münâsib görülmekle li-ecli'l-müzâkere tarafımızdan Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-karârda hâcegân-ı mu'allâ-yı erkândan bi'l-fi'l süvâri mukâbelecisi kıdvetü'l-emâcid ve'l-akrân es-Seyyid Abdülkerîm Efendi zîde mecdehu me'mûr kılınup birkaç gün zarfında meştâ-yı ordu-yı hümayûn olan Şumnu'dan hareket ve Ruscuk'a varup ândan lede'l-muhâbere Yergöğü'ye mürûr ve akd-i meclis-i meşveret itmek üzere kendüye vesâyâmız tefhîm ve ol vechile ta'yîn ve me'mûr kılınmağla cenâbınız dahi me'mûrunuzu Yergöğü'ye sevk birle paşaportınızı [Pasaport] ber-minvâl-i meşrûh tertîb ve tanzîm ve muhâbere eserinde telâki-i me'mûrîn vech-i lâyıkı üzere mülâkât eylemeleri lâzime-i hâlden olmağla her husûsa hüsn-i ri'âyet ve teshil-i emr-i matlûbe dostâne dikkat ile muhibbiniz ve cenâbınız beyne'l-mülûk şâyân-pesend olacak hâlât ibrâzı sûretine kemâ-yenbagî dikkat eylemeniz siyâkında mektûb-ı valâ-yı mashûb tahrîr ve Tatar ulağımız ile irsâl olunmuştur. İnşâ'allahu te'âlâ lede'l-vusûl.

Fertmareşal [Feldmareşal] tarafından vârid olan mektûbun tercemesidir.

Câhib-i mesfûrdan iki takım kâğıd gelüp bir takımı lisân-ı Rusî ve bir takımı Talyani [İtalyani] üzere olmağla dîvân tercemânı Rusî lisânına ârif olmayup ve lisân-ı mezbûra vâkıf dil oğlanı dahi olmadığından Rusî lisânı üzere olan takımı âhara ve Talyani [İtalyani] lisânı üzere olanı tercemâna terceme etdirdik. Ancak dîvân tercemânının pîrlîği takrîbi ile sıhhat-i tercemeye vukûf için rikâbda bir hoşça terceme olunup i'âdesi matlûbdur ve Fertmareşale [Feldmareşal] tahrîr olunan mektûbların Rusî veyâhûd Talyani [İtalyani] tercemesini derûnuna vaz' itmemizi çukadârimıza ifâde eylemiş şimdi öyle itsek gerek ancak Talyani [İtalyani] ve Rusî ve sâ'ir elsineye vâkıf Rum'dan veyâhûd âhar milletden Âsitâne'de bir münâsib kimesne bulunup meştâ-yı hümâyûna sevk buyurulur ise teshîl-i mühimmâta medâr-ı küllî olacağı mukarrer olmağla emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Bu mektûbun cevâbı bunun üzerinde kayd olunan sadr-ı a'zam mektûbudur. Siyâk u sibâkdan dahi mütâla'a idenlere ma'lûm olur.

Şumnu meştâsından taraf-ı dostânemize irsâl olunan mektûb-ı mergûbunuz vürûd ve vusûl ve mefhûm-ı 'aliyyesinde câhib-i devletlerine Devlet-i 'aliyye tarafından ruhsat-ı kâmile virildiği beyân buyurulmuş tarafımıza dahi İmparatorice tarafından ruhsat virilüp ve benim ruhsatım mâ-beynü'l-'askereyn ben re'y eylediğim mahale liecli'l-mukâvele me'mûrlar ta'yîn ve irsâl ideyim ki bir yere cem' olup mâ-beyne'd-devleteyn [10b] vak'î olan ceng ü cidâli terk ve müzâkere ve ittifâk eyleyeler ve tarafeynin emr-i musâlahaya rağbeti olmakdan nâşî devleteynin murahhasları bir yere gelüp mükâleme için bir mahal ta'yîn oluna ki iki kavmin kazâ ile giriftâr oldukları muhârebe-i azîmeyi def' ve sefk-i dimâ' ve nev'-i insâniyyeyi men' eyleyeler ve bu mâddede Nemçe İmparatoru ve Prusya kralının sıdk-ı bâl ile sa'y ü ihtimâmları olup ve menzil ile gönderilen âdeminizi 'adem-i meks ve serfan i'âde eylediğim mücerred taraf-ı devletlerine olan i'tibâr ve meveddet-i azîmeyi ibtâ ve nâil oldukları rütbe-i vâlâ-yı sadâret haberinden kesb eylediğim sürûr-ı mevfüremi inhâya mebnî olup ve devr-i zamân-ı sadâret-i 'aliyyeleri semere-i şecere-i sulh ve meveddet ve mâ-beyne'd-devleteyn vesîle-i i'tilâf ve safvet olduğu bî-iştibâhdır ve Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm Nemçe İmparatoru ve Prusya Kralı'nın elçileri Tugut [Thugut] ve Sehlin [Zegelin] terk-i cidâle esâs olmak üzere virilan icmâl-i şurûta beni mahrem eylediler. Cenâb-ı düstûrâneleri münâsib görürler ise ben dahi tarafımdan bir icmâl-i şurût bast ü beyân eyleyeyim ki Devlet-i 'aliyye'nin şurûtuna mugâyir olmayup belki

bu mâddenin sebep-i istihkâmı ola ve âsân-ı tarîk ile mâ-beyn fasl oluna dördüncü mâddede bast ü beyân eylediğim vech üzere Karadeniz'de olan sefinelerin bir zamân çekilmeleri taraf-ı devletlerinden kabûl buyurulur ise zann ederim hayr ü ehemmdir. Zîrâ mâ-dâm geşt ü güzâr üzeredirler şûriş ve nizâ' eksik olmayup 'adem-i ittifâka müeddî olurlar ve bî-iştibâh emr-i musâlahaya murâdı olanlar benim gibi hayr kabûl iderler ve ben ancak cevâb-ı 'aliyyelerine muntazırım haber geldikte Bükreş'de imparatoricemizin müşîresi ki ta'yîn olunan me'mûrdur unvân-ı ruhsat ile nâm-zed kılınur ve te'hîr olunmaz ve Bükreş'den mâ'adâ mahallerde şenlik olmadığına binâen tarafeyn me'mûrları zahîre husûsunda müzâyaka çekecekleri nümâyân olduğundan mükâleme Bükreş'de münâsib görüldü ve Yergöğü'den istikbâl ile me'mûrlarınızın rütbesine göre ikrâm ve ihtirâmda kusûr olunmaz ve ale'l-acele haber göndermekle beni mültefit eylesiz ki ben en akdem bu işi rû'yet ideyim zîrâ akd-i musâlahanın esâsıdır ve Prusya elçisi tarafından gelan ulağ yine 'avdet olunmağla selâmet ve emniyyet ve ikrâm ve ri'âyetinizi recâ ederim. Ve Yergöğü'de dahi müzâkereye îrâde buyurulur ise tarafımızdan i'râz olunmayup icâbet olunur deyü tahrîr ider.

Temâdî-i terk-i cidâl ve muhâsamat-ı mûris-i mahabbet ü safvet olmağla rüsûm-ı düveliyyeye ârif ve kavâ'id-i mâdde-i tasfîye-i beyne'l-cânibeyn hâlâtına murâî ve vâkıf olan iki devlet-i azîme ki hayır-hâhâne mîzân-ı hakk ve insâf ile vezn idüp iki devletin tasfîyesi mukaddemesine akd ve münâsib farz eyledikleri şurût öteden berü emr-i mesbûk ve gayr-ı muhaddes olduğuna binâen Devlet-i 'aliyye 'indinde ma'kûl görüldüğü misillü maâzzallah hîn-i mükâlemede matlab hâsıl olmayup fesh-i meclis müretteb lâzım gelmek farz olursa yevm-i feshden üç mâh müddet hükm-i mütâreke cârî olmak sûretini bilâ-cidâl-i dostâne Devlet-i Rusya'nın dahi kabûlü iki cânibe himem-i dostâne sarfına kâ'im olan iki hayır-hâh devletin evvel îrâdını hüsn-i kabûl ile şânlarına ri'âyet hâsıl olmakdan başka asl matlaba şürû'da ve işin usûl ve fîrû'unda gerek devleteyn-i müşârun ileyhimâ ve gerek safvet-i kâmile husûlüne âsâyîş-i 'ibâd için meyl iden iki devlet her hâlde mîzân-ı hakk ve insâfî elden bırakmayup muvâfık-ı hakk ve husûl-i safvet matlûbeye ufak [11a] olanı kabûl ve temâdî-i emri mûcib belki arz-ı iğbirârı müstevcib hâlâtı kâle ve hâtıra getirmeyüp avn-ı mülk-i mennân ve teshîl-i Hudâ-yı müsteân ile cümle mülûk ve erbâb-ı hired 'indinde gıpta ve tahsîne sezâ İnşâ'allahu te'âlâ memdûh-ı sulh ve safvet ve güzel mahabbet ve meveddet hâsıl olup 'İbâdullah râhatını bu vechile tahsîl idenler dahi

nîk-nâm ve tahsîl-i rızâ-yı hazret-i mülk-i min'âm ideceği âşikâr olmağla çünkü bu meclis-i mübârek mukaddeme-i hayr mülâhaza olunup temşiyet-i maslahat-ı mühimmeye ibtidâr olundu. Gerek maâzzallah mefrûz ve mevhûm olan fesh-i meclisden sonra üç mâh hükm-i mütârekenin haddi ve gerek şurût-ı sâ'ire-i ma'rûzenin hüsn-i telâkkî ve kabûlüne iki devlet tarafından me'mûrlar bilâ-cidâl temşiyet virmez bizlere râci'-i iftihâr olmağla lâyıkdır ki sözü bunda uzatmayup âhar mühimm işimize bir kadem akdem şurû' ve müzâkere idelim deyü mülâyim ve vâzıh ta'bîrât ve mu'âmele-i bi'l-mücâmele ile mütâreke müzâkeresine me'mûr Süvâri Mukâbelecisi Abdülkerîm Efendi kulları Rusya cânibinden me'mûr müsteşâr-ı Devlet-i Rusya olan şifâhen ve tahrîren evvel ki meclisde ber-minvâl-i meşrûh takrîr virüp hakîmâne hareket ile çeküp uzatmayacak derece işbu emrin husûlüne ihtimâm eylesini müekked tenbîh ve yeddine bir sûret verilmiştir. Bu husûsun kabûli için Nemçe ve Prusya Devletlerinin elçileri Der-'aliyye'den ya Fertmareşale [Feldmareşal] yâhûd mükâlemeye me'mûra muaccelen birer dostâne mektûb isrâları lâzımeden zann olunur.

Terk-i cidâl için ta'yîn-i müddet egerçi Temmuz ibtidâsına dek mümkündür. Lâkin bu terkden garez-i mücerred emr-i mükâleme olup buna kıyâsen mükâlemenin ibtidâsından âhirine dek müddet ve mehl kâfidir. Maâzzallah emr-i mükâleme tarafeynin dil-hâhı üzere mukadder değil ise üç mâh niçün tevakkuf olunsun bu bir muhdes da'vâ rüsûm-ı düvele mugâyir bir emr-i gayr-ı mesbûkdur.

Mezkûr hudûdlarda tahrîb olunan yerlerin i'mâr ve istihkâmına i'tibâr olunmamak husûsu devleteyn-i müşârun ileyhimânın tecvîz ve istisvâbları olan şurût-ı selâse nassına muvâfık olmağla kabûlü câiz olur deyü cevâb virilüp bu mâdde mahal-i münâkaşa olmaz lâkin tarafeyn donanmaları müddet-i mütârekede oldukları mahalde kalmak şartını ilâveden Rusya Fertmareşalin [Feldmareşal] garez-i Özi serhaddına donanma gitmeyüp serhad-nişîne bu vechile vehn ve fütûr ârız ve bilâ-taab ol vechile tahliye-i kal'aya zafer-yâb olması fikrine mebnî idüğü dördüncü mâddede tasrîhinden zâhirdir. Bu sûretde me'mûr Abdülkerîm Efendi kulları şöyle takrîr ve cevâb vire ki mütârekeden murâd evvelâ tasfiye netîcesi hâsıl olmak sânen iki cânib fi'l-cümle râhat idüp âsûde-hâl olmakdan 'ibâretidir. Binâen aleyh lâfz-ı mütâreke ve ma'nâ-yı mütârekenin berren ve bahren icrâsı iki taraftan ri'âyet oluna deyü devleteyn-i müşârun ileyhimânın tecvîz ve tasvîbleri karada olan 'asâkir kâffe-i hudûdda

bulunduğu mahalde olup hudûdu ızrâren ve vech-i âhar ile tecâvüz etmeye bahrda dahi bulunduğuy yerde olup terk-i cidâl oluna demek Devlet-i ‘Aliyye donanması Rusya Devleti’nin donanması bulunduğuy yere varup dâ’iye-i ızrârda olmaya ve Rusya Devleti donanması dahi hudûdlarımıza kat’a tecâvüz itmeyüp ve zehâir nakl iden tüccâr sefînelerimize ve müste’minâna taarruz itmeye dimekdir yohsa hudûdu dâhilinde âmed-şüd itmeye demek değildir. Hengâm-ı ceng ü cidâlde Özi’ye âmed-şüd iden sefâinimizi şimdiye dek kimesne men’e kâdir değil iken dostâne mu’âmele mukaddemesi evânında ceng vaktimizde mübtelâ olmadığımız müzâyaka teklîfi ve husûsen Özi’nin zahîresi beher-hâl sefâin âmed-şüduna menût ve Karadeniz’de sefîne gezmeyüp Özi sularına gemiler varmamak serhad-ı mezbûrda mevcûd ‘İbâdullah’ın maraz-ı cû’dan helâklarını iktizâ ider hâlet olup bu teklîf mîzân-ı hakk’dan hâric olmağla bu keyfiyyeti ne sizlere teklîf câiz ve ne bizlere kabûl câiz deyü mülâyemetle ifâde ide Tuna’ya ceng gemileri girmeyüp tüccâr kayıkları iki tarafın bilâ-ihtirâz âmed-şüdu dahi câiz olup tarafeynden bu hâlet kabûl olunmak ile teshîl-i matlaba sa’y oluna diye ammâ iş uzayup ısrâr bulunur ise ve hasbe’l-zarûr kabûlü dahi îcâb ider ise mülâhazasıyla Özi’ye gidecek sefâin kıbelü’r-râbîta muaccelen irsâllerine himmet olunmak mühimmdir. Kaldı ki Kırım Limanı’na ve Tuna’ya ceng gemileri imrârına ruhsat [11b] virilmeyeceği ve Karadeniz’in iki cânibine Rumili ve Anadolu taraflarına sefâinimiz âmed-şüdu husûsen dâhil-i tasarrufumuz olan gerek Akdeniz ve gerek Karadeniz’de zehâir ve emtia-i meşhûn tüccâr sefâinimiz bir vechile men’ olunmayup hudûdlarda ve Devlet-i Rusya’nın ‘askeri olan mahallere ve Gürcistan semtlerinde hengâm-ı mütâreke de ibkâ-yı mâkân alâ mâkân kâ’idesine ri’âyet ve terk-i ceng ve ızrâr ile bahrda ve berde lâfz ve ma’nâ-yı mütârekenin icrâsına dikkat olunacağı Rusya tarafına ifhâma muhtâc olmağla bu husûs dahi devleteyn-i müşârun ileyhimâ tarafından Rusya cânibine tahrîre muhtâc ve bu tahrîrâtın ecvibesî müsâra’atı dahi mevsûl-ı serhad vücûb olmağla çifte tatar ile i’âde-yi cevâb husûsuna himmet oluna.

Tarafeyn donanmaları müddet-i terk-i cidâlde oldukları mahallerde kalup Nehr-i Tuna iki ‘asker beyninde had-i fâsıl ola ve nehr-i mezkûr sevâhilinde tarafeynden binâ-yı cedîd ihdâs olunmayup ale’l-husûs sonraki muhârebede Baba [da]ğlı ve Tolcı [Tulcea] ve İsakcı ve Maçın ve Hırsova (Hârşova)’da tahrîb olunan mahallere istihkâm virilmeye.

Bu husûsda tevakkufu mûcib-i hâlât olmamağla icâbet olunup rikâb-ı hümâyûn cânibinden boğaz ser ‘askerine ve kapudan paşaya müekkedden sipâriş olunacağı Rusya me’mûruna efendi-i mûmâ ileyh ifhâm ve ânlar dahi âdem irsâl itmelerine icâbetimizi beyân ile icrâsını teklîf ider.

Tarafeynden Akdeniz’de olan donanmalara emr-i mükâleme zımnında müddet-i terk ihbâr oluna ve tarafımızdan li-ecli’l-ihbâr donanmamıza gönderilecek âdemimiz İstanbul’dan selâmetle donanmamıza îsâl oluna ve iki donanmanın ser ‘askerleri dahi keyfiyete vâkıf olduklarında terk husûsunu münâsibi üzere mâ-beynlerinde nizâm vireler.

İktizâsı tafsîl üzere ikinci mâddede beyân olunmuşdur.

Terk-i cidâl bi’l-cümle Kırım ve Karadeniz’e şâmil ola ol vechile ki bir donanmış gemi Kırım Limanı’na ve Karadeniz Boğazı’ndan Tuna ve Özi Suyu’na girmeye ve Tuna’da hâlâ mevcûd olan gemiler ‘askerimizden ba’îd mahallerde gezeler.

Bu husûsa dahi icâbet olunup icrâsı zımnında Gürcistan tarafında vak‘i ser ‘askerlere bâ-fermân sipâriş olunacağını efendi-i mûmâ ileyh Rusya me’mûruna ifâde ideceğine binâen bi-mennihi Sübhanehu karîben râbita virilmek müyesser olduğu sûretde rikâb-ı hümâyûn cânibinden iktizâsına göre ser ‘askerlere bâ-fermân tenbîh ve te’kîd iktifâ ider.

Bu terk-i cidâl kezâlik Anadolu’da Gürcü ve civâratda mu‘teber tutulup iki tarafın ‘askeri oldukları mahalde encâm-ı kâre müterakkıben mütevakkıf olup birbirlerine kâsd ve tecâvüz eylemeyeler.

[12a] Ordu-yı Hümâyûn’dan Bâlâda Muharrer Evrâk ile Gönderilan Rikâb Takrîridir.

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni’metim efendim pâdişâhım.

Vedâyi’-i Bâriyü’l-berâyâ olan zu’afâ-yı re’âyâ haklarında rekîz-tıynet-i tâhire-i cihân-bânîleri olan rahm ve şefekat-i mülûkâneleri iktizâsıyla mûcib-i râhat ve âsâyîş-i ‘ibâd olan silm ü müsâfâtın mukaddemesi i’tibâr olunan mâdde-i mütâreke fi’l-kıtâl mükâlemesine şürû’ olunmak husûsuna izin ve emr-i şâhâneleri erzân buyurulduğuna binâen çâker-i fermân-ber-i Sadâkat-güsterleri Devlet-i Rusya Fertmerezâli [Feldmareşal] Romancof ile bu bâbda mükâtebe ve muhâbere sûretine

mübâderet eylediğim ma'lûm-ı ilm-i ketebi edâ-yı tâc-dârîleridir. Binâberîn Fertmerekşal-i [Feldmareşal] mersûma bundan akdem sûreti me'bûs pâye-i serîr-i a'lâ kılınan tahrîrâtımız mersûma varup iktizâ iden ecvibesiyile çukadâr-ı çâkeriyi ve Prusya elçisinin ulağını elçi-yi mesfûre başka tahrîrât ile i'âde eylediğine binâen Fertmerekşal-i [Feldmareşal] mersûmun tahrîrâtı terceme itdirilüp im'ân-ı nazar birle mütâla'a ve iktizâ iden levâzımını tertîb ve şimdilik bu mükâlemeye Suvâri Mukâbelecisi Seyyid Abdülkerîm Efendi kulları ta'yîn olunmağla Fertmerekşal'den [Feldmareşal] vürûd iden evrâk ve tercemeleri ve bu def'a Fertmerekşale [Feldmareşal] cânib-i çâkerîden tahrîr olunacak mektûbun bir sûreti ve işbu emr-i mühimme-i müteferri' ba'zı kaleme alınan evrâk üzerlerine iktizâları şerh virilüp südde-i seniyye-yi şehriyârlarına takdîm olunmuşdur. Hakk Sübhanehu ve te'âlâ hazretleri şevketlü efendimi kâffe-i umûrda muvaffak idüp sâye-i himâyet-vâye-i hüsrevânelerin bir an üzerimizden dûr ve zâil eylemeye, âmin. Evrâk-ı mezbûreye imrâr-ı nazare-i inâyet buyuruldukda her ne gûnâ emir ve îrâde ve fermân-ı şâhâneleri cereyân ider ise emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım hazretlerindir. Fi 28 R [Rebîü'l-âhır] Sene 1185.

Mütâreke müzâkeresine me'mûr Suvâri mukâbelecisi Abdülkerîm Efendi'nin me'mûriyyeti zımnında ruhsatı hâvî ve yeddinde bulunup Rusya me'mûruna kendü me'mûriyyetini isbât zımnında sened ittihâz etmek üzere virilan ruhsat-nâme buyurulduğunun sûretidir. Ancak mûmâ ileyhın işbu me'mûriyyeti temâdî kabûl itmeyüp bâ-avn-ı Hakk çend-rûz zarfında mükâleme-i musâlahaya şürû'ı intâc ider ise murahhasımız mevcûd değildir. Rikâb-ı kamer-tâba inhâ idelim ne cevâb gelür ise muktezâsıyla hareket olunur dimek iddi'â ittiğimiz ruhsat-ı kâmileye münâfâtla rûsûm-ı mer'iyeye-i düveliyeden hâric olacağına binâen ezmân-ı sâbika ve esfâr-ı sâlifede ola geldiği üzere ale'l-merâtibü'l-mu'tebere emr-i mühimm murahhasiye nâm-zed dört nefer murahhas efendiler bâ-irâde-yi seniyye ta'yîn ve tahsîs ve ordu-yı hümâyûn'da müheyyâ ve mevcûd olmak emr-i mühimm olduğundan başka ibtidâ bâ-irâde-yi seniyye iddi'â ittiğimiz ruhsat-ı kâmilemiz için dahi yeddimize sened olmak üzere re'sen hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn sudûru kânûn ve deeb mer'î-i dîrîn olmağla ısdârına himmet-i pâdişâhâne erzân buyurulmak dahi mühimm idüğü ve dahi dört nefer me'mûrların ruhsat-ı kâmilelerini mübeyyin yedlerinde tuğrâ-yı garrâ ve hatt-ı şerîf-i mevâhib ihtivâ-yı mülûkâne ile muvaşşah fermân-ı şerîfe muhtâc

idügi ezmân-ı sâbıkada vak'î esfârın mecmû'nda ri'âyet olunmuş keyfiyyâtdan olduğuna binâen mevâd-ı muharrerrenin te'diye ve tesviyesinde ta'cîl-i mühimm ve te'hîrinde vukû'-ı [12b] mahâzîr kayd-ı beyândan müstagnîdir. [11]49 târîhinde re'îs-i esbak müteveffâ Mustafa Efendi* ve refikâları murahhas efendilerle derûnunda Tomarova'da müretteb meclis-i mükâleme-i kübrâya varup düvel-i selâsenin murahhasları ve ser-kâtibleri ve tercemânları mahal-i şûrâya mücemm' olduklarında tuğrâ-yı garrâ ile muvaşşah ruhsat-nâme-yi hümâyûn-ı Devlet-i 'aliyyeyi ol vakit mükâleme kâtibi olan re'îs-i esbak müteveffâ Numân Efendi envâ'-ı ta'zîm ve tekrîm ile baş murahhas re'îs müteveffâ Mustafa Efendi'ye virüp ol dahi dîvân tercemânına kemâl-i tevkîr ile teslîm ve kezâlik Nemçe ve Rusya murahhasları dahi ruhsat-nâmelerini tercemânlarına virüp tarafeynin tercemânları meclisin ortasında mübâdele ve ba'de't-tatbîk Nemçe baş murahhası bulunan Konte Ostin nâm murahhas kelâm-ı âgâz idüp bu def'a ibrâz eylediğiniz ruhsat-nâme-yi hümâyûnun mefhûmuna rızâdâdeyiz ancak unvânına hatt-ı hümâyûn keşîde buyurulmamış bizim devletimiz tarafından me'mûriyyetimiz hatt-ı şerîfle mu'anven ruhsat-nâme'ye mebnîdir. Hattî serd-i fücce? mâddesi ma'lûmdur. Ol vakitte dahi yalnız tuğrâ-yı şerîfle îrâd olunan ruhsat-nâme-yi hümâyûnun 'adem-i kabûlünden nâşî tekrâr hatt-ı hümâyûnla mu'anven ruhsat-nâme vârid olmuş idi. Binâen aleyh bu ruhsat-nâme ile işe mübâşeret idemeziz didik de çok sözler ve özürler beyân itmişler iken vâfir müddet dahi mürûrundan sonra tekrâr hatt-ı şerîfle mu'anven fermân-ı şerîf getürtmekden gayrı çâre bulunmayup çok müddet işler fevt olduğu emr-i mukarrer olmağla ber-siyâk-ı meşrûh ruhsat-nâmeler ile ve düvel-i mutavassitanın elçileri ve tercemânları ve ser-kâtibleri ve murahhas efendiler dahi levâzım-ı mertebe-yi mu'tâdiyyelerin müheyâ olmak ve bu müteferri' hâlâtda sûtret-i kusûr ile Rusyalu'ya medâr-ı özür ve illet olacak keyfiyyâtın def'i ve levâzımâtının te'diyesi ve cümle me'mûrın bir an akdem meşâ-yı hümâyûn'da müretteben mevcûd bulunması ehemmm olmağla ber-vech-i germiyyet usûl-i Devlet-i 'aliyye'ye tatbîk ile suver-i muharrerrenin nizâmı umûr-ı müsta'celeden olmağla fermân men lehü'l-emrindir.

Şevketlü kudretlü kerâmetlü adâletlü mehâbetlü velî-ni'metim efendim pâdişâh-ı ma'delet dest-gâh ve hâkân-ı felek-i kadr-i sitâre sipâh ayyede allahu ve kuvvetihî hazretlerinin Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-istimrârlarıyla Rusya Devleti beyninde akd ve

* Hacı Mustafa Efendi [Tavukçubaşı Damadı].

rabtı der-miyân olan müsâleme ü müsâfâtın mukaddemesi add olunan mütâreke fi'l-kıtâlin tesviye ve tanzîminde hâiz olduğumuz ruhsat-ı külliyye-yi şâhânelerini müeyyed tarafımıza hitâben mahsûs beyâz üstüne keşîde kılınan hatt-ı şerîf-i mahabbet-redîf-i hüsrevânî mûcibince mâdde-i mezkûrenin râbıta-gîr-i nizâm olmasına mücâz ve murahas olduğumuz eelden sen ki Devlet-i 'aliyye'nin mu'temed-i hayr-endîş ve Sadâkat-kâr istikâmet kîşi hâcegân-ı dîvân-ı mu'allâ-yı erkândan hâlâ Süvâri mukâbecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'sin. Haşmetlü menziletlü ulu dostumuz Rusya imparatoricesi cenâblarının Fartmareşali [Feldmareşal] kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye umdetü'l küberâi'l-tâ'ifetü'l-Îseviyye rağbetlü dostumuz Konte Romancof hutimet avâkıbuhu bi'l-hayr cenâbları devlet-i müşârun ileyhâsı tarafından virilan ruhsat-ı kâmile sine mebnî tarafından mütâreke-i harb ü kıtâlin tanzîmine ta'yîn olunan me'mûr ile Âsitâne-i Sa'âdet-aşiyâne'de haşmetlü menziletlü ulu dostlarımız Roma İmparatoru ve Prusya kralı cenâblarının elçileri kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye de Tugut [Thugut] ve de Sekelin [Zegelin] hutimet avâkıbuhumâ bi'l-hayr cenâblarından pâye-i serîr-i şevket-masîr hazret-i hilâfet-penâhiyye memhûr takrîrleriyle arz ve takdîm olunan sened mûcibince silm ü müsâfâta berâ'at-i istihlâl ittihâz kılınan beyne'd-devleteyn ceng ü peygâr terki maslahatını Devlet-i İmparatoriyye ve Devlet-i Prusya'nın tavassut ve ihtiyâr eyledikleri üzere müzâkere ve iktizâsına göre akd ve temhîrine mübâderet ve mübâşerete me'mûriyyetini mutazammın tarafımızdan işbu me'mûriyyetnâme ısdâr ve yeddine i'tâ olunmuşdur. Bi-mennihi te'âlâ meştâ-yı [13a] ordu-yı hümâyûn'dan hareket ve maslahat-ı mütâreke fi'l-kıtâl mükâleme olunacak Yergöğü ki bi'l-muhâbere mevki'-i mükâleme i'tibâr olunmuş idi. Mahal-i mezbûra varup imparatorice-i müşârun ileyhânın me'mûrları her kim ise ânınla şân ü şükûh-ı saltanat-ı seniyyeye şâyân olur vechile ve tavsiyemiz cereyân eylediği sûretle hûsus-ı mezkûrun tanzîm ve itmâmına dikkat ü ihtimâm ve mu'âmele-i bi'l-mücâmele-i dostâneye sarf-ı makderet eylesin deyü.

İşbu mektûbu tahrîr ve Fertmareşale [Feldmareşal] ib'âsdan gazez şudur ki güya Rusya donanmasının rüesâsı bu sene-i mübâreke de Aligorna [Ligorna] ve Malta taraflarına mahsûs gemiler ve âdemler ta'yîn idüp sefâin iştirâ ve isticârına ve etrâf ve eknâfdan külliyyetlü neferât tedârik idüp evvel ki senelerden ziyâdece cem'iyet tahsîl eyledikleri Boğazhisâr tarafından vürûd iden ba'zı kimesnelerin takrîrleriyle

mesmû' ve kizbi egerçi aaleb-i ihtimâl farz olunup ancak vak'î ise ihtimâliyle Fartmareşal'in [Feldmareşal] kendü hâhişine binâen ve tahrîrine ibtinâen bahr cânibinden muhârebenin men'î için hakîmâne âdem ta'yîn itdirilmiş olup ve eger ta'ahhüdünde sâbit ve cidden âdem ta'yîn ider ise bu kadar külfet ile tahsîl eylediği tedârikât-ı hakîmâne ibtâl itdirilmiş olur. Kaldı ki ta'ahhüdünde ve âdem ta'yîninden nükûl ve aklen tecvîz eylemeyecek a'zâr-ı vâhiye teşebbüs ve ızrâra mutasaddî olur ise sâ'ir 'uhûdduna dahi i'timâd meslûb olup bir mesele-yi müşkile tahkîkine zafer-yâb olunmuş olur. Mâdde-yi mezbûre gayr-ı vak'î ise dahi tahrîrimize şurût-ı mütârekeye muvâfık-ı ma'nâ olmağla yine îfâ-yı şart-ı maslahatı husûlüyle ber-zarar etmemiş oluruz mülâhazasıyla kaleme alınıp irsâl olunmuştur. Henüz cevâbı vürûd itmeyüp birkaç gün zarfında âdemimizin rücû' ve vürûdu melhûz olmağla ne gûnâ cevâb vârid olur ise bilâ-temkîn pâye-i serîr-i a'lâ-yı mülûkâneye arz ve takdîm olunur emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Mütâreke fi'l-kitâl mâddesinin mükâlemesi için işbu bin yüz seksan altı senesi muharreminin altıncı pençşenbih günü me'mûr olan Süvâri mukâbelecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin meştâ-yı ordu-yı hümâyûn'dan hareket ideceğini hâvî Rusya Fartmareşali'ne [Feldmareşal] tahrîr olunan mektûb-ı Sadr-ı a'zamî'nin sûretidir.

İnşâ'allahu te'âlâ karîben maslahat-ı müzâkere-i şurût-ı mütârekeye şürû' için işbu bin yüz seksan altı senesi muharreminin altıncı pençşenbih günü me'mûrumuz hacegân-ı dîvân-ı mu'allâ-yı erkândan kıdvetü'l-emâcid ve'l-â'yân Süvâri mukâbelecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi zîde mecdehu meştâ-yı ordu-yı hümâyûn olan Şumnu'dan ihrâcî muhakkak olmağla işbu keyfiyyetin cânib-i hulûs-câliblerine inhâsı iktizâ eylediğinden başka bi-mennihî ve teshîlihî tarafeynden mîzân-ı hakk ve insâf ele alınıp mu'âmele-i dostâneye bi's-sıdk ve'l-ihlâs rağbet-i me'mûlüne binâen imtidâd-ı vakti mûcib olur hâlât ref' ile şurût-ı mütâreke müddet-i kalîle râbita-bend hüsn-i nizâm olacağı me'mûldür. Binâen-âlî-zâlik ba'îd serhadlar ve Akdeniz'de olan donanmalar bu keyfiyyete vâkıf olup üzerlerine bir kimesne gelmez ise mutasaddî-i muhârebe olmamalarını li-ecli'l-ihtiyât Devlet-i 'aliyye me'mûrlarından ba'îd serhadlarda ve Akdeniz'de mevcûd ser 'askerler bu husûsda bu cânibden âgâh kılınmalarıyla cenâb-ı ve'l-ensâbınız dahi Akdeniz'e haber-i mezbûrun ifâdesi müddete tevakkuf [13b] ideceğine binâen bu taraftan Âsitâne'ye ve Âsitâne'den donanmanıza bir âdem irsâlini murâd idüp mahsûs tarafımıza tahrîr itmiş olduğunuz

ecliden her kimi ta'yîn ider iseniz alup emnen ve sâlimen tarafımıza îsâl ve bu cânibden donanmanız semtine iblâğ için mahsûs âdem irsâl olunmağla me'mûrunuzu âdemimize teslîm eylemeniz me'mûlüyle mektûb.

Mükâlemeye Me'mûr Sûvâri Mukâbecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi ile Rusya Fartmareşali'ne [Feldmareşal] İrsâl Olunan Mektûb-ı Hazret-i Sadr-ı A'zamî'nin Sûretidir.

Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-istimrâr ile Devlet-i Rusya beyninde öteden berü muvâlât-ı vesîka ve hukuk-ı müebbede-yi enîka kemâl-i hulûs-ı dostî üzere cârî iken bi't-takdîr-i rabbânî birkaç senedir dâhil-i dâire-yi imtidâd olan harb ü kıtâln ref' ve izâlesiyle beyne'd-devleteyn cereyân idüp müsâfât-ı kadîmenin tevsîk ve i'âdesine ve irâka-ı demâ-ı beşeriyye ile itlâf-ı nüfûs esbâbının def'i ve râhat ve âsâyîş-i 'İbâdullah'ın vesâil-i tahsîline rahmen-lil-mahlûk mukaddeme add olunan mütâreke-i mukâtele ve harbin mükâleme ve tanzîmi mâddesine taraf-ı hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâhi'den hâiz olduğum ruhsat-ı kâmile-i tâc-darî muktezâsınca husûs-ı mezbûrun dostî ve safvet birle pezirâ-yı râbîta hüsn-i nizâm olması zımnında ta'yîn olunacak murahhasımız gönderilmek üzere olduğunu ve mütâreke-i ceng ü peygâr maslahat-ı hayriyyesinin tefâsîl-ı şurût u usûl ve fûrû'ı bundan akdemce tatarımız ile sû-i ihlâs-çevîlerine tahrîr ve tesyîr olunan rakîme-i hulûs-ı vesîmemizde îmâen ve sarîhan derc olunmuş idi. Emr-i mütâreke fi'l-kıtâln tesvîye ve tanzîmi için haccân-ı dîvân-ı mu'allâ-yı erkân-ı cihân-dârîden kıdvetü'l-emâcid ve'l-â'yân es-Seyyid Abdülkerîm Efendi zîde mecdehu tarafımızdan murahhas nasb ve kıdvetü'l-ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye dîvân-ı hümâyûn tercemânı İskerlet-zâde İskerlet hutimet avâkıbuhu bi'l-hayr ma'iyetine terfîkan ta'yîn ve Yergöğü'de akd olunacak meclis-i şûrâ'da maslahat-ı terk-i cidâlde müzâkere ve tetmîmine me'mûren âzim ve râhî olmalarıyla mâdde-i merkûmede dostluk ve muvâlât-ı kadîme-i devleteynin ircâ' ve i'âdesini müstelzim olur harekât-ı sâdikâneye mübâderet eylemesi murahhasımız efendi-i mûmâ ileyhe savb-ı muhibbânemizden tavsiye ve telkîn olunmağın imdi cânib-i müveddet-câliblerinden dahi ta'yîn idecekleri murahhas ve me'mûrlarına merâsim-i müsâfât ve dostiye şâyân ve avn-ı mülk-i müsteân ile teshîl-i temşiyet matlûbe-i mâddeye mülâim ve cesbân olur mu'âmele-i sâdikâne ile bu kâr-ı hayriyyet-âsârın ahsen sûretde cilve-ger olmasına ri'âyet ve ihtimâm ve mîzân-ı hakk ve i'tidâle şurût-ı dostî üzere dikkat mâ-lâ-kelem eylemesini tenbîh ve te'kîd birle

gerek bu muhibblerinin ve gerek cenâb-ı Sadâkat-meâblarının devletlerinde bi's-sıdkü't-tâmm ibrâz-ı hidemât-ı meşkûre ile ilâ intihâi'l-edvâr ensâb ve ahlâfımıza ser-mâye-i mubâhât olacak derece-i refî'a-yı müfâharete neyl ve irtikâmıza bâdî olur esbâb ve hâlâtın istihsâline himmet eylemeleri me'mûlüyle mektûb.

[14a] İşbu temessük sûreti mukaddem cânib-i rikâb-ı mu'allâ-elkâbdan gelüp Nemçe ve Prusya Devletleri elçilerinin ta'lîm ve sevkiyle kabûlü câiz olan şurûta mebnîdir. Ancak mukaddem arz olunan tahrîr itmezden mütebeyyin olduğu üzere Fartmareşal [Feldmareşal] şurût-ı mezbûreye münâkız meselâ Özi'ye gemi gitmemek ve hitâm-ı maslahatda tarafeynden muhârebeye şürû' olunup fesh-i meclisden hükm-i mütâreke üç ay müddet cârî olmamak şartlarını derc itmiş idi. Özi serhaddına gemi gitmeme şartının bizler için kabûlü mümteni' ve mükâlemede maslahat görülmeüyü fesh-i meclisde muhârebeye şürû' ve üç mâh ba'de'l-fesh hükm-i mütâreke cereyân itmeme me'mûllerine muvâfakatda hücn-i azîm olmamağla kabûlü câiz ve mümkün olacağı me'mûr Abdülkerîm Efendi kullarına tefhîm olundu. Emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Mûmâ İleyh es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'nin Kabûl-ı Şurût-ı Mütârekeyi Hâvî Rusya Me'mûruna Vireceği Temessükün Sûretidir.

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf ve sebep-i terkîb-i kelîmât-sıhhat-ı me'lûf oldur ki.

Hazret-i merâtib-bahşâ-yı selâtîn-i ma'delet-fermâ ve kudret-efzâ-yı havâkîn-ı mekârim-peymânın eltâf-ı ezeli ve ihsân-ı lem-yezelîyle a'del-şâhân-ı rû-yı zemîn ve ekrem-fermân-fermâyân kudret-mekîn hüsrev-i İskender-tüvândârâ kudret-i şehriyâr ma'âlî-i unvân-ı felek-menzilet âb-ı sâf-ı gevher-i hilâfet ve şâhî ve cevher-i şemşîr-i besâlet ve gîtî-i penâhî hâmi-i millet beyzâ-i İslâm-ı zıllullahi'l-kerîm alâ mefârikü'l-enâm hâdimü'l-haremeynü's-şerîfeyn şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü a'zametlü velî-ni'metim pâdişâh-ı dârâ vü rabbân es-Sultân ibnû's-sultânû's Sultân Mustafa Hân miknetü'l-ullahi te'âlâ alâ serîrû'l-adl ve'l-ihsân alâ yevmü'l-haşr ve'l-mîzân hazretlerinin hâlâ haşmetlü miknetlü menziletlü Devlet-i Rusya İmparatoricesi cenâblarıyla Roma İmparatoru ve Prusya kralı cenâblarının tavassutlarıyla mukaddeme-i mükâleme-i sulh ü salâh olmak üzere îrâde eyledikleri mütâreke fi'l-kıtâlin nizâmına sadr-ı a'zam ve efhâm ve sipeh-sâlâr-ı ekrem-zafer ilm-i âsaf-ı meâl-i şiyemleri devletlü inâyetlü veliyyü'n-ni'am Muhsin-zâde Mehmed Paşa

efendimiz hazretlerinin ruhsat-ı kâmile-i hüsrevâneleriyle murahhas ve me'mûr buyurulduklarını muhtevî şeref-bahşâ-yı sūdûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnları mûcibince müşârun ileyh hazretleri tarafından ben ki Devlet-i 'aliyye'de sūvâri 'askeri ocaklarının mukâbelecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi'yim. Âsitâne-i Devlet-i Âşiyâne'de Roma İmparatoru ve Prusya Kralı müşârun ileyhimâ cenâbları elçilerinin pâye-i serîr-i a'lâ-yı cihân-bâniye arz ve takdîm eyledikleri takrîrlerinde emr-i mütârekeyi ihtiyârdan maksad-ı asl iki devletin inzimâm-ı himem-i ves'leriyle muhârebe üzere olan devleteynin ıslâh-ı mâ-beynlerine vesîle olacak meclis bir an akdem bir münâsib mahalde tertîb ve hitâmına dek hayır-hâh-ı cânibeyn olan iki devlet-i mütehayyirenin tarafeyne olan kefâletleriyle berren ve bahren ma'nâ-yı mütâreke ri'âyet olunup ve eger maâzzallahu te'âlâ hîn-i mükâlemede tarafeynin tevfiik ve ıslâhı mümkün olmadığı takdîrde meclis mükâleme feshi gününden üç ay dahi müddet-i [14b] mütâreke mümtedd ola ve Tuna cevanibinde müctemi'olan tarafeyn 'askeri beyinde Nefs-i Tuna nehr-i kebîri esnâ-yı mütârekede had-ı fâsıl ta'yîn ve tarafeyn tecâvüz olunmaya ve tarafeynin sefâini nehr-i mezbûrda bilâ-mâni' işleye iki taraftan sevâhil-i nehr-i mezbûrda istihkâma müte'allık cedîd ebniyeler ve âsâr-ı tahassun ihdâs olunmayup sâlifü'z-zikr şurût-ı selâse Devlet-i Rusya Fartmareşali [Feldmareşal] haşmetlü rağbetlü miknetlü Konte Romancof cenâblarının tarafından ruhsat-ı kâmile-i muktezâsınca kabûl olunduğu yerle derakab gerek bahrda tarafeynin donanmaları ve 'asâkiri beyinde ve gerek Gürcistan ve sâ'ir iktizâ iden semtlerde dahi sûret-i mütârekeye karâr virilüp had-i fâsıl ta'yîn olunmak lâzım gelan yerlerde şurût-ı mütâreke ve ma'nâ-yı mütâreke i'tibâr ve iltizâm oluna deyü terk-i cidâle şurût kayd olunup ber-vech-i muharrer işbu mâddelerin mükâleme ve tesviyesine me'mûriyyetime binâen Fartmareşal-i [Feldmareşal] mûmâ ileyhin vekîl ve murahhası ile mahal-i mükâleme olan Yergöğü'de akd-i meclis birle bâlâda mastûr devleteyn-i müşârun ileyhimâ elçilerinin atebe-i 'aliyye-i hüsrevâneye inhâ eyledikleri şurût-ı mütârekeye müvekkil ve emiri Fartmareşal-i [Feldmareşal] mûmâ ileyh cânibinden vekâlete kabûl ve icrâsına ta'ahhüd ve sened i'tâ itmekle ben dahi sadr-ı a'zam ve serdâr-ı ekrem ve efhâmımız efendimiz müşârun ileyh hazretlerinin bu bendelerine inâyet buyurdıkları ruhsat-ı 'aliyyeleri üzere ânların taraflarından bi'l-vekâle şurût-ı selâse-i mütârekeyi

kabûl ve der-uhde ve mefâhîmini tenfize mütekeffil ve zamîn olduğu hâvî işbu mûmzî ve memhûr temessük virilmiştir.

Mütâreke Mükâlemesine Me'mûr Abdülkerîm Efendi Kullarının İzzetli Re'îs Efendi Bendelerine Tahrîr Eylediği Kâ'imedir. Fi 14 M [Muharrem] Sene [1]186 Ruscuk'dan Yazılmışdır.

Benim devletlü sa'âdetlü mürüvvetlü efendim sultânım hazretleri.

İşbu muharremin on üçüncü yevm-i Cum'a Devlet-i Rusya tarafından mükâlemeye me'mûr Simulin Yergöğü tarafına gelüp ve tarafından Malenkof nâm tercemânı ve müceddeden Yergöğü muhâfazasına me'mûr Ceneral Mayor Baron de Igelstrom [General Major Baron de Igelstrom] tarafından bir nefer beg-zâde ve mukaddem gelen yüzbaşı doğru ser 'asker devletlü Ali Paşa hazretleri tarafına ceneralden selâm teblîğ ve müceddeden Yergöğü muhâfazasına me'mûriyyetini ifâde ve bundan böyle meveddet ve mahabbete tarafeynin hüsn-i muvâfakatını takrîr ve izhâr-ı ihlâs itmeleriyle müşârun ileyh ba'de'r-rüsûm beg-zâdeye bir kerrake ve yüzbaşıya bir çuka-i beneş ilbâs buyurdular ve bizim ile ba'zı müzâkere olunacağı ifâde ve murahhas tarafından mahsûs tercemân geldiğini takrîr eylediklerinde müşârun ileyh in izn ve ruhsatlarıyla kulunuz tarafına gelüp ve Yergöğü cânibine mürûrumuz için Fartmareşal'den [Feldmareşal] sürhle memhûr bir kâğıd getirüp teslim eyleyüp murahhas tarafından arz-ı ihlâs eyleyüp ve Yergöğü tarafında zehâir bulunmayacağı ve hâneler harâb nüzûl idecek mahal olmadığını ve ikrâmda şâyed kusûr olunur deyü özr eyleyüp ve Bükreş münâsib yine siz bilürsünüz ne münâsib görürseniz murahhasa ifâde ve cevâbını getirürüm didikde biz dahi şimdiki hâlde Yergöğü münâsibdir ve bizlere lüzûmu olan zehâiri Ruscuk'dan getürtmek âsândır ve Cum'airtesi ve Pazar gününde kamer akreb burcunda seyr-ü sefer münâsib olmayup İnşâ'allahu te'âlâ [15a] Pazarirtesi günü mürûr iderim hâna ve hamama ne hâcet çadırlarım var kurarım deyü cevâb virildi. Ve murahhas tarafından gelen tercemân devletlü paşa hazretleri tarafından hil'at ilbâs olunmadığı infi'âli meşhûd olmağla çünkü sen bize me'mûrsun beg-zâde ve yüzbaşı paşa hazretlerine me'mûrlardır ânlara hil'at ilbâs buyurdular sen bize me'mûrsun ben sana hil'at ilbâs ideyim deyüp kâ'ide-i tercemânî üzere bir müveccelî sof ferâce ilbâs olunup tatyîb-i hâtır etdirildi. Ve Fartmareşal [Feldmareşal] tarafından getürdüğü yol kâğıdı terceme itdirilüp sûreti hâk-i pâ-yı devletlerine gönderildi. Bi-mennihi te'âlâ manzûr ve keyfiyyet ma'lûm-ı

devletleri buyuruldukda emr ü fermân veliyyü'n-ni'amî ne vechile sünûh buyurulur ise emr ü fermân. Fi 13 M [Muharrem] Sene [1]186.

Abdülkerîm Efendi Ruscuk'a Ba'de'l-Vürûd Mu'tâd Üzere Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Paşaport [pasaport] Ta'bîr Olunur Vürûd İden Yol Emrinin Tercemesidir.

Ben ki bi'l-cümle Rusyalu'nun haşmetlü imparatoricesi inâyetlü efendim tarafından Ceneral Fartmareşal [Feldmareşal] ve Rusya 'askerinin müdürü ve Rusya-yı sagîra hâkimi ve Rusya'nın Sant Apostoli Andreyâ'nın [Sant Andrea Apostolo] başbuğu ve kavâlyeri ve kezâlik Sant Yorgi'nin çisba-yı kebîrin ve Sant Aleksandro Novskovik [Saint Alexander Nevsky] ve Sant Annahev Listoynik kavâlyerâtların kavâlyeriyim.

Rusya 'askeri zâbitânına emrim olmuşdur ki Devlet-i Osmaniyye'nin vezîr-i a'zamı olan Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretlerinin taraf-ı 'aliyye'lerinden iki devlet beyninde vak'î olan muhârebenin in'ikâd-ı mütârekesine murahhas ve me'mûr olmak üzere hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûn'dan sūvârî mukâbelecisi rütbelü Abdülkerîm Efendi hazretleri irsâl olunmağla taraflarından paşaport [pasaport] arz olundukda Yergöğü Kal'asına değin kabûl ve vardığı mahale değin dil-hâhı ve rütbesine münâsib vechile i'zâz birle bi'l-ma'iyye[t] îsâl eylemeniz için işbu mümzî ve mahtûm paşaportumuz [pasaport] meştâmız olan Yaş Kal'asında tahrîr olunmuşdur. Fi 31 Mart Sene 1772. İmzâ Konte Romancof.

Emr-i Mütâreke Husûsu Nizâm Bulmak Üzere Olduğunu Hâvî Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Cânib-i Sadr-ı A'zamî'ye Vârid Olan Mektûbdur. Fi 23 S [Safer] Sene [1]186.

Bu def'a hâssaten savb-ı senâveriye irsâl buyurulan mu'teber ve makbûl mektûb-ı müşîrîleri vârid ve hulâsa-yı mefhûmunda iki devlete hayırlu olan maslahatın temşiyeti devletlerimiz tarafından uhdemize havâle ve tefvîz olunmakdan nâşî zuhûra gelen cidd ü sa'yım kemâl-i safvet ve mahabbetlerini müstelzim olduğunu beyân ile mütâreke mâddesinde murahhasım tarafından ba'zı mutâlebât ile ta'lîl-i mesele ve te'hîr-i mâddeyi mûcib hareket zuhûru ifâde buyurulmuş bu sûretde iktizâ eylediği kaziyye aks olduğunu taraf-ı devletlerine delîl-i kaviyye ile arz ideyim. Bidâyet-i emr-i mütârekeken bu âna gelince mukaddemâ tarafımızdan bast ve takdîm ve tarafınızdan ve murahhasınız tarafından redd olunmayan şurûta aslâ tarafımızdan

mugāyeret vak‘i olmayup ve imparatorice tarafından bu mâddenin temşiyeti bâbında tarafımıza virilan istiklâl-i külliyye hasebiyle mâdde-yi mezkûrede ne vechile re’y ü îrâde eyler isem makbûl olup binâen aleyh bundan akdem murahhasımız tarafından beyân ve tasrîh olunan sûret-i şurût tarafımızdan [15b] îzâh ve tenbîh olunan şurût olup ve şurût-ı mezkûru takdîmden gazez resm ve âdet üzere kâr-ı müttekâr ki musarrah olup mâ-beyne’l-murahhaseyn mukâvele olunan mevâd beynlerinde nizâm virdikleri üzere düstûrû’l-‘amel ve kâr-gîr olup mecmû‘ etrâfa münteşir ola zikrolunan sûret-i ahîrde mastûr mevâda mûcib-i şübhe bir mâdde olmadığından mâ‘adâ mukaddem tahrîr olunan sûrete muhdes ve cedîd mâdde idhâl olunmayup belki ‘adem-i tahvîl emr ile meâl-i şurût tarafeyne âid bir ma‘nâ olup ve bu vechile safvet ve mahabbetim mesbût olmuşdur. Sekiz gün mukaddem murahhasınızın re’yine mümâşât ile Karadeniz’e dâir mevâd ile mürûr ve ‘ubûr-ı sefâine nizâm virmek üzere murahhasımız tarafına hükm gönderdim. Zîrâ geçen seneden berü sefinelerimizin Karadeniz’de geşt ü güzârından başka sefîne ve âdemlerinizden bir mikdâr ahz eyledikleri lâ-mahal ma‘lûm-ı müşîrâneleridir. Ve imtidâd-ı vakt-i mütâreke Haziran nihâyetine mukâvele olunmuş iken tarafeyn murahhasları bu‘d-ı mekân hasebiyle mahal-i musâlahaya vakt-i mezbûre zarfında vürûd idemeyecekleri mülâhazasıyla ve murahhasınızın tatyîb-i hâtırı zımnında vakt-i mezkûreye murahhasımız medd virüp ve tagyîrât-ı sâ’iresinden bu tagyîr bu Sadâkat-kârlarına gâyet hoş gelmişdir. Ve büyük murahhaslar bir mahale geldiklerinde ânlar dahi imtidâd-ı vakt-i mütârekeyi hitâm-ı maslahat-ı musâlahaya dek münâsibi üzere nizâm virirler binâen aleyh büyük murahhasların vürûduna dek ve musâlahaya hîn-i şürû‘larında miyânelerinde ne vakte dek mütârekeye karâr virilür ise mu‘teber tutulmak üzere Yergöğü cânibinde olan murahhasımıza tenbîh olunmuşdur. Ve bu re’y ü îrâdemi murahhasımız murahhasınıza ifâde eylediğinde iştibâhım yokdur. Kaldı ki sâ’ir mevâda murahhasların ittifâkı olmak hasebiyle temhîr-i temessük husûsu kendülere kalmışdır. İki tarafın selâmeti zımnında bast olunan şurûtda vücûda gelen sa’y ü cidd ve safvet ve gayretim ve bu zikrolunan hâlâtdan sonra yine tarafınıza şübhe ârız olur ise imparatorice tarafından tarafıma virilan istiklâl-i külliyye-yi mütârekeyi isbât için beher-hâl ve elbette lâzım gelür ise Nisanın yirmi ikisinde beynlerinde nizâm ile imzâ ü temhîre karîb olan şurût-ı sâlifeyi imzâ ü temhîr bâbında murahhasımıza hâssaten hükm gönderdim. Rûşen-i akl ve hayır-hâh-ı

müşîrîlerine nisbeten mütevakkı'dır ki dâmen-dermiyân-ı himmet ile bu iki halk beyninde mûcib-i râhat ve selâmet olan bu kâr-ı müsta'celenin te'hîrini müstevcib olur işkâl ve usretin def'ine sa'y buyurular ve sıdk u safvet üzere senâ-verleri dahi bu mâddenin tekmîl ve tetmîmine takayyüd ve ihtimâm der-kâdır. Ve bu tahrîrâtın hengâm-ı irsâlinde cânib-i müşîrîlerinden bir kıt'a mektûb vârid ve mefhûmunda bundan akdem bu taraftan irsâl olunan ulağı Akdeniz'de Rusya 'askerine ser-gerde olan Ceneral Konte Orlof [Grigory Orlov] tarafına sâlimen ve mûkerremen irsâl buyurulduğı işâret buyurulmuş maslahat-ı hayriyye-i cânibeyn zımında tesyîr olunan ulağa sarf-ı himmetleri mûcib-i mahzûziyyet-i azîm olmuştur. Taraf-ı müşîrânelerine olan mahabbetimi ve âmnenin selâmeti tarafında olan cidd ü sa'yımı bu mektûb-ı hulûs-üslûbdan fehmi buyurasız ve bu maslahatın vücûd-pezîr olmasından gayrı asla bir fikr ve mülâhazam olmadığını muhakkak bileler.

[16a] Mütârekeye me'mûr Abdülkerîm Efendi kullarının re'îsü'l-küttâb efendiye tahrîr eylediğı kâ'imedir. Efendi-i mûmâ ileyh ber-vefk-i matlûb emr-i mütârekeye temşiyet ve teâtî-yi temessükât eserinde ikâmetini îcâb ider hâl kalmayacağına binâen Ruscuk'a mürûr ve keyfîyyeti ordu-yı hümâyûna i'lâm ve ne vechile me'mûr olur ise muktezâsıyla hareket ve hitâm-ı maslahatda mu'tâd üzere Rusya murahasına bir re's esb-i müzeyyen keşîdesiyle icrâ-yı resm ü Devlet-i 'aliyye-i ebed-müddet itmesi ve taklîl ve teksîr-i unvânda muktezâ-yı vakt ü hâle ri'âyetde tecvîz-i kusûr itmemesi ve sâ'ir mevâda hakîmâne hareket ile ibrâz-ı tavr-ı mergûb itmesi iktizâsıyla mûmâ ileyhe tahrîr olundu.

Benim devletlü sa'âdetlü mürüvvetlü efendim sultânım hazretleri.

Bundan akdemce Çukadâr Mehmed ile şurût-ı mütârekenin beş şartı hulâsa olunup gönderilmiş idi. Ve Cum'a günü mükâleme çadırı kurulup varılacağı ve ruhsat-nâmelerin mübâdele olunacağı tahrîr olunmuş idi. Yevm-i mezkûrda mükâleme çadırına sâ'at dört buçukda müsteşîr-i [müsteşâr] Devlet-i Rusya Yoan Simulin ve Ser-kâtibi Mayorolet ve Rusya tercemânı Melinkof ve bu hakîr ve Dürrî Efendi kulları ve kâtibimiz Süleymân Efendi ve dîvân tercemânı cem' olunup ve bir hutbeyi mükâleme kırâat ve du'âsı edâ olunduktan sonra yeddimizde olan mütercim ruhsat-nâme ve aynı ânlarla teslîm ve ânların yeddinde olan ruhsat-nâme tercemesi ve aynı bize teslîm itmeleriyle bu def'a sûreti hâk-i pâ-yı devletlerine irsâl olundu. Ve

yeddimizde olan beş şurût müzâkeresine bidâ olunup şurût-ı mezkûreye bir dürlü muhâlefetleri olmadı. Fakat murahhasların mükâleme mahali ya Bükreş veya İsmâil'de olunması imparatoriceye tahrîr olunup henüz haberi gelmedi. Lâkin murahhaslar Orlof ve İbrişkof ta'yîn olunduğu ma'lûmumdur. Üçüncü murahhas kim olacağı ma'lûmum değil ve Prusya tarafından bir müsteşîr [müsteşâr] ve çasarye tarafından bir müsteşîr [müsteşâr] ta'yîn olunacağını takrîr eyledi. Ve fesh-i musâlaha gününden üç ay müddet imhâli husûsu dahi imparatorice tarafına mareşal tarafından tahrîr olundu. Mütâreke temessükâtı âhz ü i'tâ olunca kadar haberi gelir ise ni'me'l-matlûb gelmez ise müddet-i mezkûre murahhasların re'yine havâle olunsun ve kendüleri şurût-ı mezkûreyi dokuz şart tertîb eylemişler hâsil tahsîl kâbilinden beş mâtde de zikrolunanı bir âhir mâtde deyü tastîr eylemişler gerek tercemesi ve gerek aynı taraf-ı devletinize gönderildi. Manzûr-ı ayn-ı inâyet-i veliyyü'n-ni'amî buyuruldukda mahv ü isbâtı muktezî işleri mahv ü isbât buyurup taraf-ı kullarına aynı ve tercemeleri yine 'avdet itdirilmesi mercûdur. Zîrâ bu verilecek mütâreke temessükünde tasrîhen zikr olunacaktır. Ve virilecek temessük-i Türkî ve Latin tercemeleri temhîr olunacaktır ve ânlar dahi Türkî ve Latin temessükü temhîr idüp tarafımıza virmek üzerelerdir. Üç ay mâttesi faysal verilmesi mümkün idi. Ve fi'l-hakîka lâzımdır lâkin imparatorice tarafına tahrîr olunmuş olmağla cevâbı gelmesine tevakkuf olunsun veyâhûd murahhaslara ve elçilere havâle olunsun ve Özi'ye zehâir gelüp gitmekte ve Tuna'ya ve Turla'ya zehâir sefâini gelüp gitmekte ve yeddimizde 'askerimiz olan mahallere zehâir ve me'kulât sefâini gelüp gitmekte bâ'is olmadığı [16b] bi'd-defaât müzâkere olunup şurûtlarına idhâl olundu. Ve Yergöğü Kal'asını muhâfaza için ihdâs eyledikleri tabya ve hendek ve şarânpo ve kezâlik Ruscuk karşısında ihdâs eyledikleri toprak kal'a temessükât âhz ü i'tâ olunduğu sâ'at hedme mübâşeret idecekleri sarâhaten takrîr olunup ânlar dahi vech-i meşrûh üzere olmasını kabûl eylediler. Kerem buyurup mevâd-ı mezkûreye dikkat buyurup bir sâ'at evvel tarafımıza i'âde buyurasız avn u inâyet-i Bârî ile husûs-ı mezkûr eshel vech üzere görölüp ve bundan böyle müşhil-i küllî asîr teysîr* ideceğine şübhem kalmadı. İnşâ'allahu te'âlâ ber-vefk-i dil-hâh-ı veliyyü'n-ni'amî her husûs âsân vechile görüldü. Hemân bu husûsda ve sâ'irinde hüsn-i tevcîhât-ı veliyyü'n-

* Metinde olarak yazılmıştır.

ni'amî bî-dirîg buyurulmasına himmet buyurmaları mercûdur. Ve maslahat hitâmında murahhasa bir donanmış at virilmesi inâyetlü veliyyü'n-ni'am efendimizden istîzân olunmuş idi. Verilmesi istihsân buyurulur mu, buyurulmaz mı kulunuza ifâde buyurulması niyâz olunur. Temessükât âhz ü i'tâ olunduktan sonra bu tarafda işimiz kalmayup 'avdet eylemek iktizâ ider. Ne vechile emr ü fermân buyurulur ise emr ü fermân efendimizindir. Fi 21 M [Muharrem] Sene 1186.

Hâmiş

Ve yed-i kullarına i'tâ buyurulan sûret-i temessük unvânı husûsu inâyetlü merhametlü velî-ni'metim efendimiz hazretlerinden taklîl ve teksîri istîzân olunmuş idi. Münâsibi ve lâyıki üzere tahrîr olunmakda bâ'is yokdur buyurmuşlar idi. Müzâkere esnâsında tarafınıza virilecek temessük-i şân ü şükûh-ı devleti tahrîr olunur denildikde siz ne tahrîr iderseniz biz dahi ânı tahrîr ideriz deyü cevâb eylediler. Fermân-ı veliyyü'n-ni'amî ne vechile sünûh buyurulur ise işâret buyurmaları mercûdur.

Mevâd-ı Mütârekeyi Müş'ir Mûmâ İleyh Abdülkerîm Efendi'nin Rusyalu'ya Virdiği Temessükün Sûretidir.

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf ve sebep-i terkîb-i kelimât-sıhhat-ı me'lûf oldur ki.

Sulh ü salâh bi'l-külliyeye nihâyet-pezîr oluncaya dek nev'ü'n-nâsın irâka-yı dimâi bundan böyle men' olunması iki mübârizân devletin ya'nî Devlet-i Osmaniyye ile Devlet-i Rusya'nın murâdları olup ve bu misillü maslahat-ı hayriyyeye cânibeynin meyli dahi izhâr olunmağla el'an iki devlet beyninde muhâdenet ve mütâreke fi'l-kıtâl mâddesinin muâhedesi münkazî* ve nâfi' olduğu tarafeynden münâsib görülüp tarafeynin ittifâkıyla ve devleteynin dostları olan Nemçe İmparatoru ve Prusya kralının tarîkıyla bu esnâda silâhın zîr-i sadâsında olmayup serbestiyyet ile refâhiyetin tekmîline ve sulh ü salâhın maslahatına dahi temşiyet virile binâen aleyh aceleten tarafeynin murâdları üzere ceng ü cidâlin ihrâkı ve ânın ile ma'an olan lâ-yenfekk mahlûkun tahrîbini men' ve def' ve işbu muâhedenin bilâ-tagyîr esâsı için kemâl-i adâlet ve dikkat ile hıfz ü mürâ'âti lâzım olup tâkim bir müddet için olan muhâdenet eyyâmında her gûnâ 'amel ve kâr-ı ceng hâlî ve fârig ola ve bir vechile ve

* Metinde olarak yazılmıştır.

bir dürlü bahâne ile iki tarafın biri âharın mazarrâtına ve hâlâ tasarrufunda olan menfa‘ati ve hudûdunu ve refâhiyetini ber-takrîb ile tevsî‘ veyâhûd zamm için bahâne bulmaya [17a] hemân maslahata tarafeynden karâr virildiği gündün her ahad kendü hâlînde durup ve bilâ-mâni‘ bulunduğû hâlet ile kala ve mükâleme için murahhaslarının ta‘yîn olunan mahale cem‘ olmaları husûsuna dâir Devlet-i Osmaniyye’nin vezîr-i a‘zam ve serdâr-ı ekremî olan devletlü Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretleri ve bi’l-cümle Devlet-i Rusya’nın Ser ‘askeri olan Mareşal Ceneral ve Rusya-yı sagırın hâkimi ve cümle kavâlyerâtının kavâlyeri menziletlü Konte Petro Aleksandroviç Romancof cenâbları iki devletleri beyninde nasb u ta‘yîn olunan muâhedeye tesyîr birle her biri devleti tarafından olan istiklâlîne binâen beynlerinde şu vechile kavîl ü karâr virmişlerdir. Devletlü vezîr-i a‘zam-ı müşârun ileyh hazretleri cânibinden hacegân-ı dîvân-ı mu‘allâ-yı erkândan Devlet-i ‘aliyye’nin altı adet süvâri ocakları ‘askerinin mukâbelecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi ve Mareşal Ceneral-i mûmâ ileyh menziletlü Konte Romancof cânibinden dahi ism ve resmiyle istisfâ ve nasb u ta‘yîn olunan Devlet-i Rusya’nın müsteşîri [müsteşâr] ve mu‘temed ricâlinden Yoan Simulin bi’l-mübâdele ser ‘askeri tarafından yedlerine virilen ruhsat-nâmeleri mûcibince der-akab vech-i lâıyk üzere zikrolunan esâsa dâir mükâlemeye şürû‘ birle şöyle esâs ki iki devlet tarafından kabûl ve her ahad hâlâ olan kendü menfa‘atini ve refâhiyetini ve hudûdunu bilâ-halel hıfz eylemek üzere tarafeynden âti’l-beyân muhâdenet mütâreke fi’l-kıtâl mevâdına karâr verilüp gerek berren ve gerek bahren sûd için her ahad tarafından kendü devleti ismine şânına kelâmına ve hüsn-i vefâ ve istikâmetine kezâlik ser ‘askerlerinin ismine âti’l-beyân mevâdı bilâ-halel sıdk u Sadâkatle vakt-i muâyeneye dek hıfz ü mürâ‘ât olunacağına ta‘ahhüdet ve müddet-i mütâreke fi’l-kıtâlın etvârın iktizâsına göre mümtedd olması mâddesi işbu ruhsat-ı kâmileleri olan iki ser ‘askerin dostâne vifâklarına ihâle veya murahhaslarının vesâtetiyle yâhûd âhar kimesneleriyle bu esnâda refâhiyet ve serbestiyyet ile mümkün olduğû mertebe sulh maslahatına temşiyet virmesine ne gûnâ esbâb münâsib görürler ise îrâdelerine ihâle olunup zikr-i âti şurûtda zikr ve beyân olunur. **Şart-ı evvel**, Devlet-i Rusya ve Devlet-i ‘Aliyye ‘askerleri buldukları mahalde muhâsama ve muhârebeyi tarafeynden terk eyleyeler. **Şart-ı sâni**, Yergögü’de vak‘i Devlet-i Rusya ‘askeri ile Ruscuk’da olan Devlet-i ‘Aliyye ‘askerine mütâreke temessükü imzâ olduğû ânda haber virile ve Anadolu ve

Rumili ‘askerlerine dahi bu‘dlarına göre vakt-i münâsibde ihbâr oluna bu mütârekenin şürû‘ ve temşiyeti haberiyle etrâfa giden ulakların vusûlü gününden emr-i mütârekeye i‘tibâr oluna ve tarafeynin ser ‘askerleri câniblerinden ‘askerlerine ihbâr birle bu şurûtlar i‘lân oluna. **Şart-ı sâlis**, tarafeynin ‘askeri oldukları mahallerde mütâreke müddetinde hâlleri üzere kala ve Tuna sevâhilinde tarafeynde bulunan ‘askere devleteyn câniblerinden ta‘yîn olunacak hudûdların vaktine dek Tuna’nın nehr-i kebîri had-i fâsıl ta‘yîn oluna ve tarafeynin sevâhilinde müceddeden binâ ve takviyyet virilecek ebniye ihdâs olunmaya ve sonraki muhârebede tahrib olunan yerler ve ale’l-husûs Babadağı ve Tolcî [Tulcea] ve İsakcî ve Maçın ve Hırsova (Hârşova) ta‘mîr olunmayup hâlleri üzere terk oluna. **Şart-ı râbî‘**, mükâleme-i mütâreke mahalinde olan Rusya murahhasına Devlet-i ‘Aliyye tarafından ruhsat virile ki emr-i mütâreke hitâmında murahhas-ı merkûm kendü [17b] tarafından Âsitâne-i ‘aliyye’ye ve ândan Bahr-ı Sefid’de vak‘i Rusyalu’nun donanması ser ‘askerine âdem irsâliyle emr-i mütârekeye şürû‘unu ve itmâmını haber vire. Ol dahi Devlet-i ‘aliyye’nin Bahr-ı Sefid’de olan ser ‘askeriyle bi’l-muhâbere beynlerinde hudûs iden cidâlin terki için mahsûs bir emr-i mütâreke ideler. **Şart-ı hâmis**, mütâreke-i cidâl husûsu Karadeniz’de vak‘i bi’l-cümle sevâhile ve Kırım tarafına Devlet-i ‘aliyye cânibinden i‘lân ü işâat oluna ki Tuna ve Turla Boğazları’na Devlet-i ‘aliyye’nin ceng sefâini girmeye ve kâinen men-kân Kırım sevâhilinde limanda dahi zikr-i âtî şurûtdan mâ‘adâ bilâ-zarûret Gödimine ve Tuna nehrinde hâlâ mevcûd olan sefâin had ta‘yîn nehr-i kebîrde tûlân âmed ü refitlerine mûmâna‘at olunmaya ve tarafeynin ahâlîsi beyninde nizâ‘ zuhûr eder ise tarafeynin zâbitleri ma‘rifetleriyle adâlet ve hakkâniyyet üzere men‘ ve tahzîr oluna. **Şart-ı sâdis**, Özi ve Kılburun Kal‘alarına mütâreke temşiyeti haberi vusûlünden sonra ‘asker ve mühimmât-ı seferiyye irsâl ve müceddeden mahzenler dahi ihdâs olunmayup ancak kal‘ateyn-i mezkûreteyn ahâlîsine ve ‘askerine zahîre irsâli câiz ola ve zehâir ile memlu sefâin muhâlif-i heva ve âhar gûnâ kazâ ile Kırım sevâhilinde ve Kırım karşusunda vak‘i Beserabya [Besarabya] tarafında karaya düşer ise tahlîsi husûsuna vücûh ile i‘ânet olunup mürûrlarına mûmâna‘at olunmaya. **Şart-ı sâbi‘**, Tuna ve Kırım ve Beserabya [Besarabya] taraflarına zahîre ile mahmûl Rusyalu’nun giden sefâini kazâen Devlet-i ‘aliyye’nin Anadolu ve Rumili sevâhiline ve limanlarına duhûl eylediği sûretde kezâlik o mahallerin ahâlîsi tahlîsine i‘ânet ve müzâyakalarını

def' idüp mahallerine mürûrlarına mûmâna'at olunmaya. **Şart-ı sâmin**, Gürcistan ve Kuban ve sâ'ir Anadolu taraflarında vak'î cânibeynin 'askeri olan mahallere mütâreke haberi vusûlünde ahâlî ve 'askerisi ma'nâ-yı şurût-ı mükâleme-i mütârekeye ri'âyet eyleyeler ve her şehir ve kal'a ve sâ'ir mahaller haber-i merkûm vusûlünde kimlerin yeddinde bulunur ise bilâ-hareketihi hâli üzere kala ve hudûd ta'yîn olunmak iktizâ iden mahallerde şurût-ı mütârekeye ri'âyet oluna. **Şart-ı tâsi'**, işbu muhâdenetin müddet-i zamânı Boğdan ve Eflâk ve Bucak ve Kırım ve Kuban ve sâ'ir tarafeynin memleket ve arâzîlerinde bilâ-istisnâ ve kezâlik Karadeniz'in sularında sulha karâr ve temşiyet virileceğine tesmiye olunan murahhasların meclisi oluncaya dek ba'de mükâleme ve sulhun müzâkeresine ale'l-fevr şürû' olunacağı me'mûl olup tarafeynin menfa'at ve umûrun iktizâsına göre müddet-i mezbûr bâlâda zikr olunduğu üzere tarafeynin ser 'askerlerinin ittifâkıyla ve mübârizân iki devletlerin mükâlemeye tecemmu' olunan murahhas elçilerinin inhâlarıyla ferâğ hâtırlarıyla mümtedd olabilür kaldı ki Gürcistan ve Megrilistan ve sâ'ir ol havâlîde vak'î mahallerde muhâdenet ve mütâreke fi'l-kitâlin müddet-i eyyâmı husûsuna dâir bu arâzîlerin mesâfe-i ba'îdi mahal-i mükâlemeden ba'îd olup ale'l-fevr muhâbereye mâni' olmağla ve bâlâda mezkûr tebâüd sebebinden mübârizân iki devletin Avrupa'da olan sâ'ir cümle memleketlerinden vâfir gün sonra muhâdenete mübâşeret olunacağı ma'lûm olmağla bu senenin mâh-ı teşrîn-i evveli ibtidâ gününe dek mümtedd ola ve işbu muâhedenin bir mazmûnunda iki kıt'a temessük tedâriki ve Rusya lisânları üzere iki Talyani [İtalyani] tercemesiyle ve tarafeynin me'mûr murahhaslarının tahrîr eyledikleri mütâreke temessükâtı imzâ olunduğu günden Devlet-i 'Aliyye'nin serdâr-ı ekremî ve Devlet-i Rusya'nın **[18a]** Mareşal-i Cenerali'nin tasdîk-nâmeleri vürûdu zımında sekiz gün imhâl olduğuna binâen mahal-i mezbûr hitâmına dek tarafeynin tasdîk-nâmeleri gelmesine ta'ahhüd oluna deyü işbu tahrîr olunan şurût tarafeynden kabûl ve bilâ-tagyîr mefâhîmi icrâsına ri'âyet ve tekeffül olup şurût-ı merkûme-i makbûleyi hâviye tarafımızdan imzâlarımız ile mûmzî ve mühürlerimiz ile memhûr birbirine muvâfik vechile mütâreke temessükâtı tahrîr ve mübâdele olundu. Fi 27 S [Safer] Sene 1186.

Yoan Simulin

es-Seyyid Abdülkerîm

Müsteşîr-i Rusya

ân cânib-i mukâbele-i süvâri.

Mütâreke Zımnında Şurût-ı Tis'ayı Hâvî Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Vürûd İden Tasdîk-nâmedir.

Ben ki İmparatorice-i cemî'-i Rusya'nın baş ser 'askeri Ceneral Fartmareşal [Feldmareşal] ve hâkim ve müdür-i memâlik-i Rusya-yı sagîre sadr-nişîn-i mecmâ'-ı 'asâkir Anderya ve Aleksannofski ve Yorgi ve Gulstanba'da* vak'î Anna'nın kavâlyeri Konte Petros Romancof'um Devlet-i 'aliyye'nin serdâr-ı ekremi tarafından ve bizim tarafımızdan ta'yîn olunan murahhasân Yergöğü Kal'asına karîb mahalde ba'de'l-mükâleme akd eyledikleri şurût-ı mükâlemeyi derc ve tasdîk zımnında işbu kâğıdımla ilmi iktizâ iden kimesnelere i'lân ve beyân iderim ki.

Bismillahi'l-mâlikî'l-mutlak.

Devlet-i 'Aliyye ve Devlet-i Rusya itmâm-ı sulh-ı mübâreke tevakkuf iden inkıtâ' irâka-i dimâ-ı insâniyyeye tâlib ü râgıb olup cemî' benî Âdeme nâfi' olan bu emr-i musâlaha-yı müteyemmeneye devleteynin hâhişleri haşmetlü Roma İmparatoru ve Prusya Kralı vesâtetiyle tarafeynin ma'lûmu olmak ile itfâ-ı nâire-i cidâl ve hem-inân-ı kıtâl olan mesâib-i nâsı def' zımnında meclis-i mükâleme-i musâlahada tecemmu' idecek murahhasların velvele vü tanîn-i eslihâ olmaksızın kemâl-i râhat ile itmâm-ı musâlaha-yı mergübeye sa'y ü ihtimâm eylemeleri için akd-i mütâreke ve inkıtâ'-ı mağâribeye karâr ve ittifâk olunup bu mütâreke-i muvakkate vechen mine'l-vücûh hiç bir bahâne ile kuvvet ve teksîr-i memâlik ve avne ve tevsî'-i hudûda tarafeynden fırsat ittihâz olunmayup tarafeyn murahhaslarının mahal-i muâyene vürûdu gününde her taraf bulunduğu mahalde alâ-hâlihi kalmak şartı ki mahz-ı insâfdan 'ibâretdir esâs 'adîmü'l-indirâs vaz' olunup mürâ'âti matlûbdur. Ve haşmet-i imparatoriyye 'asâkirinin serdârı ve cemî'-i Rusya'nın Ceneral-i Fartmareşali [Feldmareşal] ve Memâlik-i Rusya-yı sagîranın hâkim ve müdürü ve mecmû'-ı medârîc-i Rusya'nın kavâlyeri olan haşmetlü Konte Petros Aleksanovic Romancof ve Devlet-i 'aliyye'nin Sadr-ı a'zamı Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretleri ber-tıbk-ı muhâbere-i devleteyn taraf-ı veliyyü'n-ni'amîlerinden kendülere i'tâ olunan ruhsat-ı kâmile muktezâsınca haşmetlü Ceneral-i Fartmareşal [Feldmareşal] Konte Romancof tarafından haşmet-i imparatoriyye'nin gürûh-ı müsteşârânından ve Devlet-i Rusya'nın mu'temed ricâli Yoan Simulin ve sadr-ı a'zam hazretlerinden dîvân-ı

* Metinde olarak yazılmıştır.

pâdişâh-ı a‘zamet-penâhda Süvâri mukâbelecisi olan es-Seyyid Abdülkerîm Efendi murahhas ta‘yîn ve irsâl olundu. Mûmâ ileyhimâ mülâkî ve ruhsat-nâmelerini ba‘de’l-mübâdele ruhsat ve me’zûniyyetlerine binâen mukâlemeye şurû‘ birle müddet-i mütâreke mümtedd oldukça alâ-hâlihi kavî tarafından mer‘î ola deyü vaz‘ ve kabûl olunan esâs-ı sâlifü’l-beyân üzerinde mütârekenin [18b] şurût-ı âti’z-zikrini akd ü ta‘yîn ve her birisi münferiden ser ‘askerleri husûl-i va‘deye dek bu mukâveleye mürâ‘ât ve muhâlefetden mücânebet ideceğini devletlerinin ırzı ve kavî ve i‘tibârıyla ta‘ahhüd idüp ta‘yîn-i müddet-i mütârekeyi lede’l-iktizâ tarafeyne nâfi‘ olacak vech üzere âsûdegi-i hâl ve ferâğ-ı bâl ile bilâ-havf ve lâ-muhâtarât müzâkere-i musâlaha için vürûd idecek murahhaslara veyâhüd ittifâken ta‘yîni münâsib görülen kimesnelere havâle olundu.

Şart-ı evvel

Ehl-i islâm ve Rusya ‘askerleri bulunan mevâzı‘ın cümlesinde bir dürlü tarafeynden hareket-i cidâlâne ve mu‘âmele-i hasmâne zuhûr itmeye.

Şart-ı sâni

Yergök ve mukâbilinde Tuna’nın öte tarafında mevcûd Osmanlı ve Rusya ‘askerleri beyninde târih-i şurût-ı mütâreke imzâsı gününden ve Rumili ve Anadolu’da vak‘i memâlikde serdâr-ı ekrem ve fartmareşal [Feldmareşal] taraflarından ihbâr için irsâl olunan menzillerin vürûdu gününden hisâb oluna.

Şart-ı sâlis

‘Asâkir-i tarafeyn müddet-i mütâreke der-kâr oldukça buldukları makâmda alâ-hâlihi hem tevakkuf u ârâm ideler ve Tuna sâhilinde vak‘i arâzî ve kurâda mevcûd ve müctemi‘ olan ‘asâkir-i tarafeyn beyninde nehr-i Tuna’nın akındı-yı kebîri hatt-ı fâsıl add olunup sâhilinde vechen mine’l-vücûh kılâ‘-ı cedîde ihdâs ve Babadağı ve Tolcı ve İsakcı ve Maçın ve Hırsova [Hârşova] misillü mahal-i münhedime ta‘mîr ve termîm olunmaya.

Şart-ı râbi'

Emr-i mütârekenin şürû'unu iş'âr ve hitâmını ihbâr zımnında mecmâ'* murahhasın tarafından irsâl olunacak kuryerler Âsitâne'den imrâr ve Bahr-ı Sefîd'de vak'î berr ü bahrda olan 'asâkir-i Rusya'nın müdürine îsâl olunup ol dahi i'mâl-i hasmâne-i bahriyyeyi men' için taraf-ı Devlet-i Osmaniyye'den ta'yîn olunan murahhaslar ile ale'l-istiklâl mahalinde bast-ı meclis-i mükâleme ve tanzîm-i şurût-ı mütâreke eyleyeler.

Şart-ı hâmis

İşbu mütâreke Kırım'ı ve Bahr-ı Siyâh'ı dahi şâmil olup Devlet-i Osmaniyye'nin ceng sefînelerinden bir kıt'ası dahi Tuna Boğazına ve Sevâhil-i Bucak olan Turla Boğazı'na vürûd itmemek şartıyla mer'îdir. Kezâlik şurût-ı âtiyede zikr olunacak vech üzere zarûret mess itmedikçe her ne ismiyle ta'bîr ve tesmiye olunursa envâ'-i sefâin-i Osmaniyye'den bir nev' sefîne Kırım'ın sevâhil ve limanlarında geşt ü güzâr itmeyüp Tuna dâhilinde mevcûd sefînelerinin azîmet ve hurûclarına ruhsat virile ve eger mürâ'ât-ı şurût-ı mütârekeye muhâlif sükkân-ı tarafeyn beyinde bir mu'âraza vak'î olursa müvekkel ve maslahat-güzârân fi'len ve kavlen adl ve hakk üzere beher-hâl def' eyleyeler.

Şart-ı sâdis

[19a]Vakt-i mütâreke mümtedd oldukça Özi ve Kılburun'da mevcûd muhâfızâna metânet ve istihkâm virmeyüp teksîr-i 'asâkir ve tesyîr-i zehâir-i kesîre ve mühimmât-ı sâ'ireye ve kasd-ı iddihâr ile mahzenler binâsına mübâşeret itmeyeceğini Devlet-i Osmaniyye müteahhid olup lâkin hâlâ ol etrâfda olan muhâfızân ve sükkânını bilâ-mümâna'at erzâk ve infâk ideler ve eger sefîneleri furtınadan gark ve bir muhâtara-yı ittifâkiyye sebebiyle kazâzede olup Bucak veyâhûd Kırım sevâhiline düşerse muhtâc oldukları i'ânet ve müzâheretde kusûr ve kesâlet ve mahal-i melhûza azîmetlerine bir dürlü bahâne ile mümâna'at ve muhâlefet olunmaya.

* Mecmu' olacak. Recâî Emîn sehven toplanılan yer anlamına gelen mecmâ' kelimesini kullanmış olmalı.

Şart-ı sâbi‘

Kezâlik me’kûlât ve levâzım-ı mühimmât ile mahmûlen Rusya seffineleri Kırım ve Bucak sevâhilinde geşt ü güzâr ider iken ilel-sâlifetü’l-beyân sebebiyle bi’z-zarûre taht-ı hükûmet-i Osmaniyye’de vak’i Rumili ve Anadolu sevâhilinde tevakkufa mecbûr olurlarsa mu‘âmele-i bi’l-misl ile husûl-i cemî‘-i havâyice i‘ânet ve müzâheret ve mahal-i maksûduna azîmeti esnâsında muhâlefet ve mümâna‘atdan mücânebet oluna.

Şart-ı sâmin

Bu tarafda muhâsama münkatı‘ olduğu gibi Anadolu’da vak’i Kuban ve Gürcistan ve ‘asâkir mevcûd olan âhar mahallerde dahi haber-i mütâreke vürûdu târîhinden cemî‘-i evzâ‘-ı mübârizâne mündefi‘ olup mecmû‘ kılâ‘ ve arâzî ve bikâ‘ târîh-i haber-i itmâm-ı mütâreke her kimin taht-ı hükûmetinde bulundu ise bilâ-ta‘cîz alâ-hâlihi kala ve had-ı fâsıl vaz‘î-i muktezî olan arâzîde şurût ve esâs-ı mütârekeye mutâbık tarafeyni mükâlemesiyle ta‘yîn oluna.

İnşâ’llahu te‘âlâ mükâleme-i musâlaha için ta‘yîn ve irsâl olunan murahhasân karîben mahal-i muâyene cem‘ ve mukâbil olduklarında eger mess-i hâcet veyâhûd menfa‘at-i devleteyn için iktizâ iderse sadr-ı a‘zam ve fartmareşalin [Feldmareşal] muhâberesi ve murahhasân-ı devleteyn-i mübârezeteynin ittifâk ve mukâvelesiyle Boğdan ve Eflâk ve Bucak ve Kırım ve Kuban ve tarafeynin memâlik-i uhrâsında bilâ-istinâ vakt-i mütâreke kâbil-i imtidâd ola gelen Gürcistan ve Mingrelya [Mingrelia] ve ol havâlîde müddet-i mütâreke bu senenin teşrîn-i evvelin ibtidâsına dek mümtedd olmuşdur. Zîrâ mesâfe-i ba‘îde sebebiyle meclis-i mükâlemeden irsâl olunan ihbârın serîan vürûdu mümkün olmayup târîh-i şurû‘-ı mütâreke dahi âhar memâlikden muahhar vak’i olmuşdur.

İşbu mütârekeyi mutazammın lisân-ı Türkî ve lisân-ı Rusya’da Talyanî [İtalyanî] tercemesiyle iki kıt‘a sûret-i tahrîr ve murahhasân kendü hatlarıyla imzâ ü mührleriyle temhîren ber-vech-i mu‘tâd beynlerinde mübâdele ve sekiz gün zarfında sadr-ı a‘zam ve fartmareşal [Feldmareşal] [19b] taraflarından tasdîk-nâmeleri ahz ü ibrâzı Yergöğü’de târîh-i Milâd-ı İsâ’nın bin yedi yüz yetmiş ikisinde şehr-i Mayıs’ın on dokuzunda mukâvele etdiler.

Bâlâda mastûr şurût-ı mevâd-ı tis‘a husûsunda olan ahd ü mîsâkımı edâ ve tekmîl matlûbum olmağla ittifâkımız mün‘akid olan safvet ile işbu tasdîk-nâmemde münderic mütâreke ve şurût-ı mebsûtayı lâfzen be-lâfz kemâl-i taharrî ile tecessüs ve kesb-i ittîlâ‘ ve teferrüs idüp vech-i ihsân üzere tasdîk ve tahkîk ve mâdâm ki taraf-ı dîgerden bu şurût-ı mütârekeye muhâlif bir vaz‘ u hareket zuhûr itmeye cemî‘ sine müctemian ve münferiden bilâ-tagyîr hulûs-ı tâmm ile mürâ‘ât-ı itmâmı ta‘ahhüd iderim ve te‘yîd ve te‘kîd zımnında işbu tasdîk-nâmeyi tahrîr ve hattım ile imzâ ü mührüm ile temhîr eyledim. Der-Kasaba-yı Yaş. Fi 23 Mayıs Sene 1772.

İ‘lân-ı Emr-i Mütârekeyi Hâvî Fartmareşal [Feldmareşal] Tarafından Gürcistan Cânibinde Olan Rusya Ceneraline Gönderilan Sened Kâğıdı.

Ceneral-i Fartmareşal [Feldmareşal] muktedâ-yı ‘asâkir-i Devlet-i Rusya müdür-i Memâlik-i Rusya-yı sagîr ve kavâlyer Konte Romancof tarafından Gürcistan ve Mingrelya [Mingrelia] ve ol cevânibde olan Moskov ‘askerinin ceneraline.

Muhârebe-i mufassalanın inkitâ‘ına Devlet-i ‘Aliyye’nin rağbeti üzere mütâreke ale’l-ittlâk te’sîsine ve muhârebenin infisâline haşmet-i imparatoriyye beni murahhas itdi. Şöyle ki emr-i mütâreke ismim ile tasdîk olunup Kırım ve Bahr-ı Siyâh’a mebsût olup Anadolu’da dahi Gürcistan tarafında mer‘î ve düstûrî’l-‘amel ola. Binâen aleyh Yergök Kasabası’na vürüd iden murahhaslar vesâtetiyle ki taraf-ı sadr-ı a‘zamdan Suvâri mukâbelecisi es-Seyyid Abdülkerîm Efendi ve tarafımdan müsteşârlardan Maytovic Simulin’dır. Vezîr-i a‘zam ve serdâr-ı ekrem ile ittifâken devleteyn-i mübârezeteyn beyninde mün‘akid olan mütâreke-i mukâteleyi tasdîk ve tahkîk itdik. İmdi bu mün‘akid olan mütâreke Gürcistan ve Mingrelya [Mingrelia] ve ol havâlîde dahi indifâ‘-ı muhârebe ve terk-i mukarâa-yı eslihâ şartı münderic olup beher tarafda olduğu misillü akd-i mütârekenin haberi tarafeynden vürüd itdiği gün ol cânibde olan arâzî ve kılâ‘ her kimin taht-ı hükûmetinde bulduysa nihâyet vakt-i muâyene dek alâ-hâlihi hem kalup tarafeynden müdâhale olunmamak üzere mukâvele ve muâhede olunduğunu size ihbâr vâcibe-i hâldir. Ve şefekatlü imparatoricenin murâd-ı âlîsini icrâ için mazmûn-ı şurût-ı mütâreke-i müekkede muktezâsınca âmil olup cemî‘-i mu‘âmelât-ı hasmâne-i düşmen aleyhine olan harekât-ı ta‘cîz-âneyi ta‘tîl eylesin deyü seni âgâh iderim ve her husûsda mükâleme-i devleteyne muvâfık hareket eylemeniz bâbında şurûtu-hâvî bir sûret bu taraftan tahrîr ve işbu tenbîh-nâmeme mündericen tesyîr olunmuşdur. Mün‘akid olan

mütârekeden bir an akdem mütemetti‘ ve müntefi‘ olmanız mülâhazasıyla tarafeynin serdârlarına hitâben tenbîh-nâmelerimizi hâmil tarîk-i akrebden birer mu‘teber kuryer irsâl eylemeğe sadr-ı a‘zam ile ittifâk itdik. Eger benim tarafımdan [20a] tesyîr olunan kuryer mukaddem vürûd iderse hâmil olduğu sadr-ı a‘zâmın tenbîh-nâmesini ahz ve ‘asâkir-i Osmaniyye’nin serdârına teslim ve bilâ-tazyî‘ü’l-evkât bast-ı mükâleme ve akd-i mütârekeye mübâderet idesiz ve eger taraf-ı sadr-ı a‘zâmdan irsâl olunan münzil mukaddem vârid olup işbu hâmil olduğu tenbîh-nâmem ser ‘askeri vesâtetiyle tarafına vâsıl olursa yine bâlâda mastûr vech üzere hareket idesiz. Binâen aleyh bu sana hitâb olan tenbîh-nâmemi kendü âdemiyile tarafına îsâl için sadr-ı a‘zama virüp buna mümâsil ve müşâbih bir sûretini kendü âdemim ile arâzîmizden irsâl eyledim.

Terceme-i Şurût-ı Tis‘a

Şart-ı Evvel

Ehl-i İslâm ve Rusya ‘askerleri bulunan mevâzı‘ın cümlesinde bir dürlü tarafeynden hareket-i cidâlâne ve mu‘âmelât zuhûr itmeye.

Şart-ı sâni

Yergök ve mukâbilinde Tuna’nın öte tarafından mevcûd Osmanlu Rusya ‘askerleri beyinde şurût-ı mütâreke imzâsı târîhi gününden Rumili ve Anadolu’da vak‘i memâlikde serdâr-ı ekrem ve fartmareşal [Feldmareşal] taraflarından ihbâr için irsâl olunan münzillerin vürûdu gününden hisâb oluna.

Şart-ı sâlis

‘Asâkir-i tarafeyn müddet-i mütâreke der-kâr oldukça buldukları mahalde alâ-hâlihi hem tevakkuf u ârâm ideler ve Tuna Sevâhileyinde vak‘i arâzî ve kurâda mevcûd ve müctemi‘ ‘asâkir-i tarafeyn beyinde Nehr-i Tuna’nın akındı-yı kebîri hatt-ı fâsıl add olunup sâhileyinde vechen mine’l-vücûh kılâ‘-ı cedîde ihdâs ve Babadağı ve Tolcı [Tulcea] ve İsakcı ve Maçın ve Hırsova [Hârşova] misillü mahal-i münhedime ta‘mîr ve termîm olunmaya.

Şart-ı râbi'

Emr-i mütârekenin şürû'unu iş'âr ve hitâmını ihbâr zımında mecmâ'* murahhasın tarafından irsâl olunacak kuryerler Âsitâne'den imrâr ve Bahr-ı Sefîd'de 'asker-i Rusya'nın müdürine îsâl olunup ol dahi i'mâl-i hasmâne-i bahriyyeyi men' için taraf-ı Devlet-i Osmaniyye'den ta'yîn olunan murahhaslar ile ale'l-istiklâl mahalinde bast-ı meclis-i mükâleme ve tanzîm-i şurût-ı mütâreke eyleye.

Şart-ı hâmis

İşbu mütâreke Kırım'ı ve Bahr-ı Siyâh'ı dahi şâmil olup Devlet-i Osmaniyye'nin ceng sefinelerinden bir kıt'ası dahi Tuna Boğazı'na ve Sevâhil-i Bucak olan Turla Boğazı'na vürûd itmemek şartıyla mer'îdir. Ve kezâlik şurût-ı âtiyede zikr olunacak vech üzere zarûret mess itmedikçe her ne ismiyle ta'bîr ve tesmiye olunur ise envâ' sefâin-i Osmaniyye'den bir nev' sefine Kırım'ın sevâhil ve limanlarında geşt ü güzâr itmeyüp Tuna dâhilinde mevcûd sefinelerinin azîmet ve hurûclarına ruhsat virile ve eger mürâ'ât-i şurût-ı mütârekeye muhâlif sükkân-ı tarafeyn beyninde bir mu'âraza vak'î olursa müvekkel ve maslahat-güzârân fi'len ve kavlen adl ü hakk üzere beher-hâl def' eyleyeler.

Şart-ı sâdis

[20b] Vakt-i mütâreke mümtedd oldukça Özi ve Kılburun'da mevcûd muhâfizâna metânet ve istihkâm virmeyüp teksîr-i 'asâkir ve tesyîr-i zehâir-i kesîr ve mühimmât-ı sâ'ireye ve kâsd-ı iddihâr ile mahzenler binâsına mübâşeret itmeyeceğini Devlet-i 'aliyye müteahhid olup lâkin hâlâ ol tarafda olan muhâfizân ve sükkânını bilâ-mümâna'at erzâk ve infâk ideler ve eger sefineleri furtınadan gark ve bir muhâtara-yı ittifâkiyye sebebiyle kazâ-zede olup Bucak veyâhûd Kırım sevâhiline düşer ise muhtâc oldukları i'ânet ve müzâheretde kusûr ve kesâlet ve mahal-i melhûza azîmetlerine bir dürlü bahâne ile mümâna'at ve muhâlefet olunmaya.

* Mecmu' olacak. Recâî Emîn sehven toplanılan yer anlamına gelen mecmâ' kelimesini kullanmış olmalı.

Şart-ı sâbi‘

Kezâlik me’kûlât ve levâzım-ı mühimmât ile mahmûlen Rusya seffineleri Kırım ve Bucak sevâhilinde geşt ü güzâr ider iken ilel-sâlifetü’l-beyân sebebiyle bi’z-zarûre taht-ı hükûmet-i Osmaniyye’de vak’i Rumili ve Anadolu sevâhilinde tevakkufa mecbûr olur ise mu’âmele-i bi’l-misl ile husûl-i cemî‘-i havâyice i’ânet ve müzâheret ve mahal-i maksûdına azîmeti esnâsında muhâlefet ve mümâna‘atdan mücânebet oluna.

Şart-ı sâmin

Bu tarafda muhâsama münkatı‘ olduğu gibi Anadolu’da vak’i Kuban ve Gürcistan ve ‘asâkir mevcûd olan âhar mahallerde dahi haber-i mütâreke vürûdu târîhinden cemî‘-i evzâ‘-ı mübârizâne mündefi‘ olup mecmû‘ kılâ‘ ve arâzî ve bikâ‘ târîh-i haber-i itmâm-ı mütârekede her kimin taht-ı hükûmetinde bulundu ise bilâ-ta‘cîz alâ-hâlihi kala ve had-ı fâsıl vaz‘î-i muktezî olan arâzîde şurût ve esâs-ı mütârekeye mutâbık tarafeyni mükâlemesiyle ta‘yîn oluna.

Şart-ı tâsi‘*

İnşâ’llahu te’âlâ mükâleme-i musâlaha için ta‘yîn ve irsâl olunan murahhasân karîben mahal-i muâyene cem‘ ve mukâbil olduklarında eger mess-i hâcet veyâhûd menfa‘at-i devleteyn için iktizâ ider ise ve fartmareşal [Feldmareşal] muhâberesi ve murahhasân-ı devleteyn-i mübârezeteyn ittifâk ve mukâvelesiyle Boğdan ve Eflâk ve Bucak ve Kırım ve Kuban ve tarafeynin memâlik-i uhrâsında bilâ-istinâ vakt-i mütâreke kâbil-i imtidâd ola gelen Gürciyân ve Mingrelya [Mingrelia] ve ol havâlîde müddet-i mütâreke bu senenin teşrîn-i evvelin ibtidâsına dek mümtedd olmuşdur. Zîrâ mesâfe-i ba‘îde sebebiyle meclis-i mükâlemeden irsâl olunan ihbârın serîan vürûdu mümkün olmayup târîh-i şurû‘-ı mütâreke dahi âhar memâlikden muahhar olmuşdur.

* Şart-ı tâsi‘ ibaresi daha önce mütareke maddeleri kısmında yer almazken, bu kısımda başlık olarak verilmiştir.

İşbu Mütâreke-i Berriyyeden Sonra Mütâreke-i Bahriyye Mükâlemesine Dahî Teşrîfâtî Cânım Hoca Hafîdi Me'mûr Olmağla Şurûtu Hâvî Kaleme Alınan Mütâreke-i Bahriyye Temessükü.

Mukaddeme-i şurût-ı mükâleme

Bismillahi'l-ale'l-Kâdir er-Rahman er-Rahim el-Kerim Bahr-ı Sefîd'de vak'ı Rusya donamasının amirali olan kavâlyer-i mütenevvi'a Ligoryo Esperdof nâm ceneral ve Devlet-i 'aliyye-i ebedü'd-devâmın dîvân-ı hümâyûn hacedânından hâlâ teşrîfâtî-i rikâb-ı hümâyûn olup mübârek hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn ile mu'anven ü müzeyyen emr-i âlî-şân ile Bahr-ı Sefîd mütârekesine [21a] murahhas ta'yîn olunan Cânım Hoca hafîdi Mustafa Begefendi ile ikimiz Bare [Paros] cezîresinde Evse limanında mevcûd iken Mîlâd-ı Îsâ aleyhi's-selâm Efendimizin bin yedi yüz yetmiş iki senesi mâh-ı haziran'ın on sekizinci günü ve mefhar-ı mevcûdât-ı aleyh efdalü's-salât dâimü't-teslîmât ve ekmelü't-tehiyyât efendimiz hazretlerinin hicretlerinin bin yüz seksan altı senesi mâh-ı rebû'l-evveli'nin yirmi yedinci günü Rumili tarafında cânib-i berde Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-istikrârın ser 'askeri hâlâ sadr-ı a'zam-ı sûtûde-şiyem ve serdâr-ı ekrem-i ulüvvü'l-himem devletlü inâyetlü merhametlü veliyyü'n-ni'am sahibü'l-lütf ve'l-kerem Muhsin-zâde Mehmed Paşa efendimiz hazretlerinin Rusya Devleti Fartmareşali [Feldmareşal] haşmetlü vakarlu Sadâkatlü hürmetlü Konte Romancof hutimet avâkıbuhu bi'l-hayr ve'r-reşâd cenâblarının taraflarından vürûd iden ihbâr mefhûmunda Mîlâd-ı Îsâ aleyhi's-selâm'ın bin yedi yüz yetmiş iki senesi mâh-ı Mayıs'ın on dokuzuncu günü Fahrü'l-âlem aleyhi's-salâtü ve's-selâm efendimiz hazretlerinin hicretlerinin bin yüz seksan altı senesi mâh-ı saferü'l-hayrın yirmi beşinci günü târîhinde tarafeynden mütâreke fi'l-kıtâl mâddesine faysal virilüp hitâm-pezîr olduğunun sıhhati meczûm olmağla hasbe'l-me'mûriyyet Devlet-i Rusya'nın Bahr-ı Sefîd'de olan donanmasının baş cenerali ve murahhası olan kavâlyer Fotya Aleksî Ligorpoviç nâm ceneral ile cânib-i berde kat' olunan mütâreke fi'l-kıtâl mâddesi cânib-i Bahr-ı Sefîd'de dahi müzâkere ve mükâleme birle hüsn-i hitâma resîde olunmak iktizâ eyledikde ceneral-i mûmâ ileyh nidâ nihi* bu taraflarda mevcûd olmayup ve gelmesine intizâren kendüye ihbâr olunmağla gelan muhakkıka bu taraflara ne vakit geleceği deryâ hasebiyle ma'lûm

* Metinde olarak yazılmıştır.

olması bir dürlü imkânda olmamağla cânib-i berde dahi ser ‘askerler miyânında emr-i mütârekeye faysal virilmiş olup ve tarafeynden muhâsama ve cidâl ü harb ü kıtâl def olunmuş olmağla bi’l-iktizâ bu havâlilerde berren ve bahren indifâ‘-ı sefk-i dimâ ve inkıtâ‘-ı harb ü kıtâl olunup bi’l-cümle âlemiyân müreffehü’l-bâl kesb ü kâre iştigâl eylemeleri emr-i müstasveb olduğu eelden evkât mürûr eylemesi zımnında işbu âtiyetü’ş-şurût üzere mütâreke fi’l-kıtâl mâddesi cemî‘-i Bahr-ı Sefîd’de cârî olmak şartıyla tarafeynden müzâkere ve mükâleme olunup netîce-pezîr oldu. Cenâb-ı Hakk celle şanühü hazretleri tarafeyne müteyemmen ve mes‘ûd eyleye, âmin. Fi 11 R [Rebîü’l-âhır] [1]186.

Şart-ı evvel

Bi-mennihi te‘âlâ esnâ-yı mütâreke Bahr-ı Sefîd’de vak‘i cezîreler ve Anadolu ve Rumili sevâhillerinde ve Bahr-ı Sefîd donanması ve bi’l-cümle berrî ‘asâkiri miyânelerinde ve geşt ü güzâr iden Devlet-i ‘aliyye sefâini ve fırkateleri ve Rusya Devleti sefînelerinin mecmû‘ı beyninde berren ve bahren ‘asâkir miyânında ve cemî‘ geşt ü güzâr iden sefâin beynlerinde bi’l-cümle harb ü kıtâl mündefi‘ ola.

Şart-ı sâni

İşbu mütâreke fi’l-kıtâl Bahr-ı Sefîd’de vak‘i Bare Cezîresi’nde Evse Limanı’nda tarafeynden virilan memhûr mütâreke temessükâtının târihi gününden i‘tibâr olunup ve sâ‘ir cezîrelerde ve sevâhillerde ve Rusya sefâininin buldukları mahallerde târih-i [21b] temessükden on gün sonra i‘tibâr oluna. Ve Girit ve Rodos Cezîreleri havâlileri ve Cezîre-i Rodos’un verâsında Ankin (Ancona?) havâlilerinde olan sefâin-i Rusya’ya gönderilan ulaklara tarafeynden memhûr kâğıdlar virilmişdir ki Devlet-i ‘aliyye tarafından gidecek Rusya donanması zâbiti Amiral Esperdof’un kâğıdını tesâdüf eylediği Rusya sefâinine teslîm ide. Ve Rusya Devleti tarafından ta‘yîn olunan âdem dahi Bahr-ı Sefîd murahhası olan efendinin kâğıdını musâdif eylediği Devlet-i ‘aliyye fırkatelerine ve sefâinine teslîm edüp emr-i mütârekeyi ihbâr ide. Ve Rusya Devleti amirali tarafından dahi ol taraflarda olan sefînelere mahsûs ulaklar gönderile. Ve zikrolunan ulaklar sefînelere vâsıl olup kâğıdları ve mütâreke haberini virdiği günden ol taraflarda i‘tibâr oluna. Ve eger zikrolunan

ulaklar vusûllerinden mukaddem husûmete müte'allık ol taraflarda bir hâlet hâdis olmuş ise da'vâ olunmaya.

Şart-ı sâlis

Devlet-i 'Aliyye donanmasının sefâini ve Rusya Devleti donanmasının sefâini ve tarafeynin 'asâkiri esnâ-yı mütârekede ne mahalde bulunurlar ise ol taraflarda ikâmet ideler. Ya'nî Rusya donanmasının sefâini Taşöz Cezîresi'nin taşra tarafından ve Susam Cezîresi [Sisam] ardından ve Sakız ardından İstanköy ve Girit havâîlerine varıncaya dek ehl-i İslâm olmayan cezîrelerde ikâmet ve geşt ü güzâr ideler. Ve Devlet-i 'Aliyye'nin donanması sefînelerinden Boğaz hisârlar derûnlarında olan yine oldukları mahalde ikâmet ideler ve Bodrum ve Rodos ve Limni ve Midillü ve Sakız Körfezleri ve Anadolu ve Rumili sevâhillerinde bulunmuşları var ise her birisi buldukları mahalde lenger-endâz olup esnâ-yı mütârekede boğazdan Bodrum'a ve Rodos'a ve Bodrum ve Rodos'dan boğaza bir kıt'ası gidüp gelmeyeler. Cümle donama-yı hümayûn sefâini esnâ-yı mütârekede buldukları mahalde ikâmet ideler ve ol gün Cezayir ve Tunus taraflarından gelen sefîneler olur ise ânlar dahi Çuka Cezîresi'ni tecâvüz itmeyüp eger gelürler ise Çuka Cezîresi'nden Cezîre-i Girit'e gideler ve Rusya bayrağı ile olan kebîr ve sagîr sefâinine taarruz olunmaya. Ve Taşöz Cezîresi tarafeynden hâli kalup Devlet-i 'aliyye sefâini ve Rusya Devleti sefîneleri cezîre-i mezkûreye varmayalar. Ve Rumili ile cezîre miyânından geçmeyeler ve limanında lenger-endâz dahi olmayalar ve tarafeynden cezîre-i mezkûreye 'asker çıkarmayalar. Ve lâkin şedîd furtınaya musâdif ile furtına def' oluncaya dek tarafeynden lenger-endâz olması câiz ola ve furtına def' olduğu ânda kalkup gideler. Ve egerçe Susam Cezîresi'nde ehl-i İslâm olmamağla Rusya sefâininin sâ'ir geşt ü güzâr ve lenger-endâz oldukları cezîreler misillüdür. Lâkin cezîre-yi mezkûrenin darboğazı Anadolu sevâhiline karîb olmağla zikrolunan darboğazdan Rusya sefâini geçmeyeler ve lenger-endâz dahi olmayalar ve lâkin şedîd furtına ile zarûrî geçmek ve lenger-endâz olmak iktizâ iderse furtına def' oldukda kalkup gideler.

Şart-ı râbî‘

[22a] Esnâ-yı mütârekede Bahr-ı Sefîd’de vak‘i Rusya donanmasından Tuna taraflarında zâbitlerine gidecek ulaklar ve ol taraftan donanmalarına gelecek ulaklar Âsitâne’ye gelüp ve Âsitâne’den donanmalarına gelmeleri ve donanmalarından Âsitâne’ye ve zâbitlerinin oldukları mahale varıncaya dek Âsitâne-yi ‘aliyye’de ve esnâ-yı râhda zikrolunan ulakların iyâb ü zihâblarında bir sâ‘at akdem emnen ve sâlîmen me‘mûr oldukları mahale vâsıl olmalarına bi’l-cümle zâbitân ve hükkâm-ı Devlet-i ‘aliyye müzâheret ve ihtimâm ideler. Ve Devlet-i ‘aliyye cânibinden bir mahale ulak gönderilüp Rusya donanmasının oldukları mahallerde dahi bâlâda terkîm olunan ihtimâm ve mu‘âmele Devlet-i ‘aliyye ulakları haklarında dahi icrâ oluna. Ve her kankı sefînede Devlet-i ‘aliyye veyâhûd Devlet-i Rusya ulağı olur ise ol sefinenin baş direğinde beyâz bayrak güşâde ola ki derûnunda ulak olduğu ma‘lûm ola. Ve Devlet-i ‘aliyye’nin firkateleri ve sâ‘ir sagîr sefîneleri ya‘nî pergandi [pergende] misillü olan sefîneleri Rusya donanmasına yâhûd Anadolu ve Rumili sevâhilleri ve cezâir-i sâ‘ireye umûr-ı Devlet-i ‘aliyye’yi hâvî evâmîr ve tahrîrât ve hidemât ile tesyîr olunduklarında mürûr ve ‘ubûrlarına Rusya Devleti donanmasının ceng sefîneleri mümâna‘at eylemeyeleri. Lâkin zikrolunan firkatelere ve sagîr sefînelere dahi bir mahale teksîr olunacak ‘asâkir ve mühimmât vaz‘ olunmayup îsâl etmeyeler ve ne mahalden ta‘yîn oldukları ve ne mahale ve ne gûnâ hidemâta me‘mûr olduklarını muhtevî zâbitânı taraflarından yedlerinde ma‘mûl be-senedâtları ola ve Rusya’nın bu makûle sefâini dahi iktizâ eden bu misillü hizmetleriyle Devlet-i ‘aliyye’nin donanmasının oldukları mahallere ve sâ‘ir sevâhil ve kılâ‘ ve îcâb iden mahallere îsâl olunduklarında bu şurût üzere ânlarla dahi mümâna‘at olunmaya.

Şart-ı hâmis

Müddet-i mütârekede Bahr-ı Sefîd’de vak‘i kal‘alara ve cezîrelere ve sevâhillere ve palankalara ve Anadolu ve Rumili taraflarında ‘asâkir olan mahallere ve Bahr-ı Sefîd’den Boğaz hisârlara mühimmât-ı seferiyye ve harbiyye ve eslihâ ü cebehâne götürüp getirmeyeler ve el-yevm her bir mahalde mevcûd olan ‘asâkirden ziyâde ‘asâkir vaz‘ ve ta‘yîn olunmaya ve zikrolunan mahallerde istihkâmı mûcib müceddeden binâlar ihdâs olunmaya. Ve âlât-ı harbiyye ve eslihâ ve mühimmât vaz‘ olunacak ve müddahir zehâir vaz‘ olunacak mahzenler binâ ve ihdâs olunmaya. Ve

Bahr-ı Sefid'de müceddeden ceng sefâini binâ ve inşâ olunmaya. Ve el-yevm binâ ve inşâ olunan kalyonlar esnâ-yı mütârekede deryâyâ ilkâ olunmaya ve Bahr-ı Sefid'den bir mahale kalyon inşâsı için mahal-i âhardan müceddeden keraste getürmeyeler. Ve lâkin Boğaz hisârlarına ve Anadolu ve Rumili sevâhillerine ve ehl-i İslâm olan cezâirelere ve kal'alara ta'yînât-ı 'asâkir-i mevcûde için ve kâffe-i ahâlî-i 'ibâdullah'ın lâzime-i me'kûlâtı için zehâir celb olunmasına mümâna'at olunmaya. Ve eger zehâir getüren kebîr ve sagîr ehl-i İslâmın tüccâr sefînelerinden ve Devlet-i 'aliyye re'âyâsı sefînelerinden bir sefîneye Rusya donanmasının sefâininden geşt ü güzâr idenlerden musâdife ider olur ise mâdâm ki zahîre vaz' eylediği mahallerin zâbitân ve hükkâmından [22b] ne mahalden zahîre tahmîl eylediği ve ne mahale götüreceği ve ne mikdâr ve ne gûnâ zahîre olduğunun defteri ve yeddinde sahîh senedi ola o makûle sefâine aslâ müdâhale ve mümâna'at olunmaya ve zikrolunan işbu tüccâr sefînelerinin boğazlardan taşra bi'l-cümle Bahr-ı Sefid'de geşt ü güzâr eylemelerine ve derûnlarında olan hamûlelerine ve tüccârlarına Rusya sefîneleri tarafından müdâhale olunmaya lâkin işbu sefîneler dahi müsellâh olmayup memnû' olan ticâreti itmeyeler.

Şart-ı sâdis

Esnâ-yı mütârekede kal'a âltlarına yâhûd körfezlere ve limanlara hasbe'l-iktizâ furtına ve sâ'ir avârizât-ı deryâ hasebiyle Rusya donanması sefînelerinden bir sefîne gelüp lenger-endâz oldukda avârizâtını def' ve lâzimesini rû'yet edinceye dek lenger-endâz olmalarına Devlet-i 'aliyye tarafından bulunan zâbitân mümâna'at itmeyüp muktezî olan i'ânetlerinde kusûr olunmaya ve savb-ı maksûdlarına sâlimen bâd-bân-gûşâ-yı azîmet olmalarına mümâna'at olunmayup belki ihtimâm oluna lâkin bilâ-mûcib umûrlarını rû'yetden ziyâde lenger-endâz olmayalar ve eger Devlet-i 'aliyye sefîneleri ve firkateleri ve geşt ü güzâr iden tüccâr sefînelerinden dahi birisi Rusya Devleti sefâininin oldukları mahallere kezâlik furtına ve avârizât-ı sâ'ire takrîbi ile lenger-endâz olur ise ânların dahi haklarında bâlâda tahrîr ve beyân olunan şurût icrâ oluna.

Şart-ı sâbi‘

Bahr-ı Sefîd sevâhillerinde ve sâ’ir mahallerinde cibilliyetlerinde habâset ü şekâvet merkûz olanlar böyle evkâtlarda fırsat-bîn olup habâset ü şekâvetlerini icrâya mübâderet idecekleri melhûz belki meczûm olmağla böyle evkâtda bu makûlelerin def‘ ü izâleleri zımnında had-ı imkânda olan cemî‘ ihtiyâta teşebbüs birle ihâfe olunmaları için cidd ü cehd ve ihtimâm olunmak umûr-ı mukteziyâtdan olmağla binâen aleyh işbu mükâleme temessükâtında beyân olunan şurûtu-hâvî ticâret için geşt ü güzâr idecek ehl-i İslâm’ın tüccâr sefâini ve Devlet-i ‘Aliyye’nin re‘âyâları sefîneleri öteden berü mu‘tâd ve me’lûf oldukları bayrakları ile geşt ü güzâr ideler ve Rusya Devleti’nin sefâini ve Rusya hizmetinde olanların sefîneleri dahi kezâlik Rusya bayraklarıyla geşt ü güzâr ideler ve Bahr-ı Sefîd’de ehl-i İslâm olmayan tâ’ife-i Rum’un sâkin oldukları cezîrelerin sefîneleri ez-kadîm me’lûf oldukları bayraklarıyla geşt ü güzâr ideler ve tarafeynden dahi geşt ü güzâr iden sefînelerin yedlerinde zâbitânından ma‘mûl be-senedleri mevcûd ola. Ve bu makûle geşt ü güzâr iden tüccâr sefâininin harâm-zâde ve izbandîd makûleleri şekâvet-pîşelerinden kendülerini muhâfaza idecek mikdârı eslihâ ve mühimmât ve top ve tüfengleri derûnlarında mevcûd bulunması câiz ola ve ‘ibâdullah’ın mâl ve erzâklarını nehb ü gasb için habâsete cesâret idenlerin tarafeynden ahz ve izâlelerine ihtimâm ve dikkat oluna lâkin bâlâda terkîm olunduğu vech üzere tarafeynden geşt ü güzâr iden tüccâr sefînelerinden [23a] birisinin yedinde meşrût kılınan senedât bulunmadığı hasebiyle ihtiyâten ahz olunduğu hâlde tarafeynden gereği gibi muhâfaza oluna ve eger o makûle ihtiyât zımnında ahz olunan sefâin Devlet-i ‘aliyye sefâininden ise ba‘de’t-tashîh Rusya Devleti zâbitânı Devlet-i ‘aliyye’nin akreb mahalde olan zâbitânına li-ecli’t-te’dîb irsâl eyleye ve eger Rusya sefâininden ise kezâlik ba‘de’t-tashîh ahz olunduğu mahalden te’dîb için Rusya donaması zâbitânına irsâl oluna bu gûnâ cidd ü cehd ve ihtimâm ile bu makûle habâsete cesâret iden şekâvet-pîşeler ve harâm-zâdeler mündefi‘ olalar.

Şart-ı sâmin

İşbu akd olunan mütârekenin müddeti tarafeynden tahrîr ve temhîr olunan mütâreke temessüklerinin târihleri gününden i‘tibâr ile Mîlâd-ı Îsâ aleyhi’s-selâm’ın bin yedi yüz yetmiş iki senesi teşrîni sâni’si’nin ibtidâki gününe dek ve Fahrû’l-âlem aleyhi’s-

salâtü ve's-selâm efendimiz hazretlerinin hicretlerinin bin yüz seksan altı senesi mâh-ı şa'bânü'l-muazzamı'nın on altıncı gününe dek mümtedd ü mütemâdî ola. Zîrâ vakt-i mezkûreye dek İskenderiye'ye ve Mısır taraflarına ve Cezayir taraflarına ancak ihbâr olunacağı mülâhaza olduğuna binâen bu kadar müddet mümtedd olmasına tarafeynden karâr virilüp rızâdâde olundu. Lâkin eger zikrolunan müddet tekmîlinden mukaddem maâzzallahu te'âlâ Tuna havâfîlerinde olan 'asâkir birbiriyle fesh-i mütâreke idüp muhâsamaya şürû' iderler ise bu tarafda dahi haber alındıktan sonra muhâsama oluna. Ol vakit zikrolunan müddet tekmîl olmadı deyü da'vâ olunmayup muhâsamaya şürû' olduğu müddete hâlel virdi deyü dahl olunmaya. Ve eger Tuna havâfîlerinde olan ser 'askerler miyânelerinde ta'yîn olunan müddetden ziyâde müddet tatvîl olunur ise Bahr-ı Sefîd'de dahi tahrîr ve terkîm olunan muâhede ve şurût mantûkunca tatvîl olunması için işbu ta'yîn olunan müddete zamm oluna.

Şart-ı tâsi'

Egerçi tarafeynden olan mürâ'ât muktezâsınca mikdâr-ı zerre mûcib-i infî'âl olacak ednâ hâlet zuhûr eylememesine ihtimâm olunacağı meczûmdur. Lâkin ednâ infî'âl olacak mâdde zuhûr ider ise dahi acâleten sühûlet ile def' olunması için Rusya amirali tarafından bir mu'temed âdemisi İbsara [İpsara] yâhûd ve İşkoroz Cezîresi'nde ikâmet itdirile ve Sakız muhâfızî vezîr-i mükerrerem tarafından bir mu'temed ve âkıl ve 'âkıbet-endîş âdemisi yine Sakız Cezîresi'nde me'mûr ve muayyen kılına. Eger Rusyalu tarafından mûcib-i infî'âl ednâ bir hâlet zuhûr ider ise Sakız Cezîresi'nde me'mûr olan İbsara veyâhûd İşkoroz Cezîresi'nde me'mûr olana sıhhati üzere tahrîr eyleye ve eger Devlet-i 'aliyye âdemlerinden bu gûnâ bir hâlet zuhûr ider ise Rusya tarafından İbsara yâhûd İşkoroz Cezîresi'nde me'mûr ve muayyen olan tarafından Sakız Cezîresi'nde me'mûr olana tahrîr eyleye ve tarafeynden vukû' buldukda def' ine sa'y ü ihtimâm oluna.

Hâtime-i Şurût-ı Mütâreke-i Bahr-ı Sefîd

İşbu tahrîr olunan şurût-ı mütâreke temessükâtının Türkî temessükü Devlet-i 'Aliyye tarafından ta'yîn olunan murahhas-ı hacegân-ı dîvân-ı [23b] hümâyûndan Canım Hoca hafîdi hâlâ teşrîfâtî-i rikâb-ı hümâyûn Mustafa Begefendi tarafından imzâ ü

temhîr olunup ve Rusya lisânı üzere tahrîr olunan temessük dahi hâlâ Rusya Devleti donanmasının amirali kavâlyer-i mütenevvi‘a ve Ceneral Ligoryo Esperdof tarafından imzâ ü temhîr olunup ve Türkî ve Rusya lisânı üzere olan temessükâtın dahi birer kıt‘a tercemeleri Fransız lisânı üzere tahrîr olunup ve beher tarafın şurûtu birbirlerine muvâfık ve mutâbık olup ve ba‘de‘l-müzâkere karârdâde olan ve tarafeynin rızâdâdesi olan kelimât derc ü tastîr olunup ve zikrolunan tercemeler dahi muvâfık olmak şartıyla tahrîr olunup zikrolunan Fransızca tercemenin bir kıt‘asını murahhas olan efendi-i mûmâ ileyh imzâ ü temhîr idüp ve dîger bir kıt‘asını dahi kavâlyer-i mütenevvi‘a Amiral Ligoryo Esperdof imzâ ü temhîr idüp mûmzî ve mahtûm bir kıt‘a Türkî lisânı üzere olan ile bir kıt‘a France lisânı üzere mütercem olan temessükü murahhas-ı mûmâ ileyh ceneral ve kavâlyer-i mütenevvi‘a amiral yeddine teslîm eyleyüp ve bir kıt‘a Rusya lisânı üzere tahrîr olunan ile bir kıt‘a France lisânı üzere tahrîr olunan temessükü amiral-i mûmâ ileyh imzâ ü temhîr eyleyüp murahhas olan efendi-i mûmâ ileyh yeddine teslîm eyledi. Ve işbu mütâreke temessükâtı tarafeynden dahi Bahr-ı Sefîd‘de vak‘i Bare Cezîresi‘nde Evse Limanı‘nın sahilinde hayme derûnunda mübâdele ve münâvele olundu. Tahrîren fi‘l-yevmü‘l-hâdî-i aşer min şehr-i Rebû‘l-âhır li-sene sitt ve semânîn ve miete ve elf. [11 R 1186]

Bende-i Devlet-i ‘aliyye-i ebedü‘d-devâm el-Hâc Mustafa hacegân-ı dîvân ve teşrîfâtî-i rikâb-ı hümâyûn murahhas-ı mütâreke-i Bahr-ı Sefîd.

Akdeniz‘de Rusya Ser ‘Askeri Olan Cenerale Safvet-i Derûniyyeyi Müş‘ir Sadr-ı A‘zam‘dan Mektûb.

Kıdvetü‘l-ümerâi‘l-milleti‘l-mesîhiyyeumdetü‘l-küberâi‘l-tâ‘ifetü‘l-Îseviyye Akdeniz‘de vak‘i Rusya ‘askeri üzerine ser ‘asker olan birkaç nev‘in kavâlyeri rağbetlü haşmetlü dostumuz Konte Aleksî Gregoryec Orlof [Alexei Grigoryevich Orlov] hutimet avâkıbuhu bi‘l-hayr kıbeline hulâsa-i kelâm ve nekave-i peyâm iblâğıyla dostâne inhâ ve i‘lâm olunur ki hâlâ Rusya ‘askeri üzerine fartmareşal [feldmareşal] olan rağbetlü haşmetlü dostumuz Konte Petro Aleksandre Romancof cenâblarının meftûr oldukları safvet ve Sadâkat lâzımesince birkaç seneden berü Devleti ‘Aliyye ile Rusya Devleti beyninde tekevvün iden harb ü kıtâlın indifâ‘yla tarafeynde olan ‘ibâdullah‘ın tahsîl-i esbâb-ı râhat ve âsâyışleri ve def‘i irâka-ı demâ-ı beşer niyyet-i sâdıkasıyla semt-i silm ü müsâfâta irâe-i sûret-i meyl ü rağbet

eylemekden nâşî tarafeynden ta'yîn olunan murahhaslar Yergöğü'de bi'l-ictimâ' mukaddeme-i sulh ü salâhdan olan mütâreke mükâlemesine mübâşeret eylediklerinde mahzâ fertmareşal-i [feldmareşal] mûmâ ileyh dostumuzun lâzîme-i şiyem-i hayır-hâhâneleri üzere zuhûr iden sa'y ü ikdâmıyla bu maslahat-ı hayriyye pezîrây-nizâm ve karîn-i hüsn-i ihtitâm ve münâvele-i temessükât-ı vesîka emri dahi tamâm ve tarafeynden mezâmîn-i temessükâtı müeyyed tasdîk-nâmeler i'tâsı resîde-i serhad-ı encâm ve bu vechile mareşal-i [24a] mûmâ ileyh dostumuz ile miyânemizde der-kâr olan râbita-ı dostî ve mahabbet vâsıl-ı derece-i nihâyet olup ve sizin dahi nasfet ve hakkâniyyet ve 'ibâdullahı ârıza-ı ıztırâb ve rencişden himâyet ve sıyânet ve tarafeyn ahâlîsinin tahsîl-i esbâb-ı âsâyîşlerine fart-ı rağbetiniz meşhûd olmakdan nâşî gaibâne tarafınıza meyl ve mahabbet-i derûn sûret-nümûn olmak hasebiyle cenâbınız ile dahi akd rişte-i muvâlât zımnında teressül-i mürâselât ile tefakkud-ı hâtırınıza vesîle-hâh iken bu def'a fertmareşal-i [feldmareşal] mûmâ ileyh tarafından tarafınıza îsâl olunmak üzere Volf nâm mayor ile tahrîrâtı vürûd etmekle dostâne mu'âmelemize binâen der-akab mayor-ı mezkûr emnen ve sâlimen savb-ı dostânenize irsâl olunmağla cenâbınız dahi mecbûl olduğunuz hayır-hâhı ve Sadâkat muktezâsınca irâhe-i 'ibâd zımnında mâ-beyne'd-devleteyn emrine dikkat ve miyânemizde tekevvün iden dostî ve muvâlâtın te'kîd ve teşdîdine mübâderet eylemeniz için istifsâr-ı hâtırınız siyâkında mektûb-ı dostî-üslûb tahrîr ve mayor-ı mersûm ile tesyîr olunmuşdur. Vusûlünde keyfiyyet ma'lûmunuz oldukda cenâbınız dahi tasfiye-i mâ-beyne'd-devleteyn ile irâhe-i 'ibâd ve miyânede zuhûr eden dostî ve muvâlâtın tezâyüdünü mûcib olur hâlâtın istikmâline i'tinâ ü dikkat eyleyesiz.

[24b]*

[25a] Devlet-i Rusya Tarafından Murahhas-ı Evvel İ'tibârıyla Musâlahaya Me'mûr Topcu 'Askerinin Baş Cenerali Konte Gregorgoric Ornof [Alexei Grigoryevich Orlov] Tarafından Hâlâ Sadr-ı A'zam ve Sipeh-sâlâr-ı Ekrem Efendimiz Hazretlerine Gelan Sadâkat-nâme'nin Tercemesidir.

Beyne'l-enâm afâk-gîr olan şöhet-zât-ı mekârim sıfâtları 'an-asl pesendîde ve ma'lûm-ı sâdıkânem iken bu def'a bu Sadâkat-kârlarına irsâl buyurulan tahrîrât-ı şerîfeleri kemâl-i iftihârıma mûcib olup ve fi nefsi'l-emr mecbûl oldukları ahlâk-ı

* Varak 24b boştur.

hamîde ve kâr-azmûdeliklerine nazaran revnak-efzâ oldukları mesned-i ‘ulyâyâ zât-ı bâhirü’l istihkâkları elyak olduğu bir emr-i müsbettir. Selâmet ve hayr-ı âmme zımında niyyet-i hâliseniz der-kâr ve masrûf olduğu ifâde ü beyânından her hâlde hulûsları tâmm ve ‘akîdeleri sâf olduğu istidlâl olunmuşdur. Beyne’d-devleteyn müstahkem olan safvet ve mahabbet ve tarafeyne nâfi‘ ve müfid olan musâlaha naks ve zevâlden masûn iken hasud-mekrûhun ilgâ ve ihtirâi inhılâl rişte-i dostiye müeddî ve el-hâletü’l-hazihi cenâb-ı devletlerinin sa’y ü himmetleri devleteyn-i mezkûreteyn beyninde iğfâl ile hâdis olan muhâsama ve mu’âdât ın indifâ’ına vesîle olup ve bu mâtde-i hayriyyenin pezîrây-husûlü emrinde âlet ve sebep olmak üzere me’mûriyyetim zamân-ı sa’âdetlerine musâdefe eylediği güşâyîş-i bahtıma delîldir. Harekât ve isâm-ı sâbıkamıza mükâfât olmak üzere Hakk te’âlâ li-ecli’t-te’dîb bu mertbe renc ve mihen-i beşeriyyeye ruhsat-dâde lâkin hamden-leh bu esnâda o hâlet-i hayra mübeddel ve bu iki azîm pâdişâhın kalblerine meyl-i musâlahayı ilkâ ve fart-ı zekâ ve rüşd ve ru’yet-i müşîrileriyle sâbıkından akvâ ü müstahkem-i musâlaha akdine sa’y ü himmetinizi Hakk te’âlâ hâsseten Cenâb-ı Hakk âsâyîş ve râhat-ı ‘ibâdı müyesser edüp bed-hâh-ı devleteyn olan kimesneleri sû-i ‘amellerine göre karîn-i mücâzât eyleye. Cenâb-ı müşîrilerinin kemâl-i akıl ve fehm ve ‘ibâdullahâ olan hayır-hâhlığına kıyâsen işbu mâtde-i hayriyye-i mezkûre bi-avnihî te’âlâ dil-hâh-ı tarafeyn üzere karîn-i hitâm olacağı melhûzdur. Âmmenin râhatı zımında sa’y ü gayret mecmû‘ nâsa vâcib-i zimmet olduğuna binâen bu mâtdeyi fariza-ı uhde-i gayret add ederek üzerime lâzım gelen sa’y ü gayretde kusûr eylemeyeceğim zâhirdir. Bu Sadâkat-kârları mahal-i ba’îdeden seyr-i serî‘ eyleye geldiğim ‘İndallah makbûl ve mu‘teber olan bu maslahat-ı hayriyyenin mücerred bir an akdem vücûd-pezîr olması için olup gelecek murahhasların niyyeti niyyetimize muvâfık olması melhûz ve bir an akdem mahal-i mükâleme-i musâlahaya vusûl bulması husûsu bundan akdem tarafımıza tahrîr olunmuş idi. Cenâbınızın her hâlde gayret ü hamiyetine i’timâd ve istinâd-ı külliyyem vardır. Hakk te’âlâ kâffe-i matlûbların ber-vefk-i dil-hâh müyesser eyleye, âmin.

Cânib-i Ma’âlî Menâkıb-ı Hazret-i Âsafîyye Rusya ‘Askeri Fartmareşali [Feldmareşal] Tarafından Bu Def‘a Vâride Olan Tahrîrâtın Tercemesidir.

[25b] Bundan akdem ulağımız ile meb‘ûs tahrîrâtları vârid ve hulâsa-i mefhûm-ı seniyyesinde bu Sadâkat-kârlarının maslahat-ı musâlahada cidd ü ihtimâmım matlûb

idügi ve Âsitâne-i Sa'âdet'den vürüd idecek musâlaha murahhasları karîbü'l-ahdde ordu-yı hümâyûna vusûl ve lede'l-vürüd tehiyye-i mâ-lezimeleri zımnında mukaddemce savb-ı dostiye ihbâr olunacağı beyân buyurulmuş. Mâ-beyne'd-devleteyn sâbit ve müstakırr olan safvet ve mahabbet-i kadîmeyi meyl ve rükûn-ı tarafeyn ile kemâ-kân ibkâ ve takrîr bâbında tahsîl ve sâil ve esbâb ile pey-der-pey zuhûra gelen sa'y ve dikkatim muhtâc-ı beyân olmadığından mâ'adâ esnâ-yı mükâleme-i mütârekede ârız olan suûbeti sühûlete tebdîl ve bâ'is-i şübhe olan mevâdın indifâ'ıyla bi-hamdülillah esâs-ı sulh ü salâh olan mütâreke matlûb-ı âlîleri üzere hitâm bulup ancak el-yevm tarafeyn murahhaslarının mahal-i mükâleme-i musâlahaya cem' olmaları bâbında terakkub ve intizârım kemâlde olup âmmeye hayırlu ve müfîd olan sa'y ü himmet-i sâbıkalarının tezâyüd ve tezâufuna sarf-ı hamiyet birle bir an akdem mahal-i mükâlemeye murahhaslarınızı sevk ü tesyîr ve bi-avnihî te'âlâ mahal-i mezbûreye vürûdlerinde tarafeyn halkına hayırlu olan mevâdı müzâkereye mübâşeret eyleyeler. Kaldı ki murahhasların tesyîrinde sür'at tarafeyne mûcib-i âsâyiş ve râhat olacağı bedihî olmağla hemân bir an akdem murahhasların sevk ü tesyîrine erzânî-i mürüvvet buyuralar.

Sâhib-i Devlet Efendimiz Hazretlerine Murahhas-ı Sâni İbrişkof Tarafından Vâride Olan Tahrîrâtın Tercemesidir.

Taraf-ı Sadâkat-kârîye meb'ûs tahrîrât-ı 'aliyyeleri Yaş'a vusûlümüzden iki gün mukaddemce firtmareşal [feldmareşal] dostlarımıza vârid ve iki gün sonra Yaş'a vusûlümüzde tarafımıza virilüp meâl-i inâyet iştimâlından fevk mâ-ye-tasavvur sürûr kesb olunmuşdur. Ale'l-husûs bu Sadâkat-kârlarına kadîmi olan tevcihât-ı 'aliyyeleri kemâ-kân bâkî olduğu işâretinden kesb-i mefharet-azîme olunmuşdur. Bundan böyle dahi vesîle-i şâyeste-i inzâr-ı 'aliyyeleri olan hâlâtın istihsâline sa'y-ı nâ-mahsûr kılınacağı emr-i muhakkaktır. Bâ-husûs bu def'a imparatoricem tarafından me'mûr olduğum vech üzere âmmenin râhat ve âsâyişine ve musâlahanın i'âde ve tekmîline ber-vefk-i matlûb tarafeyn dâmen-der-miyân-ı gayret ile kâffe-i sa'y ü gayretimi sarf edeceğim mahal-i şübhe değildir. Bu iki devletin 'adem-i nakz-ı sulhu bâbında mukaddemâ ne mertebe sa'y eylediğim cenâb-ı devletlerine hafî değildir. Mücerreb olan etvâr ve ahlâk-ı haseneleri lâzımesince Devlet-i 'Aliyye'ye olan Sadâkat ve istikâmet-i kâmileleri muktezâsınca bi't-tevfikihî te'âlâ Âsitâne tarafından gelecek murahhaslara mutâbık sıdk-ı niyyet-i müşîrileri olur harekâtda bulunmalarını tenbîh

ve terbiye buyurup zikrolunan murahhaslar selîmü't-tab' ve sâhib-i hüsn-i hulk ve sâdik-ı devlet-i 'aliyye olduktan sonra ber-vefk-i matlûb tarafeyn bu maslahat-ı hayriyye bilâ-şübhe hitâm bulacağı zâhirdir. Hemân Cenâb-ı Hakk cenâb-ı devletlerin tûl-ı ömr ile mu'ammer eyleye.

[26a] Şahin Giray Nâm Kalga[y]'nın Rusya İmparatoricesine Lisânen Takrîri Tercemesi Olup Kırım'ın Serbestliği İltimâsını Hâvîdir.

Şevketlü kudretlü merhametlü a'zametlü İmparatorice.

Mukaddemâ zîr-i ribka-i kahr ve ıztırârda olup bu esnâlarda şevketlü İmparatorice hazretlerinin ulüvv-i himmet ve i'ânetiyle halâs ve itlâk olunan birâderim Kırım Hânı ve âmme-i tavâ'if-i Tatar taraflarından vekâleten hâlâ serîr-i imparatorcynerine fırsat-yâb-ı minvel olmam husûsu evc-i sa'âdetim ve nihâyet devletimdir. Ve Sadâkat u istikâmetimizin rehn ve emniyyeti olmak üzere işbu imân ve iksâmla müşeyyed ve müekked def' ü teslîm eylediğim nâmenin mazmûnu tavâ'if-i Tatar himâyet-i imparatoriyyeleriyle mahmiyyen serbest ve âzâde ve müstakilü'l-hükûme bir kavm add ve i'tibâr olunarak devlet-i celîle-i azîmeleriyle hîyel-i metîn ittihâdı akd ve vikayet ve kemâl-i sıdk ve vedâdı hıfz ve ri'âyet eylemek merâmını ve iltimâs ve ibrâmını hâvî ve müştemil olduğuna binâen mahz-ı hulûsdan neş'et iden işbu va'd ve mîsakımızın lûtfen ve keremen kabûl ve tâ'ifemizi fi'l-hakîka istibdâd ve istiklâlde kudretleriyle muhâfaza ve hırâset buyurular ki ol takrîble nâm-nigüleri ve mahâsin ve müberrât-ı bî-garezânelerinin zikr-i cemîli şükran ve rızâ silsileden silsileye intikal ve idâme olunmak emr-i müsellemdir.

Ve İmparatorice-i Müşârun ileyhâ Tarafından Olmak Üzere Viçe-Kancileyer [Kaңılary] Ta'bîr Olunur Vükelâsından Cevâb Virüp Didî ki.

Serbest ve âzâde ve müstakilü'l-hükûme olan Tatar tâ'ifesinin vech-i meşrûh üzere iltimâsları şevketlü İmparatoricenin makbûl-i hümâyûnları ve taht-gâh-ı âlîlerine Kalga[y] sultânın vürûdu mahzûzları olup gerek hükûmet-i müstakile-i mezbûrenin bi'l-adl ve'l-istihkâk sürûru olan Kırım Hânı hazretleri ve gerek sâ'ir eyâlet-i mezbûreye müte'allık olan tavâ'ifin cümlesi hayr-ı himâyet-i imparatoriyyelerine idhâl ve kabûl olunup ve ale'l-husûs Kalga[y] Sultân hakkında eltâf-ı mülûkâneleri masrûf ve mebzûl idügi emr-i mukarrerdir.

Devlet-i ‘Aliyye’nin Rusyalu ile Azak Tarafının Hudûduna Dâir Ahd-nâmede Mastûr Şurûtdan İhrâc Olunup Murahhas-ı Evvel Osman Efendi’nin Ma‘lûmu Olmak İçün Tarafına Gönderilan Sûretidir.

Üçüncü mâdde, Azak Kal‘ası bi’l-külliyeye hedm olunup tarafeynden murâd olunan sulh-ı müebbedin nizâm ve takrîri için bin yedi yüz ya‘nî on üç târîhinde olan hudûdu ile tarafeynin tasarrufundan ihrâc ve hâliyetü’l-hâliye beyne’d-devleteyn fâsıla kala. Ve bunun mukâbili kadîmden Moskov Devleti’nin hudûdu olup Ten Suyu’nda olan Çerkaski Adası kurbundaki Azak semtinde olan mahalindedir. Müceddeden bir kal‘a binâsı câiz ola. Ve kezâlik Devlet-i ‘aliyyem tarafından dahi Kuban hudûdunun [26b] Azak semtinde olan mahalinde müceddeden kal‘a binâsı câiz ola. Ve işbu kal‘aların binâ olunacak münâsib mahalleri ta‘yîni tarafeynden ta‘yîn olunan muhaddidlerin adl ve insâfına havâle oluna. Ve mukaddemâ hedm olunan Taygan Kal‘ası dahi binâ olunmaya. Ve Moskov Devleti tarafından Azak Denizi’nde ve Karadeniz’de sefâin ve ceng gemileri ihdâs ve icrâ olunmaya. Fi evâsıt-ı N [Ramazan] Sene 1152.

Azak Cânib-i Muhaddidlerinin Kat‘-ı Hudûd ve sâ’ir Umûr-ı Me’mûrelerinin İtmâmların Müş‘ir Hücctin Sûretinden İhrâc Olunmuşdur.

Ahz ü i’tâ olunan temessüklerde tahrîr olunduğu üzere Azak Kal‘asının hudûdu olan Timurleng Deresi mukâbelesinde Tatar lisânında Kuban Salgan ta‘bîr olunan depe-i kebîreden Kuban cânibinde Ten kenârına varınca ândan dahi Ten’in kenârıyla Nehr-i Ten’in boğazına varınca ki Azak Denizi’ne döküldüğü yerdir ândan dahi sâhil-i bahr ile Ebige? Deresi’ni geçüp bin yüz on üç senesi Açu Mutasarrıfı Hasan Paşa ile Azak Hâkimi Yudan Tolstem ihdâs eyledikleri honkaların berâberine gelince ândan dahi honka-yı mezkûrelere bir hatt-ı müstakîm ile vaz‘-ı ‘alâim olunmağla Azak hudûdu tamâm olup bu hudûdun dâhilinde olan arâzînin içinde olan Ege Deresi ve Çupur ve Güvemlik [Gökmelek] ve Kavî Suyu ve sâ’ir sular cümlesi hâliyetü’l-hâliye ve fâsıla terk olunacak arâzînin içinde kalup ve bu fâsıla kalacak yerlerde gerek kal‘a ve gerek kulle [kule] ve şâns ve tabya ve sâ’ir ebniyenin ahd-nâme ve temessükât müciblerince iki devlet taraflarından dahi binâ olunmaya. Hâliye kalacak yerlerden hâric olan arâzîler kadîmi üzerine kalalar. Devlet-i Rusya tarafından binâ olunacak kal‘ayı Kuban Salgan Depesi’nden gün doğrusu tarafında kendi hudûdları tarafında ve dâhilinde binâsına Devlet-i ‘aliyye muhaddidleri Rûz-nâmçe-i Evvel

Merâmî el-Hâc Ahmed Efendi ve mevkûfâtî Hattî el-Hâc Mustafa Efendi vekâletleri hasebiyle izn virüp Devlet-i Osmaniyye cânibinden binâ olunacak kal'ası dahi Hasan Paşa depelerinin kible cânibinde hudûdları dâhilinde binâsına Devlet-i Rusya Muhaddidi Ceneral-i Litenande [Lieutenant General] ve kavâl[ye]r ve Knaz Vasili Repnin tarafından murahhas olduğu hasebiyle izn virüp ber-minvâl-i muharrer tarafeyn muhaddidleri beynlerinde olan karâr ve kelâmların bi't-tav' tasdîk ve tahkîk itmeleriyle gıbbü't-tasdîk el-vicâhü's-şer'î işbu vesîka-yı ittikâ alâ mâ hüve'l-hakîka ketb olundu. Fi el-yevmü'l-hâdiü'l-işrîn min Şa'bânü'l-muazzam li-seneti erba' ve hamsîn ve miete ve elf [21 Ş 1154].

Moskov Muhaddidinin Dahi Mübâdele İle Rus Lisânı Üzere Virdiği Temessükünün Devleti Ser-kâtibi Olan Nelis Ol Tarafda Etdiği Tercemesinden İhrâc Olunmuştur.

Mezbûr sulh-ı müeyyedîn ahd-nâmesi ve cedîd akd olunan temessük mûcibince Azak Kal'ası ve Lotih Kal'ası ve Azak Kal'ası'nın karîb mahalinde olan kuleler dahi bi'l-külliyeye tahrîb ve fâsıla kalacak arâzîleri dahi ta'yîn ve tarafeynden binâ olunacak cedîd [27a] kal'aların mahallerini ihtiyâr ve tebyîn idüp fâsıla kalacak arâzî böyle beyân ve 'ayân olunur ki şark cânibinde olan depe-i kebîre Tatar lisânında Kubak [Kuban] Salğan ta'bîr olunur. Ândan hatt-ı müstakîm ile nev-ihdâs dört aded depeler ile Ten'in kenârına ki Kuban cânibinde Timurleng Boğazı'nın mukâbelesindedir. Ve ândan dahi Nehr-i Ten'in kendi kenârıyla Nehr-i Kavî Suyu üzerinden geçüp Ten'in boğazına gelince ki Azak Denizi'ne döküldüğü yerdir. Ve ândan dahi sevâhil-i bahrın kendi kenârıyla Nehr-i Güvemlik ve Çupur ve Ege Deresi'ne ve Ege Deresi'ni geçüp bin yedi yüz dört senesinde Devlet-i Rusya tarafından Azak Gubernatoru Yuvan Tolstim ile sultân-ı a'zam tarafından dahi Açu Mutasarrıfı Hasan Paşa'nın ihdâs eyledikleri hudûd honkalarının berâberine ve ândan dahi hatt-ı müstakîm ile nev-ihdâs olunan depelerden Tolstim ve Hasan Paşa'nın depelerine varınca ve bu hudûdlar dâhilinde olan arâzîler ve Kavî Suyu ve Güvemlik ve Çupur ve Ege hâliyetü'l-hâliye ve beyne'd-devleteyn fâsıla kalalar. Ve bu fâsıla kalan arâzînin dâhilinde tarafeynden kal'a ve hiç bir ebniye binâsı câiz olmaya. Ve bu fâsıla kalan arâzîlerden hâric olan yerler kadîmi üzerlerine kalalar. Bu fâsıla kalacak yerlerden hâric ahd-nâme-i hümayûn ve sulh-ı müeyyed mûcibince tarafeyn kendi hudûdları dâhilinde birer kal'a binâ eyleyeler. Ya'nî Devlet-i Rusya tarafından binâ olunacak

kal'asını Tatar lisânında Kuban [Kubak] Salgan ta'bîr olunan depenin şark cânibinde binâ ideler. Ve Devlet-i Osmaniyye tarafından binâ olunacak kal'asını Tolstim ve Hasan Paşa'nın hudûd depelerinin kible cânibinde binâ ideler. Ve bu bizim temessüklerimizde olan şurûtuve mevâdı iki devlet taraflarında lâ-yetegayyer kabûl kılınalar. Ve bunun tahkîki için Devlet-i Rusya İmparatoru'nun Ceneral-i Litenande ve Kavâl[ye]r Knaz Vasili Repnin murahhaslığım hasebiyle bu temessükü kendi elimle tahrîr ü imzâ ve kendi mührüm ile mühürleyüp Devlet-i Osmaniyye muhaddidlerine Rusya lisânıyla verilmiştir. Ve ânlardan dahi Osmanlu lisânlarıyla ve hattlarıyla ve imzâlarıyla ve mühürleriyle mühürleyüp murahhas oldukları hasebiyle bizlere teslîm eylemişlerdir. Fi 21 Ş [Şa'bân] Sene 1154.

Nehr-i Ten Sevâhilinde Vak'î Ba'zı Kılâ'ın Mevziî Zımnında ve Moskovlu'nun Kâ'imeleri Mûcibince Bundan Akdem Devlet-i 'Aliyye ile Rusya Devleti Beyninde Vak'î Olan Muhârebenin Keyfiyyetine Dâir Bir Varakanın Tercemesi Olup Bu Dahi Osman Efendi Tarafına Gönderilmiştir.

Nehr-i Ten sevâhilinde vak'î Vorontes [Voronej], Tavarov, Neva Polavska Santa Anna, Çerkaski, Azak ve Tagarok [Taganrok], Tamun Kılâ'ın mevziî zikr-i âtîdir. Vorontes [Voronej] Kal'ası Elli iki dereceye karîb bir dağ üzerinde Nehr Voronev'in kurbunda vak'idir. Tavarov [Taganrok] Kal'ası Nehr-i Ten'in şark sâhilinde Vorontes Kal'ası'ndan yedi verist* mesâfede vak'î olup donanma ve sefâin ihdâsı niyyetiyle Çar Birinci Petro işbu kal'ayı binâ itmekle tersâneler ve sâ'ir levâzımı mevcûddur. Ve Nehr-i Ten'in rekîk ve münharif olduğu ecluden işbu kal'adan Azak Kal'asına dek otuz günlük mesâfededir.

[27b] Neva Polavska Kal'ası Tavarov Kal'ası'ndan yetmiş verist mesâfede vak'î olup târîh-i Mîlâd-ı Hazret-i İsâ'nın Bin yedi yüz on bir senesinde Prut Musâlahası mûcibince Azak Kâl'ası Devlet-i 'aliyye'ye teslîm olunduğu zamânda Çar Birinci Petro kendi donanmasını işbu Neva Polavska Kal'asına idhâl eylemiş idi. Ve bu kal'anın bir sâ'atlik mesâfesinden Nehr-i Ten'in sahil-i garb tarafından Kazaklar'ın mesâkini ve sahil-i şark tarafından Kalmuklar'ın mesâkini mübâşeret olunur Santa Anna Kal'ası Çerkaski Kal'ası'ndan üç verist mesâfede vak'î olup sâbıkâ Azak Kal'ası'nın a'zametine misâl etrâf-ı erbaası handek ve metânet üzere binâ olunmuş

*Yazar, "yüz beş verist bir dereceye münhasırdır" der-kenârını düşmüş.

bir hısn-ı hasîndir. Çerkaski Kal'ası Azak Kal'ası'ndan yetmiş verist yâhûd iki günlük mesâfede vak'î bir azîm ve muhkem kal'adır. Sâbıka Azak Kal'ası'nın mevziî nehr-i Ten sahili şark tarafından iki azîm kol gibi vâfir adaları ihâta iden nehr-i mezkûrun ağzından otuz verist mesâfede idi. Ol hısn-ı hasîn cânib-i Kuban'da bir dağın inişinde binâ olunmağla berren muhâsara olunsa müşâhede olunmaz idi. Lâkin bahren nehr-i mezkûr cânibinden güşâde idi. Ve ol sevâhilde Moskovlu vâfir toplar vaz' itmekle Devlet-i 'aliyye'nin ince donanması takarrüb idemez idi. Ve Nehr-i Ten'in boğazı 'amîk olmamağla sefâin-i kebîrenin idhâli dahi mümkün olmayup lâkin Çerkaski tarafından nehr-i mezkûr ziyâde 'amîk olmağla ol semtden sefinelerin tesyîri esheldir. Prut Musâlahası'ndan evvel Çar Birinci Petro kal'a-yı mezkûrenin sûr binâsını bir gûnâ metânet ve fûnûn-ı şettâ ile tertîb eylemiş ki hîn-i iktizâda kal'a-yı mezkûrenin muhâsarası Moskovlu tarafından sehl ve Devlet-i 'aliyye tarafından emr-i asîr ola. Tagarok Kal'ası nehr-i Ten'in boğazından otuz verist mesâfede bin altı yüz doksan sekiz senesinde ihdâs olunmuşdur. Prut Musâlahası'ndan sonra Devlet-i 'aliyye'ye redd olunan Azak Kal'ası'ndan Moskovlu ihrâc eylediği donanmasına bundan esbak devleteyn-i mezkûreteyn beyninde vukû' bulan muhârebenin evâilinde Moskovlu yirmi aded cedîd çekdire* zamm ve ilhâk idüp nehr-i Ten üzerine tesyîr ve kal'a-yı mezkûreyi muhâsara iden sipâh ve 'askerine imdâd için ol tarafa azîmet olunmuş idi. Ol eyyâm'da Tavarov Kal'ası'nın limanında beş yüz hafîf ve sagîr sefîne ihdâs idüp cebehâne ve zehâir-i vâfire ile bin yedi yüz otuz yedi senesinde mâh-ı Mayıs'ın duhûlünden evvel nehr-i Ten'den Azak Denizi'ne ihrâc ve sevâhil-i garb tarafından azîmet iden Moskov 'asâkirinin mu'âvenet ve sıyâneti için Bahr-ı Mevt sâhiline dek ma'an tesyîr eylemiş idi. Lâkin 'asâkir-i mezkûreye çendân imdâd veremediğinden mesâkin-i Nogay'ın çorak yerde su ve me'kûlâtın müzâyakasından nice nüfûs ve hayvânât telef olmuşdur. Kerc ve Taman Kal'aların feth ve teshîri öteden berü Moskovlu'nun maksad-ı merâmı olmağla evvel def'a dahi bu kasd ve niyyet ile Azak Denizi'ne azîmet ve Kerc Kal'asına mutasarrıf oldukları gibi bir azîm donanma ihdâsı için vâfir keraste ve lâzım olan erbâbı sür'at üzere kal'a-yı mezkûreye nakl itdirilmek niyyetiyle hareket idüp lâkin donanma-yı hümâyûn [28a] vakt-i mu'tâddan evvel ol tarafa zuhûr itmekle Moskovlu niyyetini tagyîr ve gayrı gûnâ hareket eylemeğe mecbûr olmuş idi.

*Yazar "Mellâh ile cengci zümresinden elli kadar nefer âdem alur sagîr sefineler olup ve hîn-i iktizâda cengci olanlar ücretle kürek dahi çekerler idi." Der-kenârını düşmüş.

Ve ol zamânda Arbat semtinden Kırım Adası'na azîmet iden Ceneral Lassi 'askerinin tesyîri için Bahr-ı Mevt üzerine lâzım olan cisr ihdâsına sefâin-i mezkûrenin ellisi ta'yîn ve dîger elli aded sefâin dahi Azak Kal'ası'ndan zehâir nakli için irsâl olunmuş idi. Ol senede mâh-ı Temmuz'un sekizinci günü donanma-yı hümâyûn Moskov sefâininin üzerine hareket itmekle Kerc muhâsarası niyyetiyle götürdükleri azîm topları sefinelerinden ihrâc ve ol sevâhilde mahal be-mahal vaz' idüp tarafeynden muhârebeye âgâz ve bir nice sâ'at mukâteleden sonra donanma-yı hümâyûn 'avdet ve irtesi gün yine tanzîm ve tertîb ile takarrüb ve yine iki sâ'at mikdârı muhârebe olunmuşdur. Donanma-yı hümâyûnun sefâin-i kebîresi ol sevâhile ziyâde takarrübün imkânı olsa Moskov donanmasının şikest ve inhizâmı bilâ-reyb idi. Az müddetden sonra Moskov donanması bir azîm fırtınaya musâdif olup yüz seksan kıt'a sefâini cemî' cebehâne ve zehâiriyle gark ve telef olmuşdur. Ceneral Lassi Kırım Adası'na egerçi dâhil olup lâkin sene-i sâbıka Ceneral Münik'e [Minih] vak'î olduğu misillü memleket-i mezkûrede çendân meks ve ikâmet idemeyüp 'askerinden nice nüfûs telefîyle ol dahi mecbûren rücû' eylemişdir. Ol eyyâmda Ceneral Münik'in 'askerinden dahi Özi Kal'ası muhâsarasında otuz bine karîb neferât telef olup kal'a-ı mezkûre hudûd-ı Rusya'dan gâyet ile ba'îd olduğundan Moskovlu çendân meks ve ikâmet idemeyüp sene-i âtîde kendü îrâdetleriyle terk ü ferâgat eylemişler idi. Moskovlu'nun kâ'ime ve tahrîrâtından fehm olunur ki ol sefer eyyâmında gerek hastalıktan gerek taab ve meşekkatden gerek çorak yerlerde vak'î kaht ve gûnâ-gûn müzâyaka ve eziyyetden telef olunan Moskov neferâtı lâ-yuadd velâ yuhsâ* olup ve telef oldukça bölüklerinin adedini her def'a hemân tekmîl için yüz altmış bin âdem cem' ve tesyîr olunmuş idi deyü mevâni'-i azîme ve âlâm-ı kesîre sebebiyle ve top ve cebehâne ve zehâir nakli Karadeniz'den Devlet-i Osmaniyye'ye eshel ve Moskovlu'ya ba'îd ve çorak yerlerden gâyet ile müşkil ve emr-i asîr olduğu hasebiyle Tataristan semtine Moskovlu'nun sefer ve muhârebesi kendülere dâimâ zararlı ve gayr-ı nâfi' olduğu tahrîrâtlarından dahi muayyen ve âşikârdır. Moskovlu'nun kalan donanması Azak Kal'asına 'avdet idüp lâkin sene-i âtiyede ya'nî bin yedi yüz otuz sekiz senesinde donanma-yı hümâyûn râst gelüp ihâta ü muhâsara olunmağla Moskovlu mecbûren ve me'yûsen zehâirini ihrâc itdikden sonra cemî' sefâinine âteş virüp ba'zısın[1] ihrâk ve ba'zısın[1] igrâk idüp berren

* Sayısız, hesabsız, pekçok anlamına gelen Arapça bir tabirdir.

Azak Kal'ası tarafına sür'at üzere atf-ı inân eylemişler idi. Ol sene esnâsında Moskovlu bir def'a dahi Kırım Adası üzerine hareket ve duhûl idüp lâkin donanmaları ma'dûm ve muzmahill olup bahr tarafından isâbet idecek imdâd ve mu'âvenetin imkânı olmamağla yine me'yûsen rücû' ve Tatar 'askeri ale't-tevâlî ta'kîb iderek azîm hasâret ile vilâyetlerine çekildiler. Ol eyyâm'da Kuban Vilâyeti'nde nehb ü gâret iden Kalmuk tâ'ifesi donanma-yı hümâyûnun 'askerinden havf idüp ânlar dahi [28b] acelelen vatanlarına rücû' eylemişlerdir.

Azak ve Nehr-i Ten Keyfiyyâtına Dâir Tarafına Gönderilan Evrâka Cevâb Olarak Osman Efendi'nin Der-'aliyye'de Re'îs Vekîli İsmâîl Beg'e Gönderdiği Kâğıddır. Fi 24 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186.

Kâ'imede mezkûr kal'alar keyfiyyetine Azak'da olduğumuz müddetde zamânla lâzım olur her şeyin ilmi cehlinden yeğdir nesâyihine i'tinâ ve i'tibâr ile gâhî tahsîl-i vukûf itdiğimiz vakit vakit arz ü beyân olunur idi. Ol tarafda bunlara Otuz iki Kirmanlar ta'bîr iderler idi. Azak'dan sekiz sâ'at yukarı Nehr-i Ten boyundan Ejderhân'a doğru mümtedd olan husûndan ba'zıdır ve mümtâzlarıdır. Bin târîhinden mukaddem dahi sonra sünnetü'l-hiyye üzere vücûd-ı Devlet-i 'aliyye'nin sinn-i vukûf i'tibârî hükmünün gâyetlerine karîb vakitlerdir ki Timurkapu [Demirkapu] ve Ejderhân câniblerinde hükmi revân ve Öz Timuroğlu Osman Paşa [Özdemiroğlu Osman Paşa] Sinan Paşa mekrinden vikaye-i nefis ile Yemen'den nehzat ve tarîk bir ile Mekke'ye gelüp şerîf hükmünde olan mahallerde ikrâmı nâkıs görmekte şerîfi tazyikle kepâze ve şevket-i Devlet-i 'aliyye'yi izhâr ile şerîf ve vaz'-i deyr-i celâdet-medârına fûtâde itdikden sonra Şam-ı şerîfe gelüp ândan dahi me'mûren Şirvan taraflarını pây-mâl-i huyûl hasâr iderek Timurkapu'dan Ejderhân iklimine gelüp ne gûnâ hüneler gösterdiğini mazbût olan vekâyi' ve âsâr kâfidir. O vakitlerde sademât-ı kâl'atü'l-husûn-ı Devlet-i 'aliyye'den hirâsân olan Moskov Çarları bu sahîfede mezkûr olduğu üzere Petro'nun yapığından gayrıları ol vakit tahkîm ve tarsîn ve Otuz iki Kirmanlar dediklerinin ekserini dahi bedevî Nogaylu ve Kazgan ve Kalmuk ve bunlar emsâli tavâ'if şerrinden milketi hıfz ve te'mîn için bünyâd eylediğini rivâyet iderler idi. Sonra nâzım-ı umûr ve mülk ve 'asker-i Rusya olan Petro bu gavâili ol taraflardan def' ve Ejderhân iklimiyle Bahr-ı Hazar'a mâlik olduklarından sonra Nehr-i Ten 'amîk bir su olmağla bu sahîfede muharrer olan sûretle sefâin îcâd ve Azağ[k]a mâlik oldukdan sonra Bahr-ı Siyâh'a dahi şirket

kasdıyla Ten Suyu'nun munsabb olduğu mahale ki Taygan ismiyle mevsûm ve Bahr-ı Siyâh'ın nihâyetidir. Hükmünde ve karîbinde olan Minoş Dağları ki ser-be felek keşîde eşcâr-ı mülteffeden 'ibâretidir. Kuru üzüm ve incir virilmek mukâbili Azak muhâfizlarına senede iki def'a ikişer kayık bu dağlardan hatab virmeği âdet itmişler idi. Bu cibâlden kat' itirdiği keraste ile ıskara idüp deryânın o mahalleri dahi sığ olmağla bir nev' metîn tuğladan gâyet rasânetle Taygan Kal'asını bu boğazın ağzında yapılmış idi. Yirmi üç vak'asında mebniyyen vermemekte ısrârı yirmi beşde müsâ'adeyi iktizâ ve mehdûmen terk idüp Azak ahâlisi ıskara ağaçlarıyla tuğlalarından oluklar intifâ' itdikleri ma'lûm ve Nefs-i Taygan ve mahali bende-i bî-ımtirânın manzûrudur.

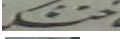
[29a] Bu sahîfede çekdirme gibi sagîr sefîne îcâdını ve ânlar taraf taraf metrûk olup fenâ kabûl itdiklerinin tafsîlini re'yü'l-ayn müşâhede ile otuz altı târîhinde ber-vech-i sefâret me'mûr olan Kapucu başı Nişli Mehmed Ağa takrîrinde adedleriyle îcâdları mahallerini tafsîl ider. Ve kal'alar dahi mûndericidir. Hakîkati matlûb ise takrîr-i müdevvenine mürâcaat buyurula.

Kerc ta'bîr etdikleri Kerş'dir ki Lala Paşa midfa'ını ve Kal'a-ı cedîdeye iki sâ'at mesâfe olduğunu kâ'im-makâm paşa efendimiz bilür. Kal'a-ı cedîdeye Akındıburnu dirler. Kıbelü'l-bünyâd Kerş'de Ceneviz-kârî muhtasar taburu ve hattâ debbûs ve kılıca siper olur palanka şeklinde bir sûtire var imiş. Hattâ Karlofca musâlahasında esâs-ı müsâleme alâ-hâlihi rızâsına tatbîk ile temessük olunup bu mefhûmda müceddid-i Devlet-i Rusya olan Petro ve iki sene mukaddem ya daha ziyâde ve noksan müddetde Azağ'a müstevlî olunmuş idi. Âna kanâat itmeyüp mugâyir-i esâs Kerş Kal'asını talebde ısrâr ve Tatar ile başka musâlaha olmakdan gayrı vechile sulha imkân yokdur da'vâsında teşebbüs izhâr itmekle çâr nâ-çâr mütâreke ile müfârakata karâr verdikleri sulh-nâmede mastûrdur. Bin yüz elli senesidir. Bunda yazıldığı gibi Kerc Kal'ası'na gelmek ve keraste tedârikiyle sefâin yapmak rivâyeti hilye-i âtıl kelâm-ı bâtıl idüğü kâ'im-makâm paşa efendimizin dahi ma'lûmudur.

Ceneral Lassi Kırım Adası'na didiği mahalden hitâmına dek olan keyfiyyâtın hemân cümlesi vak'ın hilâfi olduğuna kâ'im-makâm paşa efendimizin ilm-i icmâlisi şâhiddir. O sene Silâhdâr Mehmed Paşa ki âsûde-i hırâmân-ı hıyâbân olan Sultân Süleyman efendimiz merhûmun lalası idi. Pederiniz dahi kul kethudâlığıyla ordu

ağası bendeniz dahi Kefe ser ‘askeri sâbık Sarı Mehmed Paşa ki Osman Paşa dâmâdı ve ol vakit kal‘a-ı cedîde muhâfızı idi dîvân kâtibi idim. Kā’im-makām paşa efendimizin vâlid-i mâcidleri dahi deryâ kapudanı olup kal‘a-ı cedîde muhâzisinde üç yüzden mütecâviz sagîr ve kebîr donanma sefâini ile lenger-endâz iken düşmenin aşağıları doztranis didikleri kayıkları Azak Denizi’nden zehâir ve edevât-ı sakile ile meşhûn olduğu hâlde Tatar ıstılâhında Hiteşeke* ta‘bîr itdikleri boğaz ki kal‘a-ı cedîdeye iki sâ‘at karîbdir. Ândan Kırım’ın bir tarafını ihâta idüp lisânlarında Sasık didikleri Halic içine duhûl haberi kal‘a ve donanmaya geldikde derhâl yelken kürek hareket ve ta‘kîb ve düşmene azîmet itdiler. Ammâ bir maslahat göremediler müşârun ileyh efendimiz o zamân henüz vâsıl-ı serhad temyîz olmuş gibi idi. Fart-ı zekâ yâd-dâstları olmağı iktizâ ider. Nihâyet şâhidi yanında misli üzere Hafîd Mustafa Beg ve Âkif Beg merhûmla bu İzzet Paşa dahi ânda idiler. Düşmen deryânın o mahali sığ olduğu o vakte dek bilinmeyen Uc obalar ta‘bîr itdikleri medhalden Kırım’a vülûc edüp süvâri ‘askeri Kalmuk olmağla yemîn ve yesârını tahrîb iderek Kefe’ye sekiz sâ‘at [29b] kurbu olan Karasu Şehri’ne gelüp ihrâk ve tahrîb ve Kalmuk dahi yağma esnâsında Kuban ser ‘askeri Deli Sultân-zâde Nehr-i İtil boyunda olan Kalmuk ağulları ricâllerinden tehîdir. Yağmaya hâzır baş münâdîleri âdet-i Cengizîyye üzere çağırtdığı haberi Kalmuğ[k]’a vâsıl olduğu ânda ‘avdet esbâbına şürû‘ itdikleri gibi Ceneral tenhâ kalub pây-mâl olacağını bildi. Bunları tevkîfe ilzâm idememekle yine geldikleri gibi bakıldılar gitdiler. Hattâ enişteniz Mustafa Ağa’nın tarafımıza gelen kâğıdında ânlar sağ biz selâmet lâfzını Kırım Hânı Feth Giray’ın cebânet ve ihânetini yazdığı mahalde latîfe gûnâ derc itmiş idi. O sene ‘askerine zarar geldi. Ândan evvel Or Kapusu’ndan duhûl itdiği senede her bâr tıklım* üzere küllisi telef olmuş idi. Sonra büyük Romancof sülüsân ‘askerimiz zâyî‘ ve telef oldu deyü şikâyet gûnâ söylemiş idi.

Takrîr kâ’imesinin aşağısına karîb mahalinde Münîk’e [Minih] didiği mel‘ûn lut-rânî mezheb olmak üzere meşhûr olan Fartmareşal [Feldmareşal] Motyeh Ceneraldir ki ibtidâ Kırım’a duhûl iden sonra Özi Kal‘asına istilâ ve irtesi sene Kabanka altında münhezimen ‘avdet dahi sonra Hotin ve Boğdan’ı alup Bender’i istilâ kasdıyla

*Metinde olarak yazılmıştır.

*Metinde olarak yazılmıştır.

Kişinev Kasabası ki Bender'e beş altı sâ'at dir o mahale geldikde Belgrad Musâlahası haberi ve 'avdetle kal'a ve memleketleri terk ü teslîm hükmü geldikde yakılmış gitmiş idi. Sonra elli dört târîhinde Moskov İmparatoru Yoan-ı Sâlis ki bu mel'ûn gibi fi'l-asl lut-rânî idi. Dragon ocağı ta'bîr itdikleri 'askeri ma'rifetiyle hal' ve icrâ ve Petro'nun kızı Elisavet'i [Yelizaveta] ik'âd itdiklerine müte'âkıb intikâm-ı ilâhi olmak üzere bu cenerale mukaddem olan husûmetini kâtl ile icrâ murâd itdikde mu'teber sanemlerine ilticâ ve 'avdetleri üzere kâtliden mâ'adâ cezâ îrâdesiyle Petrebork Şehri'nin cem'iyetlü bir mahalinde bir iskeleye oturdup bi'l-cümle şehir halkı sagîr ve kebîri ve karîb ve ba'îdi gelüp rû-yı ber boynu âlûde yasak vizak* itmek üzere ba'de't-teşhîr âlât-ı azâb olan temürlere sarup Sibir tarafına nefy ile ihlâk itdikleri hâin-i ehl-i îmândır.

Bu Dahi Fokşan Kasabasına Üç Merhale Kalarak Osman Efendi'nin Tarafından İsmâil Beg'e Vârid Olan Mektûbdur. Fi 24 R [Rebîü'l-âhır] Sene [1]186.

Mürüvvetlü re'fetlü efendim.

Cenâb-ı Hudâvend-i bî-çûn hidemât-ı dîn ü Devlet-i 'aliyye ve bi't-tahsîs temşiyeti mahzâ-yı inâyet-i cenâb-ı er-Rahimü'r-Râhimîne mevkûf olan umûr-ı me'mûre-i bende-gîde tevfk-i 'aliyyesin reh-nümûn ve tahsîl-i rızâ-yı selâmet-iktizâ-yı cenâb-ı mülûkâneye cümle bendegân-ı Sadâkat-nişânı makrûn eyleye, âmin. Rû-yı arzda naziri kem-yâb olan Eflâk memleketinde mutlakâ Bükreş Kasabası'ndan men' îrâde-i fâsidesiyle çeb ü râste imâle iderek mahal-i mükâleme ihtiyâr olunan Fokşan Kasabasına üç merhale kalarak rebîü'l-sânînin yirmi dördüncü ehad günü Tatar sadra'zamı ile mahtûmen vârid olan bir kıt'a kâ'ime-i sıhhat-allâmeleriyle zamân-ı [30a] sâbıkda güzerân iden vekâyi' ve âsârdan vak'in hilâfı biraz makâlâtı müştemil kâ'ime gûnâ dîger bir kıt'a takrîr kâğıdı vâsıl olup mutazammın olduğu kal'alar ve elli târîhi Kırım vekayiî keyfiyyetine müte'allık ilm-i huzûru ile ma'lûm olan hâlât fermân-ı hümâyûn üzere kaleme alınup egerçi îsâle-i mübâderet olundu. Lâkin bir asrın hâl ve şânı asr-ı âhar ile kıyâs kabûl itmediği umûr-ı bedîhiyyeden olduğundan gayrı bu tâ'ifenin kusvâ-ı meâribi Bahr-ı Siyâh ve Tatarı serbest kılmaktan garezi nihâyetçe makasidde nizâm ve temşiyet kâsd ve îrâdesiyle olduğu gün gibi âşikâr ve

* olarak yazılmıştır.

bu mâddelerde küllî ısrâr ideceğinin her taraftan haberleri virilür iken zamân-ı sâbıkda ‘askerleri telef olmak memleketlerine ba‘îd olmağla rağbet eylememek gibi rivâyâta tevcîh sâmi‘a-ı i‘timâd ile ümîd-vâr olmak ‘inde’l-akl câiz olmadığı kazâyâyı müslimedendir. Bu bir vakit ki nakşî ve örneği olmadığını bi‘l-cümle hüddâm-ı düvel zât-ı âlîlerine her gün söylemekdedir. Ez cümle Nemçe İmparatoru’ndan zuhûr iden vaz‘-ı nâ-me‘mûl şimdiye dek bir devletden ve bir ednâ Düka’dan rû-nümûn olmadık tavr-ı garîb olduğundan başka Leh mukasemesinden kendüye ifrâz itdikleri hisse-i nâ-müşebba‘ ve nâ-müsmini kabûl şân ü şöhretine münâfi iken Rusyalu’nun memnûn ve minnetdârı olup meclis-i mükâlemede mümkün olan i‘âneti o tarafa idecekleri nefis be-nefs âşikâr olmaktadır. Ve yine ma‘a-mâ-fih Rusyalu’dan küllî dil-gîr ve kalben Devlet-i ‘aliyye’ye muayyen u nasîr olmak vâdilerinde olup nizâm-ı ‘asker me‘mûlünün gayrı zuhûr itmekle Rusyalu’nun bu sene tedârîki yoğ imiş. İnşâ’allah sühûlet ile melzûm olurlar. Hemân sebât ve metânet ve ‘asker teferrukdan sıyânet olunsun vaz‘larıyla husûl-ı matlabı istemez görünmesi Rusyalu’ya mahz-ı ihânet fikrine mübtenî görünür sonra yine cümleden a‘lâsı musâlahadır. Bunlar kal‘a-yı cedîdenin hedmini Kefe’nin kendülere virilmesiyle tecvîz itmek gereklerdir. Elbette bu mertebeye rızâ vaz‘ munsifâne kâbilindedir demekle kelâm-ı sâbıkı nakz eder. Kemâl-i za‘flarından bahs itdikde çünkü keyfiyetleri bu sûreti kabûl itdi zâhir bu taraftan gönderdiğin kuryer ile devletin tarafına i‘lâm ittîlâ‘ ve Devlet-i ‘aliyye’ye va‘d ve ahd-i sâbıkı ircâ tedbîrini dahi itmek gereksiz didiğimde ay ne yapalım bunlar iki devlet ve biz size söyledik kudretimiz yokdur demek ve şunun gibi birbirine uymaz sözler söylemek ve hemân siz Prusya elçisine Rusyalu yanında iltifât itmeniz ve şimdi sizden ba‘zı şey suâl iderse cevâb virmeniz Rusyalu ânın vâsıtasıyla suâl itdikçe mülâkâtda cevâb viririm demekle Prusya’yı müdâfa‘a buyurun. Ve İnşâ’allahu te‘âlâ İbrîşkof ile tenhâ olan meclislerinize beni da‘vetle ikrâm buyurun böyle olmadığı hâlde devletim bunu çekemez rezâletdir. İşte devletlü efendim dünyâ kadar mâl virilüp i‘ânetimiz için müstashibimiz olan şahs-ı mecnûn ve mütelevvinin hâli böyle. Ay bu makûle umûrî islâh ve bu tarafa nâfi‘ olanı fikr ü ifâde ve âgâh tercemânlar vazîfesi olacak mukaddemce ânı dahi hâk-i pâyımıza arz itdim. Hudâ-yı lem-yezel hakkı için sanâyi‘-i akliyyenin muhteri‘i olan keyfiyyâtı kendüye telkîne sa‘y iderim. Bir eyyâm-ı hakikat olmak üzere inanur [30b] sonra behey âdem bunda şu gazez bu gazez deyü îzâh itdiğim gibi afv buyurun alîlliğim

me'yûsluğum mecbûrluğum bundan gayrı bir şey bilmez ve ism-i a'zam hakkı için tefehhüm ü tefhîme kudret ve isti'dâdı olmadığı cümle 'indindedede zâhir oldu. Hemân emrinde hükmünde cümleye gâlib olan mevlâ-yı müteâl nâsır ve mu'în ve nutk-ı âcizâneme te'sîr ile temkîn ve ikdâr-ı azîmini bu bî-çâreye karîn idüp tıbk-ı îrâde-i şehriyâr şefekat-rehîn ve matlûb kâffe-i mü'minîn üzere husûle makrûn eyleye, âmin. Sebât-ı 'askere medâr olur sanâyi' icrâsı müzâkere ve ihtârında kusûr olunmayup ânlar tarafında dahi kemâl-i himmet meşhûd çâker-i pür kusûr oldu. Lâkin bi-hikmetullah 'asker gayretlerinde küllî fütûr olmağla ednâ bahâne ile maâzzallah teferruk kabûlü haberleri mesâmi'-i bed-hâhâne vâsıl olmak lâzım gelür ise itmeyecekleri eziyyet ve tazyîk yokdur. Begefendi alimallah vücûdumda da buna tahammül kalmamış ve Rusya 'askerinin hâllerini görüp yedikleri oturdukları manzûrunuz olsa mütehayyir olursunuz böyle iken itâ'at bir derecede ki vasfi kâbil değil zâbitânı nâmına olan etfâl makûlesinden zuhûr iden harekât-ı âkılâne muhayyir-i ukûldür. Devletlerine dâimâ menfa'at-i fikr iderler ve bunun üzerine cân virirler. Ve kâffe-i umûrun mütehammil olduğu ma'nâyı dâimâ mütâla'adan hâli olmamağla ma'rifet-i kâmile ashâbından olmuşlar. Ez cümle Orlof'a karındaşı tarafından giden kapudan mel'anetlerini ne güzel yakışıklıca te'vîl eylemiş. Hakîkati ma'lûm değil ise dahi Akdeniz mâddesinden ta'lîm bu tarafın olup bir yaylım yağmadan sonra sûret-i inkâr ve te'vîl ve tevcîh ile bu tarafı ırza etmek zamîme-i efkâr-ı fâsıdeleri olduğundan iştibâh ber-tarafdır. Vedîa-ı ceyb-i kitmânımız olan takvîmde işâret olunduğu üzere Çaharşenbih günü nahs ve Pençşenbih enhas olmağla işbu mâh-ı rebû'l-âhırın yirmi dokuzuncu Cum'a günü tefe'ülâ-yı bi'l-hayr mahal-i mükâleme olan Fokşan'a duhûle karâr virildi. Ordu-yı hümâyûn'dan mufassal tahrîrât ile gönderdiğimiz Tatarı o kadar müddet tevkîfle evlâdcıklarımın sıhhat haberlerinden mahrûm itmek ne makûle cürmümüz cezâsıdır ifâdesi mevcûddur. Fi 24 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186.

Elçiler Keyfiyyâtına Dâir Ordu-yı Hümâyûn'dan Osman Efendi'nin Yine Re'îs Vekîli Bege Gönderdiği Kâ'imedir. Fi 10 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186 Târîhiyle.
Devletlü re'fetlü efendim.

Bu def'a iki kıt'a kâ'ime-i inâyet-alâmeleriyle mâ min şey'in illâ ve kad yüselles mağzâsınca müceddeden tebyîzle met'ûb oldukları nüsha-yı sâlise ve vekâyi'-i Cengiziyye ile âsâr-ı selefi mutazammın kitâblar nûr-efzâ-yı bâsıra-yı vusûl olup

fermân-ı hümâyûn muktezâsına vâcib olan sür'at-i imtisâl hulûs-bâl ile leyl ü nehâr vazife-i abd-ı Rast-makâl olan du'â-yı hayr inzimâmıyla icrâ ve nüsha-yı sâniye bu def'a isrâ olundu. Ordu-yı hümâyûn'a kâbil-i duhûl ile ba'de'd-duhûl müzâhmeden alimallah [31a] lemha-i basara dahi vaktim olmamağla elçiler keyfiyyeti ve ol tarafda isticlâb buyurulan hâlâta cevâb sûreti taraf-ı bende-gîden icmâl-i sadr-ı a'zam hazretleri kıbelinden bu def'a tafsîl-i mâ-cerâ olunup bu abd-ı mu'tasım-billah dahi mâh-ı rebîü-sânînin onuncu ehad günü âzim-i savb-ı me'mûr olup muhtâc-ı tevcîhât-ı kulûb-ı evliyâ-yı ni'amî olduğum ganî 'ani'l-beyândır. Venedik elçisi vâkıf-ı her-keyfiyyât olup hayır-hâhlıkda sâdik olduğunu Yakovaki kulları da'vâ ider. Kendüsi dahi hayır-hâh ammâ ne hâldir bilmem kelâmlarında televvün ve tedkîk-i maslahatda zihni alimallah kâsır olduğu nezd-i bende-gîde müberhen olup ammâ çünkü teklîfimiz yokdur. Gâh şöyle gâh böyle istihdâm olunmaktadır. Lâkin o kâfir oğlan semm-i mahz kesildi. Çünkü re'îs efendi me'mûren elçiler ile mülâkat itdi. Ferdâsı teşekküre varup elçi beg dostunuz efendimin talâkat-ı lisân ve beşâset-i vech ve mübârek gözlerinizi görüp bir meseleniz olmadığını i'tirâf ve şimdiye dek sizi görmek müyesser olmadığına ziyâde müteessifdir. Misillü müdâhanelerden sonra teshîl-i envâ'-ı teklîfât kaydında olduğu mesmû' olmağla ilâcları görüldü. Venedik elçisi ile mülâkatda ne gûnâ fâide melhûz olabilir. Nihâyet vâsıta ile dahi mümkün iken mülâkat havâdisi çendân münâsib olmayup ancak mes'ûlüne 'adem-i müsâ'ade sûreti dahi Soğucak olmağla hüsn-i müdâfa'aya i'mâl-i sanâyi'-i akliyye husûsunda muktezâ-yı mahâretleri icrâ ve zahîre ile mahmûl sefîne vürûduna kemâl-i ihtiyâc mukarrer olduğu sâbit olmağla derhâl Bahr-ı Siyâh ser 'askerinden istifsâr için mektûb-ı sadr-ı âlî ile tatar irsâl olunup gelen cevâbında bu gün bir sefîne geldi. Ortaköy pîş-gâhında terk itdiğini haber virdi dimiş eger böyle ise azîz başın için tarîkını bulup pirinc, kahve, sabun misillüden acâleten bârî beş çifte boğaz kayıklarıyla lüzûmlularını eriştirmek tarîkını bulasız. Zîrâ Yaş Kasabası'nda pirincin kıyyesi elli beş paraya kusûr zehâirleri dahi buna kıyâs olduğu tashîh olundu. Leh mukasemesi mâddesinin ser-kâtibi sevkiyle suâli elçiyâna haylice mûcib-i fikr olup mülâyemet-i fi'l-cümle gösterdiler bu gice Nemçe elçisi Tugut [Thugut] du'âcıları hayme-i çâkeriye gelüp mahal-i mükâlemede üzerimizden nazarınızı dirîg buyurmanız ânların kasdı bizlere bâ'is-i iftizâh olur mu'âmele olduğu ve cem'iyete da'vet itmeyüp inzimâm-ı himmet ma'nâsının mertebesine ri'âyetle iktifâ idecekleri

zâhirdir. Lâkin siz beni talebde ve İbrişkof'la tenhâ sohbetlerde tarafımıza meylinizi izhâr ve mahfî meclise bizi idhâl buyurmanız fâideden hâli değildir diyerek söyleyüp muktezâsı üzere mu'âmele ve hakîmâne ba'zı şîve dahi olundu. Efendim bu bir kâfir ki Allahu azîmü's-şân'ın yüz bin belâsına uğrasun. Bunun ta'lîlâtlarıyla sû-i zannlarına nihâyet yok. Her-bâr edille-i akliyye ile def' iderim mülzem olur memnûn olur. Ve fi-mâba'd derûnı âşinâ ol taşradan bî-gâne sansunlar mu'âmelesini istihsân eder. Beş sâ'at sonra Yakovaki'ye yine icmâl üzere ya mahalinde ya şu vakitte gördüğüm sûret Prusya elçisine tercemânına efendinin küllî meyli mahsûsdur demek gibi bî-ma'nâ şikâyetlerden hâli değildir. Hemân Hakk te'âlâ tevfiik vire [31b] Simulin'in mütâreke me'mûrlarına cevâbı bu tarafları ziyâret ve hemân kahve içmek için gelürler yohsa maslahatda alâkaları ve bâr-ı tavassuta devletimizin mizâcı mütehammil olmamağla inzimâm-ı himmetle mündefi' oldukları zâhirdir deyü söylediklerini tercemândan ve gayrıdan telâkkî itmekle bildiğini tahkîk eyledi. Belgrad'da mübâyaa mâddesinden kırk bin guruşa karîb akçanın iktisâmını ve nısfından ziyâdesi kâr-fermâ-yı vakte vâsıl olup tazyîk-i evvelde kuvve-i tâmiyası bir i'tizâra ilcâ ve lâkin aldığı hazîne-rabt etmek hâletini dahi icrâ idüp tekerrür talebe muntazır iken da'veti zuhûr itdi deyü Belgrad defterdârı tâyian ikrâr ile Sadâkatini îfâ itdikden sonra otuz beş bin guruşunu matlûbu olan navl-ı sefîneye mahsub ricâ idüp kendüsü tarafından talebe karâr virdiği bu taraf 'inde de sâbit olup tahrîrden istihyâ itmişler. Galibâ maslahatı itmâmdan sonra beyân-ı vak'ü'l-hâl iderler. Hakk te'âlâ cümlemize insâf vere, âmin.

Mevâd-ı Musâlahaya ve sâ'ir Husûsa ve Elçiler Keyfiyyâtına Dâir Ordu-yı Hümâyûn'dan Osman Efendi'nin Re'îs Vekîli Bege Gönderdiği Dîğer Kâ'imesidir. Fi 21 R [Rebû'l-âhır] Sene [1]186 Târîhiyle.

Benim re'fetlü inâyetlü efendim.

Hakk te'âlâ ism-i a'zamı hürmetine temşiyet-i umûr-ı me'mûremize tevfiğini refik ve mu'în idüp mukzi'l-âmâl ve mesrûrû'l-bâl ruh-sûde-i hâk itr-nâk-ı velî-ni'met ve mülâkât-ı dîdâr-ı ahibbâ ve evlâd ü iyâl müstev'ibü'l-fürkatle karîrû'l-ayn eyleye, âmin. Rebû-sânî'nin yirmi birinci gicesi beyne'l-işâeyn ve ferdâsı Pencşenbih günü seheri ordu tarafından müte'âkıbü'l-vürûd Tatarlar ile târîhleri tahrîrde mübtelâ oldukları illet-i müz'ice tekazâsıyla gaflete binâen zamânları mechûl üç kıt'a kâ'ime-i seniyyeleri vâsıl ve zurûf-ı hurûfunda mütevârî olan makasidden başka mefhûm-ı

zâhirîlerine ilm-i kâsır-ı bende-gî hâsıl olup büyük kâ'imeleri mukaddemesinden gelelim alış-verişe gelince ma'rûzât-ı dâ'iyânemin cevâbı ve umûr-ı siyâsiyyenin istihsâmı ve Dâri's-Saltanati'l-'aliyye ile havâlî ve etrâfında hemân bi'l-cümle milket-i İslâm'da hasb ve rehâdan teşekkür mazmûnlarında olup hâtımeye karîb mahalinde Orlof ve emsâline yüz bulursak ba'zı şîvelerden başka mevâid-i hafîyye ki makâsid-i hafîyyenin tahtında olacak idi. Bu meblağı virmeğe ruhsat temşiyet-i maslahat zımında olup sâdece te'lîf ve tatyîb vaz'ıyla ceste ceste ihdâ olunmaya buyurulmuş ceste ceste ihdâ ve i'tâ olunacak mebâliğ hâlâ ne mahaldedir bendenize nakden virilmedi. Ve bir taraftan dahi havâle buyurulmadı ki hatta men' ve vesâyâ vârid ola. Bu bir sohbet idi. Fi'l-hakîka rağbet görürsen devletinize vâsıl olacakdan size ne fâide muhârebe vukû'undan berü zahmet çeken masârifa akça tedârik iden iki birâder-i âlî-şândır. Garez dostluklarına mükâfât [32a] ve mukâbeledir demek gibi yakışıklıca mukaddemât ile yanaşmağa ve murahhas olduğumuz mertebeden bu mülâbese ile sülûs belki fırsat-yâb olursam nısf mertebelerini tenzîle ve hân nasbı ihtiyârı olmak mâddesi ki ahd-i karîbde olanlardan başka Prusya elçisinin da'vâsı ve rızâ târîhine göre selefde ekseriyyâ ihtiyâr kendülerde olup hatta ba'zılar dahi hân olduğunu bu tarafa haber virmedikleri gibi mu'âmelâtдан 'ibâretidir. Bu ruhsat-ı zaîfeyi tervîc ve kabûl itdirmek gibi hasenâtı câmi' olur ise ol vakit tahrîr-i vekâyi' ve tafsîl-i mâ-cerâ idüp akça taleb ideceğiz henüz lede'z-zarûr masraf olacak on bin altın dahi Hâfız Efendi mührüyle mahtûm ve mahfûzdu. Şimdiye dek iktizâ iden masârifi tayyib-i hâtır ve safâ-ı bâtın ve zâhir ile mevcûdumdan idüp hatta bedeli virilmekle alınan dört bin nısfıyyenin nısfı mertebesinden ziyâdesi orduya gelince ve orduda el-keremi ta'bîr itdikleri masârif-i sefhâneye li-ecli'z-zarûr virilüp mahaline varınca mâ'adâsı kâfi olmayacağı hisâb olunmağla o günlerde iki bin dahi almak üzere Amr'a tahrîr olunmuş idi. Zât-ı âlîlerinin ta'rîz makâmında olan nâm-ı mî-âşâm kazıyyesi gibi tasarruf ve imsâkda nâmverliğimizi bu kerem-kârlıklar mensî olmak me'mûldür. Atâyâmıza müte'allık evsâf-ı cemîlemiz mesmû'ları oldu ise tenşît-i nihâd için tahrîr ve tergîb buyurmaları me'mûldür. Hâsılı mevâid-i kazıyyesi vesâyâsına zamân ister zîrâ bu kâfir-i bî-dîn ve karındaşı düzehile zamân-ı sâbıkda ba'zı ahibbâ rübûde olduğu zevklere mâil ve mübezzirler olup hatta Frengistan'da meşhûr olan ba'zı müretteb Opere [Opera] misillü oyunlar takımları ve yirmi beş kadar saz altı yüz fuçî envâ' fişenk kendüye ve imparatoricesine mahsûs sayd ü şikâr

takımları ve bunlar emsâli katı çok şeyleri getürüp ve gönlü eğlensün deyü bir taraftan dahi İmparatorice hazretleri göndermekde olduğunu ve mülk ü mâlında bî-tekellüf mutasarrıf olan şahısdan o makûle mâla rağbetle velî-ni‘meti arzını tekmîl itmek fikri pek de me‘mûl olunmaz meğer âdete karîb bir hıkat-i reddiyye ve tabî‘at -ı Frengiyye ola. Nihâyet ne zamân o rağbet ider ise bendeniz tarîk-ı teslîmi beyân iderek arz iderim. Fermân-ı şehriyâr mâl ve memâlik efendimiz hazretlerininindir. Bu kâ‘imenin hitâmına karîb Nemçelü‘ye dâir İsveç elçisi rivâyeti cümleden ziyâde sahte karîbdır. Lâkin Tugut [Thugut] câriyeniz Rusyalu‘dan mu‘âmele-i mücâmele görür ise itmediği şîveler ve tarafdârlıklar kalmaz. Ednâ mertebe şîve-i suhriyye gördüğü gibi hem havf eder hem hazm itmeyüp tabî‘atı muktezâsı üzere bu tarafa bâ‘is-i bürûdet ve cümleyi elçisine nisbetle itmediği hayır-hâhlikler kalmaz. Hâsılı efendim bu bir kâfir ki ne dost olduğu ve ne düşmenliği ma‘lûm olabilir. İbrişkof dahi âşinâyı mu‘âmeleden ferâgat şeklini gösterdi. Gerek ordudan hareket ve gerek Yergöğü‘ye ‘ubûr ve gerek mihmândârlıkla ma‘iyyetimize me‘mûr ile bir kâğıdı gelmedi. Zu‘mlarınca dostluk kantar alış-veriş mıskal ile demek ma‘nalarını izhâr idüp bu mu‘âmele dahi nev‘-i tazyîk kâbilinden olduğu zâhirdir. Habâyâ-yı umûrlarına vukûfa vesâit ve esbâb-ı mefkûd Yakovaki bir kâfir eşek ki Hakk alîmdir **[32b]** size mukaddemlerde söylediğimden yüz kat ziyâdedir. Ve maslahata aklı imdâd itmediği gibi Osman Molla vaz‘ını bağlayup bir illet-i mizâc ile ser-nihâde-i bâlîn-i bîmârı olup kendü ıstılâhı üzere gâh alîllik gâh me‘yûsluk gâh mecbûrluk gibi kelâmları kendüye cünd ü siper ider. Bizler gibi kem-havsala değil devletlü kâ‘im-makâm paşa efendimiz gibi ves‘î‘l-havsala rahîbü’s-sadr dahi tahammül idemeyeceği zâhir olmağla ‘âkıbet muâheze idüp Yakovaki sen otuz seneden ziyâdedir bu Devlet-i ‘aliyye‘de hisâba gelmeyecek vechile mütemetti‘ olup gayrısı bilmez ise hele ben senin evvel ve âhirini biliyorum. Mümtâz olan devlet ricâli senin aşer-i mi‘şârın mertebesi temettuâ muzaffer olmadı. Böyle iken yine sana inâyet-i şâhî bâligân-mâ-belağ olması mutlakâ böyle hıdmetlerde hüneler izhârîçündür. Yohsa yatup uyumak için değildir. Bu makûle hidemâta me‘mûr emsâlinde sūdûr eden hüneler zabt ve tahrîr olunmuşdur. Sen her emrin hakîkatine ve her bir rüsûm ve evzâ‘larına muttali‘ olup bana harekât-ı ta‘lîm itmek sana vazîfeden iken sen henüz benim didiklerimi tefehhüm-i dimâğ itmeyüp evzâ‘-ı sâbıkan ve kendüne mahsûs ıstılâhât üzere me‘yûsluk mecbûrluk alîllik dimekle

tâlib-i râhat olayorsun. Bu olur biter maslahat değildir deyü tazyîk itdim. Bir hâli dahi var ki ednâ fenâ şey yâhûd devletlerden bir gûnâ haber yâhûd Rusyalu'nun ednâsından bir rivâyet istimâ' olursa bunu ben filân vakitte hayır-hâhlığımla demiş idim. Yâhûd dâmâdım söylemiş idi. Misillü iftihârâtla beylikciliği dahi elden bırakmaz. Hâsılı efendim Allahu azîmü'ş-şân hazretlerinden gayrı sânih ve mu'înim yokdur. Bu maslahat ise emr-i küllî olup vâcibü'l-i'tinâ olmağla telâhuk-ı efkâr lâzım iken bir benim gibi şaşkın ile terk itmek esbâba ri'âyet kâbilinden değil imiş. Rusyalu tarafından ba'zılar hastalık var 'askeri perîşân şöyle böyledir. Ba'zı âhar aksini rivâyet ider. Nogay ve Kazgan Tatarlarından çok leyde alınan haber fartmareşal [Feldmareşal] yanında kırk bin kadar 'asker ve etrâf-ı sevâhilde on bin kadar vardır. Kaht ü meşakkat sefer ile cümlesi bî-zârdır. Müretteb 'askerinin ekseri telef oldu. Bunlar sonra tashîh etdikleridir dirler lâkin gördüklerimiz gerçi az ancak bir mertebe zâbita-ı nizâm tahtında ki alimallah hased olunur. Yedikleri çamur gibi şey kattıkları tuz yâhûd su ammâ bir derecede itâ'atleri var ki ta'bîr kabûl eylemez. Bizim halkımız Yaş'dan varınca mîâd şükrüne dahi râzı değil. Altun ma'cûnu ister hâlâ sadr-ı a'zamın şimdiki hâlde veyâ gelecekte hareketi mertebe-i farîzada iken emâre-i nakl izhâr eylese akça deyü tazyîk edecekleri zâhirdir. Lâkin maâzzallah düşmeni istikbâle zarûrî bir hareket lâzım gelürse bilmem ne yaparlar. Kâfirlerden her dürlüsü me'mûldür. Sonra gelen bir tezkere gibi bir kıt'a kâ'ime mazmûnunda acâib galat-ı efkâra tâbî' olmağla hırâş-ı hâtîr-ı 'ulyâyâ bâ'is olmuşuz on dört mâtdeyi müştamil zahr-ı hüccet olunan mevâd kâğdının o sûretiyle 'amel kâd olunmayup mutlakâ Nemçe mâttesinde efendilerden alınan sened gibi ocaklar ve ricâl nâmına olanlardan o derecelerde müsâ'ade-i murâd-hasmaya ruhsat ve rızâ mazmûnunda güya bir sened ola. Ve o sened dahi nezd-i hümâyûnda mensûhü'l-'amel olmak üzere mahfûz kala Neuzübillah sulha [33a] ta'rîzât zuhûr ider ise ocaklar şu vechile sened verdi ibrâm etdi lâkin biz yine Elhamdülillah şöyle etdik böyle itdik diyelim fikriyle bir senedir. Ve o kâğd ibtidâdan berü devr-i eyâdî ederek eskidi idi. 'Âkıbet ordu ricâlî hissesine kalup o sûreti bağladı. Yazdığımız mâtde Alimallah hâtırında kalmamış ve hâlâ cümlesi ne olduğunu bilmem ve sûret dahi alıkomadım. egerçi o tarafda olan müzâkerede iki hüccet itdirir birini götürürüm demiş idim. Lâkin ordu kâdîsı maşallah yine eski nikmet gördüm ki fehm ü derk şânından değil bu mevâd kâ'imesi dahi hâzır bulundı. Cânib-i mu'allâ-elkâb-ı

saltanat taraf-ı âlîsine sened olmağ için mülâhaza olunmağla irsâl olunmuş idi. Ve sonra vârid olan tahrîrât-ı ‘aliyyelerinin bir mahallinde zarûret mess ider ise ruhsatınız muktezâsını icrâ idersiz ta‘bîrleriyle tebdîl buyurulan mevâd kâ’imesinin tazmîn mâddesinde müstevlî oldukları memâlik-i İslâmiyye ta‘bîri ki Kırım dahi Milket-i İslâm’dan add olundu ise ibtidâsının tebdîli fâide-i zâideyi mûcib olmayup yine azîmet-i sâbika semerâtını virdiği nezd-i üli’n-nihâda pek zâhirdir. Düşmen-i dînin akvâm-ı Tatar mâddesinde olan azîmet-i kavîyyesiyle keyfiyyet-i ısrârı mertebesi ma‘lûm değil midir. Kal‘alar ânlar yedlerinde kalmak mı yohsa hedmle terk olunmak mı kankı şıkkını ihtiyâr ehvendir. Efendim efendim vallahü’l-azîm mesmû‘um hâlâ o tarafda küllî ‘asker vardır. Devlet-i ‘aliyye bu def‘a serbestiyyetleriyle müteferriâtına müte‘allık umûrda revîyy-i müsâ‘ade göstermez ise Kazgan Tatarı’nın olduğu mahale Ehl-i Kırımı Hân’a güç kâ‘idesine ircâ‘-ı nakl ve Kazganîleri Kırım’a tahvîl dâ‘iyesinde olmalarını rivâyet iderler. Bu sûret maâzzallah sahîh olur ise ehven-i şerri ihtiyâr itmemele bir böyle fitne-i cedîde hudûsuna illet olmakda şer‘ ve akl müsâid olur mu ya zarûret mess itdiğini şevketlü velî-ni‘metimiz efendimiz ve erkân-ı devleti nice bile bilürler. Farazâ ba‘d-ı husûlû’l-maslaha ukûl-ı kâsıra veyâhûd ashâb-ı agrâzdan büyük küçük gâvur Müslüman Rusyalu pek zaîf idi musâlahaya âş ererler idi. Eger Devlet-i ‘aliyye murahhaslarında cüz’-i fikr ve vukûf ve metânet bulunsa baş başa değil belki Leh’den hisse almak mümkün idi diyüp Rusyalu’ya kemâl-i za‘f ve perîşâniye delîller serd iderek devr-i ebvâb iderek söylemeler şâyân-ı i‘timâd olmaz dirseniz akl ve tecrübenin hilâfına ikâme olunan burhân müsellemler olmadığı bedîhîdir. O zamân bendeniz sizlere ne cevâb vereyim niçün kıyâs-ı nefis buyurmazsınız eazz-nâ Allahu te‘âlâ o makûle sa‘yî kelâmına tevcîh sâmi‘a-ı i‘tibâr lâzîme-i vakt olmağla bendeniz mükedder olmuş olsam sizler münbasit ve münşerih olabilürmisiz. Ve bu dahi ma‘lûm-ı şerîfleridir ki hâlâ ukalâ’nın ve sultânımın dahi feryâdı aman efendi bu himmet kâsıra-ı ‘askere ve bu avârîzâta nazarla alâ-hâlihi esâsı vâcib oldu. Encâmı müşkildür deyü buyurur idiniz hâlâ refikımızın dahi da‘vâsı odur. Ve yine sizler kelâmınızı müfid kılarak re‘yinizde musîbsiz bu mertebelerden sonra şimdi tabî‘at-ı ‘askere ne gûnâ hâlet-i zâide ve umûra ne gûnâ revnak ve fâide geldiği hatta ruhsat-ı bendegânemi [33b] bu sûretler ile müfid kıldınız bedâhet-i akl ve insâfla ma‘lûmdur ki ben ves‘ ve kudretim meretebe-i akl ve fikrim ihâta itdiği derecede İnşâ’allah kusûr-ı ihtimâlim yokdur.

Rusya ricâli devletleri hakkında devlet-i munsifa da'vâsını iderler. Bu mâddede nihâyet mertebede olan rızâlarını bir def'a mâdde be-mâdde kaleme alup arz ve istîzâna rızâ virirler ise cünda el-merâm olmadığı hâlde kabûlüne cesâret nice mümkindür. Zîrâ Kırım'da mevcûd olan kal'a-yı cedîde ki atîk tesmiyesine şâyân değil ve ne zamân gelse alur sefînelerine rehband olur dir isek ibtidâ kal'ayı alur orası ise kal'a değil menzil-hânedir. Ne zamân geldi ve almadı. Kefe debbûs ve kılıç kal'asıdır. Meşhûrları bunlar bu kâfir zabt murâd ider ise bunları ider ve hedm murâd iderler ise bunları eder Laşi makûlesi sagîr kal'a ta'bîr aslında Bender'e nisbetle ta'bîr ile mukayyed iken siz şimdi mutlak kıldınız hemân Hakk te'âlâ encâmını mübeddel-i hayr eyleye, âmin. Kendüler ile birkaç güne dek mülâkî oluruz dimâğları o zamân ma'lûm olur. Kaldı ki za'fî vukûfu söylenmekdedir hakîkati ma'lûm değil. Lâkin Nemçe elçisi dün gece tenhâca mülâkâtta Bahr-ı Siyâh için müheyyâ kıldıkları İngiltere Cenerali donanmalarında meâl kendülerde insâniyetden eser olmadığına infi'âl idüp gitmiş didi. Sahîh olmak aaleb-i ihtimâl olmağla hemân bu kadarca meserretle iktifâ ve bunun şükrü mukâbili tedârîki muzâaf kalmağa sa'y-ı avfi buyurmaları vabeste-i re'y-i cümledir. Fermân pâdişâh-ı bahr ü berr efendimizindir. Lâfz be-lâfz buyurulan mâddeyi egerçi bendeniz isti'mâl etmem ve o sahîfede hâlâ ne olduğunu bilmem ammâ bu hâletlere göre zâhir olan mahzûr aklı ehven-i şerr-i kâbilinden olamaz mı böyle musâlahaya rızâ virmeyan ibtidâ bendenizin hamîyyet-i câhiliyyem ve noksan aklım olduğuna taarruz idenin biri zât-ı âlîleri değil midir. Ammâ yeniçeri ağasının alimallah cevâbı ve cümlesinin tasdîki bu 'askerde muhârebeye tahammül ve sebât ümîdi ber-terafdır. Elbette sulh vâcibdir. Seksan bin vir ne isterse vir oğlum vir deyü niyâz-mend oldukda akça tedârîki mâddesi için biraz mübâhase olundu. Nemçe tarafından müsteşîr [müsteşâr] me'mûriyyetine müte'allık şimdiye dek iki taraftan dahi bir gûnâ vaz' ve alâmet hiss olunmadı. Venedik elçisinin dahi da'vâsı cezm olunmağla hayli ıztırâb-viri İnşâ'allahu te'âlâ karîben ma'lûm olup hakîkati arz olunur. Tatar geldiği gün i'ade olunmağla örnek olmağ için işâret olundu. Zîrâ ordudan gönderdiğim tatarlar gideli on beş güne karîbdir. Bu kâğıdlarda mûsil olduğu tahrîrâtdan ba'zı cevâb var. Ammâ tatar gelmedi. Fî-mâ ba'd irsâle mübâşir olup ve oğullarım bendeleri şefekatleriyle müstev'ib olup amr kullarıyla umûruna min-küllî'l-vücûh müsâ'ade-i seniyyeleri mutazarrı'dır.

Murahhas-ı Evvel Osman Efendi'nin Götürüp Getirdüğü Esâs-ı Musâlaha Mevâdının Kâ'imesidir.

Bu esnâda halk olan esbâb-ı zâhire nazaran Rusyalu ile der-miyân kılınan maslahat-ı silm ü müsâfâtda kuvve-i istidrâclarına magrûren Devlet-i 'aliyye'ye ideceği tekâlîfin cins ve nev'î ve keyfiyyet ve kemmiyyeti henüz ma'lûm olmayup şimdiki hâlde talebde [34a] ısrârlarını Prusya elçisi lisânıyla arz u ifâdeye me'mûr itdikleri tekâlîfin biri Tatar ve Kırım mâddesidir. Me'mûr-ı mükâleme olan kulları Rusya murahhaslarıyla ba'de'l-mülâkât Kırım ve Tatar mâddelerinde teklîf-i sâbıkda ısrâr iderlerse bu mâddenin külliyyen redd ü inkârı sûretinde mi görünmek münâsibdir yohsa bir nice ebhâsdan sonra Rusyalu mâdde-i merkûmede ısrâr ve bu taraf murahhasları dahi 'adem-i kabûlde sebât izhâr itmekle maslahat-ı musâlahanın fesâdını şübhesizce bildiklerinde me'mûriyyetleri mertebe-i hareket ve taksîr ve tecâvülden kemâl-i ittikâ ve mücânebetle bi-hıfzullahi te'âlâ kesb-i selâmet eyleye. Ez cümle def'en li'l-şerr sûret-i mûmâşâtda...

Bu Mâddeye Ruhsatı Hâvî Sâdır Olan Hatt-ı Hümâyûn Sûreti.

İşbu sahîfede mezkûr şerâit Rusyalu ile der-miyân kılınan silm ü müsâfâta idhâl ile müsâ'adede şer'an ve aklen mahzûr olmadığı şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve sadr-ı Rumili Sâbık Şerîf Mehmed Efendi arz ve takrîr itmeleriyle sadr-ı a'zam ve vekîl-i mutlakım olan Muhsin-zâde Mehmed Paşa'nın dahi re'yi munzamm oldukda sen ki murahhas-ı mükâleme-i musâlaha Seyyid Osman'sın şurût-ı mezkûreyi lede'l-iktizâ idhâl ile temşiyet-i maslahat silm ü müsâfât sana ve refîkın Yâsînci-zâde Efendi dâ'îmize izn ve ruhsat-ı mülûkânem erzânî kılınmıştır.

Hân ve Tatar umûr-ı hâriciyyelerinde müstakil umûr-ı şer'iiyelerine Devlet-i 'aliyye nâzır ve mükemmel olup farazâ hân azlını Tatar îrâde itdiklerinde Sülâle-i Cengiziyye'den i'tibâr-ı resmiiyeleri üzere muhtârları olan şahsı ba'de'l-ihiyâr nasb ve ikâmesini Devlet-i 'aliyye'den arz ü mahzarlarıyla istid'â eylediklerinde mes'ûllerine müsâ'ade ve teşrîfâtı irsâl oluna. Ve Öteden berü bu taraftan nasb olunan kâdîları kemâ-kân ta'yîn ve taklîd ve hutbe-i pâdişâh-ı İslâm ism-i sâmîsin kırâat oluna.

Sülâle-i Cengiziyye'den hâric kimesnenin hân ihtiyârı ve nasbı câiz olmaya ve hânân ve selâfın ve mîrzâ-yân haklarında atâyâ-yı pâdişâhî sâbıkı üzere îfâ ve icrâ oluna.

Ve muhtârları olan hân tarafından Milket-i İslâmiyye ve ülka-yı Rusya'ya 'an-kasd bir gûnâ mazarrât ve rızâ-yı pâdişâhiye nev'-i muhâlefet zuhûr iderse o makûle hareketde bulunan hânın azli Devlet-i 'aliyye tarafından kavm-i Tatar'a ba'de't-teklîf müstakîmü'l-hâl ve marzi'l-hareke bir hân ihtiyârında muhâlefet izhâr iderler ise nüfûs-ı beşeriyye ve emvâl-i re'âyânın hıfz ü tahsînleri lâzıme-i hâlden olmağla ol vakit Devlet-i 'aliyye tarafından kendülere münâsib olan sûretle cebr câiz ola. Muhâlefetde ısrârları nümûdâr olur ise Rusya Devleti ile ba'de'l-muhâbere îrâde-i Devlet-i 'aliyye tenkîzi min-küllî'l-vücûh tecvîz ve tetmîm oluna.

Hıfzen li'l-maslahatihi şurût-ı musâlahaya bu misillü şerâitin idhâlini şer' ve akl tecvîz ider mi, bu sûretlere Rusyalu rızâdâde olmadığı hâlde me'mûrlar ma'zûr tutulur mu.

Hâlâ eyâdî-i menhûselerinde olan kılâ'-ı sultânî haklarında ba'zı mertebede îrâdeleri rivâyet ve vekîlleri makâmında olan [34b] Prusya elçisi dahi mukaddemede arz ve ifâdeye cesâret itmiş idi. Lâkin mertebesi henüz ma'lûm olmamağla zarûret mess ider. Ve maslahat münfesih olmak alâmâtı zuhûr ider ise Bender'e nisbetle muhtasar add olunan ba'zı kılâ'ın mehdûmen terki câiz görülür mü.

Ada-i şâhî ta'bir itdikleri ki Taman Adası'dır. O taraf halkı ve Kuban semtleri ve Gürcistan ahâlîleri haklarında dahi tabî'atlarıyla terk olunmak da'vâsını itmek rivâyeten ve dirâyeten ma'lûmdur. Bu da'vâlarını ne gûnâ cevâb bâ-savâb ile mukâbele muvâfik-ı ârâ-yı sâibedir.

Bu Mâddeye Dahi Ruhsatı Muhtevî Sâdır Olan Hatt-ı Hümâyûn Sûreti.

İşbu tazmîn mâddesini 'ulemâ ve ricâl-i devletim re'y ve ittifâkıyla nihâyetü'n-nihâye elli bin kîse akçaya dek Devlet-i 'aliyyem deyni olmak üzere ruhsat-ı hümâyûnum erzânî kılınmıştır. Gerek mâl-ı mîrîden gerek Enderûn-ı Hümâyûn'dan şol şart ile ki mîrî ittifâk-ı ârâ ile edâsıyla bu tazmîn yedlerinde olan memâlik-i İslâmiyye'nin istirdâdı şartlarıdır.

Rusyalu taraflarından îrâd olunduğu üzere Eflâk ve Boğdan memleketlerini Devlet-i 'aliyye'ye redd eylemeleri zımnında bu taraftan ne mikdâr tazmîne ruhsat-ı kat'î i'tâ buyurulur ise mikdârı ta'yîn ve tansîs buyurula.

Bahr-ı Siyâh'da topsuz ve tûfensiz tüccâr seffinelerinin Âsitâne-i Sa'âdet'e ve Sevâhil-i Rumili ve Anadolu'ya iyâb ü zihâbları husûsunda mülâhaza-ı sâibe beyânı me'mûrları tereddüden halâsa medâr ve husûl-ı matlûbe bâ-avn-ı Bârî kıyâmda sebât izhârına zeri'a olabilir.

Bu mâddelere iktizâ iden ruhsat-ı Devlet-i 'aliyye hatt-ı hümâyûn-ı isâbet-makrûnla tevşîh ve takyîd bu emr-i hayra me'mûr olan kullarına medâr-ı takviyye-i bahs ve mükâleme ve zeri'a-ı sühûlet maslahat-ı mühimm olduğu iclâ-yı bedîhiyyâtıdır. Fermân şehriyâr-ı memâlik ve re'y ü rızâ-yı nuzzâr-ı dîn ü Devlet-i 'aliyye ve hayır-hâhân-ı Milket-i İslâmiyye hazerâtınıdır.

Avn ü tevfik-i hazret-i kâdir-i ale'l-ıtlâk ile murahhas-ı evvel ta'yîn buyurulan Tevkiî Osman Efendi kulları emr-i musâlahayı sûret-i ma'kûle ve makhûle ile kat' husûsunda lâzıme-i diyâneti üzere berçide-dâmen akdâm ve sarf ve fevr-i mukadderet ve ihtimâm olacağını beyân idüp ba'zı mâdde-i müşkilede ısrâr-ı husemâ vak'î olup netâyic-i vahâmeti mechûl harbi i'âdeden ise ihtiyâr-ı ehvenü's-şürûr sûretinde zarûr ya kabûlü tecvîz olunup rikâb-ı mülûkânede intizâr-ı vücûh-'uzmâ taallûk iden mevâd-ı 'adîdeyi müştemil hulâsa gûnâ varak mefhûmuna ruhsat-ı hafıyye hasbe'l-kâ'idetü'd-devle bu cânibden virilmege ittifâk-ı ârâ kararını efendi-i mûmâ ileyh takrîr ve tetmîm-i maslahat ve tatmin-i kalb-i mûmâ ileyh için karar-gîr olan ârâ-yı sâibeye muvâfakaten efendi-i mûmâ ileyh yeddine mektûmen ve mahfiyyen virilan hüccet-i şer'ıyye müfâdının bir sûreti olup muvâfik-ı rızâ ise emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Husûs-ı meymenet-mansûs-ı âti'l-beyânın mahalinde ketb ü tahrîr ve sebt ü tastîr için bu fakîr-i kesîrû't-taksîr ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda [35a] hâlâ vekîl-i mutlak-ı pâdişâh-ı rû-yı zemîn ve serdâr-ı ekrem-ı cünûd-ı muvahhidîn a'zam-ı vüzerâ-yı zamân akdem-i vükelâ-yı devrân zîb-âver-i mesned-i kâmrânî vezîr-i bî-nazîr-i bî-müdânî râyet-efrâz-ı arsa-gâh-ı heycâ âsaf-ı kâm-bahş-ı kişver-ârâ devletlü inâyetlü âlî himmetlü Muhsin-zâde Mehmed Paşa yesserallahu bi'l-hayr mâ-berîd ve mâ-yeşâ hazretlerinin bi's-sa'âdetihi ve'l-ıkbâl sâye-endâz-ı iclâl oldukları sayebân-ı mu'âdelet-unvân-ı âsafânelerine varup akd-i meclis-i şer'-i nebevî eyledikte hâlâ Dergâh-ı âlî dâm-ı mahfûf-ı bi'l-muâllâ yeniçeri ağalığıyla hâiz-i rütbe-i vezâret sa'âdetlü fütüvvetlü Süleyman Paşa hazretleri ile hâlâ kethudâ-yı sadrû's-südûr

felâtun-râ sa'âdetlü Resmî Ahmed Efendi ve re'îsü'l-küttâb-ı maârif-iktisâb Sa'âdetlü el-Hâc Abdürrezzâk Efendi meclis-i ma'kud-ı mezkûrda taraf-ı Devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvend-i cihân-dârî ve cânib-i saltanat-ı hazret-i tâc-dârîden ba's ve tesyîr olunan zîb-âver-i mesned Tevkiî Sa'âdetlü Osman Efendi ve ser-lücce-i nüshay-ı meşâyih hâlâ Ayasofya-yı kebîre şeyhi Yâsînci-zâde fazîletlü Osman Efendi hâzır oldukları hâlde her biri takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm idüp Devlet-i 'aliyye-i İslâmiyye sıynet-i 'ani'l-afât ve'l-beliyyenin üç dört seneden berü Rusya keferesiyle ceng ü cidâli mümtedd ve nâire-i âteş-bâr-ı peygâri yevmen fi yevmen müştail ü müştedd olup beher sene tertîb ve tanzîm olunan 'asâkir-i vafîre ve edevât-ı seferiyye-i kesîre ile her çend ki harb ü kîtâle bezl ve sa'y ü ikdâm olundu ise bi-hikmetullahi'l-mülkü'l-allâm müfid ve meserret-encâm olmayup tâ'ife-i 'askeriyyeyi sabr ü sebât rehner ve semt-i firâr ve kılâ' ve buldânda olan sığâr ve kibâr dahi sâbit ve pây-dâr olmayup bî-ceng ü peygâr terk-i dâr ü diyâr ve el-yevm nice bilâd-ı İslâmiyye girifte-i istilâ-yı küffâr-ı hâk-sâr olmağla etrâf buldâna dahi sirâyet ve sebep-i perîşâni-i hâl ra'iiyet olup bundan böyle dahi her ne kadar bezl-i mâl ve kudret olursa tavâ'if-i 'askeriyyenin tehâvün ve tekâsül ve bî-ceng ü cidâl semt-i firâra temâyülü vesîle-i inhizâm ve gitdikçe harâbî-i bilâd ve teferrür-i 'ibâda müeddi olacağı bir iki kaç senenin zarfında muâyene ve müşâhede olunan hâlât ve harekâtdan zâhir ve âşikârdır deyü her biri bast-ı makâl ve kelâm-ı sıdk-ı encâmın berâhîn-i kesîre ile istidlâl itmeleriyle re'y-i rezîn-i 'ulemâ-yı dîn ve ittifâk-ı ârâ-yı ricâl-i 'âkıbet-bîn ile bu emr-i hatîr-ı müşkilin inhilâli ve bu şerr ü mazarrâtın 'ibâd-ı Müslimîn üzerlerinden izâle ve indifâi lâzîme-i hâl-i dîn-ü devlet ve mâ-vecibe-i erkân-ı saltanat olmağla yeniçeri ocağı ocağât-ı sâ'irenin a'zam ve umdesi ve ağa paşa-yı müşârun ileyh zâbitân-ı sâ'irenin zîdesi olduğuna binâen keyfiyyet-i 'asâkir-i nusret-medâr istintâk ve istihbâr* olundukda sefer-i zafer-rehber vukû'undan beri tavâ'if-i 'askeriyyenin 'adem-i sebât ile muhârebe ve mukâteleden rû-gerdân ve semt-i firâra şitâbân olmaları sebep-i inhizâm ve evzâ' ve etvârlarından istihrâs olunan ru'b ü hirâs bundan böyle dahi ber-vefk-i merâm ceng ü harbe kıyâm ve ikdâmları gayr-ı meczûm ve bî-encâm olmağla musâlahayı muhârebeye takdîm ve husûs-ı mevâd-ı anh cümle hakkında hayr-ı mahz olduğun tahkîk ve teslîm idüp derûn-ı kâ'imede iş'âr olunan tazmîn-i kılâ' ve serbestiyyet-i Tatar mâddelerinde

* Metinde istihba olarak yazılmıştır.

eger küffâr-ı hâk-sâr ta‘annüd ve isrâr ider ise i‘âde-i ceng ü cidâl [35b] bâlâda bast olunduğu minvâl üzere sa‘b olduğu vâreste-i kayd-ı işkâl olmağla şer‘ müsâid olduğu rütbe-i ehveni ihtiyâr ve bir gün akdem in‘ikâd-ı sulha sarf-ı gencine-i iktidâd olunmak lâzime-i vakt ü hâldir deyü tevâbiâtından olan ocağât-ı sâ‘ire tarafından dahi bi‘l-asâle ve bi‘l-vekâle ser dâg-dâr ile emr-i musâlahayı ihtiyâr eylediklerin takrîr ve ihbâr itmekle kâ‘ime-i mükâlemede mûnderic on dört mevâd muktezâsınca vech-i vecîhe-i şer‘î ve ihsân-ı tarîk-ı mer‘î üzere her mâddeye temşiyet ve nizâm ve ber-vefk-i merâm-ı hüsn-i hitâm husûsu bâlâda mezkûr taraf-ı saltanatdan me‘mûr ve me‘zûn vâsıl-ı ordu-yı hümâyûn olan erkân-ı devletin Sadâkatkâr ve ser-bülendi mûmâ ileyh Osman Efendi ve meşâyih-i i‘zâm zevi‘l-ihtirâmın fazîlet-mendi mûmâ ileyh dîger Osman Efendi hazerâtının uhde-i ihtimâmlarına tefvîz ve ta‘lik ve mahal-i mükâlemede dîn ü devlete hayr olmak üzere beyne-hümâyı te‘lîf ve tevfik ve ‘s-sulh-ı seyyidi‘l-ahkâm meâl-i hayr-ı iştimâlini tahkîk için ba‘s ve irsâl lâzime-i hâlden olmağın vezîr-i a‘zam-ı müşârun ileyh müşteri-tedbîr dâm-ı bi‘t-tevfik-i Allahi‘l-meliki‘l-kâdir hazretleri nezâret-i âmme ve vekâlet-i mutlakâları hasebiyle mûmâ ileyhimâ hazerâtını bâ-ruhsat-ı kâmile bu emr-i lâzımı‘l-ihtimâmın lâyıık-ı şân-ı dîn ü devlet ve muvâfik-ı de‘b arz-ı saltanat-ı temşiyet ve nizâm ve ber-vefk-i me‘mûl hüsn-i hitâmı emrine tevkîl ve ta‘yîn bâbında emr ü fermânları cereyân ve mûmâ ileyhimâ dahi kabûl ve iz‘ân ve bâlâda tafsîl ve beyân olunduğu vech üzere hıdmet-i me‘mûre-i mezkûreye kıyâm ve alâ vechi‘l-ihtimâm edâya ta‘ahhüd ve iltizâm itmegın hıfzen li‘l-makâl işbu vesîka ketb ve imlâ olundu. Tahrîren fi‘l-yevmi‘s-sâbi‘ min şehr-i Rebû‘l-âhır li senetehi sitte ve semânîn ve miete ve elf. [7 R 1186].

Haziran’ın On Altıncı Günü Târîhiyle Rusya Murahhası İbrişkof’dan Prusya Elçisine Gelan Mektûbdur.

İşbu mâh-ı Haziran’ın beşinci günüyle müverrah mektûb-ı meveddet-üslûbunuzun vürûdu ile Âsitâne-i Sa‘âdet’den azîmetiniz haberi bâdî-i mahzûziyyet-i dostânem olup ve lâkin işbu hareketiniz bir aydan mukaddem olsa idi müeddî-i infirâh-ı a‘zamım bir ma‘nâ olur imiş. Çünkü bunca zamândan berü bulunduğumuz ıztırâb-ı intizârdan berî olurduk. Binâen aleyh bir an akdem ve bilâ-te’hîr Tuna kenârına vürûdunuza müterakkıbım Osmanıyyâ’nın eger fi‘len mezâhim-i âmmenin def‘aten mezâmîn-i hayriyyeleri vak‘i ise te’hîr-i müşkilât kaydında olanların bu gûnâ mu‘âmele-i nâ-lâyıkaya ikdâm itmemek gerekdir harekât ve meâlleri ve musâlahaya

rızâ virmesine güya müsted'â olduklarını avâm-ı cühelâlarına inandırmak için bu gûnâ harekât-ı batîelerinin aksâ-yı merâm idüğü ma'lûmum olup hakkınızda der-kâr olan i'timâdım muktezâsınca tarafınıza ifâde olunur ki böyle mu'âmele nâfi' değildir. Bâ-husûs ki metîn ve her dürlü eziyyet çekmez refikim vardır ve eşyâ-yı mütenevvi'a ile gönderdiğiniz sefîne Tuna Boğazı'ndan İbrail'e götürülür. Ancak yolculuğunuz için iktizâ iden âmme-i levâzımâtın ale'l-infirâd işâreti lâzım gelüp çünkü Tuna havâlîsi devâhî-i muhârebeden serzede-i meşakkat gûnâ-gûn olmağla nukûd akça ile dahi iktitâf-ı levâzım mümkün olmayup mesâfe-i ba'ideden tedârik [36a] ve mevaki'-i muâyeneeye nakl olunmak gerekdir ki killet-i havâyicden zahmet çekmeyesiz ve mevzi'-i mükâleme Tuna kenârında olmayup ya Bükreş veyâhûd Fokşan'da ta'yîn olunmak münâsib idüğünü Devlet-i 'aliyye tarafından bize ifâde eylediğimize binâen mülâhazât-ı müteaddide muktezâsınca Fokşan tercih ve gerek bizim gerek etbâ'ımızın ikâmet ve iktizâ iden sâ'ir levâzımâtı için her şey âmâde ve mahal-i mezkûra nakl ve hâzır kılındığından kat'-ı nazar mevzi'-i mükâleme Fokşan'da ta'yîn olunduğu Gırak Mareşal tarafından devletlü inâyetlü sadr-ı a'zam hazretlerine arz ve ihbâr olunduktan sonra bu def'a Gırak mareşal-i mûmâ ileyhe müşârun ileyh sadr-ı a'zam hazretlerinin gelen mektûbu mefhûmunda her bâr müzâkeremiz Bükreş için olmuşdur deyü tasrîh olunmağla bu mâdde şâyed ki bir dürlü gûft ü güya bâ'is olur zu'muyla size pek söylerim ki refikim temîn olunacak gibi değildir. Her ne olur ise olsun dilediklerini 'amel itsünler bâkî.

Murahhas-ı Evvel Tevkîf Osman Efendi'nin Haymesinde Mâh-ı Rebûi-Sânî'nin Dördüncü Günü Nemçe ve Prusya Elçileri ile Re'îsü'l-küttâb Ahz-ı Mülâkat ve Ba'zı Husûs Müzâkeresine ve İcrâ-yı Resm-i Mihmân-Nevâziye Me'mûr Olmağla Meclis-i Mezbûrda Cereyân İden Mübâhasenin İcmâli.

Murahhas-ı evvel mûmâ ileyh efendi ordu-yı hümâyûna duhûlünden beş gün mukaddem fertmerezal [feldmareşal] tarafından Prusya elçisine tahrîrât ile bir nefer Rusya kapudanı gelüp şifâhen ifâde mareşal tarafından me'mûriyyetini beyân itdikde re'îs efendi sûret-i me'mûriyyetini suâlinde kapudan-ı mesfûr murahhaslar efendiler ve elçiler vürûduna dek ordu-yı hümâyûnda ikâmet ve mûmâ ileyhim dâhil-i ordu-yı hümâyûn oldukda mareşalden yeddine tevdi' olunan tahrîrâtı yeden be-yed Prusya elçisine teslîm me'mûriyyetini ifâde itmekle tevkîf olunmuş idi. Elçiler ordu-yı hümâyûna dâhil oldukları gün bu keyfiyyet Prusya elçisine haber virilmekle

kapudanı ve tahrîrâtı taleb itmekle tahrîrât yeddine vâsıl olup mütâla‘a eyledikde Osman Efendi’ye ıztırâb izhârıyla îrâd eylemiş ki vürûd iden tahrîrât İbrişkof’un olup şöyle tahrîr ider ki Devlet-i ‘aliyye murahhasları serîan gelüp bir mahale cem‘ olunmak sana kerrâtla tahrîr olunmuş iken kat‘en i‘tibâr olunmadığından ve mukaddem Orlof’u tahrîke güya İbrişkof illet olduğundan Orlof Yaş’a dâhil olalı kırk günü tecâvüz ve Devlet-i ‘aliyye murahhasları te’hîri kendüye mûcib-i nakîsa ve infî‘âl olmağla İbrişkof’un mazhar-ı ‘itâb olduğundan ıztırâbını ve oldukları mahal ceng mahali olmağla murahhasların levâzımı ve ne mahalden ‘ubûrları ve âdemlerinin mikdârı dahi ta‘yîn olunmamak mucib-i zucretleri olduğunu sûret-i tevcîhinde beyân ve Orlof mu‘teber kavim iken bu hâlet neden iktizâ eylediğini tahrîr itmesi Prusya elçisinin dahi hacâletini îcâb itdiğini elçi-i mesfûr Osman Efendi’ye takrîr itmekle te’hîr emr-i zarûrî olup kasta mebnî olmadığını ve tehhüre illet yine ânlar olup Osman Efendi tehhür kasdından beri elzem olduğunu ve mahal-i mürûr ve mevki‘-i mükâleme tahsîsi ve murahhas efendilerin ve elçilerin levâzımı ve âdemleri defterini tanzîm ve tertîb ve te’lîfleri zımnında mûmâ ileyh re’îs efendi ta‘yîn olunmağla Osman Efendi haymesine varup elçileri da‘vet ve meclisde hâzır olduklarında [36b] bu tehhürden Rusya murahhasları dil-gîr olmağla niçün böyle te’hîr ihtiyâr olundu deyü cânib-i sadâret-penâhîden ale’l-ıtlâk gerek elçiler ve gerek Osman Efendi muâheze şeklinde re’îs efendi îrâd eyledikde elçilere Osman Efendi mukâbele idüp gördünüz mü sadr-ı a‘zam efendimiz bize dahi agzeb olmuşlar mütâreke haberi vusûlüne dek hareket câiz değildir deyü sizler ifâde itmediniz mi ve haber-i mezbûr vürûdünden sonra te’hîr ancak levâzım rû‘yeti için oldu. Hatta Nemçe elçisi tekmîl-i levâzım idemeyüp girüden geldi ve mahal-i mükâleme ta‘yîni tehhür itdi. Ve esnâ-yı râhda batâet sizlerden oldu. Böyle iken ben niçün mazhar-ı ‘itâb olurum. Hakîkati beyân ile nezd-i sadr-ı a‘zamîde beni beri’z-zimme kılmanız matlûbumdur deyü sanâyi‘-i mugallata icrâsıyla Prusya elçisi ifhâm ve ilzâm ve Osman Efendi tehhürden beri’z-zimme olup zarûret îcâbını İbrişkof’a tahrîre ve kendü bu emri tahammüle ilzâm-ı nefis eyledi. Mareşal tarafından levâzım-ı murahhasân ve elçilerde usret sûretleri ibrâz olduğuna binâen murahhasân-ı Devlet-i ‘aliyye levâzıme-i ihtiyâcları olmamağla tarh-ı külfet zemîninde murahhasân-ı Devlet-i ‘aliyye ve belki elçiler levâzımı bu taraftan mümkündür. Olmadığı sûretde elçiler levâzımını görsünler bizler Rusya’ya bâr olmayuz deyü re’îs

efendi Prusya elçisine ifâde itmekle bu keyfiyyet kendülere mûcib-i şe'n olmağla teklîf olunmayup levâzımı rû'yet itsünler. Zarûrî kusûrları olur ise murahhas efendiler afv buyururlar deyü Prusya elçisi tasvîb ve lüzûmu olan araba ve bâr-gîr ve sâ'ir levâzımları defteri tertîb ve rebû-sânî'nin on dördüncü erbai' günü Ruscuk'a vusûl bulacaklarını ve îrâdeleri üzere Fokşan mahal-i mükâleme ta'yîn ü tahsîsine Devlet-i 'aliyye rızâdâde olduğunu mareşale Prusya elçisi tahrîr itmek üzere meclise hitâm virildi.

Rusya ve Nemçe ve Prusya devletlerinin kavâ'id-i düvelden hâric memleket-i Leh iktisâmını sâ'ir düvel-i Avrupa'nın rikâbda Re'îsü'l-küttâb İsmâîl Begefendi'den suâlleri Murahhas-ı evvel Osman Efendi'ye tahrîr olunmağla bu mâdde için murahhas-ı evvel efendi haymesinde me'mûren Re'îsü'l-küttâb el-Hâc Abdürrezzâk Efendi'nin Nemçe ve Prusya elçileri ile rebû-sânî'nin altıncı erbai' günü mübâhasesi.

Çünkü düvel-i mezbûre Leh'i iktisâm itmeği kasd ve üçü birden 'askerlerini derûn-ı Leh'e sevk ve neşr itmeleriyle Devlet-i 'aliyye dahi iddi'âiyen ve istihkâkıyyen gerek îfâ ve takrîr-i serbestiyet-i kadîm ve gerek ânlar misillü fuzûlâne taleb-i hisseye liyâkati olmağla hasbe'l-hâl sükût ve ağmâz olunsa za'f ve fûtûr devleti istidlâl ideceklerinden başka bir iddi'â-yı hakkı ve zimmeti vukû'ı tahfif-i tekâlîfe sebep ve ba'zı menâfîe illet olur. Mülâhaza-ı kavîyyesi zîrde mastûr mükâleme ve îrâdâtı îcâb itmekle manzûr-ı âlî buyurmak için ber-tafsîl kaleme alınan meclis-i mübâhase sûretidir.

Avrupa düveli nizâ'-ı mülk ve taksîm-i arâzî husûslarında ezmân-ı sâbıkada alâka-i cüz'ıyyeleri olup sonradan tasarruf murâd itseler bu tasarrufa iddi'â deyü tesmiye itmeleriyle Rusya ve Prusya ve Nemçe Mülk-i Leh'de mukaddemlerde birer takrîb nizâ'ları vukû'una binâen şimdi taarruzlarını haberi ve zulmü değil belki iddi'âdır deyü medâr-ı i'tizâr ittihâz idecekleri [37a] bedîhî olmağla bâlâda bast olunduğu üzere istihkâk ve iddi'â-yı Devlet-i 'aliyye hakkında dahi cârî olmağla mükâlemesine re'îs efendi me'mûr olup elçiler ile Osman Efendi haymesinde cem' olduklarında bu esnâda Lehlülerden birkaç nefer Boyar ile tahrîrât gelmekle ve Âsitâne'de düvel-i Avrupa elçileri re'îs vekîli efendiye Leh iktisâmında Devlet-i 'aliyye'nin re'y ve ilmi ne vechledir deyü suâl itmeleriyle bu iki mâddeye zemîn-i dîğeri ile i'zâm ve revnak

virerek elçilere suâl îrâdına medâr-ı ittihâzı tasvîb olunmuş olduğuna binâen re'îs efendi elçilere îrâd eylemiş ki sâhib-i devlet efendimiz hâtırınızı suâl ider safâ geldiler hoş geldiler rûsûmunu edâdan sonra dün ki gün huzûr-ı âsafide mülâkâtınızda re'îs efendinin size me'mûren suâli vardır yarın mülâkâtınızda ifâde ider deyü emirleri ma'lûmunuzdur. Suâl şu ki rikâb-ı kamer-tâb-ı mülûkânenen tahrîrât vârid olup mefhûmunda düvel-i Avrupa elçileri rikâbda re'îs efendiden Leh iktisâmında Devlet-i 'aliyye'nin beher-hâl cümle mülûk ile kader-müşterek oldukları zamân ve kefâletden başka civâriyyet ve iddi'â ve istihkâk şikklarıyla dahi ilm ü ma'rifeti der-kâr olmak vücûbunu iddi'â ile ilm-i devlet ne keyfiyyetde olduğunu istikşâf itmişler dinildikde der-akab tela'süm ve ıztırâbları zâhir ve suâl idenler kimlerdir deyü istifsârlarında elçileriniz bân ve vifâk suâl itmişler bundan başka Lehlülerden vürûd iden Boyarların hâmil olduğu evrâk ve mahzar müfâdı şöyle ki Lehlü müttefikleri ibtidâ istiklâlleri vaktini tezekkür ve serbestiyyet ihtiyârı ne mülâhazaya mebnî olduğunu şu yüzden inhâ iderler ki fi'l-asl Leh Devleti müstakil devlet ve kendü ihâtamıza ve hem-civârlarımızdan muhâfazaya iktidâr-ı tâmmımız olduğundan başka ba'zan hem-civârlarımıza azîm himmet ve i'ânetimiz cereyân itmiş iken mücerred râhat ihtiyârıyla hem-civârlarımızı ve sâ'irlerini serbestiyyetlerimizde birer takrîb igrâd-ı irzâ ve cümle düvele kefâlet ve zamân tahmîli mevâsîki ile işimizi tevsîk ve fi-mâba'd hayrû'l-halâl câiz olmayacak vechile serbestiyyete rabt olduğumuz cümlelerin ma'lûmu ve bizlere taarruz zulm-ı sarîh olduğu emr-i meczûm iken ve bâ-husûs ibtidâ Devlet-i Rusya ba'zı münâsebet ile taarruza şürû'unda kimesneye mat'an olmamak için murâdım ibkâ-yı serbestiyyetleridir. Zulm ü ta'addi değildir deyü mecmû' düvele beyân-nâmeler neşr itmiş iken şimdi tasarrufen zabtı izhâr ve bizlere i'ânet kavâ'id-i düvel üzere vazîfe-i zimmetleri olan Nemçe ve Prusya Devletlerini bu zulme teşrîk eylemişler. Eger civâriyyet ve eger iddi'âiyen ve istihkâkiyyen medâr-ı illetleri ne ise Devlet-i 'aliyye ânlardan ahakk olmağla Devlet-i 'aliyye'nin bu mâddeye ilm ü rızâsı şâmil olmamak olmaz ve şâmil olduğu takdîrde ne vechile cevâzdâde olmuşlardır. Elbette merhamet ve i'ânetlerini isteriz deyü buna dâir çok sözler yazmışlar dinildikde yazarlar kimlerdir deyü Prusya elçisi suâl itmekle Prenc Racevil ve Litvanya Dükaliği'nin konfedar mareşalleri ve Potoski ve Kracinski ve sâ'ir ser-gerde-gân-ı müttefikîn-i cumhûr-ı Leh'dir dinilüp sadr-ı a'zam efendimizin emr ve suâli çünkü iki taraftan

böyle garib suâller vak'î oldu. Ve fehm olunur ki bu keyfiyete bir devlet râzı değil ammâ biz işimize bakarız ancak bu keyfiyetden istikşâf [37b] iden düvele ne cevâb virelim. Ve Lehlü Boyarlarını ne makûle cevâb ile i'âde idelim deyü efendimiz dostâne müşâvere tarîkasını vesâtetimiz ile icrâ buyururlar deyü re'îs efendinin suâli eserinde elçiler birbirine bakup cevâb tedârikinden izhâr-ı acz ve tavırlarından hayli halecân zuhûr idüp Nemçe elçisi muztaribâne cevâbdâde oldu ki inkâra mecâl yok nefsi'l-emr düvel-i selâse 'askeri Leh'e dâhil oldular ammâ bu tefassul cevâbına ruhsatımız olmayup ve belki bu hakayika ilmimiz şâmil olmamağla devletlerimiz tarafından kırk elli güne dek cevâbını getürdüriz. Kuluna Prusya elçisi dahi mûmâşât itmekle re'îs efendi bu cevâbların sür'atı* mühimmdir. Zîrâ Lehlüler 'avdet ve cevâb ister ve sâ'ir düvel elçileri Devlet-i 'aliyye'den cevâba muntazırlardır. Sizler ile dostâne mu'âmele iktizâsı vireceğimiz cevâb aleyhinize olmaya ve lisân Devlet-i 'aliyye'den sūdûr-şâyân ve sâ'irlerin dahi kabûl ve istimâ'ına çesbân ola dinilüp çünkü ziyâde tazyîk dahi gayr-ı matlûb ve ancak Osman Efendi'ye bir sermâye olmak üzere melhûz ve îrâdı ol vechile ma'kûl görülmüş olduğundan meclise hitâm virilmiştir.

İşbu tahrîrâtın evcibe-i münâsebesi ile Leh Boyarları'nın i'âdesi Osman Efendi'nin mahal-i mükâlemeye varup iktizâsını ba'de'l-fehm bu cânibe tahrîrine tevkîf münâsib görülmekle emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Cânib-i Sadr-ı A'zamî'ye Leh Cumhûrlarından Potoski'nin Vârid Olan Mektûbu Tercemesidir.

Müddet-i vâfirenden berü memleketimize müstevlî olan a'dânın def'i husûsunda ümîdimiz hâlet-i ye'se resîde ve konfederât kemâ-kân eymân-ı gulâz ile benimle müttefik ve müttehid oldular. Ve Devlet-i 'Aliyye tarafından Cumhûr-ı Leh'in konfederâtlarına hitâben tahrîr buyurulan mekâtibi Uzunski nâm Litvanya kebîr Dükası'nın Hatmanı tarafına gönderdim. Ve bu esnâda Devlet-i 'aliyye ile Moskovlu beyninde vukû'-ı mütâreke tevâtüren ve kâzîbetin* ile vâsıl-ı sâmi'a-ı yakîn olup ancak mâdde-i mezkûre meşkûk olmağla haber-i sahîhini niyâz iderim. Ve mütâreke mâddesi Cumhûr-ı Leh'e mûcib-i keder olacağı muhtâc-ı beyân değildir. Zamâne

* Metinde şeklinde yazılmıştır.

* Metinde şeklinde yazılmıştır.

Moskovlu'ya ne gûnâ müsâ'ade eylediği zâhirdir. Ve bizim 'askerimiz ibtidâ taraf taraf münteşir olup sâniyen tahsîl-i esbâb-ı kuvvetlerine ihtimâm ile düşmen hakkında Devlet-i 'aliyye için hizmetleri sebkat eyledi. Mukaddemâ zuhûr iden mesâlih ve umûr-ı hayriyyede ol cânibde iken vukûfum der-kâr olup Devlet-i 'aliyye'ye hayırlu ve müfîd husûsâtı sevk ile Sadâkat u istikâmetim zâhir ve mübeyyen idi. Lâkin el'an ordu-yı hümâyûn'da olmadığım ecluden bu keyfiyyâta muttali' olamadım. Bârî mütârekeye Cumhûr-ı Lehü dahi idhâl buyurular. 'askerimizden suâl buyurulur ise el-hâletü hâzihi düşmen üzerinde olup haberleri pey-der-pey ol tarafa tahrîr olunur. Ve Cumhûr-ı Leh'in Devlet-i 'aliyye ile ne mertebe ittifâk ve ittihâdları olduğu ta'rîfden müstagnîdir. Ve mekâtib-i mezkûrenin cevâbını i'âde zımnında bu bendelerine terfîk buyurulan dîvân-ı hümâyûn çâvûşlarından Ahmed Çâvûş 'avdet eyledi.

[38a] Taraf-ı Sadr-ı A'zamî'ye Cumhûr-ı Leh'in Mareşali Mihail Krazinski ve Mihail Yuvanic Litvanya Dükası'nın Konfederât Mareşali'nin Gönderdiği Mektûb Tercemesidir.

Devlet-i 'Aliyye tarafından mukaddemâ vâride olan tahrîrâtdan hakkımızda teveccühât-ı 'aliyye olduğu münfehim olduğundan mâ'adâ Potoski ve Krazinski'nin takrîrleri te'kîd-i hâle müeddî olmuşdur. Devlet-i 'Aliyye'nin hizmetinde bezl-i vücûd bî-hûde kelâm ile olmayup belki mâlen ve 'askeren olduğu emr-i mukarrerdir. Bi-hamdülillah bu esnâda bahtımız tebdîl olup düşmen tarafından tarafımıza bir zarar isâbet eylemeyerek 'askerimiz yüzağlık itmededirler. Ve bundan böyle dahi 'askerimizden nice nice yüzağlık meşhûd olacaktır. Cumhûr-ı Leh'in taht-ı tasarrufunda olan kılâ'a düşmen tarafından birkaç def'a hücum zuhûr idüp egerçi bir zarar görülmedi. Lâkin fî-mâba'd nice olacağını Allah bilür. Bu âna dek Leh'de olan Moskovlu'ya ne hâl ise cevâb virebildik. Lâkin Boğdan ve Eflâk taraflarından hücumları hasebiyle vak'alarında mütehayyir kaldık. Ve Leh-i kebîrden zâd ü zahîre cem' olunmak üzere taraflarından tenbîh ve te'kîd olundu. Min-tarafillah başımıza gelen belâlar kabûl ve bundan böyle dahi kadîmi dostluğa ri'âyeten hizmet-i Devlet-i 'aliyye'de fedâ-yı ser ve cân ideceğimiz bî-iştibâhdır. Devlet-i 'Aliyye ile Cumhûr-ı Leh'in maslahatı bir olup ancak bu halâlde ba'zı havâdisât evrâkıdan Devlet-i 'aliyye'nin Moskovlu ile mütârekesi fehm olunup egerçi vücûd virilmedi. Lâkin Eflâk tarafından Moskov 'askeri üzerimize hücum eylediklerinden emr-i mütâreke

maznûn ve muhtemel oldu. Maâzzallah eger umûm ‘askerleriyle üzerimize hücum idecek olurlar ise bir dürlü cevâba kâdir olamayacağımız bedhîdir. Devlet-i ‘aliyye’nin va‘dinde sübût ve istikrâr mahal-i şekk olmayup nefsi’l-emr Moskovlu ile tertîb-i âhar var ise bizleri dahi âgâh ile musâlahaya idhâl me’mûldür. Zîrâ seferimiz ile sulhumuz berâberdir. Musâlahaya bizleri ‘adem-i idhâl Devlet-i ‘aliyye’ye zararlı olup zîrâ ikmâl-i maslahat akabinde bizleri ber-hâl itdikde nakz-ı ahd ve umûm ‘askeriylen Memâlik-i Mahrûsa-ı Osmaniyye’ye hücum eyleyecekleri vâzıhdır. Öteden berü Devlet-i ‘aliyye’nin bize i‘timâdı olmağla taraf-ı devletlerinden dahi i‘timâd me’mûldür. Ve Moskovlu ile bu âna gelince mükâlemeye dâir beynimizde sohbet güzerân eylemeyüp Devlet-i ‘aliyye’ye virilan i‘timâda mugâyer ve münâfi olduğundan her bâr musâlahaya dâir da‘vetleri zuhûr eyledikce kendülere redd ile cevâb virilmiştir. Bu sûretde maslahatımızı maslahatınızdan tefrîk buyurmamanızı recâ ideriz. Moskovlu’yı münferiden üzerimize taslît buyurmazlar. Düşmeden ne mertebe rahne müşâhede olundaysa lûtfunuz ile müteselli olmadayuz kerem buyurup bu dostlarınızı hâtırdan ihrâc buyurmayasız ve arz-ı hâlimizden hâtır-ı şerîfe bir gubâr ârız olmasun. Devlet-i ‘aliyye tarafından bizlere ne vechile emr ü tenbîh olundu ise âna göre ‘amel ve hareket olundu. Konte Uzunski Hatmanıyla ittifâk itmimiz emr buyurulmuş idi. Emrinize imtisâlen müttefik olduk. Ve dostluk eyledik. Mersûm Lehlü’nün sâdıklarından olup Devlet-i ‘aliyye’ye dâimâ Sadâkat u istikâmetle hıdmet ideceği muhakkaktır. Krazinski Mareşali ve Potoski ve Rancmetaryuz taraf-ı Devlet-i ‘aliyye’den [38b] bu cânibe vürûdlarında üç dört sene Devlet-i ‘aliyye’nin ni‘met ve iltifâtlarıyla perverde olduklarını ve Cumhûr-ı Leh’e inâyet-i mebzûl olduğunu ve Memâlik-i mahrûsa’dan ve Leh Memleketi’nden Moskovlu’yı ihrâc ve kadîm-i musâlahaya râzî eylemedikçe seferin terk olunmayacağını tefhîm ve takrîr eylediklerinde mesrûr olduk. Ve Mora tarafında olan fütûhât misillü himmet destûruyla bundan böyle dahi envâ‘ fütûhât zuhûrunu Hak’dan niyâz ideriz. Bu def’a mûsil varaka Cumhûr-ı Leh’in mu‘temedi olmağla takrîrine i‘timâd buyurmaları mercûdur.

Taraf-ı Sadr-ı A‘zamî’ye Racivil Düka’nın Yazdığı Mektûbun Tercemesidir.

Kadîmden berü ecdâdım Litvanya Dükaları olup Devlet-i ‘aliyye’nin dâimâ manzûr-ı ayn-ı re’fetleri olduklarına binâen bu kulları hakkında dahi nazar-ı iltifât niyâz olunur. Bu kulları Leh Boyarlarının mümtâzı olduğum ecluden Devlet-i ‘aliyye’ye

hıdmet bâbında a‘dâdan ahz-ı sâr u intikâmda kusûr olmayup mücerred himmet-i ‘aliyye’lerine muhtâc olduğum beyânıyla.

Litvanya ‘Askerinin Ser-gerdesi Yasef Pyrebkena Sapyaha’nın Mektûbu Tercemesidir.

Bu kulları selefleri misillü Devlet-i ‘aliyye’ye ve ale’l-husûs cenâb-ı devletlerine izhâr-ı Sadâkat u istikâmet ideceğim mahal-i iştibâh değildir. Potoski’nin Leh-i kebîrde olan mansıbı misillü bu kulları dahi Litvanya ‘askerine ser-gerde intihâb olunup mersûm ve sâ’ir Leh Boyarları ve bu kulları hıdmet-i Devlet-i ‘aliyye’de bezl-i vücûd ideceğimizden mâ‘adâ Devlet-i ‘aliyye’nin ve bizim intikâmımızı hitâm-ı sefere dek a‘dâdan ahza muhtâcız hemân üzerimize nazar-ı ‘aliyye’leri bî-dirîğ buyurula.

Litvanya’nın Hatman ve ‘Askerinin Ser-gerdesi Mihail Okunski’nin Mektûbu Tercemesidir.

Devlet-i ‘aliyye ile bir maslahatım yoğ iken yine du‘â ü senâlarında kusûrum olmayup Lehlü’ye olan teveccüh-i ‘aliyyeleri haklarında hayr u selâmeti mûcib olup hemîşe üzerlerinden hüsn-i nazarınızı dirîğ buyurmayasız. Devlet-i ‘Aliyye Cumhûr-ı Leh’e imdâd ve i‘ânet eylediği meşhûd oldukda Moskovlu’ya mukâbil olmada kudret ve isti‘dâd peydâ eyledim. Ve zuhûr-ı i‘ânet-i ‘aliyye’leri her vechile takviyye-i bâzû-yı iktidârımıza vesîle oldu. Şevketlü kudretlü a‘zametlü efendimiz nâme-i hümâyûn-ı mahabbet-makrûn ile bu kullarını taltîf ve düşmen ile mukâvemetimi pesend ve tahsîn buyurmuş. Fî-mâba‘d düşmen ile muhkem ceng ideceğim muhakkaktır. Cumhûr-ı Leh ile ittifâkım bâbında meb‘ûs mektûb-ı âlîleri muktezâsınca mersûmlar ile ittifâk olunup ancak Moskovlu ile mütâreke olunduğu beyne’n-nâs mütevâtir olup ve ‘askerimizin kesreti olmayup lâkin avn-ı Hakk’la [39a] bu âna dek düşmene cevâb virildi. Devlet-i ‘aliyye tarafından bir mikdâr i‘ânet olunur ise yine cevâba kâdir oluruz. Kaldı ki ahd-nâme-i sâbıkaya ri‘âyete tarafımızdan ne gûnâ hareket iktizâ eyler ise emr ü işâretleri mütemennâdır.

Potoski’yi Leh’e Götüren Dîvân-ı Hümâyûn Çâvûşlarından Ahmed Çâvûş’un Takrîridir. Fi Gurre-i Ra [Rebû’l-evvel] Sene [1]186.

Boyar-ı merkûm Şa‘bâni’l-muazzamanın evâsıtında Leh Memleketi’ne gitmeğe me’zûn oldukda mahaline îsâle bu kulları ta‘yîn olunmuş idim. Sekiz yüz nefer

mikdârı âdemisiyle Ruscuk Kazâsı'nda vak'î Çernova nâm mahalde merkûmu âdemleriyle ma'an kaldırıp ibtidâ Tımışvar'a vardık. Bir gün oturak eyleyüp irtesi Macaristan'a ândan Nemçe ile Lehlü hudûdu başında Teşne nâm kal'a ki müttefik Lehlülerin cem'iyetleri ânda imiş ol mahale varılup ikâmet ve sekiz dokuz gün ârâm ve istirâhat eyledikten sonra kal'a-yı merkûmede olan Lehlüler ve Potoski'nin bile götürdüğü 'asker ile süvâr cem'iyetleri otuz binden mütecâviz oldu. Üç dört günlük mesâfe Krakova nâm mahalde mikdârı nâ-ma'lûm 'asker-i nühvest-eseriyle mukâbil olup muhârebe ve mukâtele ve Moskovlu 'askeri münhezim ve makhûr olduğu hâlde Krakova Kal'asını ve bile dört kal'ayı Moskovlu'dan nez' ve Lehlü tâ'ifesi zabt eyledi. On iki günden sonra bir anda Burk tarafından altmış bin ve Yaş'da olan Fertmareşal [Feldmareşal] tarafından Maryol nâm ceneral ile mikdâr-ı vâfire 'asker Moskovlu'nun imdâdına gelüp tekrâr muhârebe olundukda tarafeynden katı vâfir küffâr helâk olmağla Lehlü'nün cem'iyetleri şikest ve aldıkları kal'alardan ancak Krakova Kal'asını yine Moskov 'askeri zabt eyledi. Münhezim olan Lehlü Teşne'ye gelüp tekrâr muhârebe için 'asker cem'ine başladıklarında mukaddemâ Babadağı'na gelüp Potoski'nin yanında müddet-i vâfire ikâmet iden France Beg-zâdesi France Memleketi'ne gitmiş idi. Beş bin piyâde ve bin nefer topçu France 'askeriyle Potoski'nin imdâdına gelüp tekrâr Lehlü'nün cem' eyledikleri 'asker ile cümlesi kırk beş bin nefer oldukda Potoski gitmeyüp Teşne'de kaldı. Ve yirmi beş mikdârı Leh Boyarları Krakova'da olan Moskovlu üzerlerine gitdikleri re'yü'l-ayn meşhûdum oldukda Potoski bu kullarına izn virüp Nemçe Memleketi'nden Tımışvar tarafından Vidin Kal'ası'na ândan Ordu-yı Hümâyûn-ı Nusret-makrûna gelüp ve Kaliniçki nâm bir nefer Leh Boyarını dahi yanıma koşmuşlar idi. Ânı dahi bilece götürdüm. Potoski'nin Devlet-i 'aliyye'ye olan tahrîrâtı bi'l-cümle Boyar-ı mersûmdadır. Manzûr-ı âlî buyuruldukda tafsîl-i keyfiyyet ma'lûm-ı devletleri olur. Nemçe Devleti kendi hudûduyla Leh hudûdları ve Teşn ve Çeşn ve ol havâflere katı vâfir zahîre ve 'asker cem'ine üç aydan berü ziyâdesiyle ihtimâm idüp seksan bin mikdârı Nemçe 'askeri oldu deyu ol taraflarda söylenüp ve kulunuz gelür iken ifrât mertebe zahîre arabaları ve üç bölük ikişer üçer yüz Nemçelü'ye rast geldim. Sebeb-i cem'iyet-i Nemçelü'yi suâl eylediğimde Moskovlu Leh derûnuna katı vâfir [39b] 'asker ta'yîn eylediler Nemçelü dahi sirâyet havfindan serhadlarına takviyyet ve ihtiyâta ri'âyet idiliyor deyü söyleniyor. Ammâ

sahih gayr-ı sahîh yakın hâsıl eylemedim. Fakat ol mikdâr ‘asker ve zahîreyi müşâhede eyledim. Ve Teşne Kal‘ası’nda Potoski’den müfârakat ideli bu gün on dokuz gün oldu deyü takrîr ider.

Rusya Murahhası İbrişkof’un Esnâ-yı Râhda Osman Efendi’ye Gelan Mektûbu Olup Meâli Kendinin ve Refikının Hadem ü Haşemini Beyândan ve Mikdârını İ‘lândan İbâretidir.

Devleteyn-i mübârezeteyn beyninde emr-i musâlaha-yı nâfia için devletim tarafından ta‘yîn olunup mahal-i mükâlemeye vürüd idecek Konte Orlof’un ve benim hadem ü haşemimizin aded ve mikdârını iş‘âr ve vesâtetiyle cenâbınıza ihbâr eylemem arzusunda olduğunuzu haşmetlü Prusya kralının Âsitâne’de mukîm Zegin [Zegelin] nâm elçisi bundan akdem Nisan’ın on ikisinde muharrer mektûbla bana tahrîr idüp lâkin belki elçi-i mûmâ ileyh henüz Âsitâne’den azîmet itmeyüp cenâbınız bu âna dek râhî ve hazret-i sadr-ı a‘zam taraflarına vâsıl oldunuz tahmîn ve mülâhazasıyla bir ân akdem matlûbunuzu i‘lân için bilâ-vâsıta size tahrîr ve beyân iderim ki Konte Orlof’un cemî‘ tevâbi‘ ve levâhiki yüz otuz veyâhûd yüz kırk ve benimkiler altmış nefere bâliğ olup şöyle hâzır ve âmâdeyiz ki refikınız ile vürüd mes‘ûdunuzun ve mecmâ‘-ı muâyene teveccühe müheyyâ olduğunuzun haberi vezîr-i a‘zam hazretleri tarafından Konte Romancof’a vâsıl olduğu ânda mahal-i mezbûre ale’l-ittifâk ân-ı vâhidde dâhil olmak için kat‘-ı menâzile iktizâ iden müddeti ba‘de’l-hisâb biz dahi azîmet ideriz. Ve dâimâ derece-i ‘ulyâda mübâlağa-yı hüsn zann idüp ba‘d-ezîn dahi ale’l-istimrâr bilâ-tagayyür i‘tibâr ideceğim zât ve cemâlinizi müşâhedeye fırsat olan vakt-i mülâkâta kemâl-i hâhişle dîde-keşâ-yı intizârım.

Yaş’da Fi 29 Mayıs hasr ve emrinize hâzır Aleksus İbrişkof.

Bu Dahi Mersûm İbrişkof’dan Esnâ-yı Râhda Efendi-i Mûmâ İleyhe Vârid Olan Mektûbdur. Meâli İşlere Hulûs Üzere Sa‘y İdeceğini Beyândan İbâretidir.

Ba‘de’l-elkâb vâcibi’l-i‘tibâr ve lâzımı’l-i‘timâd olan mektûb-ı meveddet-üslûbları Yanaki nâm Prusya tercemânının kapağı altında kemâl-i refâhiyet-i kalb ile resîde-i yed-i hâlisânem olup bâ-husûs ki öteden berü bilâ-inkitâ‘ fahr-ı bâb-ı muvâlâtınızın tagayyürden berî idüğü ve fî-mâba‘d dahi bilâ-te’hîr mülâkât-ı şerîfleri ile vesî ve zü-kuvvet olan iki devletin re‘âyâları menâfi‘ine bi’l-ma‘iyye sarf-ı sa‘y ü ihtimâm

ideceğimizi mektûb-ı mezkûrede müşâhede eylemişimdir. Kâdir alâ külli şey olan Bârî-i te'âlâ hazretleri harekâtımızı mübârek eyleye. Ve lâkin cenâb-ı sa'âdet-meâb-ı devletlerinin hakkında vak'î muvâlât-ı mücerrebe ve i'timâd-ı hâlisânemden nâşî setr idemem ki buyurduğunuz üzere Petreburg tarafından azîmetimize dâir vak'î hisâb-ı nâ-mutâbık muktezâsınca vukû' bulan azîmet-i te'hîrâneleri bu devlet-i hâlislerine muris-i zahmet-i azîme [40a] olup çünkü taraf-ı sa'âdet-ittisâflarından olmak üzere mihmândâr-ı esbakımın Ebubekir Ağa'nın tefhîmâtına ittikâ ve istinâd iderek ol esnâda vak'î ârzû-yı hâlisânenize icrâ-yı levâzım-ı muvâfakata der-kâr olan hâhişimden nâşî Konte Orlof dostunuzun ol tarafa isti'câl ile azîmeti benim sebebimden vak'î olup mezâmîn-i meşrûha-yı hayriyyelerine ibtinâen eyyâmın hisâbına dâir zuhûr iden yanlıştın tashîh olunması tertîb-i mükâlememiz için intihâb olunan mahale sür'at ile teşrîf buyurmalarıyla müyesser olacağı me'mûl-i hâlisânemdir. Ve mevki'-i merkûm Fokşan kurbunda letâfet-i âb u hevâ ile mevsûf ordu-gâhhâ-yı tarafeynden ba'd müsâvî ile mütebâ'id bir mevzi'-i müferrihede bir dîvân-hâne binâ olup ki tertîb-i mükâleme ola. Ve Nehr-i Tuna'yı mürûr ideceğiniz vakit tarafınıza ihbâr olunduğu gibi der-akab bizler dahi azîmet idüp etbâ' ve eşyânızın nakline iktizâ iden bâr-gîr ve arabaları âmâde ve tesyîr ideriz. Ve Yergöğü'de müctemi' olan tarafeyn me'mûrlarının ma'rifeti ile akd olunan mâddeler cânibeyn kebîr ser 'askerânın taraflarından tasdîk ve te'kîd olunmağla Akdeniz'den mâ'adâ cümle Avrupa havâlisinde mâdde-i mütâreke te'yîd ve temhîd ve böyle bir maksad-ı müsâlemet-encâmın tetimmesine münâsib görülecek müddet ile bi't-terâzî temdîd olunmak şartıyla vakt-i mülâkâtımıza değin tevkît ve tevkîf olunduğu ma'lûm-ı şerîfleri idüğü me'mûl-ı sâdikânem olmağla İnşâ'allahu te'âlâ mülâkât-ı meymenet-hitâmemizde birbirimizin pâyelerimizi kemâ-yenbagi ve vech-i lâyük üzere yek dîgere ta'rîf eylediğimizden sonra akdem-i himemlerimiz budur ki mütâreke-i mezkûreyi münâsib görülecek müddete tevkît ve temdîd idelim ve cenâb-ı sa'âdetlerinin hakkında der-kâr olan kemâl-i ta'zîm ile i'tibâr-ı azîmi bi'l-müşâfehe ibrâz ve tasdîk itmeme için böyle bir sâ'at-i meymenet-encâmın zuhûruna intizâr-ı bî-gâye ile müterakkıbım.

Yaş Fi 7 Haziran İbrişkof.

**Bu Def'a Ordu-yı Hümâyûn'dan İhrâc Olunan İki Nefer Ser 'Asker-i Zafer-
perverin Ma'iyyetlerine Terfîk Kılınan 'Asâkir ve Mühimmâtın Nizâm ve
Râbitaları Husûsunda Kaleme Alınan Keyfiyyâtı Mübeyyin Kâ'imedir Ki
Ordu-yı Hümâyûn'un Osman Efendi Hazretlerinin Takrîr ve Tahrîrleri Üzere
Hareketinde Masârif-i Kesîre ve Mahâzîr-i 'Adîde ve Su'ûbât-ı Şedîde Der-kâr
Olduğuna Binâen Zîre Mastûr Nizâm ve Râbita İhtiyâr Olunmuştur.**

Rusya Devleti ile i'âde-i musâlaha u müsâleme mükâlemesine me'mûr murahhas-ı evvel izzetlü Seyyid Osman Efendi'nin kirâren takrîri ve tahrîri ma'iyyetinde mevcûd Nemçe ve Prusya elçilerinin Rusyalu cânibinden iftirâs ile i'tirâz gûnâ ihbârlarıyla Rusya ceneralleri ba'zı muhâvereye ibtidâr güya Devlet-i 'aliyye'nin ordu-yı zafer meşhûnunda müctemi' 'asâkiri birkaç senedir leşker-gâh ittihâz eyledikleri mahallerde tûl u dırâz ikâmet ile evkât-güzâr ve seyr ü hareket ve âzmâyîş-i ceng ü peygârdan kifâyed ile hazarî hükmüne girüp etvâr-ı harb ü kıtâl ve mukâbele-i hasemâ ve müdâfa'a-yı a'dâda sür'at-i nüzûl ve tihâlden haber-dâr değillerdir. Ve Meydân-ı ma'rekeye azîmetleri iktizâ eylediği sûretde tertîb-i esbâb-ı hareket ve nühüfte-i iktidârları yokdur deyü gûnâ-gûn kelimât-ı nâ-bercâ ile sahîfe-i mükâbere [40b] ve müfâharede idâre-i pergâr-ı güftâr eylediklerine binâen ordu-yı nusret-cûyî Şumnu Sahrâsı'ndan ref'-i kâr ü bâr-ı ârâm ve on beş sâ'at mesâfede düşmene karşı izhâr-ı süvâr-ı cem'iyet ve ibrâz-ı merâsim-satvet ve salâbete kıyâm eylesesini egerçi tavsiye ve te'kîd ve bu sûret teshîl-i maslahata medâr-ı küllî idüğünü beyân itmekde olup lâkin henüz zarûret-i külliyye icâb eylemeksizin ordu-yı hümâyûn bu yek olduğu mahalden hareketi fıkdan-ı mühimmât-ı nakliye ve in'idâm-ı edevât celb-i zehâir-i vefîye sebebi ve mevânî' ve mahzûrât-ı âhari mülâhazasıyla girifte-i ukde-i su'ûbet ve işkâl olup beher-hâl kuvvet-i kâhire-i saltanat-ı seniyye ve vefret-i isti'dâd-ı cünûd-ı mansûreyi i'lân ü işâa-ı elzem ve muktezâ-yı vakt ü hâle muvâfık tedâbîr-i müstahsene ile hem 'asâkir-i zafer-me'sere ta'lîm-i tarz-ı muhârebe ü cidâl ve hem küffâr-ı hâk-sâra kesret-i ecnâd ve âmâreke-i tedârükât ve 'adet ü i'tâdı arz ve irâe esnâ-yı mükâleme ve müzâkerede temhîd-i sulh ü salâh husûsunda âsânı ve sühûleti müstelzim olmağla ordu-yı hümâyûn kemâ fi'l-evvel ocaklar ve hey'ât-ı asliyyesiyle sahrâ-yı Şumnu'da kâ'im olmak şartıyla husûl-ı maslahat zımında hâtıra lâyh olan tertîbdir ki serd ve beyân olunur.

Ordu-yı hümâyûn'un bulunduğu mahalden hareketi mücerred a'dâ-yı dîn sevâd-ı cem'iyet-i cünûd-ı muvahhîdini ve ceng ü peygâra olan isti'dâd ve liyâkatlarını müşâhede eylesinenden 'ibâret olmağla el-hâletü hâzihi orduda mevcûd gönüllü ve mîrî ve zî-kudret ve eyâlet 'askerleri başkaca ifrâz ve bunlardan iki ordu tertîb ve bir fırkasına vüzerâ-yı azâmdan hâlâ Tırhala Sancağı Mutasarrıfı vezîr-i mükerrem Sa'âdetlü Osman Paşa hazretleri ve diğer gurûhuna Selânik Sancağı Mutasarrıfı vezîr-i mükerrem sa'âdetlü İbrahim Paşa hazretleri başbuğ nasb ve Zağarcıbaşı ve Seksoncubaşı veyâhûd ânlarâ mûmâsil kâr-güzâr ocak ağalarından bireri ordu ağası nasb ve müşârun ileyhimâ hazerâtının ma'iyetlerine ta'yîn olunup her orduya yirmişer çarha topu ve levâzımından olan barut ve gülle ve kazma ve kürek ve araba ve koşum ve iktizâ iden topçu ve arabacı ve cebeci neferâtları ve her topa birer müstakil top ustası zâbit ve neferât-ı muâyene tahsîs ve levâzım-ı cüz'iyeye ve külliyye mükemmel olmak ve edevât ve levâzımlarından bir şeyi noksan olmamak üzere tertîb oluna. Ve topların ve levâzım ve edevât ve araba ve gülle ve barutlarının idâresine me'mûr cebeci ve topçu ve arabacı neferâtları kadar kifâyeden mâ-dûn olmayup üzerlerine ocaklarından kâr-güzâr ve zabt ü rabta kâdir birer zâbit tahsîs kılınâ ordu ağası ve sâ'ir zâbitân ve binbaşılar ve 'askerleri gereği gibi tanzîm olunduktan sonra müşârun ileyhimâ hazerâtı müstâinen billahi te'âlâ ordu-yı hümâyûn'dan müretteb olan ordularıyla kalkup birisi Silistre yoluna ve birisi Ruscuk tarîkına teveccüh ve azîmet ve ancak ordudan iki ve iki buçuk sâ'at mesâfeden uzak gitmeyüp o kadar ba'îd mahallerde çadır ve çergelerini kurup bir kâ'ide ordu tertîbi ile ikâmet buyurular [41a] bu ordular tûl u dirâz yalnız bir mahalde ikâmet eylemeyüp üç günde bir def'a yurd değışdireler. Ve lâkin ordu-yı hümâyûn iki ve iki buçuk sâ'at mesâfeden ziyâde gitmeyüp hemân iki ve iki buçuk sâ'at uzak yerlerde konup göçeler ve bu tertîbden garaz 'askere ceng ta'lîmi düşmene kuvvet ve kudret irâ'eti olmağla kalkdıkları yerden nüzûl idecekleri mahale varıncaya dek hılâl-ı râhda ber-kâ'ide meydân-ı ma'rekede düşmen ile mukâbeleye azîmet ider misillü taburlarını tertîb ve önlerine toplarını dizüp saf saf piyâdeleri gerüde ve süvârîler ilerüde hücûm sûretinde top atarak ve ceng hengâmında açıkdan ve metrîs ardından a'dâya yürüyüş ider gibi cümbüş ve refât-ı dil-âverâne ile seyr ü hareket buyurular.

Nüzûl eyledikleri mahalde ser 'askerleri olan vezîr-i müşterî-tedbîrin re'y ü irâdesinden hâric hatve-i vâhide hareket itmeyüp farazâ karşularında a'dâ taburu

muhârebeye âmâde olsa ne gûnâ hareket olunmak iktizâ ider ise öylece hâzır ve müheyâ durub idmân ve taallüm için envâ‘ sanâyi‘-i harbiyyeyi icrâ iderek talim ve taallümden hâli olmayalar. Ve sanâyi‘-i mezkûrenin icrâsı vaktinde ceng günleri gibi ağaları ve zâbitleri neferâtlarının yanında bulunup iğrâ ü tahrîs sûretinde kıyâm ideler ve ser ‘asker-i müşârun ileyh hazretleri dahi bunlara nezâret buyuralar. Ve kezâlik kânûn-ı kadîm üzere çarhacı ve düm-dâr ve meymene ve meysere ve kalb-ı tertîb idüp her kolun ser-gerdesi binbaşılar ve zâbitândan ta‘yîn ve herkes semtini bilüp âna göre hareket eylemesi te’kîd ve tavsiye oluna.

Gicelerde nevbet ile üçer kola ikişer yüz nefer karagollar ihrâc olunup her bir karagola binbaşılar ve zâbitândan mu‘temed âdemler ser-gerde ta‘yîn ve bunlar ahşâm namâzından sonra me‘mûr oldukları kola çıkup ordularından bir sâ‘at ba‘îd yerlerde her bir nefer âharına söz anlatacak kadar fâsıla ile ikişer ikişer at üzerinde durup etrâf ve eknâfa itâre-i nezzâreden gâfil olmayalar. Ve bunların karagola ihrâclarından gazez ordularında mevcûd ‘askerden bilâ-izn ve maslahata gice içinde firâr ider olur ise o makûlelerin ahz ve i‘âdesi husûsu olmağla ma‘nen ceng vakitlerinde idecekleri etvâr ve harekâta kesb-i isti‘dâd ve idmân ve sûreten o misillü firârîleri ahz ve müşârun ileyhe îsâl eylemeleri karagol ser-gerdelerine ve neferâtlarına tenbîh ve te’kîd oluna.

Bu iki ordunun ve ser ‘askerleri müşârun ileyhimânın müretteb olan ta‘yînâtları kemâ-fi’s-sâbık ordu-yı hümâyûn’dan i‘tâ olunması izzetlü defterdâr efendiye ve nüzûl emîni kullarına fermân buyurula. Ve bâlâda zikr olunduğu vechile sûret-i ta‘lîmde icrâ olunacak sanâyi‘-i harbiyye ve hıdemât-ı sâ‘irede ve karagol beklemekte her kim taallül ve muhâlefet ider ise ser ‘askerleri ve zâbitleri ma‘rifetleriyle te’dîb ve gûşmâlinde kusûr ve ihmâl olunmaya. Ve devletlü inâyetlü efendimiz hazretleri dört beş günde bir kere biniş tarîkıyla [41b] bu orduların birine varup eyledikleri tertîbi seyr ü temâşâ buyuralar. Tâ ki tezâyüd-i şevklerine bâ‘is ola. Ve her sınıf ve bayrakdan firâr itmiş var ise ma‘lûm olmak için teşrîf-i veliyyü’n-ni‘âmîde alay tertîb ve huzûrda meşklerini irâe ideler. Bu tertîbden hâsıl olacak fevâid budur ki beyân olunur. İbtidâ Devlet-i ‘aliyye’nin büyük ordusu hey’ât-ı evvelîsiyle yerinde mukîm iken top ve cebehâne ve levâzım-ı mükemmelemesiyle iki ser ‘asker-i zafer-perver ve iki ordu-yı nusret-güsterleri çıkdığı ve düşmene îrâs-ı haşyet ve dehşet idecek hâlâtındadır. Sâniyen bu ordularda ‘askerin ber-minvâl-i

muharrer leyl ü nehâr hareket ve sükûnlarında ta‘lîm ve taallüm-i ceng ü peygâr ile evkât-güzâr oldukları resîde-i sâmi‘a-ı düşmen-mekkâr oldukda sinîn-i sâbıkaya münâfi tavr-ı cedîd zuhûrundan harb ü kitâle isti‘dâd-ı ‘askeri muâyene ve derûnunâ ru‘b u hirâs düşmemek imkânda değildir. Sâlisen ‘askerimiz ceng vakitlerinde a‘dâ üzerine varmak* ve karagol beklemek ve top ve tüfeng ile muhârebe eylemek ne sûretde olur imiş görüp ve kesb-i isti‘dâd idüp vakti ile şöyle idik böyle idik dimege hâcet kalmaz. Râbian bir taraftan düşmen baş gösterse bu iki ordu der-akab müretteb ve müheyâ taşrada bulunmalarıyla yerlerinden kalkup müddet-i serîada mukâbele ve mukâvemete ibtidâr eylemeleri bir me‘mûriyyet emriyle mukarrerdir. Hâmisen bunlar ordu-yı hümâyûn’un etrâfında geşt ü güzâr ve gicelerde karagola çıkup firârî ahzine me‘mûr oldukları ‘asâkir-i sâ’irenin ma‘lûmları oldukda avn-ı Hakk’la bir kimesne firâr idemez. Sâdisen böyle ordu tertîbi ve ‘asker tanzîmi halka bir eğlence olup tûl-ı ikâmetden kelâl gelmez ve a‘dâ ile dahi mükâleme-i sulh ü salâhın sühûlet ile nizâmına nef‘-i küllîsi beher-hâl melhûzdur.

Ordu-yı hümâyûn efendi-i mûmâ ileyhin tahrîri üzere olduğumuz mahalden külliyyen hareket ve beş on sâ‘at azîmet eylese ocaklar ve ricâl-i devletin dâirlerini nakle vâfi araba ve deve olmadığı ma‘lûm ve Şumnu’ya celb ve cem‘ olunan zehâir ordunun gideceği mahale isticlâb olunmak akdem-i umûrdan olmağla mevcûd olan araba ve develer mecmû‘ı nakl-i zehâire tahsîs olunsa dahi yetişdiremeyecekleri aşkârdır. Çadır ve çerge ve ağırlık ise ne kadar araba ve deveye muhtâc olduğu mülâhaza oluna. Ve’l-hâsıl ordu-yı nusret-meşhûn’un külliyyen hareketinde olan mevâni‘ ve bâlâda mastûr tertîbde mülâhaza olunan sühûlet ve fevâid lede’l-im‘ân icrâ ve ordu-yı hümâyûn hareket itmek için cem‘ ideceğimiz araba ve deve ba‘îd mahallerden celb-i zehâir emrinde âtil olacağı ve vech-i meşrûh üzere ordu-yı hümâyûn iki müretteb ordu tevlîdi ve müheyâ ve hâzır bulunmak ve lede’l-hâce bir me‘mûriyyet ile serîan a‘dâ üzerine hücûma isti‘dâd-ı tahsîl itmekde bi’l-vücûh menâfi‘ ve fevâid tefekkür ve tertîbi emrinde ittihâd kılup öyle ne gûnâ himmet ve sa‘y-ı beliğ olunmak iktizâ ider ise hayır-hâhân-ı devlet huzûr-ı âsafîyye ifâde-i mâ-fî’z-zamîr itmeleri matlûbdur.

* Metinde olarak yazılmıştır.

Serhaddâtda olan vüzerâ-yı azâm dahi şurût-ı mütârekede mastûr müceddeden tabya ve tahassun idecek palanka misillü ebniye [42a] ihdâs eylemeyüp ancak ma'iyetlerinde mevcûd 'asâkire bu misillü ta'lîm ve taallümü icrâ itdirderek a'dâya karşı izhâr-ı satvet ve şükûh eylemeleri tavsiye ve tahrîr ve Rumili vâfisi Hacıoğlu Pazarı ser 'askeri vezîr-i mükerrem Sa'âdetlü Abdi Paşa hazretleri cümleden girüde olmağla ordusuyla birkaç sâ'at ilerü çıkup bâlâda tafsîl olunduğu vechile top ve cebehâne ve edevât ve mürettebâtıyla icrâ-yı sanâyi'-i harbiyye itdirerek Hacıoğlu Pazarı'ndan birkaç sâ'at ilerü mahallere geşt ü güzâr eylemesi kendülere tenbîh ve iş'âr buyurula.

Ednâ me'mûriyyet ve hıdmetde me'mûriyyetin sûret-i istignâ ve fıkân-ı şevk.

Sefer-i hümâyûn'un mebde'inden berü fi'l-hakîka bu misillü tertîbât-ı ceyyideye hasbe'd-diyânetihi ve'l-gayre vüzerâ-yı azâm hazerâtı ve ricâl-i devlet-i 'aliyye ve ocaklar ricâli ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve zâbitân ve hükkâm hüsn-i i'tibâr itmeleri lâzım gelse iş bu derecelere gelmeyeceği bedîhî olup ancak bi-irâdetullahi te'âlâ cümlede der-kâr olan fütûr ki esbâb-ı reddiyyeden olup kazâ-yı ilâhî cereyân itmek için li-hikmetihi bu sûretler kime tefvîz olunsa a'zâr-ı vâhiye îrâd ve birer garazlarına temşiyet virmek fikr-i nâ-hemvâr ile işi tas'îb ve i'zâm ve netîcede cebr ve ilhâh ile hareket dahi itseler bî-şevk ve hâhiş hareketleriyle maslahat-ı matlûbe vücûda gelmek müteassir olduğu cümlelerin ma'lûmudur. Ma'a-hâzâ dîn yolunda pâdişâh uğrunda şedâid-i tahammül-güdâzı dahi ihtiyâr lâzıme-i zimmet-i hamiyet ve gayret olduğu ve hilâf-ı küfrân-ı ni'met idüğü aşkârdır. Felillahilhamd ve'l-minne sâye-i veliyyü'n-ni'amîde cümle sıgâr ve kibâr bu sene-i mübârekede tebdîl-i ahlâk idüp rızâ-cûyîde şevk ve hâhişde pâ-ber-câ-yı istikrâr oldukları meşhûd-ı enâm olmağla bu hâlet kıbel-i Hak'dan tehiyye-i esbâb-ı zaferden ma'dûd olup kemâl-i şevk ile işbu mâdde-i matlûbeye temşiyet olunacağı bî-iştibâh ve fevâid-i kesîre zuhûra geleceği bâ-avn-ı mülk-i müsteân bî-reyb ü gümân olmağla emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

[42b]*

* Sayfa boş.

[43a] Mahal-i Mükâleme Olan Fokşan'a Ba'de'l-Vusûl 5 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [11]86 Târîhiyle Elçilere ve sâ'ir Ba'zı Mu'âmelâta Dâir Osman Efendi'den Re'îs Vekîli İsmâîl Beg'e Gelan Kâ'imedir. Fi 11 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [11]86.

Mürüvvetlü re' fetlü efendim.

Mübâdeleye mahal olan Fokşan Kasabası'na iki merhale kalarak hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnla mu'anven pâye-i refîâ fermân-ı âlî-şânı ve bir kıt'a kâ'ime-i seniyyeleriyle derûnunda mânend-i hâssiyyet-iksîr te'sîri mücerreb olan hırz-ı şerîf müzillü'l-? râhe-pirâ-yı ta'zîm olup inâyet ve tesellîden bedel-i mec'ûl müsâmaha olduklarına tâ'rîz mesâbesinde olan tezhîb-i kaziiyesine taarruz ve takrî'leri ma'lûm-ı senâver-i sitem-mu'tâdları olup nahnu me'mûrûn bî-hüsni'z- zann fikrasıyla 'amellerinin gayri ve geh ü gâh mizâclarında olan i'tilâl keyfiyyetine tesâdüfle bâ'is-i te'hîr olmakdan ihtirâz ma'nâsı virilmediği hasbinallah ve ni'me'l-vekîl lâfz-ı şerîfini tilâvetle mukâbeleyi iktizâ eyledi. Devletlü efendim cenâbınız mecbûl-i şîme-i insâf olduğunuz ecluden rehâvet ve müsâmaha-yı zarûriyyenin zarûrî mübtelâsı olduğunuzu i'tirâf ve ikrâr ve levâyih ve etvârları dahi bu ma'nâları iş'âr itmez değildir. Ve ömr-i* dünyâda matlûb olan tâlî-i mes'ûd olmağla bu ni'met-i celîle mazharı olmak kemâl-i safvet-i hıkat ve nihâyet nezâhet-i tabî'atdan nâşî olduğu kazâ-bâ-yı müslimedendir. Bendenizin ba'zı avârızât iktizâsı ve cibillet-i reddiyyem muktezâsı olan efkâr devren devr ardı alınmayacak mertebe sıkındılara bâ'is ve alâka ve irtibâtım müekked olanlar ile bu gûnâ cerbeze ve münâkaşalara sebep-i hâdis olduğu nezd-i âlîlerinden sâbit olup tecrübe-i cedîdeye muhtâc olmadığı emr-i beyyindir. Hemân Hakk te'âlâ cümlemizi hâsseten müstağrık-ı sunûf-ı avâtîf ve ni'meti olduğumuz velî-ni'metimiz velî-ni'met-i âlem efendimizin mübârek derûn-ı merhamet-meşhûn-ı mülûkânelerini nûr-ı sürûr ile mâlî idüp bed-hâh-ı saltanat ve Hak ni'metine 'adem-i ri'âyet idenleri pâ-mâl çâr-mevçe-i elem ve mihnet eyleye, âmin. Ser-rişte virilmeyecek vechile i'mâl-i sanâyi' olunarak te'hîr-i eyyâm ile işbu mâh-ı rebîü-sânînin yirmi dokuzuncu mübârek Cum'a günü mevki'-i mübâdeleye vusûlümüz müyesser olup kable'd-duhûl başlar belâsı Hakk'ın cezâsı olan Tugut [Thugut] hulûskârlarıyla bir gün mülâkat ve işler takarrüb itdi. Ne gûnâ mu'âmele

* Metinde emr olarak yazılmıştır.

olunmalıdır misillü müzâkerelerde fart-ı sebâta delâlet ve bi'l-cümle evzâ'ı maâzzallah maslahat kabûl-i temşiyet itmemek vâdileri olduğundan başka eger meclis bilâ-semere olur ise bunlar sizi salıvirmez. Ceza min cinsü'l-'amel* fikirleri ba'zı harekâtlarından istidlâl olunmaktadır demekle dahi ziyâde beteri de yâhûd mizâcına muvâfakatla îrâd itdikde ne mâni' bizde varır imparatorice hazretleriyle safâ ideriz vaz'ıyla egerçi mukâbele olundu. Ammâ bu hâlet tevakku' olunmaz iken böyle îrâdî bâ'is-i halecân [43b] hâtır olduğundan gayrı refikimize ziyâde dağdağa-yı ıztırâb virmekle bu def'a sûreti irsâl olunan sânihaya bi'l-münâsebe tazmîn olunmağı iktizâ itmekle manzûrları oldukda sûret-i tevkîf mütâla'asında olan ıztırâblar insâfla mülâhaza buyurula. Tugut [Thugut]'un her lahzada bir gûnâ hîle ve mel'aneti hüveydâ olmakda iken taraf-ı bende-gîden vüs'at-i havsala ve evzâ'-ı bî-teklîfâne ile mu'âmele-i bi'l-mücâmelede ve vech-i lâyıkı üzere te'lîf ve celb ile sûret-i istizhârda kusûrum yokdur. Bu bâbda vesvese buyurulmaya gazez ifâde-i mâ-ceri olmağla beyâna mübâdere olundu. Vusûlümüzden iki gün mukaddem İbrişkof'un Prusya elçisine da'vet-nâmesi gelüp Tugut [Thugut] hayır-hâhları dahi tufeyli olmak îrâdesi kendüye beyân olundukda icâbet ve memnûniyyet izhâr eyledi. Ve çünki iki sâ'at kalarak bir mahalde konulup ferdâsı Cum'a günü vâsıl-ı mahal-i mükâleme olmak nizâmı virildi. Elçiler bi'd-da've gidecek olduklarını ifâde için Prusya elçisi yanımıza geldikde her gün mevzû'-ı bahs ve mebhûs-ı anh olan rütbeler ve i'tibârât mülâbesesiyle yeddimizde olan ruhsat-nâmelerde devletler tavassutu mezkûrdur acebâ Rusyalu buna i'tirâz ider mi didiğimde cevânib-i erbaâsı âteş olup Sübhanallah ya şimdi hâl niçe olur. Bunu Rusyalu kabûl itmez hak olmak kâbil değil midir didikde kâğıd âbâdî olmağla mümkün değildir. Çünki hatt-ı şerîf keşîde olacağidi. Tavassutlarınız ve inzimâm-ı himmetde ma'nâ-yı tavassut ber-câdır. Da'vânız dîvân-ı hümayûn kaleminde mukayyed olmağla pâdişâhlara hilâfi söyletmek niçe kâbildir. Gayrı çâre yok kâ'ide üzere yazıldı didiğimde vücûd-ı habâset-âlûduna sekte-i ta'tîl ârız olmak mertebeleri ıztırâb gösterdi. Ve Yakovaki'ye tercemede lâfz-ı tavassutu tayy eylemek ve Rusya tercemânını bu dakikadan âgâh eylemek iltimâslarını tekrâr iderek Tugut [Thugut] tarafı dahi eyzan işte bu kadar mâl sarfıyla istishâb itdiklerimiz ve iki seneden berü kendü kâr ve ticâretleri fikriyle Devlet-i 'aliyye'yi işfâl idenlerden mükâlemede efendim ne mertebe i'ânet mümkindür mülâhaza

*"Ceza 'amelin cinsindedir" anlamına gelen sözdür.

buyurula. Prusya sultânı bu merteye ile dahi iktifâ itmeyüp âdet-i kadîme yemîn ve yesârımızda olmak iken bir gün mukaddem da'vetlerine vardıkda mutlakâ rezâlet-i hilkat ve izhâr-ı cânib-dârı ile Leh mukasemesinde devleti hissesinin ziyâde kabûlüne medâr-ı sühûlet için kırk elli gündür refâkatlarından bî-zâr oldum. Ben size semt olan mahali ârâm-gâh iderim didikde ânlar dahi rağbetlerine ihâle ve refîkı Tugut [Thugut] nâ-çâr olduğu hâlde izhâr-ı muvâfakat itdiği haberini virüp iki üç günden sonra ibtidâ Prusya elçisi tebrîk-i menzile gelüp sû-i sanî'i olan mahali gördü ki nev'-i benî beşer değil hayvânât-ı vahşiyeden meğer henâzîre ârâm-gâh olabile bu hâleti gördükde sûreten kemâl-i infî'âl ve kendülere sitem mu'âmelesi ideceğini izhâr ve kendüsünün müfâratına ba'zı vâhi a'zârlara şürû' eyledikde senin o günâ kendülere karîb mahali ihtiyârından memnûn oldum. Beher-hâl mizâc-ı Devlet-i 'aliyye'nin muktezâsını ve el-Hamdüllilahi te'âlâ bu sene-i mübâreke emânet ehline tefvîz olunmağla Âsitâne-i Sa'âdet'den berü re'yü'l-ayn müşâhede ve istihsânın ve kendülerinin [44a] mesmû'âtlarıyla insâfları ve hemân ednâ bir zâbiti lisânında Devlet-i 'aliyye'nin hilâf-i me'mûlleri olmak vechleriyle 'askerleri nizâmı ve kesret ü vefretle intizâmılarına pesend ideyorlar. Ve ma'lûmunuzdur ki bi'l-cümle eşyâ ve nukûdlarınız meydânlarda olarak bir habbeniz zâyi' olmadığından gayrı bir kimesnenin halâli zâyi' olur ise ba'de't-tahkîk pâdişâh defterdârından alsun dellâlları ordu-yı hümâyûn'da taraf taraf nidâ iderler idi. Yergöğü'den berü sizlerin ve bizlerin ve mihmândârlarınızın ve taraflarından me'mûr zâbitlerinin mecellerine varınca sirka itdiler dir iken mihmândârı Mehmed Beg'in o gice kahve takımını ve ba'zı eşyâsını sirka iden mel'ûnu ahz ve dest-beste eşyâ ile yanına götürüp bast-ı şekvâ ve taraf taraf eşyâları sirka olanlar gelüp kendüye ve tercemânı kahbeye ârız olan iftizâh vâcibü't-temâşâ idi. Lâ'netullahi aleyhim ecmaîn ve yevm-i mezbûrda seherî taraf-ı sadr-ı a'zamî'den sûreten ba'zı tahrîrât ma'nen vâkîf-ı keyfîyyât olmak için tatarlar gelmiş idi. Mukaddem tahrîrim üzere elli altun asâlı câmesi zer-beft-i efrencî musarra'-ı sânisî ma'nâsından fazla sâ'at kösteğiyle rabt ve sayd olunan vâkîf-ı esrârının mukâsım suâllerini münâsebetlice boş bırakmasunlar vesâyasına binâen min gayr-ı iltizâm vakit vakit iktizâsına göre gâh mücummel gâh mufassal der-miyân olundukça kemâl-i ıztırâbı meşhûd olmağla gelan tatarları suâl itdikde sadr-ı a'zam efendimiz ba'zı keyfîyyâtın sizinle müzâkeresini tahrîr eylemiş bir mikdâr sohbetden sonra söylemek üzere idim. Suâlde isâbet eyledin deyüp kâğıdı cüst-cû ve elimize bir

kā'ime alup mümâresemez üzere ordu-yı hümâyûn'da iken re'îs efendi ve cenâbınız mevcûd olduğu hâlde elçiler devletlerimizden Leh mukasemesi keyfiyeti suâli mücerred Devlet-i 'aliyye hakkında mülûk-ı Avrupa'nın iştibâhlarını def' ve dâmen-i devletden o makûle hâr ü hâşâk gadrı ref' kasdıyla olup bâ-husûs ordu-yı hümâyûna feryâd gidan gelan müteayyin-i Leh ricâline münâsebeti üzere cevâb virmek için idi. Rusya murahhaslarıyla ba'de'l-mülâkat cevâb tahrîr iderim deyü va'd itmiş idi. El-hâletü hâzihi Âsitâne-i Sa'âdet'de olan devletler elçileri Devlet-i 'aliyye muttasıl ibrâmlar ve bu mâdde cümlesine sebep-i infi'âl ve tevahhuş olup ve her dürlü fikr ve endîşelere bâ'is olmağla bu makûle gadr ve nekaisde Devlet-i 'aliyye'den bir gûnâ istirzâ vak'î oldu mu olmadıysa lûtf idin. Devlet-i 'aliyye beriyü's-sâha olduğunu hayır-hâh olan mülûka takrîr kâğıdı virsün deyü İsmâîl Beg'e ilhâhdan hâli değiller imiş. Egerçi senin men'in üzere kable'l-mükâleme mülâkâta rağbet iden elçilere hüsn-i müdâfa'a ve takrîr virmekte mîr-i mûmâ ileyh teennî ve basîret ve tarafınızdan tahrîrât vürûduna ta'lik itmekle imrâr-ı vakte sa'y ü himmet ideyor. Ammâ bu günlerde elçiler tekazâsı serhad-ı mübâlagayı tecâvüz itmekle çünkü elçiler dostlarımız tarafımıza tahrîr idecekler idi. Ânların cevâbına intizârımı beyân ve ne mazmûnda kâğıd virirler ise tercemesiyle virüp bir kadem akdem irsâline ihtimâm eylesiz mazmûnuyla kā'ime kırâat olundukda renk rû-yı bed-bûyî şikest ve zebân-ı şenâat beyânına sekte-i ta'tîl gelüp gâh devletimden haber gelmedi gâh henüz nizâm [44b] bulmadı gâh ziyâde ibrâm idenler kankılarıdır didikde ya sizin bu tavassutda imparatoru teşrîkiniz devletlere bir örnek olmağla o hâssa üzere galibâ ma'nevî adâvet sûrî mahabbet şeklinde France ile İngiltere ve İspanya beynlerinde zarûrî öyle bir mu'âmeleye mecbûr olmuşlar gibi hattî Devlet-i 'aliyye'yi da'vet iderler ancak o makûle münâfikâne mu'âmele şân ü şükûh-ı saltanat-ı seniyyeye mûcib-i mûnkasıt olduğundan başka henüz şer'-i şerîfin müsâ'adesine esbâb olmamağla sûret-i rıfk ü mülâyemetle begefendi müdâfa'a eylemekte imiş. Bakalım bu tarafla işimiz ne sûret kabûl ider ândan sonra iktizâsı tanzîm yâhûd külliyyen redd ile kat'î cevâb virirler ve hem Devlet-i 'aliyye fî-mâba'd teâvüne muhtâc değildir. Şevketlü efendimizin bu def'a hûd be hûd olan tedbîrinde isâbet ve kerâmeti zâhir oldu. Yevmen fî yevmen gerek nizâm-ı 'asker ve gerek hâssa-yı 'asker ziyâde kabûl itdiğini müşâhede itdiniz dimekle meclise dostâne mu'âmeleler ve rıfk u mülâyemetle her maslahatın ucunu göstermek tarîkıyla hitâm virildi. Te'sîri dergâh-ı müesser-i hakîkîden matlûb ve

mes'ûldür. Lâkin devletlü efendim hâin-i mesfûr seyyiesi olan mevki'de ârâm ve tahammül-i sekânetin dahi vüs'ünde olmayup cenûbı iki sık orman arasında bir çukur sazlık derûnunda bizleri ve şimâl tarafında mürtefi' ve ağaçlar muntazam half ve kuddamları çemen-zâr bir mevki'de kendüleri olup her tarafa biner hatve i'tibârıyla mükâleme dîvân-hânesi bünyâd ve iki taraftan kapular açup müsâvât üzere duhûl ve hurûc nizâmını virmişler. Tugut [Thugut] bu makûle şeylere devletlerde i'tibâr yokdur dimekle bidâyetde bârid mu'âmeleden ictinâb olunup iki taraf alâkası olmadık bir mahal olmak üzere farz ve takdîr olunmağın bâr-gâh-ı Kuds-i Şerîfi bir mevki'-i münâsibe kurup kendüler geldikçe ânda vakurâne ve dostâne mülâkât olunmaktadır. Hattî Orlof ve mâ'adâsının ziyâde pesend itdiklerini ve çünki Kuds-i Şerîf'de nefslerini rızâen-li'llâh ilzâmla mülâzım merkad-i Meryem ve Îsâ olan kırk bir ebkâr-ı sûfiyya şi'âr-ı hüsn-i sanî'i olup hattî kitâbelerinde okunmak mümkün olmayan hutût-ı resmiyye isimleri olmak i'tikâdına temkîn virilmekle ba'zılar gelüp şabkalarını çıkarup ziyâret ve ta'zîm mu'âmelelerini itmekdedirler. Bunlar yolunda emâne fâide sûret-i mülâyemetde her cihetle tazyîk ve semtlerimize bir nefer re'âyâ ve gayrıyı uğratmadıklarından başka bir akçalık şey satdırmazlar ve sebze ve me'kûlâta müte'allık habbe virmez. Ve satmak isteyenleri külliyyen men' itmeleriyle ârâm-gâh böyle tazyîk böyle mu'âmele öyle buna bendenizin Hak alîmdir ki vücûdum mütehammil olmaz zann iderim. İkinci günü etbâ'ımız hasta olmağa başladı. Sûreta râhatınız matlûbdur dirler etrâfda bir mahal-i ihtiyâr için âdem ta'yîn idecek olduğumuz gibi vâhi illetler beyân iderler. Kendüler gâyet müzeyyen ve mücehhez gelmişler. Hattî Orlof'un girîbânından nazar-ı mahaline dek taraf taraf kebîrden ekber elmâslar hurdeler ile mümtezic ve imparatoricesi sûreti bir kebîr elmâs tahtında hüsn-i sûret ile mücessem gibi bir kâ'ide bir şekl-i mergûb olup güya her ânda kendü ile sîne be-sîne vâdilerini göstermişler kendüsü dahi zâtında [45a] müşkil vecîh âdem lâkin ârızü'l-kafâ olmağla Tugut [Thugut] kulu eger yanında dost düşmen hılkat bulunmasa bunun ile her maslahat mümkün idi deyü takrîr ider. Temdîd-i müddet mültezim ammâ tahammül alimallah ziyâde müşkil belki maâzzallah mühlik olmağla rüfekâmız ıztırâblarını bir taraftan ilâc bir taraftan dahi ma'anî-i istihrâc ve i'mâl-i efkârda mu'în u nasîr yoğiken dakayık mütâla'ası şânlarından olmayanların akıllarınca i'tirâzâtı diblin helâk ve tahrîrât kesreti ise hâb ve râhatı fersûde itdi. O cânib-i intizârı benim ma'lûmum olduğu gibi gayretim dahi

ma'lûm ammâ özürlerim dahi beher-hâl makbûl olmak adl ve insâf muktezâsıdır. Zîrâ Hudâ-yı lem-yezel hakkı için ne fikr ile ne kendü umûrumuzu görmekle ve ne tahrîrât ile i'ânet ider-var. Muhassıl aklen ve fikren ve* kitâben ve hitâben mu'în olmamağla hâlim dîger gûn olup gayrı tahammûlden kaldı. Hemân Hakk te'âlâ bu âlâm ve meşakkat ve 'anâ encâmını ber-vech-i hâtır-hâh itmâm-kâre tevfik ve ikdâr ihsânıyla hüsn-i mücâzât eyleye, âmin. Ve çünkü bu tahrîrâtdan ve Prusya elçisi ile mülâkâtdan bir gün mukaddem Nemçe'nin ulağı gelüp tercemânı vâsıtasıyla hâtır suâline müte'âkıb kendülere inbisât ve mesârr ve bed-hâhlara mûcib-i hacâlet ve efkâr olur kelâmı ve müferrih haberlerim vardır. Şu kadar ma'lûmları olsun ki devletim Devlet-i 'aliyye hakkında kemâl-i safvet üzere olduklarını ve hulûsla derûnları mâlî olup ancak li-hikmetihi lisânları kâsır olmak ve ma'a-mâ-fih teklîfât-ı Rusya'ya kat'en mu'în olmayup tenhâda i'mâl-i sanâyi'-i fikriyye ile kendülerini mülzem kılmağla me'mûrum deyü haber virmiş idi. Vaktâ ki Prusya elçisi mukaddemce geldi. Vech-i muharrer üzere olan sohbetlerden ve ba'zı latîfelerden sonra cânım Tugut [Thugut] nerede kaldı didiğimde ekser kendü mahalindedir. Ya vaz' u hareketinden ne gûnâ ma'nâ istidlâl olunur. Mukaddemâ Âsitâne'de Yakovaki'ye söylediklerinizi begefendiye söyledikde istigrâb itmiş idi. Esnâ-yı tarîkda de hem akçanızı aldılar hem mahalinde sizi ne gûnâ tazyîk ideceklerini görürsüz demiş idiniz. Beher-hâl sizden sūdûr iden devlet kelâmı olmağla Devlet-i 'aliyye'nin ma'lûmu olmağ için yazılmış idi. Şimdi âna müte'allık bir şey hiss olunmuyor. Sen ne dirsın didiğimde tercemânı kahbe cevâb bulamayup kendüsü Tugut [Thugut] gerek esnâ-yı tarîkda bizimle ve gerek bu tarafda kat'en bir şey söylemeyüp sūkût mu'âmelesi ideyor didi. Ammâ kemâl-i hicabından kelâmı tahvîl itmekle bendenize dahi iktifâ itdim. Sonra Tugut [Thugut] gelüp devleti tarafından me'mûriyyeti iki tarafa dahi meyl göstermeyüp ancak Devlet-i 'aliyye'ye kemâl-i sîdk u hulûsunu beyân ve me'mûrlarını tarîkıyla âgâh ve i'ânet eylemekle me'mûr olduğunu söyledi. Kendüden sūreten bir şey ketm olunmayarak müzâkere-i mahabbet ü safvetle mu'âmelede kusûrum yokdur. Şimdi fi'l-cümle i'timâda yakındır. Ammâ Rusyalular'dan ziyâde muhteriz olduğu zâhirdir.

* Metinde yok.

Osman Efendi Tarafından Ruscuk Ser ‘Askeri Vezîr Ali Paşa’ya Ba‘zı Vesâyâyı Hâvî Gönderilan Kā’imenin Sûreti Olup Bu Dahi İsmâîl Beg Cânibine Vârid Olmuşdur. Fi 8 Ca [Cumâde’l-ûlâ] Sene [11]86.

[45b] Benim sa‘âdetlü devletlü mürüvvetlü re’fetlü sultânım düstûr-ı ma‘âlî-unvân hazretleri.

Hem-vâre zât-ı memdûhü’l-hisâlleri mesned-ârâ-yı izz ü ikbâl ve mukârin-i tevfkât-ı cenâb-ı rabb-ı müteâl olmaları da‘vâtı hitâmında ber-dâşte-i ihlâs-kâr devâm-cûylarıdır ki müstâinen billâhi te‘âlâ Yergöğü’den hareket ve rehber-i inâyet-Bârî ile tayy-i merâhil iderek işbu mâh-ı rebû’l-âhirin yirmi sekizinci Pençşenbih günü emnen ve sâlimen savb-ı me’mûremiz olan Fokşan Kasabasına bir buçuk sâ‘at karîb mahalde hatt-ı rihal nüzûl olunup yarın ki Cum‘a günü seheri mahal-i merkûma vusûl ve lühûkumuz muhakkak ve mukarrer olmağla hemân cenâb-ı müşhilü’s-siâb dest-yârî-i havl ü kuvvet-i sübhaniyyesi ile maslahat-ı me’mûremizi teshîl ve tanzîm eyleye, âmin. Şimdiye dek ihsâs ve istidlâl olunan alâmât ve emârâtdan bir dürlü karîn-i kabûl ve tahammül olmaya tekâlîf-i gerân-bâr ile gûnâ gûn hâlât ve harekâta mübâderet eyleyecekleri zâhir ve aşkâr olmak hasebiyle maslahat-ı matlûbenin pezîrâ-yı hüsn-i nizâm olması ancak cenâb-ı bârînin inâyetine mevkûfdur. Böyle hengâmda icrâ-yı sanâyi‘ ve hiyel ile tahsîl-i merâm eylemek tarafeynin vazîfe-i zimmetleri olduğuna binâen Rusyalu’nun dahi bu evânda musâlahaya nizâm virildi avâzesi işâasıyla veyâhûd kavlen ve vaz‘an sanâyi‘-i sâ’ire-i âkıl-ı karîb ile sevâhil muhâfazalarında mütehaşşid ve müctemi‘ olan cünûd-ı muvahhidini tefrîk ve perîşân idüp bu vechile kabûle şâyân olmayan tekâlîflerini redd ve def‘e medâr olacak kuvvet ü miknetimiz kalmayup bi’z-zarûr cevî ve tahammül birle işi merâmları üzere tanzîm veyâhûd maslahatımız nizâm bulmadığı sûrette muhâfazalarımız ‘asâkirden hâli olmağla taraf taraf hüçûm ile tazyîk eyleyecekleri emr-i beyyin olmağla bu keyfiyeti gereği gibi etrâfiyla mülâhaza ve iktizâsına göre hükkâm ve zâbitân ve sâ’ir söz sâhibi olan ser-gerde-i ‘asâkire dahi ifâde ve tefhîm ve tavâ’if-i ‘askeriyeden bir ferdin muhâfazadan ‘adem-i insirâfi husûsuna dikkat-i tâmm eylemelerini te’kîd birle her ne vechile mümkün olur ise olsun bu gûnâ evzâ‘ ve erâcîf-i hud‘a-âmîz sebebiyle bâzû-yı hamîyyet-i ‘asâkire kat‘en fütûr gelmeyerek sebât ve karârlarını mücib olur hâlâtın istikmâline mübâderet ve’l-maslahatihi Yergöğü’ye âdem gönderilmek iktizâ eyledikçe fi-mâba‘d mu‘tâd üzere gümrükcüyü

göndermeyüp Ruscuk'un âkil ve kârşinâs â'yân ricâli ma'rifetiyle mu'temed âdemler tesyîr ve Yergöğü tarafından dahi vürûd iden Rusyalu'nun yanlarına mahsûs âdemler ta'yîn ve âhar kimesne ile görüşdürmeyerek doğru huzûrunuza ihzâr ve huzûrunuzda dahi musâlaha nizâm buldu kelâmını îrâd ider ise züvvâr ve hüddâm arasında i'lân eylememesini tercemâna tenbîh-i ekîd buyurup ve bu kelâm her kimden istimâ' buyurulur ise aslı yokdur. Elbette bu husûs nizâm bulsa me'mûrlar taraflarından tahrîr ve iş'âr olunurdu deyü ıskafî emrine dikkat ve işbu nemîka-i ihlâs-kârînin birer sûretlerini dahi Zîştovi ve Tutrakan ve Niğbolu muhâfızlarına tesyîr ve mazmûnlarının mer'î kılınması husûsunu mahsûs tahrîrât-ı vezîrâneleriyle iş'âr ve te'kîd buyurub hâsılı bu bâbda sanâyi' ve hîyele mebnî [46a] erâcîf şüyû'uyla serrişte-i nizâm-ı 'asâkir pezîrâ-yı inhılâl olmamak emrinde dakayık-ı hazm ve ihtiyâtda kat'en kusûr buyurulmamak husûsuna bezl-i küll-i miknet ve me'mûr olduğumuz husûsun nizâm bulduğu veyâhûd 'adem-i tanzîmi haberi tarafımızdan sahîhan tahrîr ve iş'âr olunmadıkca âhar taraftan işâa ve istimâ' olunan akvâl-i kâzibeye vechen mine'l-vücûh havâle-i sem'î-i i'tibâr buyurulmayup madâm sunûf-ı 'askeriyenin şevk ve hâhiş ile pâ-ber-câ-yı metânet ve istikrâr olmaları emrine himmet buyurmaları temennâ sa'y-ı vesîle-i arz-ı ihlâs-ı hulûs-şî'ârları olmuştur. Keyfiyyet-i mersûm sahîfe-i zamîr dirâyet-semîr-i hıdvîleri buyurulda ber-minvâl-i muharrer muharriket birle ber-vech-i suhûlet tanzîm-i maslahat-ı me'mûremizi mûcib olur hâlâtın istihsâline nisâr-ı nakdîne-i himmet buyurmaları kusvâ-yı meârib-i senâ-kâridir.

Ba'zı Gûnâ Mukteziyât Mülâhazasıyla Medâr-ı Teshîl-i Maslahat Olmak Tasavvuruna Mebnî Kable'l-Mükâleme Rusyalu Murahhaslarına Tercemesiyle Ma'an Virilmek Üzere Lâyih-zamîr Olup Sevânih İsmiyle Te'lîf ve Tertîb Olunan Sûretdir.

Çünkü nev'-i benî beşer za'f ve acz üzere mahlûkdur. Elbette kâffe-i ümniyye ü emeli dahi merhûn-ı hükm kadar olduğu zevi'l-ukûl 'indindede sâbit olup bu takdîrce insân nisyanından mürekkebe olmağla bâ-kusûr mütâla'a veyâhûd ahkâm-ı nâfize-i ilâhiyye münkazâsı üzere ekseriyyâ bi-hikmetullahi te'âlâ hâtıra gelmeyen ba'zı avâriz ve esbâb-ı zarûrî zuhûru bir nice metâlib ve makasidi tahvîl ve tagyîr idegeldiği emri beyyin olmağın Cenâb-ı Hakk cümlemizi o gûnâ tagyîr-i metâlib-i hayr iden avârizdan masûn eyleye, âmin. Bu iki devlet arasında zarûri'l-vukû' olan muhâsama-

i sûriyyenin tahsîl-i rızâ-yı Bârî kasdıyla musâlaha u müsâlemeye tebeddülü iki tarafın dahi sıdk u ihlâsla matlûbu olmaktan nâşî bizim ve sizin gibi hayır-hâhân-ı devleteyn bi'l-intihâb me'mûr kıldık. Binâen aleyh insâf ve hakkâniyyetine muvâfık vechile işimize hüsn-i nizâm virilmekle nâmımızı yâd itdirecek esbâbı mülâhazaya mâni' olan fikirlerden zihnimizi hâli ve taglît-i efkâr ile beyhûde mübtelâ-yı sunûf-ı meşakkat olmak eleminden nefsimizi berî kılmak akdem-i umûr-ı lâzımeden olmağla bu bâbda cümle-i mevânî'den olmak üzere hâtıra-i muhlisânemize gelen ba'zı sânihalar mer'î ve mu'teber tutulmak medâr-ı teshîl-i maslahat-ı mühimm olduğuna binâen mücerred tezkîr ve ihtâr dâ'îye-i sahîhasıyla te'lîf ve terkîbe ibtidâr olundu.

Sâniha-ı Ūlâ

Âsitâne'den azîmetimizden evvel ve sonra kâ'ide-i mütedâvileye mebnî olmağla matlûb olan temdîd-i müddet-i mütâreke husûsu vakt-i mülâkâta tevkîf olunup gerek tanzîm-i meclis-i mükâleme-i mübâreke ve gerek lâzımı olan ta'yîn-i müddet-i mütâreke vech-i mergûb üzere tanzîm olunmak va'dlerine binâen ibtidâ-yı emrde bu husûsun 'adem-i nizâmı cümle-i mevânî'den mülâhaza olunmağla tevsî'-i meydân fikr ve mütâlâ'a bâ'is-i husûl-i emel olmak mücerreb olmağın mükâleme ve mütârekemize mâh-ı teşrîn-i evvel gâyeti ve teşrîn-i sâni ibtidâsına dek [46b] müddet farz ve ta'yîn olunup tarafeynden mer'î ve mu'teber tutula ve böyle ıssı hevâlarda mesâfe-i ba'ideden mahal-i mükâlemeye gelinceye dek çekilan zahmet ve meşakkatden fazla ilâve-i za'f-ı pîri ile zihnimize yorgunluk* ârız olmağla ba'de'l-vusûl icrâ-yı rüsûm-ı muvâlât ve bir taraftan dahi ba'-zân mülâkât ve ruhsat-nâmelerimiz mezâmîni ma'lûm kılınmak esbâbı tekâmîlinden sonra zâhirde istirâhat ma'nâda bî-gâne-i umûrdan hâli meclislerde umûrumuz müzâkeresi için ârâm-ı zâhiriyye müsâ'ade oluna.

Sâniha-ı Sâniye

Herkesin rütbesine ri'âyet olunarak iki taraftan resm-i külfet terk olunup murahhaslar ve mevcûd olan iki devlet elçileri birbirleriyle münferiden ve mecmû'an

* Metinde olarak yazılmıştır.

mülâkat câiz olup cümle hakkında hüsn-i zann oluna. Ve gelinüp gidildikçe at veyâhûd hintoya binilmek ve piyâde yürümek ve yanlarında hıdmet-kârları çok veyâhûd az bulunmak husûslarına bakılmayup işin iktizâsına göre hareket oluna ve murahhaslar tevâbiî ve â'yân ve hüddâm cümlesi ârâm-gâhlarında edebâne hareket ve birbirleriyle ya muhâlata eylemeye veyâhûd ider ise dostâne mu'âmele eyleyerek nizâ' ve gavgadan ihtirâz eylemeleri ve ahşâmdan sonra bir kimesne dâiresinden çıkmayup ve murahhasların birbirine ve âdemleri müstesnâ ola. Mâ'adâ herkes yerlerinde kalmaları gereği gibi tenbîh ve te'kîd olunup muhâlefet ile isâet idenler ahz ve haklarından gelinmek için sâhiblerine teslîm ve iki tarafa zarar ve dostluğa hâlel viren hareketler külliyyen terk olunup mahabbet ve meveddeti mûcib olur hâlât tahsîline mübâderet ve der-miyân kılınan esrâra vazîfe ve me'mûriyyeti olanlar vâkıf olup mâ'adâ bî-gânededen add olunmağla iki devlet-i azîmenin nâmûs-ı umûru muhâfaza oluna.

Sâniha-ı Sâlise

Ta'tîl ve tas'îb-i maslahatı îcâb ider hâlâtdan mübâ'adet olunup ve meclis-i mükâleme hayr ile ihtitâm ve maâzzallah îrâde-i rabbâniyye hilâfına taallûk ile bilâ-semere-i hitâm müfârakat sûreti rû-nümûn olup alâ külli't-takdîrin her ne zamân 'avdet iderler ise murahhaslar ve me'mûr ma'iyetleri ve bi'l-cümle tevâbi' ve levâhiklerinin kendüleri ve emvâl ü eşyâları emîn ve masûn olarak kadr-i kifâye zâd ü zahîre ve araba ve bâr-gîr ve sâ'ir lâzîmeleriyle sâlimen devletleri 'askeri bulunduğû mahale dek îsâl olunalar. Ve hasbe'l-beşeriyye nüfûs-ı nâtika-ı şerîre ashâbından ba'zıları öteden berü mücerreb olduğuna göre hayır-hâhlık yüzünden iki taraf hüsn-i zannını tahvîl ve men yesmeu yahlu* mefhûmu şenâatini îrâde ve tahsîl-i kâsd iderse ol makûle hilâf-ı tavr-ı akl ve mugâyir -i resm-i mahabbet mülâhaza olunan harekât birbirlerimizden ketm olunmayup def'-i zunûn ve şübühât için ibtidâ mesmû'ât ve merviyât ve zarûret iktizâ ider ise muhterâ'-ı sanâyi'-i nifâk ve sia'yât meydâna konulmağla te'sîr-i kelâm-ı nifâk-ittisâmından meclisimiz ve derûnlarımız kabûl-i tahâret eylemeğe iki taraftan dostâne himmet oluna.

* "İşiten kimse dost olur" manasında Arapça deyim.

[47a] Mahal-i Mükâlemede Mübâdeleten Rusya Murahhaslarına Virilan Mukaddemenin Sûretidir.

Âlemleri halk iden Cenâb-ı Hakk ve hâkim-i mutlak cümle umûr-ı külliyye ve cüz'iyeyde mutasarrıf-ı hakîkî ancak kendi olup kulûb-ı benî âdemî dilediği gibi taklîb-i yed-i kudretinde ve hall ü akd cezmen ve kat'en hükmünde olduğunu izhâr ile kullarını imtihân için Devlet-i 'Aliyye ile Rusya Devleti arasında bir zamân çözümleri hâtırlara gelmiyan kavî râbitaları takdîri niçesiyle çözüp 'ibâdının sû-i i'mâli mücâzâtı ve hikmeti iktizâsı mikdârı mübtelâ-yı mihnet ü meşâkk eyledikten sonra yine kullarına merhamet ü şefekat ile işte bunun gibi bir hayr-ı mukaddeme icâd idüp hazret-i pâdişâh-ı a'zam ve hâkân-ı muazzam şevketlü a'zametlü kudretlü şehen-şâh-ı âlî Osman ve şehriyâr-ı ma'delet-nişân velî-ni'metimiz efendimizin evvel ve âhir mübârek kalb-i tâb-nâklarında li-hikmetihi gâh maslahat-ı â'yân ve gâh şefekat-zu'afâ-yı acz-nişân mürtesem olmakdan nâşî küllî emr bi-vaktihi merhûn muktezâsınca zamân-ı âsâyiş-i 'ibâdın hulûlü âyine-i tab'-ı hümâyûnlarında dahi cilve-ger olmağla bi-inâyetillahi te'âlâ semt-i âsâyiş ve müsâfâta meyl ü rağbet ve haşmetlü menziletlü rütbetlü imparatorice hazretlerinin bu maslahat-ı hayriyyenin nizâmına kemâl-i safvetle kâsıda ve âzime olduklarına cenâblarınız gibi insâf ve dirâyetle mevsûf dostlarımızın me'mûr kılınmaları şâhideyn-i âdileyn ve firak-dân-ı sipihr-i devlet makâmında olan iki zât hayr-ı muâdileyn ve iki devlet hayır-hâhlığı da'vâsıyla bed-hâh-ı âlem olanların 'indlerinde husûmete nişân-gâh olan bu muhlisiniz ve ulûm-ı akliyye ve nakliyyede cümlenin üstâdı olup saray-ı âmirede havâss-ı mukarribîn-i hazret-i hilâfet-penâhiyye ifâde-i ulûm eden hâlâ Ayasofya-yı kebîr câmi'-i şerîfi vâ'izi âlim-i 'ulemâ-yı belde-i mahrûsa-yı Konstantiniyye refik-ı şefikim efendi hazretleri kâffe-i ümem ve milelin ve bi't-tahsîs ve bu iki devlet-i azîmenin interesüsüne [interesse] muvâfık hayırlu maslahatlar vücûda getürmek için me'mûr kılınup li'llahil-hamd mülâkâtlarınız ile karîrû'l-ayn olup hâlâ bu mahalde ictimâ'imız mukadder oldu. Mazâ mâ mazâ sâr mâ sâr el-hâletü hâzihi bundan böyle tarafeynden mîzân-ı insâf ve hakkâniyyet der-dest oldukca bu evânda mübtelâ olduğumuz meşakkat hebâ olmayup hakkâniyyete ri'âyet ve hukuk-ı mülûk sıyânet olunarak âlemlerin hoşnûd olacağı işlerin yüzümüzden görölmesiyle İnşâ'allahu te'âlâ halkın dilinde isimlerimizi iyilikle yâd etdirmeği yine mâni' ve mutî olan

dergâh-ı kâdî'î'l-hâcâtdan kemâl-i acz u hulûsla istid'â ederiz. Hemân Hakk te'âlâ bu ni'met-i azîmine sizi ve bizi nâil edüp şükrüne muvaffak eyleye, âmin.

Rusya Murahhaslarıyla Meclis-i Evvelde İktizâ İdecek Mukaddeme-i Tafsîlden Tehâşî Olunarak Bu Mazmûn Üzere Tesvîd ve Tahrîr Olunup Tercemesiyle Arz Olunduğu.

Cenâb-ı ahkemü'l-hâkimîn mağrûr-ı kuvvet ve miknet olan mülûk ve selâtîni ve kisbleri muktezâsıyla 'ibâdını geh ü gâh muâheze ve te'dîb ve mülkünde mutasarrıf-ı hakîkî kendüsü olup taklîb-i kulûb keyf-i mâyeşa-ı yed-i kudretinde ve hall ü akd kendü hükmünde [47b] olduğunu mücerred izhâr ve imtihân için Devlet-i 'Aliyye ile Rusya Devleti miyânında bir zamân çözümleri fikirlere gelmiyan kavî râbitaları niçe takdîr ile hall ve keşf ve muktezâ-yı hükmünü mertebe-i te'dîbden sonra yine cümle 'ibâdına merhamet ü şefekat eyle. İşte bunun gibi bir hayırlu mukaddeme icâd ve cenâblarınız gibi insâf ve dirâyetle mevsûf ve memdûh ve iki devlet hayır-hâhlığı da'vâsıyla bed-hâh-ı âlem olanlar 'indlerinde husûmete nişân-gâh olan bu muhlis-i hulûs-mu'tâdları kâffe-i milel ve ümemin ve cümlelerin ve bi'l-husûs bu iki devlet-i azîmenin interessesine [interesse] muvâfık hayırlu maslahatları vücûda getürmek için me'mûr idüp fi allahî'l-hamd bir araya cem' eyledi. Mazâ mâ mazâ sâr mâ sâr İnşâ'allahu te'âlâ bundan böyle tarafeynden insâf ve hakkâniyyete ri'âyet ve vâcibü'l-himâye olan hukuk-ı mülûku sıyânet bulunur ise âlemlerin hoşnûd olacağı âsâr-ı mübâreke ve memdûha bu âcizler yüzünden karîben zuhûr itmekle ilâ âhiri'l-vakt el-sine-i âlemde zikr-i bi'l-hayr ile yâd olmalarımız emr-i mütekarrirdir. Hakk te'âlâ bu ni'met-i celîle cümlemizi masdar ve mazhar eyleye, âmin.

Mahal-i Mükâlemede Rusya Murahhaslarının Mübâdele Vechile Virdikleri Mukaddemelerinin Sûretidir.

Sâhib-i iktidâr-ı fesîh-i devleteynin beyninde mütemâdî olan muhârebe sebebiyle bisyâr-ı 'ibâdullahın çektiği mihnet ve musîbeti alâ küll-i şey'in kâdir Rahmân-ı rahîm ayn-ı müşfik ile nazar ider iken umûr ve mesâlihi şol hüsn-i hâlete getürmüştür ki zikrolunan âmmenin mihneti ve nev'-i insânın ale't-tevâlî irâka-i dimâyı inkitâ' için imparatorice-i sa'âdet-unvân ve kesîrû'n-nevâl-i şehriyâr merhametlü efendimiz hazretleri işbu sulh-ı mükâlemeye şâyeste-i istiklâl ile vesâtet olmak üzere bizi intihâba erzânî buyurmuşlardır. Şol mükâleme ki hazret-i Hakk ve cevâd-ı mutlakın tevfiği ile hâlâ şürû' olunmuşdur. Ve cenâb-ı sa'âdetlerinize

maktûan tasdîk ideriz ki hâlâ miyânede olan ceng ü cidâli kavî ve bâkî musâlahaya tebeddül eylemek âlî-himmet ve sa‘âdet-unvân-ı şehriyâr efendimiz hazretlerinin rızâ ve murâdî şol mertebedir ki cenâb-ı sa‘âdet-unvân-ı şehriyâr efendiniz hazretlerinden âna mânend endâze ile mu‘âmele olunur ise ol vakit sa‘âdet-unvân ve âlî-himmet şehriyâr efendilerimizin rızâları üzere işbu hayr ve tarafeynin re‘âyâlarına menfa‘atlü maslahatın mülk-i zü’l-celâl avn u inâyetiyle bilâ-şekk ü şübhe nihâyet-pezîrine vârid olacağımız me’mûl ve bu bâbda amîmü’l-ihsân-ı şehriyâr merhametlü efendimizin âlî meyline iktidâ birle me’mûr olduğumuz umûrun hayr ile itmâmından niçe bin nüfusun bahtı menût u merbût ve mühimm-i maslahat dahi olduğu ma‘lûmumuz olmağla bi-kâdirü’l-imbân ihtimâmında kusûr itmeyeceğimiz mesâfe-i ba‘îd ile düşvâr râhımız olan kalîl zamânda mürûr ile hulûs-ı niyyetlerimize burhân delîldir. Ve cenâb-ı sa‘âdetlerinizin dahi evsâfları tecrübe ile ma‘lûmumuz olmağla maslahat-ı hayriyye makasidiniz bizim makasidimize mutâbık olduğunu irtiyâbımız olmayup tekaddüm iden iştihârları ve evsâf-ı [48a] hamîdeleri ma‘lûmumuz olup ve el’an meşhûdumuzdur. Adâvetin aslını istisâl ve musâlahâ-yı matlûbeye vârid olmak için cenâb-ı sa‘âdetleriniz bizimle ma‘an dâire-i imkânda olan cümle esbâbı isti‘mâl ideceğiniz me’mûldür.

Sevânih Mazmûnunu Teslîm Mefhûmunda Rusya Murahhaslarının Virdiği Sened Takrîridir.

Bundan akdem tarafımıza tahrîren işrâb olunan sevânih-i selâseden temdîd-i mütâreke ve tarh-ı tekellûf mâddeleri tarafeynden kabûl ve iktizâ iden senedler dahi tahrîr ve mübâdele olunup mâddeteyn-i mezbûreteyne faysal virildiğinden mâ‘adâ alâ külli’t-takdîrîn cenâb-ı sa‘âdet-meâblarınızın rütbelerine lâyük olduğu vechile emînen ve sâlimen ‘avdetlerine dâir husûs dahi müzâkere olunup fasl u hasm olunmuşdur. Ve tarafeyn etbâ‘ ve hadem ve sâ’irlerinin beyninde hüsn-i nizâmın ibkâ ve ri‘âyeti husûsunda dahi cenâb-ı sa‘âdet-meâblarınızın tarafından îrâd olunan vech üzere terâzî ve tevâfukumuz der-kâr olup lâkin temşiyet-i umûrda dahi bu mukaddem nizâm-ı mergûbun ri‘âyeti lâ-büdd olmağla tarafeynden vak‘i olacak îrâdât ve ecvibeyi muhtevî tahrîrâtın asılları tarafeyn murahhaslarının imzâlarıyla mûmzî ve İtalyan lisânı üzere olan tercemeleri tarafımızdan elçiliğin müsteşârı olan Senyör Peni’nin ve cenâb-ı sa‘âdet-meâblarınız tarafından mükâleme tercemânı olan

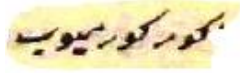
Senyör Rizzo'nun imzâlarıyla mümzî olunmalarını îrâd zımında işbu takrîr tahrîr olundu. Fi 2 Ağustos Fokşan Ordugâhında tahrîr olunmuşdur.

Mahal-i Mükâleme Olan Fokşan'a Ba'de'l-Vusûl Vürûd İden Tahrîrât-ı Hazret-i Sadâret-penâhiyye Cevâb Olmak Üzere Osman Efendi Tarafından Tahrîr ve Tesyîr Olunan Kâ'imenin Sûretidir. 4 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [11]86.

Ma'rûz-ı abd-ı müsterhâmlarıdır ki, Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm İsveç elçisinin hâlâ rikâb-ı hümâyûnda re'îsü'l-küttâb olan Sa'âdetlü İsmâîl Begefendi virdiği Leh mukâsesine dâir bir kıt'a şukka-pâre mülâbesesiyle olan tahrîrât-ı veliyyü'n-ni'amâları müte'âkıben vürûd iden çukadâr ve tatar kullarıyla vâsıl ve bi'l-cümle mefâhîm-i 'aliyyelerine ıtlâ'-ı bendegânem hâsıl olmuşdur. Bundan mukaddem ma'rûz-ı hâk-i pây-ı devletleri kılındığı üzere mâh-ı rebû'l-âhr'ın selhî Cum'a günü mashûben bi's-selâm savb-ı me'mûra vusûl müyesser olmağla Fokşan Kasabasına tahmînen bir sâ'at ba'id mahalde yek dîgere mukâbil iki orman beyninde vak'î gülle menzili mikdârı vesî kazânın vasatında ve ordu-yı tarafeyn miyânında mahal-i mükâleme olmak üzere Rusya murahhaslarının müceddeden binâ eyledikleri murabba'ü'ş-şekl müsakkaf mahalın kendüleri için öte cânibinde çemen-zâr ve sâye-dâr ve âb tedârikinde her gûnâ sühûlet der-kâr bir kazâ-yı ferah-fezâyı ihtiyâr ve ittihâz-ı cây-ı karâr idüp bizlere tahsîs eyledikleri taraf-ı mutlakâ tazyîk için mahâsin-i arziyyeden olan vücûd-âb ve letâfet-i hevâdan berî hufre gibi bir mahal olmağla zarûrî kuyular hafır ve sular tedârikiyle meşgûl olmuş iken isti'mâle kâbil ve vâfî olmadığına binâen öküz arabalarına mahmûlen ve ârdıllarıyla muvakkaten ta'yîn ve nakl itdirdikleri [48b] âb ile iktifâf ve iktifâ olunduğundan kat'-ı nazar yağmurlu hevâlarda bataklık olmak hasebiyle kesret-i vahalden miyâne-i hıyâmda bir dürlü meşy ü güzâr şekk imkânı olmayup ve güşâyış-i hevâda dahi toz toprak bir vechile göz acdırmadığından zâhiren ve bâtinen mübtelâ-yı envâ'-ı meşâkk ü mihan olmuşuzdur. Hemân cenâb-ı âlimü's-sırr ve'l-hafıyyât hüsn-i hâtime-i maslahat ile mükâfât eyleye, âmin. Mahal-i merkûme vusûlümüzden bir gün mukaddem Prusya elçisi Rusya murahhaslarıyla mülâkât ve imtidâd-ı vakt-i refâkat sebebiyle bizlerden kendüye kelâl geldiğini beyân ile ânların tarafında ikâmet ihtiyâr eylediğinden haymesini doğru ol tarafa nakl itmekle Nemçe elçisi dahi bi'z-zarûre ol ânibe tahvîl ve nüzûl idüp ve yevm-i merkûmda bu bende-i müstedîmleri mahal-i merkûma vürûdumuzda murahhasân-ı mûmâ ileyhimâ taraflarından mahsûs âdemler gelüp

resm-i hoş-âmediyi icrâ ve îfâ idüp ferdâsı şenbih günü sâ'at ona karîb zamânda murahhasân-ı mûmâ ileyhimâ müheyâ kılınan bâr-gâh-ı Kuds-i Şerîfe gelüp kendülerle mülâkât ve rûsûm-ı âdiyye-i hâtır-sâzî ve ikrâma ri'âyet ve bir iki sâ'at mikdârı dostâne arz-ı mahabbet ve sohbet birle karârgâhlarına 'avdet eylediklerinde iki re'îs güzîde yek-renk kola esb-i ifrâz ve gâyet a'lâ raht ve bisât ile tezyîn ve techîz ve akmişe-i Hindiyeye ve tuhaf-ı sâ'ireden dahi boğça tertîb ve haymelerine irsâl ve ihdâ olundu. Murahhas-ı sâni İbrişkof'un vaz'î beyândan müstagnî olup lâkin murahhas-ı evvel Orlof'un hüsn-i suverîsinden hüsn-i sırriyyesi istidlâl olduğundan kat'-ı nazar meâl-i kelâm ve etvâr ve harekâtından dahi sûreten i'tidâl-i tabî'at ve mülâyemet hılkatı egerçi münfehim olup çün şod düşmen-i mülâyim ihtiyât ez kef mude ma'nâsınca merkûmun bi'l-cümle levâyih ve etvârı mağrûr kuvve-i istidrâc olduğu iş'âr ve Halil Paşa vak'asıyla Silâhdâr Paşa firârı keyfiyetlerini sûret-i telmîhde devletleri müfterîler kelâmından beriyü's-sâha iken sûret-i mübâgâze ma'lûm olduktan sonra iki seneden berü yine kendüler taleb-i sulh u salâh iken iki def'a öyle vekâyi' kesb zâhiren devletlerinin mağdûriyyeti mükâfâtı olmak ve vâdilerini nâzikâne fâhiş mu'âmele-i Frengi-âne ile sûret-i tenahnuhda izhâr itmekdedirler. Hakk te'âlâ sabr-ı cemîl ihsân eyleye. Ba'de ferdâsı ale's-seher tebrîk-i menzil zımnında Prusya elçisi gelüp vech-i tebâüd beyânıyla mütevârî-i nahl-sitân i'tizâr oldukda senin o gûnâ vaz'ın muktezâ-yı dirâyetin olup bu vaz'ından ziyâde minnetdâr oldum. Beher-hâl ânlarâ yakîn olmanla emânet ehline tefvîz olunmak semerâtını müşâheden gibice ânlarâ dahi ifâde ile mesmû'âtlarını te'yîd vel-hamdullillahu te'âlâ bu sene-i mübâreke her bir cünd-i muvahhid ıyâl u evlâdıyla kâ'ide-i fütüvvet üzere istihlâl ve gazâ-yı ekber niyyet-i hâlisâsıyla geldiklerini akl ve tecrübe bi'l-cümle etvâr ve harekâtlarından istidlâl ider. Hemân gavganın iyüsü olmaz meseline i'tibâr ve 'ibâdullaha şefekat tarîkası ihtiyâr olduğunun hakîkati üzere beyân ider. Ve böyle bir muzîkde beyhûde itâle-i müddet kaydıyla benim gibi devletleri beliyyesine uğramış âdeme zahmeti revâ görmeyüp* vech-i ma'kûl üzere işlerimize hüsn-i temşiyete delâlet ve himmet idersin. Zirâ maâzzallah bu sene iş hüsn-i sûret kabûl itmez ise [49a] bir dahi bu halkı ve 'ulemâsını irzâ' kâbil olmamağla bu iki devlet mâ'adâya büyük bir temâşâ olur. Hemân Allah o günleri

* Metinde

yazılmıştır.

göstermeye ve sizler ve ânlara ve bizler gibiler bu mahalde cem' olduktan sonra devletler maslahatını görmemek ayb ve ârından cümleyi Allah hıfz eyleye demek gibi sohbetler mersûmla bi'l-iktizâ olmağla îrâd ve ihtiyâr olundu. Vakt-i zuhrda Nemçe elçisi vürûd idüp Prusya elçisinin bizim tarafdan tebâüd ve Rusya murahhasları tarafında ihtiyâr karâr eylemesi sırrından istikşâf olundukda elçi-i mesfûrun bu hareketi o tarafa küllî meylî muktezâsı olduğundan gayrı mücerred denâet ve hissetinden nâşî ânlar tahmîl-i bâr-ı havâyic-i zarûriyye ile celb-i menfa'at mülâhazasıyla irtikâb-ı züll eylediğın ihbâr eyledi. Bundan mukaddem manzûr-ı âlîleri olmak için meb'ûs-ı savb-ı vâlâları kılınan bir kıt'a sevânihde beyân olduğuna vechile medâr-ı teshîl-i nizâm-ı umûr olmak hayâliyle terk-i tekellüfât-ı resmiyye olunmak hâhişlerine muvâfık olduğuna binâen yevm-i merkûmda ba'de'l-asr bu devlet-hâhları dahi tarh-ı esbâb-ı külfet idüp refikımız sa'âdetlü semâhatlü efendi dâ'îleriyle bi'l-ma'iyeye hintoya süvâr ve fakat üç dört nefer süvârî Enderûn hademesi ve on on beş nefer piyâde çukadâr ve iki re's yedek ile hareket ve murahhasân-ı mûmâ ileyhimânın âyînleri için ormanlık derûnunda darb eyledikleri hayme tûl u dîrâzlarına nüzûl ve bir iki sâ'at mikdârı icrâ-yı rûsûm ve sevk-i kelâm-ı mahabbet mersûm birle 'avdet eylediğimizde vürûd iden çukadâr-ı mûmâ ileyh bendeleri tahrîrât-ı 'aliyyelerini dest-i âcizâneme teslim ve ferdâsı seheri vârid olan tatar-ı mezkûr kulları dahi tenmîkât-ı seniyyelerin îsâl eyledikde bende-i bî-merâlleri dahi Fertmareşale [Feldmareşal] mahabbet-âmîz bir kıt'a kâ'ime tahrîr ve mektûb-ı âlîleriyle ma'an irsâl olup lâkin murahhasân-ı mûmâ ileyhimâyâ henüz çâkerleriyle ib'âs buyurulan mekâtib-i seniyyeleri teslîmi iki günü mütecâviz olmamak hasebiyle fart-ı meyl ve hâhiş sûreti münfehim olmamak mülâhazasına binâen murahhasâna olan mekâtib-i 'aliyye nezd-i çâkerîde tevkîf olundu. Şimdiye dek egerçi maslahat-ı me'mûremizin temşiyetine dâir bir işe mübâşeret olunmayup ancak mukaddemâ Âsitâne-i 'aliyye'de İbrişkof'un ma'iyetinde tercemân olan Peni vakit vakit âmed-şüd eyledikçe mukaddemât-ı umûrdan ve esbâb-ı teshîl-i maslahatdan mülâhaza olunan husûsât alâ sebîlü'l-ittirâd sevk ve îrâd olup devleteynin tavassutları bir gûnâ merzîleri olmadığından devleteyn-i merkûmeteyn mutlakâ celb-i menfa'at sevdâsıyla tavassut dâ'iyesinde dirler bize o makûlelerin tavassutları iktizâ eylemez mazmûnlarına muvâfık tercemân-ı mesfûr takrîr idüp ve bizim tarafdan dahi umûr-ı me'mûremize ba'de'l-mübâşere muktezâ-yı maslahata

intizâr ile bu bâbda rızâ ve ‘adem-i rızâya dâir cevâba âgâz olunmayup ve Leh mukasemesi husûsu dahi Prusya elçisiyle yevm-i mülâkâtda der-miyân olundukda izhâr-ı pîc ve tâb idüp ancak bunlar mağrûr kuvve-i istidrâc ve cümle-i mu‘teriza olan devletlerimiz ecellerine vâkıf olmağla pek müteessir olmak vâdilerini setr gûnâ sûret-i tecellüd ile dâire-i mugalataya idrâc idüp şimdiki hâlde lüzûmu mertebe isti‘mâl ve tabî‘at -ı maslahat mütehammil olacak derecelerde bast ve îrâd olunup bundan sonra dahi iktizâsına göre hareket [49b] olunacağı beyânı zımnında terkîm kâ‘ime-i ubûdiyyet-i allâmeye bâ‘is-i ictirâ oldu. Keyfiyyet ma‘lûm-ı inâyet-mersûmları buyuruldukda fî-mâba‘d dahi teveccühât-ı iksîrâyât veliyyü’n-ni‘am-âneleriyle bu çâker-i devâm-cûları meşmûl buyurulmak bâbında emr ü fermân efendimindir.

Osman Efendi Tarafından Der-‘Aliyye’de Re’îs Vekîli İsmâîl Beg’e Vârid Olan Kâ’imedir. Fi 5 Ca [Cumâde’l-ûlâ] Sene [1]186.

Mürüvvetlü re’fetlü efendim.

Dîger kâ‘ime-i bendegî tahrîr ve tekmîlinden sonra İsveç elçisinin tercemânı vâsıtasıyla tamâm-ı hakîkat-i maslahat ve tabî‘at -ı umûrun kemâ hüve’l-vak‘i olup âsâr-ı berâa-ı bedî‘ü’l-berâaları olan takrîr gûnâ şukka sadr-ı a‘zam tarafından vâsıl ve mazmûnuna ittîlâ‘-ı senâ-verî hâsıl olup temdîd-i muktezâsına mukaddemâ ve hâlâ ri‘âyetde bendeniz için egerçi kusûr olmadığına mübârek derûn-ı nûr-meşhûn-ı mülûkâne şâhid-i âdilimdir. Ancak devletlü kâ‘im-makâm paşa efendimize olan ma‘rûzâtım üzere avârız ve esbâb ilâvesiyle ‘askerimizin bi’l-cümle keyfiyyâtı cümle ‘indindedede sâbitdir. Bu takdîrce ikisi beynini tevfik as‘ab min havtu’l-fütâd? menzilesinde olup bunların fi’l-hakîka ‘askerleri kalîl ammâ kendüler ‘indlerinde çok ‘askerin zâbıtası kâbil olmamağla Osmanlu ‘askeriyle bizim için mukâbele âsândır müzâkereleri tafsîl üzere ma‘lûm oldu. Ve bunların nizâm ve zâbıtalarını vasf kâbil değildir. Zahîrelerine nihâyet yokdur nihâyet böyle etrâfin virdiği ihbâra bu rübûde olmağla terhîsimiz mertebelerinin zımnın tenkîsi matlûb olmak ma‘nâsını muhakkak fûnûn-ı istidlâl itmekle bu mâddede bendenize ma‘nâ-yı matlûbeye ri‘âyet tarîkasını aklınca işrâb eyledi. Bu husûslar bu abd-ı ahkara yalnız vazîfe değil farz-ı ayn mesâbesindedir. Mu‘în u nasîr olan Mevlâ-yı müteâl hazretlerinin ikdâr ve tevfikine i‘tisâm iderek âtiye-i ilâhiyye mertebesi olan sanâyi‘-i akliyye i‘mâlinde benim için kusûr olmadığına şâhidim Hudâ-yı lem-yezel’dir. Ben ordu-yı hümâyûn’dan zâbitân

ve ‘askerin mikdâr-ı himmetlerini bildim kendüler dahi mu‘terifdirler. Hem sebâtları yok ve hem bi-hikmetullah haşyetle derûnları mâlîdir. Maâzzallah şerr-i zemm-i kalîlenin fie-i kesîreye galebesi emârâtı zâhirdir. Hemân Allahu azîmü’ş-şân sebât-ı kademle havflarını celâdete mübeddel eyleye, âmin. Dün ki isneyn günü ki sâlis-i cemâd idi. Ruhsat-nâmeler sûretlerini tercemânlar ser-kâtibleri mükâleme kâtibi mübâdele itmek üzere mahaline vardıklarında refik efendinin büyükelçilik rütbesi sadâları zuhûruna müte‘âkıb kendülerden ketmle ordu-yı hümâyûn tarafından ısdâr itirdiğim büyükelçilik fermân-ı âlîsi sûretini ihrâc itdirmiş idim. Bunda büyükelçiliği yoktur. Devletimiz murahhaslarında bu i‘tibâr olmağla efendi hazretleri getürtmek şartıyla bize sened virir. Ba‘de getürtmeğe müteahhid olur ise mübâdele ideriz. Ve illâ bu sened olmadıkça müsâvâta münâfidir mübâdele mümkün değildir deyüp her biri rec‘-i nehîfi hanîn muktezâsı mazharî oldular. Ferdâsı tercemânları Peni geldi. Bu da‘vâyı tekrâr itdikde İbrişkof beni her hâlde sıyânet itmek insâfî lâzimesidir. [50a] Bunlar ‘ulemâdandır. Ka‘bları âlîdir. Şimdi bunun hakkında büyükelçilik unvân-ı nâkısadır. Ve bu mâddede ‘ulemâ bana gazez ve husûmet iderler. Onların tabî‘atları kendüsünün husûsen senin ma‘lûmundur. Binâen aleyh çünkü esnâ-yı tarîkda kitâben ve hitâben bu rütbe için söz oldu. Mutlakâ maslahat-ı hayriyyeye hürmeten vekîl-i mutlak-ı pâdişâh-ı İskender-temkîn olan sadr-ı a‘zam’la teklîfim olmadığına binâen bu efendinin ma‘lûmu olmayarak mahfî yazdım ve işte büyükelçilik pâyesi inzimâmıyla fermân-ı âlî-şânını getürddüm. Bu mâddeyi İbrişkof dostumuza refikî ‘indinde aşkâre bâr olmamak için ihtiyâr itdim didiğimde vâfir teşekkürlerle gitdi. Ve der-akab geldi. azîm memnûniyyetler izhâr itdiler ve size çok du‘â itdiler ve çünkü efendi böyle buyurdular. Ve beynimizde tekellüfde ber- taraf oldu. Kankı şikkını icrâ murâd iderler yalnız murahhaslıkla mı olsun yohsa elçilik rütbesiyle mi olsun didikde bir müddet ser-fürû-bürde-i fikr ve murâkabeden sonra Peni dost hâtrı için her dürlü şeyleri tahammül itdiğim senin ma‘lûmundur. Ve İbrişkof dostumuzun mücerrebidir. Nihâyet bu efendinin rütbesi için tarîkının hilâfî olmağla ‘ulemâ-yı a‘lâm hazerâtı bana münkesirü’l-hâtır olacaklardır. Lâkin Orlof dostumuz dahi imparatorice hazretlerinin mu‘tenâ ve makbûl ve nefsinin i‘timâd itdiği hayır-hâhı ve devletinin dahi müteayyin ricâlidir. Ve bu mâdde-i hayriyyeye me’mûriyyetinin ibtidâsıdır. Devletler ‘indinde mu‘teber bir pâye olmağla imparatorice hazretleri yalnız murahhaslık ile göndermeyüp kemâl-i

i'tibârını beyân için o rütbe-i refîâyı kendüye mahabbeten ve ta'zîmen virmiş. Şimdi halkın bana hâtırı kalur fikriyle nefsimi kayırmak ve ânın i'tibârını lağv itmek lâyük değildir. Hakk te'âlâ her hâlde mu'înimdir. Hemân şânına i'tibârına sezâ olan büyükelçilik rütbeleriyle kendülerini taltîf itmek zimmet-i dostâneme farz oldu deyüp ol vechile i'âde olundu varup bu sûreti dahi beyân itdikde kemâl mertebe memnûn olduğuna alâmet için mersûmu alâ esere ircâ' ve gûnâ-gûn teşekkürler ve bunun emsâli dil-firîb-âne mu'âmeleler teblîg idüp bugün ki yevm Salı'dır. Ba'de'l-asr sâ'at on ile on bir hılâlında mübâdele ideceklerdir. Ancak efendi hazretlerinin fermân-ı âlî-şânı hatt-ı hümâyûn şerîfinden ârî olmağla soltat* ta'lîmi üzere bakalım usûl dir mi kendülerinin sadr-ı a'zama gidecek ulakları olmağla zarûrî tatarlar irfâk olundu. Çend-rûz mukaddem haremimiz tarafından sıhhat-nâmeler ile mahsûs gönderilmiş tatar olmağla bundan sonra i'lâmı mütekâzî hâlet vukû'unda derhâl irsâl olunmağ için tevkîf olundu. Hemân Allah kudret ve tevîkîh ihsân eyleye, âmin.

Der-'Aliyye'de İsveç Tercemânının Takrîridir.

Rusyalu'nun berây-ı maslahat vak'î olan mugalatalarına bir dürlü havâle-i sem'-i i'tibâr olunmaz akd-ı pîvend-i musâlahaya mecbûr oldukları cây-ı işkâl değildir. Kaldı ki meh-mâ-emken cây-gîr-i zamîrleri olan tekâlîf-i bârdenin kabûlüne çârecûdur olmadığı sûrette beynlerinde menvî olan iki mâddenin temşiyetiyle emr-i musâlahaya elbette nizâm virirler. Mâdde-i ûlâ celb-i menâfî' zımında [50b] Bahr-ı Baltık'dan sefâinleri Bahr-ı Siyâh ve Sefîd'e mürûr ve 'ubûr olup mâdde-i sâni Devlet-i 'aliyye'den tazmîn-i masârifât ile def'-i müzâyaka ve kesb-i sürûr olmağla bu takdîrce taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den emr-i mütâreke hengâm-ı şitâyâ dek temdîd ve ordu-yı 'asâkir şecâa-ı vafire ile ve mühimmât-ı sâ'ire ile teşdîd ve izhâr-ı sebât-kadem ile ibrâz-ı cünbüş hadîd olunsa avn-ı Hakk ile Rusya Devleti mefkûdü'l-liâmetihi olduğuna binâen bir sefer masrafına dahi tahammülleri olmadığından eyyâm-ı şitâ münkaziyye olmaksızın vech-i münâsibi üzere temşiyet-i müsâlemeye rağbet ideceği sûret-i hâllerinden istidlâl olunur deyü takrîr ider.

Temdîd-i Müddet-i Mütâreke İçün Virilan Temessükün Sûretidir.

Li'llâhil-hamd ve'l-minhü Devlet-i 'Aliyye ile Rusya Devleti miyânında mukaddeme-i âsâr-ı sulh u müsâfât zuhûr eylemekden nâşî devletlü inâyetlü sadr-ı

* Fransızca'da piyade anlamına gelen bir kelime olan soldat'ın Osmanlıca yazılış biçimidir.

a'zam ve serdâr-ı ekrem efendimiz hazretleri ile Rusya Devleti 'askeri üzerine Fertmareşal [Feldmareşal] olan rağbetlü rütbetlü Konte Petro Aleksandre Romancof cenâbları taraflarından ta'yîn olunan me'mûrlar Yergöğü'de ictimâ' ve şurût-ı ma'lûme ile meşrûten akd eyledikleri mütâreke-i muhârebe ve kıtâlin müddetini tarafeyn murahhaslarının mülâkâtları vaktine muntehî olmak üzere takdîr idüp vakt-i merkûm hulûlünden sonra lâzım gelen temdîdi nizâmını murahhasların re'y ve ittifâklarına ta'lîk ile tanzîmi va'd olunmuş idi. Binâen aleyh el-hâletü hâzihi mashûben bi's-selâm mahal-i mükâlemeye vusûl ve Devlet-i Rusya'nın insâf ve hakkâniyyet ve dürriyyet ve dirâyette mevsûf mütehayyizîn-i sâhib-i i'tibârından olup devlet-i müşârun ileyih tarafından büyükelçilik rütbe-i refîâsıyla murahhas-ı evvel ta'yîn olunan Sa'âdetlû* vâlâ menziletlü Orlof hazretleri ve yine Rusya Devleti'nin mu'teber ve mergûb ve hakkâniyyet ile mevsûf murahhas-ı sânisî olan Sa'âdetlû* meveddetlü İbrişkof cenâblarıyla mülâkât olundukda temdîd-i müddet-i merkûme husûsi dostâne der-miyân ve tanzîmi re'y ve ittifâkımıza te'hîr ve ta'lîk olduğu mefhûm tahrîrâta ibtinâ ile dostâne beyân olunup murahhasân-ı mûmâ ileyhimâ misillü sâhib-i dirâyette ve insâf ve bizim gibi hayır-hâh-ı safvet-ittisâfın ictimâ'ları ile bu makûle umûr-ı yesîre bâ-avn-ı Bârî meclis-i evvelde rızâ-yı tarafeyn ile bî-tekellûf pezîrây-ı hüsn-i nizâm ve ser 'askerler beyninde karârdâde olan şurût-ı mütârekeye lâfz be-lâfz tarafeynden kemâ-yenbagî mürâ'ât şartı ile bundan böyle dahi siyâk-ı sâbık üzere hıfzen li'l-nüfûsü'l-beşeriyye mütâreke fi'l-kıtâl mâh-ı Eylül'ün onuncu gününe dek mümtedd ve mu'teber olmak üzere nizâm ve karâr virilmekle minvâl-i meşrûh üzere virilen nizâmı müş'ir sened olmak için işbu temessük tahrîr ve Devlet-i Rusya murahhasân-ı mu'teberânı dostlarımıza i'tâ olundu.

Ruhsat-nâmelerimizde Mezkûr Ahd-nâme Tagyîrinin Tasdîk-nâmeye Tebdîline Ta'ahhüdü Müş'ir Temessükün Sûretidir.

[51a] Fe li'llâhil-hamd ve'l-minhü sizler gibi munsif ve kâmil iki zât-ı hakkâniyyet-simât ile mülâkâtımıza böyle bir maslahat-ı hayriyyenin sebep olması İnşâ'allahu te'âlâ umûr-ı me'mûremizin hüsn-i nizâmı ile beyne'l-enâm tahsîl-i nîk-nâmîyi mûcib olacağı bî-iştibâhdır. Taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den musâlaha mükâlemesine

* Metinde kelimenin üstü kırmızı kalemle çizilidir.

* Metinde kelimenin üstü kırmızı kalemle çizilidir.

me'mûriyyetimizi müş'ir olup yed-i hâlisânemizde ruhsat-ı kâmile-i pâdişâhîyi mutazammın olan ruhsat-nâme-i hümâyûnun hâtimesinde virilan temessükler şurût-ı ahd-nâme-i hümâyûna mebnî kılınmak ta'bîri derc ü tastîr olunup ve ahd lâfzı tasdîk lâfzının ma'nâsını câmi' ve belki ândan eblag idügi ketb-i lûgat-ı Arabiyye'den müstebân ve zâhir iken siz dostlarımıza mugâyeret-i lâfziyyeye nazar ve i'tibâr ile mûris-i eşkâl ve iştibâh olduğuna binâen lâfz-ı merkûmdan tasdîk-nâme mefhûmu îrâde olunup ve bi-avnihi te'âlâ maslahat-ı me'mûremize karîn-i hüsn-i hitâm oldukda kâ'ide-i kadîme üzere münâvele olunan temessükâtın muhtevî olduğu şurût-ı ma'kude tarafeynden tasdîk-nâmeler ile te'kîd ve tevsîk olunmak merâsimi icrâ olunacağı emr-i muhakkak olmağla cenâblarınızın bu mâddede zuhûr iden eşkâllerin def' zımnında ahd-nâme 'ibâretini lâfz-ı şerîf-i tasdîk-nâmeye tebdîle müteahhid olduğumuza binâen cenâblarınıza sened-i mu'teber olmak üzere işbu vesîka ketb ve i'tâ olundu.

Rusyalu'nun Ruhsat-nâmeleri Sûretidir.

Biz ki bi-lûtfullahi te'âlâ Katerina-yı sâniye tamâmen memâlik-i Rusya'nın ve Moskovya ve Giyuviya ve Vladimiriya ve Nogordya'nın imparatoricesi ve Oftokratoricesi ve Kazan ve Ejderhân ve Sibiryâ'nın çariçesi ve Poskovya'nın hâkimesi ve İzmolensku'nun [Smolensk] dukasa-i kebîresi ve Estoya [Estonya] ve Lonya ve Karelya ve Petorya ve Yogorya ve Bermiya [Permia] ve Viyanka ve Bulgarya ve sâ'ir mahallerin dukasası ve Nogorodya-ı zîr ve Çernogoya ve Rezanya ve Restoya ve Yakoslavya ve Orodyâ ve Obdorya ve Kondoniya'nın hâkime ve dukasa-i kebîresi ve tamâmen şimâl cânibinin mâlikesi ve Ayorya'nın hâkimesi ve Kartalinya ve Gürcistan ve Kabardinya çarlarının ve Çerkasya ve Gorsekya ve sâ'ir mahal-i kesîre perencilerinin irsen perenciyesesi ve hükümdârıyız. Vazîfesi olanlara işbu nâmemiz ile iş'âr ideriz ki Devlet-i Osmaniyye ile devletimiz beyninde muhârebenin inkitâ'ına ve tarafeynden mülâkât ve mükâlemeye me'mûr kılınacak mu'temed-i aleyh murahhasların vesâtetleriyle sulh ü salâhın i'âde ve istikrârına tarafımızdan ve a'zam ve efhâm-ı selâtîn ve havâkîn-ı fihâm Mekke ve Medine hâdimi Kuds-i Şerîf'in hâmisi ve Rumili ve Anadolu'da memâlik-i fesîhatü'l-mesâlik-i ma'mûrenin ve Bahr-ı Sefid ve Siyâh'ın pâdişâh-ı mu'azzamı şevketlü kudretlü a'zametlü sultân ibni sultân ve hâkân ibni hâkân Sultân Mustafa Hân ibni Sultân Ahmed Hân hazretlerinin taraf-ı hümâyûn-ı mülûkânelerinden hâhiş ve meyl

ü rağbet der-kâr olduğuna binâen tophâne ve ebniye-i harbiyyenin başbuğu ve zâbiti ve muhâfazaya me'mûr kavâlyerler tâ'ifesinin serdârı [51b] Ceneral Ayutante'miz ve bi'l-fi'l şânılan ve süvârî karakollar ve kemendinin tente kolonlu ve bî-gâne ve gurebânın himâye ve taayyüşlerine mahsûs olan kançılaryanın nâzırı ve Rusya ve Santana kavâlyeri Sadâkatlü rağbetlü Konte Grigoryo Orlof ile müsteşâr-ı hâssımız ve Sante Aleksandır ve Tocki ve Santana rütbelerinin kavâlyeri düvel-i sâ'ire umûrunun rû'yetiçün tertîb olunan cemâatin erbâbından Sadâkatlü rağbetlü Aleksiyev ve İbrişkof nâm me'mûrlarımızın vukûfiyyetlerine ve hıdmetimizde Sadâkat ve hamiyetlerine i'timâdımız olmakdan nâşî murahaslık ve büyükelçilik rütbesiyle tarafımızdan mecmâ'-ı mükâlemeye ba's ve irsâl olunmaları istihsân olunmağla mûmâ ileyhimâ mecmâ'-ı mükâlemede sulh ü salâhın in'ikâdına büyükelçilik rütbesiyle tarafımızdan işbu nâmemiz ile bi'l-fi'l murahas ta'yîn olunup sulh ü salâhın in'ikâd ve istikrârına ve kendü imzâ ü mührleriyle temhîr ve tahkîmine müte'allık husûslarda Devlet-i Osmaniyye tarafından büyükelçilik rütbesiyle ve ruhsat-ı müsâviye ile murahas ta'yîn olunan me'mûrlar ile bi'l-muvâfakat müzâkere ve mükâlemeye mübâşeret eylemek üzere tarafımızdan me'mûr kılınmışlardır. İmdi mûmâ ileyhimâ murahaslarımız ikisi mecmû'an veyâhûd ahadü-hümânın inhirâf-ı mizâcî zuhûrunda fakat biri münferiden işbu ruhsat-nâmemiz mücibince her ne ki akd ve inşâ ve va'd ve ta'ahhüd ve imzâ iderler ise tarafımızdan makbûl ve bilâ-tagyîr ale'd-devâm mer'î ve muhkem tutulup ve dikkat ile icrâ ve in'ikâd olunup hilâfına vaz' u hareketden mübâ'adet birle hilâfî ve mugâyiri zuhûruna cevâz gösterilmemek belki mûmâ ileyhimâ murahaslarımız tarafından akd ve inşâ olunacak musâlaha mevâdının tasdîk-nâmesini vech-i lâyıkı üzere i'dâd ve tarafeynden mübâdele için mukâvele olunacak vakit ve zamânında irsâl olunmak üzere kavî-i imparatoriceliğimiz ile va'd ve ta'ahhüd eylediğimiz eelden tasdîkan li'l-hâl imparatorluk mühr-i kebîremiz işbu ruhsat-nâmenin temhîr ve te'kîd olunmasını emr ü tenbîh eylemişizdir. Mîlâd-ı Îsâ aleyhi's-selâmın bin yedi yüz yetmiş iki mâh-ı Nisanı'nın yirmi birinci gününde Petreburg şehrinde hükûmetimizin onuncu senesinde tahrîr olunmuştur.

Elçilik müsteşârı

Ser-kâtibi

Aleksandır Vepni

Vasili Tamara.

Rusya Murahhaslarıyla Ruhsat-nâmeler Mübâdelesine Mebnî Olan Yevm-i Mülâkâtta Elçiler Mübâhasesinin Gâyetlerinde Çünki İhtiyât Buyurursuz Ağz Kelâmına İltifât Buyurmayup Takrîriniz ile Kitâben Cevâb-ı Metâlîbe Buyurun Didiklerine Binâen Yazılıp Rusya Murahhaslarına Virilan Takrîrdir.

Devlet-i ‘Aliyye ile Rusya Devleti beynini sıdk u hulûsla tasfiyeye haşmetlü vâlâ menziletlü Roma İmparatoricesi ve imparatoru hazerâtı miknetlü vâlâ rütbetlü Prusya kralı hazretleriyle hem-cenâh olarak bi’l-ittifâk dostâne tavassut idüp bir müddet mürûrunda Rusya Devleti’nin lâfz-ı tavassutu isti‘mâlde mâni‘ ve mahzûru olmağla ma‘nâsı bâkî olmak şartına mübtenî inzimâm-ı himmet ta‘bîri ile istibdâl-i îrâdeleri taraflarınızdan ba‘de’l-kabûl Devlet-i ‘aliyye’ye dahi lâfz-ı tavassutla ma‘nâ-yı inzimâm-ı [52a] himmet beyninde i‘tibâren fark yokdur izâle-i maraz-ı muhâsamata ilâc-ı vâhid hükmündedir deyü arz ü beyân ve devlet-i müşârun ileyhânın ma‘zereti kabûlüne bast-ı edille-i ma‘kûle ile ifâde ve îzân eylediklerinizde maksûd bi’z-zât öteden berü beyne’d-düvel cârî olup mukaddemede kabûl olunan tavassut-ı hâssası bulunmak olmağla Devlet-i ‘aliyye dahi alâ külli’t-tekâdîr müşârun ileyhimânın tasfiye-i mâ-beyne’d-devleteyn emrinde dostâne olan himem-i hakkânîyyelerinden izhâr-ı memnûniyyet eylediği müzâkereleri bi’d-defaât beynimizde güzerân itmiş idi el-hâletü hâzihi Rusya Devleti’nin âkıl ve kâmil ve munsif ve mu‘teber olan murahhasları dostlarımıza devletleri taraf-ı sâmîsinden virilan ruhsat-nâmede gerek tavassut ve gerek inzimâm-ı himmet lâfzları kitâbet olunmadığı manzûrumuz ve bugünkü ictimâ‘la ruhsat-nâmeler mübâdelesine da‘vetine icâbetimiz mütehakkık oldukda müsteşir-i elçiyân olan Sadâkatlü Peni getürdülüp in‘ikâdı karârdâde olan meclis-i mübârekeye devleteyn elçileri dostlarımızın da‘vetleri vazîfeden olmağla kankı taraftan med‘uvv olmalarını îrâde iderler suâlimize egerçi ben gereği gibi vâkıf değilim ancak çünki inzimâm-ı himmetle mülzimlerdir. Meclise hâzır olmaları beyne’d-düvel müte‘ârif ve mütedâvil olan kavâ‘ide münâfi olmak gerekdir. Murahhasân-ı müşârun ileyhimâ’dan ba‘de’t-tahkîk cevâb getürdüm deyü ‘avdet ve kâbil-i asrda gelüp sâ‘at on ikide teşrîfleriniz matlûb ve muntazarlarıdır. Mukaddemeler okunduğu vakit ba‘zılar bulunmak kâ‘idedir. O resm tekmîlinden sonra ancak devleteyn murahhasları ve ser-kâtibleri ve tercemânlar kalur. Meclis-i bî-gânedan tahliye olunur ta‘bîr-i edebânesine ri‘âyet ve siz dostlarımızın gelmeyeceklerini zımnen işrâb itmekle der-akab tercemânlarımız da‘vet ve ifâde-i

keyfiyyetle istikşâf-ı mâ-fi'z-zamîrlerinize mübâderet ve seheri cevâblarınıza intizârım beyân olunmağla 'avdet itdirilmiş idi. Sâ'at on karîbleri Prusya elçisi rağbetlü de Sekelin [Zegelin] dostumuz tercemânını gönderüp ibtidâ ikiniz münferiden sonra murahhaslar ile cümleliz müctemian bu gice sâ'at beşe dek idâre-i akdâh-ı meşvere ve 'âkıbetü'l-emr meclise gelmek münâfi-i kâ'ide olmağla da'vet olunmadıkları muktezâ-yı me'mûriyyetleri olduğuna elçi beg mülzim ve mu'terif oldu demek ma'nâsını arz eyledikde sen niçün yalnız geldin, refik-ı şefikınızın tercemânı niçün gelmedi, deyü muhâtab kaldığımda ânlar dahi şimdi gelmek iktizâ ider dedi. Tarafeynin karârdâdesi üzere mecmâ'-ı mübâdele ve mükâlemeye azîmetimiz mütekârib olmağla tercemân bendeleri da'vetine âdem gönderildikde henüz âlûde-i hâb bi't-te'bîddir kelâmına iltifât olunmayup der-akab ircâ' ile tercemân bendelerini bîdâr ve azîmetimize rehband olmamak için cevâba intizâr-ı beyân olundukda İnşâ'allah ba'de'z-zuhr elçi beg dostları göndereceklerdir cevâbı ile i'âde ve Rusya Devleti murahhasları half va'd itmemek için vakt-i mev'ûd hulûlü ile yerlerinden hareket ve sizlerin dahi teşrîfini murâdda idirler deyü müte'âkıben pek isti'câl göndermeleriyle bi'l-iktizâ varılıp resm-i mübâdele icrâ ve miyâne munsifâne ve dostâne mu'âmeleler hilâlinda sizlerin da'vetleri ve beher-hâl vücûd ve huzûru da'vâ olunup bu mâddede beynimizde güzerân iden ebhâs-ı mufassala tercemân-ı mükâleme dâ'ileri takrîrinden **[52b]** ma'lûm-ı dostâneleri oldukda bu maslahat-ı me'mûrenin zîr ve bâlâsı ve vukû' ve imkânı ve tavassut ve himmet-i kabûl-i tarafeyn ile pezîrinde-i sıhhat olur. Devletimiz bu ma'nâyı her tarafa çokdan tefhîm itdi. Ve yine dostluklarımız kavî olarak elçiler dostlarımıza cevâb virilüp ve iktizâ ider ise ânlarla ve size sened dahi vireceğimizi ânlar ile tafsîl üzere müzâkere itdik el-me'mûr ma'zûr ma'nâsı ma'lûmdur ta'bîrleriyle bast eyledikleri i'tizârlarının iktizâ iden cevâbı ve bu emrin temşiyeti fî-mâba'd mahlasları vüs'ünde olmayup da'vânın tatvîli ma'nânın tafsîlini tafsîl-i ma'anî ise maâzzallah ifâte-i makasid-i hayriyye-i devleteyni müstelzim olmağla bu husûsları ba'de'l-mütâla'a yüz yetmiş sâ'atlık mahalden matâyâ-yı ikrâmıla refâkatlerini iltizâm ve ikrâm ve ihtirâmlarında kusûra cevâz gösterilmeyüp bu def'a meclise 'adem-i da'vet ve kabûlde Devlet-i 'aliyye beriyü's-sâha ve bu muhlis-i sâfi ser-bert dahi min-küllü'l-vücûh beri'z-zimmet olduğumu nâtik takrîr-i dil-pezîrleri ile ifâde ve devletim 'indindedi ihticâca

sâlih olması ile hakk-ı mahabbet ve mürâfakatı edâ ve îfâyı murâdda eylemenizi şîme-i insâf-ı dostâneleri muktezâsından ümîd iderim.

Elçiler Husûsuna Dâir Murahhas Osman Efendi Taraf-ı Sadâret-penâhî'den Yazılıp Gönderilan Kâ'imenin Sûretidir.

Nemçe ve Prusya elçileri devletleri taraflarından sarâhaten mükâlemeye me'mûr olmayup devleteynin inzimâm-ı himmet-i dostâneleri ile ta'bîri meclis-i mükâlemeye 'adem-i duhûllerini îcâb ve kendüleri dahi i'tirâf eylediklerine binâen refikınız efendinin işi meşrûiyyete tevfiik eylemesi zımnında elçilerin dâhil-i encümen-i mükâleme olmamalarına cevâz ve ruhsatı mutazammın matlûb eylediğiniz emr-i şerîf egerçi kaleme alınıp hâzır kılınmış idi. Lâkin elçilerin revîş ü refâtârlarından münfehim olan infi'âllerine nazaran mükâlemede müdâhaleleri bulunmamasını cânlarına minnet bilmeleri mülâhazadan ba'îd değildir. Bu sûretde Devlet-i 'aliyye cânibinden kendülerinin mükâlemeden afvlarını müş'ir emr-i şerîf sudûru ma'lûmları olduğu sâ'at-i cây-gîr zamîrleri olan îrâdelerini suhûlet ile vücûda getirüp mükâleme meclisine 'adem-i vusûllerini bu tarafın re'yine nisbet ve bi'l-küllüyye keff-i yed iderler. Ve cenâb-ı hamîyyet-nisâbınız mesfûrlara mükâlemeye me'mûriyyetlerini te'yîd libâsında îbrâz ittiğiniz îbrâm ve ilhâhlar ve ma'îyyetlerini mutâlebe hâletleri tamâm kavâ'id-i dostî ve vidâdı te'sîs ider ma'nâlardan olup bir dürlü vaz' engüşt-i taarruz ile sonra kîl ü kal idecek vaz' bulamayacakları mukarrer iken dil-hâhlarına muvâfakat mazmûnunda fermân-ı âlî isdârı tab'-ı hâlisânemize hoş düşmeyüp dost olan devletlerin elçilerini meclise 'adem-i idhâlde Devlet-i 'aliyye ve cenâbınız beriyü's-sâha olduğunu mübeyyen takrîr virüp ve şânlarına meclise da'vet ile ri'âyet bu cânibden himmetiniz ile der-kâr ve hakaretleri âhar taraftan vücûda gelüp bu sûretler bu avânlara yâhûd âtiyede fevâid-i celîleyi intâc ideceği [53a] ma'lûmunuz olmağla bu vechile zuhûra gelan hıdmet-ı mergûbenizin isdâr emr-i mezkûr ile imhâ ve imâtası bir vechile münâsib görülmediğinden emr-i şerîf-i mezbûr te'hîr olunmuşdur. Garez refik efendinin kazîyyeyi şer'e tatbîkına sened ise vekâlet-i mutlakâmız hasebiyle redd bizim tarafta bulunmayup Devlet-i 'aliyye kabûl ve i'âde bulunmak ve Devlet-i Rusya bu emrde musırr olup fesh-i meclis hâlâtına dahi emr-i mezkûru vesîle ittihâzı sûretinde olduklarında zarûriyyen ve iktizâen Rusya'ya bu makûle emr mevhum ve cüz-dîde mûmâşâta izn ve icâzetimiz kendülere kâfidir. Böylece ifâde idersiz. Ve ânlar dahi bu vechile işi tevfiik-i kavânîn-i şerî'at-i garrâ

iderler ve'l-hâsıl zikrolunan emr-i tevkîfi irsâlinden enfa' olduğu lede't-teemmül 'indimizde müreccah görünmekle keyfiyyet ma'lûmunuz olmak için işâret olundu. Bu def'a mukaddeme-i emrde vukû' bulup Emîn Paşa zamânında virilan tekârîr ve beyân-nâmelerden mazbût ve mukayyed bulunanları tettebbu' ve birer sûreti ihrâc ve lüzûmuna binâen cânib-i izzetlerine ba's ü isrâ kılındı. Temdîd-i hükm-i mütâreke ve teâtî olunan tekârîr ve şimdiye dek cereyân iden suâl ve cevâb ve zuhûra gelan evzâ'-ı hakîmâneniz aralık aralık mütâla'a olundukça mazhar-ı du'â-yı hayriyyemiz olmakdasız saklama ta'bîrimiz cenâbınıza tesliyet-bahş olup oldukça safâ-yı derûnunuza sebep olduğu çünkü ilâc-ı mücerreb kâbil inden olmuş hemân Cenâb-ı Hakk'a tevekkül emrini zâtınıza hısn-i hasîn bilüp ba'zı avârızı neş'et-i hâtıra vesîle itmemeniz teshîl-i emre ni'me'l-vesile olup mûcib-i râhat u safânız olacağı mukarrer olmağla minvâl-i meşrûh üzere 'amel ve re'yet-i kâmilelerine ihâle olunmuştur.

Rusya Murahhaslarından Kitâben Mutâlebe Olunan Elçiler Husûsunun Takrîri Olup Sened Olmak Üzere Virmişlerdir.

Âsitâne'den cenâb-ı sa'âdet-meâblarınız ile ma'an bu tarafa vürûd iden Nemçe ve Prusya dost devletlerinin elçileri ibtidâ-yı emrde meclis-i mükâlemeye idhâlleri husûsunda kendüler isrâr ve ibrâm eylediklerinde inzimâm-ı himmet ile me'mûr olanların meclis-i mükâlemeye duhûlleri mesbûk-ı bi'l-mesel olmadığından gayrı bizim dahi devletimiz tarafından bu husûsda iktizâ iden âhar emr ü tenbîhimiz olmadığı hasebi ile duhûlleri egerçi rızâ viremeziz. Lâkin cenâb-ı sa'âdet-meâblarınız ile bizim beynimizde maslahat-ı me'mûremize dâir her ne ki icrâ olunur ise kendülere küllî itmînân ile keşf ve ihbâr ideceğimizi ve bu bâbda bundan böyle iktizâ iden ta'lîm ve tenbîh için devletimize tahrîr eylemek üzere olduğumuzu îrâd ve ânların dahi bu husûsu kendü devletlerine tahrîr eylemelerini teklîf eylediğimizde kendüler dahi rızâdâde olup gerek bizim tarafımızdan ve gerek ânların tarafından devletlerimize işbu husûs arz ve tahrîr olunmuştur. Binâen aleyh evvel ki meclis-i mükâlemede cenâb-ı sa'âdet-meâblarınız tarafından elçieyn-i mûmâ ileyhimâ meclise idhâlleri husûsu teklîf olundukda her-çend ki minvâl-i meşrûh üzere cevâb eylemiş idik. Cenâb-ı sa'âdet-meâblarınız tarafından bu husûsda vech-i müekked üzere izhâr-ı ibrâm olunmuş iken bu bâbda hâtırlarınız mürâ'âtî 'adem-i imkânda olmağla Devlet-i 'aliyye 'indinde tebrîe ve i'tizâr [53b] zımnında keyfiyyet-i hâli hâvî tahrîren bir kıt'a sened iltimâs olunmağla işbu sened tarafımızdan tahrîr ve

cenâb-ı sa'âdet-meâblarına i'tâ olunmuş idi. Mîlâd-ı Îsâ Sene 1772 mâh-ı Ağustos Fokşan Kasabası Ordugâhında tahrîr olunmuşdur.

Mâh-ı Cumâde'l-ûlâ'nın Onuncu İsneyn Günü İkinci Def'ada Akd Olunan Meclis-i Mükâlemede Güzerân İden Mübâhisi Müş'ir Osman Efendi Tarafından Sadr-ı A'zam Hazretlerine Yazılan Kâ'imedir.

Ma'rûz-ı abd-i bî-merâlleri oldur ki.

Mâh-ı Cumâde'l-ûlâ'nın yedinci Cum'a günü mahal-i mükâlemede akd olunan meclisde der-miyân kılınan keyfiyyâtın hulâsası ile devleteyn elçileri ile olan muhâverât ve mücâbebât diğer rakîme-i mufassala-ı çâkerânemde vedîa-ı silk-i sutûr ve suver-i mukaddemât ve temessükât ve tekârîr-i meb'ûs izz-i huzûr kılınmağla meşmûl-i intizâr-ı kerîmâneleri buyurulur. Ba'de mâh-ı mezbûrun onuncu isneyn günü tekrâr mahal-i mükâlemede akd olunan meclis-i âharda bâ'is-i cem'iyet ve esâs-ı bünyân-ı maslahat olmak üzere Rusya murahhasları mevâd-ı selâse beyân eylediler. Mâdde-i ûlâ bir iki seneden berü vukû' bulan muhârebeye sebep ne oldu ise def' ve izâlesiyle akd olunacak musâlahanın tahkîmi mâdde-i sâniye bizim taraftan nakz-ı ahd zuhûr eylemeyüp sizin taraftan mübâşeret olunmağ ile mübtelâ olduğumuz hasârât-ı azîmenin tazmîni mâdde-i sâlise akd olunacak musâlahamız bir vechile müekked ve müşeyyed kılına ki düvel-i sâ'ire tarafından ilkâ-yı nifâk ve ifsâd ile bir dürlü pezîrâ-yı infisâh olmayup tarafeynde olan re'âyâ ve sâ'ir 'ibâd fî-mâba'd müsterîh ola. Ba'de mevâd-ı merkûme fî-mâba'd kabûl-i fesh eylememesi etrâfiyla mülâhaza ve tedkîke muhtâc olmağla bi't-teennî mütâla'a buyurun deyü bir kâğıda tahrîr ve i'tâ ile hatm-i meclis olunmağ ile egerçi mütâla'a ve mülâhaza olunarak iktizâlarına göre redd ve kabûllerinde sarf-ı makdûr olunacağı beyândan müstagnîdir. Ancak sebep-i muhârebenin izâlesi ta'bîrinden murâdları sâbıkda vukû'ı misillü tavâ'if-i Tatar olmak iddi'âsı ile Kırım'a taarruza mübâderet eyleyecekleri münfehim olmağla bu sûretde tarafımızdan dahi bâ'is-i muhârebe bu olmayup mukaddemâ Leh derûnunda olan me'mûrlarınızın i'tidâlden hâric hareketleri sebebi ile Leh memleketinde zuhûr iden sefk-i dimâ ve kâtl-i nüfûs ve envâ'-ı şikâkdan nâşî Lehlüyân'ın feryâdları ayyûka peyveste olduğundan başka sonradan neşr olunan beyân-nâmelerinizde dahi nâ-mübârek ta'bîriyle tavsîf itdiğiniz Balta Vak'ası zuhûr eylediğine binâen bi'z-zarûr sefere azîmet mizâc-ı devlete müdâvât kâbilinden olmağ ile bu sûretde bâ'is-i muhârebe Leh me'mûrlarının hâric-i i'tidâl hareketleri olup

devletin sefere azîmeti zarûrî olmağla hasâretinizi tazmîn iktizâ eylemez kelâmı ile mâdde-i ûlâ ve sâniyeye cevâb virilmek musammem olup mâdde-i sâliseye dahi akd olunacak musâlahanın müebbed ü müşeyyed olması bizim dahi matlûbumuz olmağla şer‘-i şerîfe mugâyir ve nâmûs-ı saltanata mahal olmayup hakkâniyyet üzere oldukda [54a] İnşâ‘allahu te‘âlâ kavî ve müstahkem olmasına her vechile sarf-ı makdûr ideriz deyü şimdilik mukâbele olunup bundan sonra mevâd-ı selâse-i merkûmeden teferru‘ idecek keyfiyyât ne sûretde rû-nümâ olur ise iktizâlarına göre cevâb ve ilzâmlarına imdâd-ı mu‘în ve müheymin ile sa‘y ü ihtimâm olunacağı kayd-ı beyândan vâreste olmağla ifâde-i hâl mûcib-i tekrîr olmuştur. Dîger rakîme-i çâkerîde hûd-be-hûd mükâlemeye ruhsatı müş‘ir olan fermânı talebden garez-i bendegânem mutlakâ şürû‘umuz meşrûh ve refkımız mülzem ve memnû‘ olmak îrâdesine mübtenî olup bir tarafa ibrâz-ı sened dâ‘iyesi ile olmamağla irsâli vâcibesini icrâ menût-ı veliyyü’n-ni‘amâlarıdır.

Hâmiş

Rusya ‘askerinin ibtidâ Leh mülküne geldiklerinde garazları ne olduğunu müş‘ir beyân-nâmeleri ve Emîn Paşa ile mükâlemede Prusya elçisiyle müşterek virdikleri temessükleri ve sonralarda neşr itdikleri beyân-nâmenin bir kıt‘asında nâ-mübârek Balta Vak‘asını Devlet-i ‘aliyye sened itdikleri bunlar mevcûd olmak gerekir. Beher-hâl bunları mütâlâ‘a iktizâ ider. Zîrâ şimdi tazmîni istirdâd-ı mülk ve kılâ‘ bulunmayarak sefer-i devlete bâ‘is olmağla talebe hasr itdiler. Bâ‘is-i devlet olmayup muharrikler âhâd-ı nâsın tabî‘atlarını ifsâd itdiler ise beş sene Leh derûnunda olan hareketinizi Devlet-i ‘aliyye dostâne mukâbele ile muhâfaza ve müdâfa‘a itdi. ‘âkıbetü’l-emr kanlar dökmek ve müttetikler ta‘kîbi bahânesiyle hudûdları tecâvüz ve mayorlarımızın Hotin muhâfızı Receb Paşa’ya ne mazmûnda yazdığı kâğıdlar ve Boğdan Voyvodası’na mülteci olan müttetiklerin şân ve Devlet-i ‘aliyye’ye ve şurût-ı musâlahaya-yı müebbedeye gayr-ı mutâbık ve min-küllî’l-vücûh lâıyk olmadık vechile ahz ü irsâlleri bâbında unf ve şiddet mu‘âmeleleriniz ve nâ-mübârek olduğu ikrârınız ile sâbit olan Balta Vak‘ası kulûb-ı âlemi tevhiş itmekle tabî‘at-ı devletin harekât-ı zarûriyyesine illet beynimizde bu vechile ma‘lûm ve Leh me’mûru Reprin hakkında inkisârlarınız bizden mektûm değil iken şimdi acebdir ki sefer ve hareketi hûd-be-hûd devlet îrâdesine hasr ile zarar tazmîni îrâd ideyorsunuz. Belki bu da‘vâ ehl-i insâf ‘indindedede tarafımızdan iktizâ ider idi. Lâkin sâr mâ sâr ile iktifâmız mutlakâ iki

tarafa hayır-hâhlıkla da'vâları müceddeden tenvîr itmeyüp maslahat görmek* için idi. Yohsa bu işlerin matla'ından berü sırr ve hakîkatine kemâ-hû matla' olan bi'l-cümle ehl-i vukûf 'indinde makasid-i hafıyye ve erbâb-ı insaf nezdinde metâlib-i kâmine ve celiyye ma'lûm olduğundan gayrı sefer-i îrâdı (9)

(9) selefde tarafınızdan sarâhaten zuhûr ile gayr-ı mesbûk hâtıme ma'lûm iken Devlet-i 'aliyye hukuk-ı mülûka fart-ı ri'âyetde bi'l-cümle mülûku ve a'zâr-ı ıztırâb ve devletinizin şân ve bekası hıfzını takdîmle hem-civârlık hakkını ne gûnâ ri'âyet itdiği ma'lûm-ı şeyh ü şâbbdır. Bâ-husûs Leh mülkü nizâ'ları sâbıklarda ne misillü mülâhime-i devletleri mübtelâ kıldığını bilmez değilsiz. Nihâyet Devlet-i 'aliyye sefer-i îrâd-ı yeden beriyü's-sâha ve muztarib olduğu hâlde yine def'-i şerrdir mülâhazâtı mesâmi'-i me'mûrine ilkâ olmağla iki taraf tâlib-i sıyânet ve irâhe olduğu katı zâhirdir demek gibi ma'nâlar söz tobraya girmez meselince ol makûle senedât mahfûz sûretlerinin vücûdundan lâ-büdd olduğu ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda irsâli bâbında emr ü fermân efendimindir. Fi 10 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [11]86.

Rusyalu'nun Arz Eyledikleri Şurût-ı Selâse Esâs-ı Musâlaha Olmak Üzere Mübhemem İrâd Olunmağla Osman Efendi Dahi İzâh ve Teşrîhini Taleble Baş Örtülü Cevâb-ı Hakîmâne Virüp Mukâbele-i Bi'l-Misl Eylediğini Müş'ir Kâ'im-makâm Paşa Hazretlerine Yazdığı Kâ'imedir. Bir Ayni Dahi Re'îs Vekîli Beğedir.

[54b] Devletlü velî-ni' metim efendim.

İki tarafa olan tahrîrât-ı âcizânemin itmâmı ve tatarlar irsâli âmâdesine müte'âkıb Rusya tercemânı Peni gelüp yarın mübârek Pazarirtesi olmağ ile mevki'-i mübâdelede umûr-ı me'mûremiz mükâlemesine şürû' idelim. Allah hayr ile itmâm eyleye haberini icâbetle mukâbele ve ba'de'l-ictimâ' dostâne mu'âmeleden sonra esâs-ı musâlaha olmak üzere mübhemce îrâd itdikleri şurût-ı selâseyi tekrâr kaleme almalarıyla tercemesi irsâl olundu. Çünkü şart-ı evveli mûcib-i muhâsama olan esbâbın irtifâ'ı kazıyyesi olmağla tarafımızdan hemân bu mâddeye hakkâniyyet ve insâfla nazar ider ve hak zâhir oldukda kabûlde tekellûf ve mugalata kaydı ile ahadühümâ âhari it'âb fikrinde olmaz ise işlerimizi avn-ı Hakk'la oldu bitdi demek câiz

* Metinde yazılmıştır.

olabilür dimekle başı örtülü geçdik ânların gazezleri istiş'âr ve Tatarı sebep kılmak Tatarın ise bu belhamede alâkası olmayup belki def'iyle takayyüdlerini inkâra mecâlleri olamaz mekr-i mükâbere ideler. Ve bizim sûret-i teslîmiyyetde görünmemiz bu muhâsamanın tekevünü devletler beynlerinde menâs-ı mücerreb ve her vakit Leh mülkünde harekât mücâvirîn ve muslihinde i'tidâl bulunmaz ise fiten-i hurûb mültehib olmak zarûrî idüğü sebkat iden mülâhham düvel ile sâbitdir dimegi kasd idüp bu takdîrce Devlet-i 'aliyye'yi zarûrî mübtelâ kıldıkları ve bâ'is-i hakikatde Leh'de olan me'mûrları idüğü şıkkını îrâde eyledik. Ve bu mülâbese ile bir takrîr dahi mukaddemce hâzırlamış idik. Telmîhden tasrîhe şürû'larında iktizâ ider ise virilür. Nihâyet ağız kelâmı eger sizler kânûn-ı akl ve insâfa râzı olur ve hılkat-i munsifâneniz muktezâsına ri'âyetle hakkı kabûl ider ve kesben ve takdîren açılan yârelere hekimâne merhem vaz'ıyla tedbîr ve mu'âlece iderseniz bu maslahat-ı hayriyyede suhûlet şöyle dursun hemân olmuş bitmiş gibi olmağla elsine-i âlemde tarafeynin hakkı kabûlü şâyi' ve meşhûr ve hayır-hâhlık unvânı ile ilâ âhiri'l-eyyâm nâmlarımız mezkûr olması bî-iştibâhdır dimekle meclis-i evvele mübhemce hitâm virilüp bundan sonra idecekleri teşrîhatı temyîze ve tarîkı ile ilâcına Hakk te'âlâ muvaffak eyleye, âmin. Nihâyetü'n-nihâye serbestiyyet-i Tatar ve tazmîn mâddelerinde me'mûriyyetimiz mertebelerini kabûle râzı olurlar ve o mertebeden gayrıyla ilzâm olmayup kemâl-i isrârları ve kezâlik kal'a-yı cedîde ve Or Kal'ası hedmini ve civârda kal'a yapmak da'vâsından dönmeyüp meclisi fesh idecekleri aklımız fikrimiz şuûrumuz 'indindedede sâbit olur. Ve gayrı dürlü ilâcımız kalmadığını ve refîkımız efendi hazretleri ile söyleşerek acele itmeyerek fehm ve derk ider isek kabûle müsâ'ade-i 'aliyye-i hüsrevâne erzân ve re'y cümle munzamm olduğunun sened-i âlîsini bir sâ'at mukaddem iriştirmek ile maslahat-ı hayriyyeyi muhâfaza emrinde emr ü rızâ ve fermân hazret-i men lehü'l-emrindir. Nemçe elçisinin kelâmına pek i'timâd ider isem maslahat bitmez zann iderim. Zîrâ kendüyi helâk mertebesi münfaildir. Âna binâen Rusyalu tâlib-i musâlahadır ve muhtâcdır. Öyle zann iderim ki Tatar da'vâsından geçerler siz hiç müsâ'ade eylemeniz bu sene eyyâm-ı muhârebe [55a] münkaziyye olup iş ilerüye kalur ise devletim da'vâsını isbât idecekdir görürsünüz deyü söyler. Meclise 'adem-i idhâli fikrine gelmediği zamânlar ben size meclisde ibrâm iderim. Siz müdâfa'a buyurun mâni' değildir ta'bîri zâhirde Rusya rızâsında görünüp devletinin mukâsemede dil-hâhına

müsâ'adeye esbâb hâzırlamak bâtında rızâ-yı devlet ârzûsunu izhâr Rusyalu'dan yüz bulmaz ise bu tarafın maslahatını te'hîr ile şimdilik ibtâl ve sonra fasl-ı Şitâda Rusyalu'dan bu bahâne ile tahsîl-i müsâ'ade olmadığı hâlde Devlet-i 'aliyye'ye kemâl-i Sadâkatler beyânıyla muhârebeye tergîb ammâ Rusyalu murâdını hâsıl ider ise o zamân yine Devle-t-i 'aliyye'ye ibrâm dâhil-i ser-zamîrleri idügi gündün aşkârdır. Akl-ı kâsırım bu mertebeleri derk itdi. Hatâ ve kusûr ma'füvv ve ma'zûr olup hall ü akd-i umûrda ber-vech-i ma'rûz-ı muntazır-ı emr ü fermân olduğum ma'lûm-ı âlî buyuruldukda emr şehriyâr-ı mülk ve memâlik efendimiz hazretlerindir.

Meclis-i Mükâleme-i Sâniyede Olan Müzâkere Muktezâsınca Bundan Sonra İ'tâsı Lüzûmı Mülâhazasıyla Kaleme Alnup Tehiyye Olunan Mukaddemenin Sûretidir. İktizâ İder ise Virilecektir Deyu 17 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186 Târîhinde Osman Efendi Tarafından Vürûd Eylemiştir.

İrâde-i takdîr mümteni'ü't-tagyîr taallûkundan başka mücerred kesb muktezâsı üzere bed-hâhları musaddak olan evzâ' u harekât-ı gayr-ı mu'tedilâneye ve hakîkat-i mâcerâ-yı tarafeyne kemâ-hî muttali' ve vâkıf olan ehl-i insâf ile hayır-hâh-ı tarafeyn olan bu iki dost 'indindedeki iki devletin mûcib-i esbâb-ı mu'âdâtı zâhirdir. Müfsid-i umûr-ı âlem ve hâsîd-i bed-hâh-ı kâffe-i ümem olan nidd-bahisle müceddeden telvis-i hayâl-hâne-i hâtır itmek lâyük olmamağla tahsîl-i makasid ve emel-i kadîme fikr-i kâminı bâ'is te'hîr-i maslahat-ı hayriyye olduğu ashâb-ı basâ'ir ve dikkat 'indindedeki rûşen ve cellî iken tasfiye-i mâ-beyne'd-devleteyn emrinin şimdiye dek mu'âlecesi tedârikine 'adem-i iktidâr nev'-i beşerin zebûn-ı pençe-i kader olduğunu müceddeden bâ'is-i ikrâr olup her ömr için bir inkızâ âdet-i Cenâb-ı Kibriyâ olduğu bilinmekle teslîm-i hükm mukadder olup nefis be nefis zuhûr-ı eltâf hafiyeye ilâhiyyeye tarakkub ve intizâr vakt izhâr itmekle günlerde bir gün bi'l-vâsita arza fırsat zuhûr itdiği gibi siz dostumuz ile olan müzâkere-yi hayır-hâhâneyi beyân ve dost ve düşmen ahvâli tafsîl ve 'ayân olunmakda kusûr olunmayarak bu meclis-i hayr-ı hâtimenin in'ikâdına bâ'is ve hamden sümme hamden cenâblarınız gibi Allahu azîmü's-şân hazretlerinin emr ü nehyini bilür ve muktezâ-yı hikmetini derkle 'ibâdına merhamet ve cümle vâcib olduğu üzere hukuk-ı mülûka ri'âyet ile ni'met-i Rabbü'l-âleminin şükrünü ider munsif ve sa'âdet-mend dostlar ile bir araya gelmek ve mülâkâtları ile karîrü'l-ayn olmak müyesser oldu. Mâzi mâ mâzi sâr mâ sâr el-hâletü hâzihi cenâb-ı insâf-ı

ittisâfinızın her-bâr vird-i zebânı olan makâlât-ı sâdika-ı munsifânesi üzere hukuk-ı mülûka ri'âyetle bu iki devlet-i azîme sağlı sollu dest-i himâyemde müsâvîdir. Da'vâ-yı sahîhanız şimdi bu hakkı dostunuza vazîfe olmağla bu emr-i hayrda Devlet-i İslâmiyye'nin hâh-ma-hâh havsala-ı iktidârı müttesi' ve hakkâniyyet üzere olup kabûlü câiz ve mümkün olan teklîfinizi hüsn-i kabûl ile telâkkî ve bu vechile râhat ve selâmet-i re'âyâ-yı tarafeynden özge murâd [55b] ve maksadı olmadığı mücerreb olan hayır-hâh-ı bî-iştibâha vazîfe-i insaf olduğu ma'lûm-ı dostâneleri oldukda fî-mâba'd gayrı gûnâ ilâc aramaksızın sizler ile iki devletin hayr ve rahnası ve ilâ âhiri'l-vakt âlimlerin du'â-yı hayr ile yâd ve tezkârını mûcib garezden sâlim olup insân-ı kâmile lâyük olduğu vechile bu iki devletin nefsâniyyetleri 'ibâd-ı Rabbü'l-âlemine bâ'is-i hasârât ve mazarrât olmağla mübtelâ oldukları büyük günâhlardan kurtarmağa hulûs-ı derûn-ı safvet-nümûn ile sa'y ider. Ve câdde-i akl ve insâfdan çıkup netîcesi mechûl yollara gitmek şân-ı akl ve düş-i âkılâne olmadığı sizler gibi dûr-endîşân-ı asr 'indlerinde bedîhî olan umûrdan olmağla cenâblarınız misillü munsif ve hayır-hâhlar ile bir araya geldikten sonra selefde olan beyhûde mübâhaseleri müceddeden tenvîr mütâla'aları ile devleteynin rûhları ıztırâbını istemek sûretleriyle maâzzallah fevt-i maslahat-ı hayriyyeden Cenâb-ı Rabbü'l-âlemine sığınup ve akd u rabtını hulûs-ı kalble emrinde hükmünde cümleye gâlib olan Allahu azîmü's-şân'dan recâ iderek bir dahi münhal olmayacak vechile tanzîm ve açılan zahmlar merhem-i insâfla devâ kabûl idüp bu vechile resm-i mahabbet tetmîm olunmak hâlâ bu mahalde ve bu meclis-i mübârekece cem' olacak mümtâz benî-âdemler ve kemâl-i lûtf-i rabbânî ile fâik emsâl ve akrân ve bi'l-cümle nuzzâr-ı düvel 'indlerinde mahsûd olmağla müşâr-ı bi'l-benân olanların vazîfeleri idüğü bî-iştibâhdır. Hemân Hakk te'âlâ 'ibâdına şefekaten cümlemizi bu emr-i hayra muvaffak ve masdar eyleye, âmin.

Rusya Murahhaslarının Hâl ü Şânlarını ve Mutavassıt Elçilerin Meclis-i Mükâlemeden Memnû' Olduklarını ve Yâsînci-zâde Efendi'nin Da'vâ-yı İstiklâlini ve Rusya Murahhasları Müfâharet ve Mükâbere İzhârıyla Ordu-yı İslâm'dan Aldıkları Çadırlarda Kıyâm ve Vüzerâ ve Ricâl Rahtları ve Simli Gaşiyeler İsti'mâl Eylediklerini ve Musâlahaya Aceleleri Olmadığını Müş'ir Kâ'imedir.

İnayetlü re'fetlü efendim.

Mevki'-i mübâdele olan Fokşan seciyyen nişâna kable'l-vusûl ve ba'de'l-vusûl muttali' ve muzaffer olduğumuz keyfiyyât tafsîl ve icmâl sûretleriyle ma'rûz-ı savb-ı sâmilere kılınmış idi. Rusya'nın murahhas-ı evveli Orlof müstakilen me'mûr olmuş olsa idi işlerde matlûb mertebeler hâsıl olmak bi'l-cümle etvârından müstebândır. Ancak bazı ricâli beyninde Müslümân ta'bîriyle mat'ûn olan İbrişkof şeytâna sebk virir makûleden olduğundan gayrı bendeniz ile dahi mu'âmele-i sûriyyesi ihtirâzına alâmet ve bu mâddede devleti gayretini çekmek vâdileriyle zahmet vireceği katı zâhir ve refikının himmet ve azîmetlerine rehband olmağla ta'lîm-i inâd mükâbere eyleyeceği bedâhet-i akl ile sâbit ve bâhirdir. Elçiler hâli ise tahrîr ile it'âb cevâd-ı hâmeye mütehammil olmayacak mertebelerde olduğundan gayrı meclise dâhil olmağla Devlet-i 'aliyye murahhaslarına i'tirâzât-ı ca'liyye niyyet-i fâsidesi ile hâzır olan Tugut [Thugut] sû-i fikriyle müftazih olup Rusya murahhasları ma'nâ-yı inzimâm-ı himmeti kendülere tefhîm ile [56a] meclise uğratmamak mu'âmelesini gösterdikleri gibi keennehâ ?? fi velîme'n-nisâ mefhûmu mazharı olmağla güzerân iden mu'âmelât-ı mezâmîn ve tekarîr mukaddemâ refikımız ziyâretine uğramakla benim söylemediğime murahhaslar bakmasunlar asl-ı kelâm ve ruhsat bende derin söz bilmediğimden söylemiyorum zann eylesünler murahhas-ı evvel efendi beni söyletmiyor ammâ encâm-ı umûr benim mevkûf-ı re'yimdir demek misillü münâfikâne kelâmını sânihada olan ihtiyâtıma binâen İbrişkof tercemânı gönderüp efendi hazretlerinin ben hayır-hâhı olduğum ma'lûmudur refikından şu gûnâ bir vaz'-ı sudûru kelâmına i'timâd iktizâ ider lisânıyla tahkîk olundu ma'lûmları oldukda bu büyük maslahatdır çatal kazma müşkildir cevâbları ne ise göndersünler ve umûrı muhâfazaya me'mûriyyetle kudretleri var ise bu dostlarını âgâh buyursunlar didiği gibi aklım perîşân ve der-akab sâniha-ı imdâd-ı ilâhi kalb-i âcizânem tulû' ile muntalikü'l-lisân olup bir mikdâr zehr-hand ile bu mesmû'âtları bilan değil ammâ hayır-hâh lisânıyla yanlıca rivâyet olunmuş çünkü refikımız efendi hazretleri meclisde samt u sükût mu'âmelesi idüp 'ulemâdan olmağla âdâb-ı meclise ri'âyet kasd eyledi. Tarafımızdan kendülere egerçi sizin sükûtunuzun ma'nâsı benim ma'lûmum ammâ Devlet-i Rusya me'mûrları sizden ser-be-ceyb-i tefekkür vâdilerinde olan edâlara ma'nâlar virirler geh ü gâh sizde tekellüm buyurun didiğimde Sübhanallah ben bu maslahatları bilmem ammâ sizin sohbetlerinizin mazâ-yı lâtîfini idrâkla insâf ider iken ben ne söyleyeyim. Benim söylemediğim söz

bilmediğimden olmadığını siz bilürsüz didikde yalnız benim bilmem fâide virmez meclise hürmeti terk ve dostlar mizâcına hıdmet idin demiş idim. Dün ki gün Tugut [Thugut] bize ve bizden dahi refikımız efendiye gitmiş idi. Galibâ bu tumturaklıca rivâyet ânların olmak gerekdir. Ancak İbrişkof dostumuz mu‘ammer olsun sânihamızın mefhûmuyla âmil olmağı isbât eyledi. İhtiyâtda zarar yokdur dimekle kapatdık. Bu def‘a dahi siâyet-i sâniyesi keyfiyyeti Yakovaki’nin murahhaslar tarafından ihzârıyla beynlerinde güzerân iden suâl ve cevâb takrîrinden ma‘lûm olur devletlü efendim bu kâfir devleti iftizâhının intikâmını ve mukasemedan dil-hâh-ı devlet muzmahillesini bizim ile ahz u tahsîl kasd ider gayrı her gûnâ sene mübtelâ olan derd-mendin hâline insâf nazarıyla bakup hulûs-ı kalb ile du‘â vâcib olduğunu teslîm buyurursuz kesret-i kitâbet ise hâlimi dîger gûn eyledi. Bir takımının dahi sadr-ı a‘zam tarafına tahrîri elbette vâcib olup ancak bi-hikmetullahi te‘âlâ hevâ-yı vahîm bu efkârın inzimâmı inhirâf-ı mizâcımı müstelzim olmağla hâlâ ser-nihâde-i visâde-i bî-tâkati olduğum hâlde beyân-ı mâ-cerâyâ mübâderet ve ba‘zı mertebesi dahi devletlü kâ‘im-makâm paşa efendimize işâret olundu. İlet-i mizâcıma hemşîre-i muhteremeleri veyâhûd etbâ‘dan biri vâkıf olmağ ile taallûkât ve evlâdcıklarına mün‘akis olmamak ihtârı zarûrîdir. Bunların teklîfâtı eczâsı bî-nihâye olmak istidlâl ve istiş‘âr olunmaktadır. Hakk te‘âlâ tevfiik ve tekmîline kudretle imdâd ihsân eyleye, âmin. İşte âşir-i Eylül’e dek mütâreke fi’l-kıtal karârı avn-ı Hakk’la virildi. Ol tarafda olan elçiler hazerâtının devletleri tarafından ümîd-vâr oldukları işgal semeresi suâli vâ-beste-i re’y-i münîrleridir. **[56b]** Devletlü efendim inzimâm-ı himmet ile me‘mûr devlet elçileri dâhil-i meclis olmak kâ‘ide değildir. Ve bu ta‘bîrin isti‘mâli ahd-i karîbedir hattî filân devlet ile filân devlet beyninde filân inzimâm-ı himmetle kabûl olundukda akd idecekleri meclis-i mükâleme mahaline gitmek üzere ya hâzır oldu ya bi’d-da‘vâ veyâhûd bi’l-mürâsele âgâh ideriz dimekle gelmesini men‘ itdiler filân kitâbda musarrahdır. Bu elçilerde fi-mâba‘d mâl ve devletlerinde ıslâh-ı umûra iktidâr kalmadı deyü Kostaki feryâd ider idi. Mesfûru getürdüp o mebhâsi kitâbı ile ismiyle o devletler ile târîhiyle hem Türkîsini ve hem Talyanisini tahrîr itdirdüp bir sâ‘at evvel irsâle himmet buyurasız. Dolter Hânı’nın beyân-nâmesi tezyîfinin dahi lüzûmu olmağla irsâle inâyet buyurula. Bu tarafda sebze aksâmından bir nev‘in bir varak dahi ilâc için bulunmak kâbil olmamağla me‘kûlât ancak lâhm ve nân ve revgan ve pirincden ‘ibâretidir. Bir gûnâ tazyîk ki semtimize bir ferdin

uğramak ihtimâli hâtırlara dahi gelmez. Ve İbrişkof'un Hak alîmdir ki şimdiki hâlde mu'âmelesi refkından ibred ve dîn ve gıyâbımızda ba'-zân ve mübâhâti efzûndur. Hattî bu sâye-bân Abdi Paşa hazretlerininindir. Vezîrin Babadağı'nda terk ittiği otağı Fartmareşal [Feldmareşal] kimesneye virmedi bu benim hissemdir deyü isti'mâl ideyor dimek gibi Halil Paşa senesi terk olunan bî-nazîr atlar çifte peçeli rahtlar simli gâşiyeler* isti'mâliyle izhâr-ı fahr iderler. Ammâ bir şey söylemezler ve kat'en lağcılıarı yokdur. Galibâ 'askerimizin müteferrik olmasına nazar iderler. Hakk te'âlâ sebât vire, âmin. 11 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [11]86.

Ruhsat-nâmede Olan Ahd-nâme Lâfzını Tasdik-nâmeye Tebdîl İçün Ordu-yı Hümâyûn'dan Isdâr Olunup ve Devlet-i 'Aliyye Murahhasları Tarafına Gönderilan Fermân-ı Âlî-şân Sûretidir.

Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-istimrârımla Devlet-i fahîme-i Rusya beyninde bi-kazâullahi te'âlâ hudûs iden harb ü peygârın def' ü ref'iyle temhîd-i mebânî-i silm ü müsâfât ve teşyîd-i bünyân-ı sulh ü muvâlât bâ'is-i âsâyiş-i ahâlî-i tarafeyn ve sebebi ârâmiş-i zu'afâ-yı cânibeyn olduğuna binâen zât-ı merâhim-âyât-ı hüsrevânemde mevdû'-ı dest-i inâyet-i Rabbâniyye olan cevher-nefise-i şefekat alâ 'ibâdullah muktezâsınca müfâhirü'l-ümerâi'l-izâmî'l-İseviyye mürâci'ü'l-kübrâi'l-fihâmü'l-Mesîhiyye muslihu mesâlih-i cemâhîrû't-tâ'ifetü'l-Nasrâniyye sâhibet-i ezyâlü'l-haşmete ve'l-vakar sâhibü'd-delâilü'l-mecd ve'l-i'tibâr haşmetlü miknetlü Roma imparatoricesi ve imparatoru ve rütbetlü menziletlü Prusya kralı hatemallahu te'âlâ avâkıbuhum bi'l-hayr ve'r-reşâd ve'l-hüm ileyhüm sebîlü's-savâb ve's-sedâdın inzimâm-ı himem-i dostâneleriyle Devlet-i Rusya ile akd-ı râbîta-yı musâlaha ve i'âde-i zâbîta-yı musâfahaya tahsîlen li-râhatihî'l-enâm müsâ'ade-i 'aliyye-i şehen-şâhânem mebzûl ve masrûf olup sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin sana ve iftihârü'l-ümerâ-yı ve'l-ekâbir müstecem-i cemî'ü'l-ma'âlf ve'l-müfâhirü'l-muhtass bi-mezîd inâyetü'l-mülkü'l-kâdir sâbıkan bi'l-fi'l re'îsü'l-küttâbım ve hâlâ rikâb-ı hümâyûnumda mevki'-i dîvân-ı sultânî olup taraf-ı saltanat-ı seniyyemden büyükelçilik [57a] rütbe-i refîâsı ile murahhas-ı evvel es-Seyyid Osman edamallahu te'âlâ sıdkihî ve istikâmetihîye hitâben hatt-ı şerîf-i mevhibet-redîfimle muvaşşahan virilan iki kıt'a ruhsat-nâme-i hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumun hâtimelerinde ahd

* Metinde olarak yazılmıştır.

lâfzı tasdîk lâfzının ma'nâsını câmi' ve ândan eblağ idüğü kütüb-i lûgat-ı Arabiyye'de musarrah ve mastûr olduğundan i'tâ olunan temessükler şurût-ı ahd-nâme-i hümâyûnuma mebnî kılına ta'bîri derc ü tasrîh olunmuş idi. Kelime-i ahd lâfz-ı tasdîke her ne kadar mutâbık ve elfâz-ı müterâdifeden ma'dûd ve lâfz-ı merkûmdan tasdîk-nâme mefhûmu murâd ise dahi ibtidâ-yı meclis-i mükâlemede murahhasân ve Devlet-i Rusya'ya mugâyeret-i lâfziyyeye nazaran mûris-i eşkâl ve iştibâh olmakdan nâşî bi-mennihi te'âlâ maslahat-ı me'mûreniz karîn-i hüsn-i hitâm oldukda münâvele olunan temessükâtın muhtevî olduğu şurût-ı ma'kude tarafeynden tasdîk-nâmeler ile tevsîk ve tasdîk olunmasını muhtevî izn-i sâmi-i şehriyâr-ânem erzânî kılınması bu def'a vürûd iden tahrîrâtında inhâ olunduğu eelden vech-i meşrûh üzere 'amel ve hareket eylemen siyâkında mücâz murahhas olduğunu mutazammın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunmuşdur. Kütüb-i mu'tebere-i lûgat-ı Arabiyye'de sâlifü'l-beyân lafz-ı ahd kelime-i tasdîk ma'nâsına olduğu mastûr ve mukayyed ve lâfz-ı merkûm egerçi âna binâen ihtiyâr olunmuş olup lâkin mebâdî-i musâlahada murahhaslar taraflarından virilan temessükâta tasdîk-nâme ve ba'de kâffe-i şurût ve kuyûd-ı müsâlemeyi muhtevî tuğrâ-yı garrâ-yı mülûkânem ile tevşîh ve i'tâ kılınan senede ahd-nâme itlâk oluna geldiği fi nefsi'l-emr kavâ'id-i mer'iyye-i düvelden olmağın dest-yârî-i tevfiik-i bârî ile me'mûr olduğun umûrun akd ve tanzîmi mübâdelesinde virilüp alınacak temessükâtın hâvî olduğu şurût-ı ma'kude tasdîk-nâmeleriyle tevsîk ve ruhsat-nâme-i hümâyûnumda muharrer ahd-nâme ta'bîri lafz-ı reşîk tasdîk-nâmeğe haml ve farza mübâderet olunmak bâbında ruhsat-ı mülûkânemi hâvî fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Rusya Murahhaslarının Kırım Serbestiyyeti Husûsunda Isrârları Olduğu ve Eger Da'vâlarından Dönmeyüp Fesh-i Mükâleme Sûretleri Rû-nümâ Olur ise Zararsızca Kabûle Ruhsat Talebini Müş'irdir. 20 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene 1186. Ma'rûz-ı bende-i inâyet-dîdeleri oldur ki,

İnhirâf-ı mizâc-ı çâkerânem bulunduğumuz mahalde umûm-ı belvâ kâbilinden olup ammâ her ne kadar hamiyye ve hıfz-ı sıhhat olundu ise bi-hikmetullahi te'âlâ hevânın vahâmeti ferîd ve vahîd böyle bir emr-i azîmin haml-i sakîli ve bir alay mûcid-i fen-i hiyel ü hadîat olan ehrimennânın evzâ'ıyla karîb-i dâ'ileri ve bi't-tahsîs İbrişkof'un kemâl-i âr ve infî'âlinden mütevellid ve 'an-asl vaz'-ı âkılâne ile huşûnet-i cibiliyyesinden muntazır olan husûmet ve mükâbereleri ilâve-i za'f-ı mizâc

ve leyl ü nehâr ıslâh-ı umûrun fikr ve endîşesi Hak alîmdir ki nukûd-ı nâkısü'l-ayâr sabr ve şuûrumu târâc itmekle bu avâzât [57b] ve esbâb-ı nutka ve harekete kudretimi selb itmek derecelerine vâsıl ve me'mûr-ı ma'ıyyet olan rüfekâdan dahi da'vâyı vukûfla vaz'-ı nâ-me'mûl hâsıl olmaktadır. Egerçi şimdiye dek bu ârızalara iltifâtla te'hîr-i maslahatı tecvîz itmeyüp makdûrumu sarfda kusûrum olmadığı yine cümlenin şahâdeti ve ilm-i ilâhi ile sâbitdir. Ancak bu tâ'ifenin yalnız bizlere mahsûs olmayup sahîh ve sakîm olan müte'allıkât ve havâşî ve etbâ' ve mevâşîye değil hikmeti nâ-ma'lûm elçilere ve elçiler etbâ' ve etrâfına dahi bir gûnâ tazâyık mu'âmeleleri izhâr itmekdedirler ki vasfı kâbil değildir. Hattî iyâdemize gelen Nemçe elçisi bir sûrette izhâr-ı infî'âl ve hilâf-ı me'mûl olup yakışmayacak evzâ'larından bir derecede müdellel şikâyet itdi ki cezâ-yı 'amelin dimekle teşeffî tahsiline mahzûr kalmadı. Sonra mizâcından hâlinden me'kûlât ve meşrûbâtından ve bu hevâ-yı mesmûm ile etbâ'nın mübtelâ-yı ilel hamıyyât olduklarından şikâyetlerini tekmîlden sonra bunlar hep başımızda lâkin bu mu'âmele-i gayr-ı lâyıkadın murâdları ne ola suâlini ma'lûmu olmamak yemîni ile ba'de'l-mukâbele pek güzel i'timâd itdim. Ammâ ne istiş'âr itdik didiğimde zâhirleri tâlib-i sulh ise evzâ'ları mükezzib olduğundan gayrı bir kimesneden şöyle telâkkî itdim ki hâlâ bunda mevcûd Pavir ve Potamki nâmına olan ceneraller ve bunlar emsâli tâlib-i irtikâ-yı merâtib* olan yaramaz fikirliler fî-mâba'd İstanbul'a dek bizlere rehbend olur bu kadar fevt-i fırsat vesîle-i dâg-ı nedâmetdir demek gibi kelâmlar ile Orlof'un mâdde-i musâlahaya olan azîmet-i sahihasını ifsâd ve Fartmareşal [Feldmareşal] bu gûnâ fikr-i fâsidederine bir vechile rızâ virmeyüp bu kazâyâ netîcesi meçhûl olduğundan gayrı fî-mâba'd musâlahadan özge ilâc yokdur. Bu fikr ashâbının kelâmlarına iltifât iktizâ itmez demekle güya ikisi beyninde fî'l-cümle münâfese tekevvün idüp azli ile kendü Fartmareşal [Feldmareşal] olmak fikrini rivâyet itdiler tatvîl-i müddet-i mükâleme ile emrâr-ı eyyâm büyük ilâc idi. Ammâ bu arzda fî-mâba'd tâlib-i meks-i medîd olmak telef-i vücûdu mûcib idüğü zâhirdir. Zîrâ işte bende şu illet ki mühlikdir mukaddem gösterdi bundan gayrı Hakk te'âlâ 'askerinize insâf virsün. Havfım ândandır ki maâzzallah âdet-i sâbıkaları gibi tefrîkaya yüz tutar ise sonra bunlara cevâb dünyâda müşkil olur. Bu mâddenin ilâcı Devlet-i 'aliyye'nin

* Metinde olarak yazılmıştır.

kudretindedir. Siz bunda bulundunuz ‘askerin mizâc ve tabî’atlarından gâfilsiz devletlü sadr-ı a‘zam efendimiz dâimâ mizâc-ı ‘asker ve kâffe-i umûr ve leşkerden sizi âgâh buyursunlar âna tatbîk iderek butu' ve sür‘atden lâzım olanı isti‘mâl idersiz ve bir garîb hâl ki bunlarda me‘mûl itdiğim sür‘atden bedel-i teennî gördüm. Elbette nazarları ‘askerinizin tefrîkasına olmakdan gayrı ma‘nâ yoktur. Hemân bu avârızı ve i‘timâd-ı sebât ‘askere olduğunu ve topları ve topçuları nâkısıdır. Aman İstanbul’dan top ve estâr ve sür‘at isti‘mâli i‘tiyâd itmiş neferât yetiştirmeğe çâre-cû olsunlar. Ol tarafda olan Lehlüler’den dahi tarîk-ı tahsîlini suâl buyursunlar. Memleketlerinin karîb mahallerinden getürmek mümkün da‘vâsını iderler ise mülkümüzden mürûrlarına mâni‘ olur yoktur. Zîrâ Lehlü’de pek hünerli topçular olduğu ma‘lûmumuzdur. Ve bunlar virdikleri müddet kâ‘idesine i‘tibâr itmek muvâfık-ı kâ‘idedir. [58a] Ammâ meşrebleri mezhepleri başka âdemler olmağla ihtiyâtı elden komasunlar demek gibi dostâne sohbetlere ve iki vezîr tertîbleriyle nizâmlarına ziyâde istihsânlar ve devâm ve bekası du‘âsı ile tâzededen tâzeye fütûrları ilâclarına takayyüdüce mu‘âlecelere himmet-i ‘aliyyelerini niyâz sûretleri hitâmına müte‘âkıb Prusya elçisi dahi iyâde resmine ri‘âyet zımnında geleyor. Uzakdan müşâhede olundukda kendüsüyle ma‘hûd-âne kulunuz yasdığı ziyâdece ittikâ ve inhirâf-ı mizâc alâmâtı izhârını icrâ mukaddemâtını temhîd-i tamâmında gelüp kendüye mahsûs evzâ‘-ı dostâne ile efendi perhîz itmez vücûduna bakmaz çok fikr ider. Bunlar niçün niçün Allah didiği olur didikde perhîze kemâl-i ri‘âyetime şâhidim çokdur. Ammâ didikleri gibi bu mahalde fikrime kimesneden imdâd görmekle hûd be hûd olan efkârıma nihâyet yoktur. Ale’l-husûs İbrişkof dostumuzdan bunun gibi bî-gânedan dün kat‘en bizi bilmez gibi mu‘âmeleden ve ma‘nâsı olmayup gayr-ı lâyıık olduğu aklen ve ehl-i insâf ‘indlerinde ma‘lûm olan bu gûnâ tazyîkden hak budur ki hâtırım perîşândır. Allah encâmını hayra mübeddel eyleye didiğimde tercemân-ı mükâlemenin câhil olduğu Nemçe lisânı üzere ikisi çok söyleşdiler. Ma‘nâ ma‘lûm değil ise infî‘âlâne evzâ‘lar zâhir olmağla encâmında efendi hazretleri müteallim olmasun. İbrişkof’da bu mu‘âmesinde mecbûrdur. Kaldı ki tazyîkde müsâvîyiz tâûn havfindan nâşîdir didikde Sübhanallah müzâyaka erbâbına tâûn taarruz itmediğini bilmez idim. Elçi beg dostumuz mu‘ammer olsun. Bize bir mesele öğretti didiğimde ba‘zı mertebe münfailâne hande ile hemân işinize nazar buyurun. Ve çünkü geçen meclisde arz itdikleri mevâd-ı selâseyi mübhem zikr itdiler. Sizde tâlib-i tafsîl

olmakta acele buyurmanız dimesinden ma'nâ-yı muhtelif münfehim olmağa bundan elçi beg dostumuzun murâdı ma'lûm olmadı. Mizâcımda dahi inhirâf manzûrlarıdır. Bundan ne gûnâ ma'nâ murâddır ta'bîriyle mukâbele olundukda siz istemeniz ânlar tafsîl eylesünler didi. Tafsîl istemeğe mizâcımın tahammülü yoğ iken ânlar bir tarafda mevâd-ı selâseyi kabûl iderler ise mükâleme idelim haberlerini gönderirler. Bu kabûl didikleri şey ba'de'l-ilm mi olur yohsa kable'l-vukûf mu olur ez cümle mâdde-i sâniyede tazmîni Devlet-i 'aliyye sefere bâ'is olmağa ta'bîriyle mukayyed kıldılar. Bu maslahat kime nihân ise sana bana İbrişkof dostumuza îyândır. Mûcib-i saâdât ne olduğı hakkâniyyet üzere mükâlemede her kangı taraf üzerinde kalur ve hakikat-ı mâ-cerâyâ vâkif olan bî-taraflar adâlet üzere kime hükm iderlerse tazmîne muhâlefet itmemek şartıyla temessükleşmek mümkündür. Beş sene ale't-tevâlî Devlet-i 'aliyye'nin ba'îd ve karîbine âteşler virmek esbâbını isti'mâlde kusûr itmediklerinden sonra ta'kîb-i müttefikaynden zuhûr iden mu'âmeleler ve on beş yirmişer sâ'at hudûdları tecâvüz dimek kadar mayorlar taraflarından serhad muhâfızı vezîre yazılan kâğıdlar mazmûnlarında olan kelâmlar ve Boğdan Voyvodası'na mülteci olan müttefikleri rızân ile virmezsen şöyle ideriz böyle ideriz dimek gibi vaz'-ı ihâfeler ve hücûmlar ne tiz unutuldu. Hele İbrişkof dostumuz ile bizim bu ma'nâlar hâtırımızdadır ki kendüsü bu tezkereleri ve bu mu'âmeleleri gördüğü ve işitdiğı gibi insâf ve hayır-hâhlığı muktezâsı üzere perîşân-ı hâtır olup me'mûrlara inkisârdan sonra çünkü iki tarafın hayr ve selâmeti talebinde benim dahi kusûrum yoğdu. Kendü ile sözü bir araya koyup kendüsü me'mûrlara [58b] şedîd kâğıdlar yazmak ben dahi eşhâsdan ketm itmek tedbîrine beraberce karâr virdik didiğimde o vakit o mayoru te'dîb itdiler mukâbelesine belli âna müte'âkîb halkdan ketmi mümkün olmayan Balta Vak'ası ve Hân Kortasının top ile tahrîbi ve halkın bi'l-cümle emvâli gâretleri zuhûr itdi. Hattî kendüler devlet-i munsifa olmağa nâ-mübârek Balta Vak'ası ta'bîriyle âlemlere neşr itdikleri beyân-nâme mazmûnlarında i'tirâf itdiler. Bu takdîrce esbâb-ı mu'âdât ma'lûmdur. Lâkin şimdi bu meclisimiz iki devletin tasfiyesine müte'allık olmağa sebep-i müsebbib şu budunuzu yaralar tırnak makâmında olmağa biz da'vâları mukaddire havâle ile terk idüp hükm-i kazâ ve kader-mübrem imiş dimekle irzâ-yı nefis itmiş idik. Kendüler vâkîânın hilâfi olan da'vâyı tenvîr ve üzerimize bırakmak ve bu tarîkla tazmîni kabûl ider misiz dimek ibrâmlarına binâen bu mâddeye müte'allık hâlâ size olan nakl-i sahîhim tabî'at-ı

umûra ârız olup bâ'is-i tekevvün olan mefâsid deryâsından bir katredir. Hemân şimden sonra bizlere ânlarla lâzım olan bu keyfiyetleri mukaddere olup yârelere merhem-i insâf ile tedbîr itmek sizlere dahi lâyük olan icrâ-yı salâhı iki tarafa sevk ve terğîb olduğu cây-ı irtiyâb değıldir deyüp hayr ile netîceye bi'l-ittifâk du'â olunup ferdâsı olan mükâleme-i sâlise mübâhisi fi'l-cümle başı örtölüce olmak ve ziyâde teşrih kâsd olunmamak mersûmun tâlib-i tafsîl olmanız kelâmı muktezâsına ri'âyetden nâşî ve bu sohbetleri tamâmca ifâdesi mülâhazasına mübtenîdir. Mukaddem vârid olup eser-i hâme-i inâyet sıyrlarıyla merkûm olan bir kıt'a kâ'ime-i 'aliyyelerinde irâe-i tarîk-ı musâberete müte'allık olan vesâyâ-yı seniyyelerine ve keyfiyyet-i 'asker ile hareketde olan mahzûr-ı vâride ve zimmet-i devlete îcâb idüp a'dâ muvâcehesinde terâküm iden mevâcib gâilesi vahâmetinden Cenâb-ı Hakk'a ilticâ ve i'tisâmle istiâzelere müte'âkıb evvel ki makdûr-ı beşerdir. Sarfda kusûr itmez ve şân-ı Devlet-i 'aliyye'ye lâyük maslahat görölür ise febihâ ve ni'met maâzzallah me'mûllerin hilâfı zuhûr ider ise Hudâ-yı müteâl kerîmdir ta'bîrine gelince dört kitâblık söz ba'de tatvîl-i kelâm iktizâ itmez hemân pey-der-pey i'lâm ve ik'ât fermânlarının kesret-i ma'anîsi mütâla'asıyla dağdağaya düşmesem dahi elbette tatvîl-i kelâm tatvîl-i müddeti tatvîl-i müddet bunun gibi mevâcibi virilmez kalîlü'd-deyyâne ma'dûmü'l-hamiyye 'askerin tefrîkasını mûcib olduğu ma'nâsı münfehim olmağla Nemçe elçisinin terğîb ve müzâkeresi o zümre kullarını bu ma'nâdan ve 'askerin mizâcî muktezâsından dem-be-dem âğâh ve şân-ı devlete lâyük bu def'a maslahat görmek kulunuzun cümlelerin hâric-i vüs' ü iktidârı olduğu kazâyâ-yı müsellemeden olmağla o teklîf-i 'aliyyeleri gerek ca'lî ve gerek tabîi ve hakîkî kankı nev'inden ise kullarının hükm-i sevda ile mülâhazada olan mecbûriyyetime merhameten afvı ve tabî'at-ı vakt ü mizâc maslahat ve nifâz-ı hazîne ve fesâd üzere olan 'asker ve fütûr cümle bu avârızâta tatbîk ile bir gûnâ vüs'atlice ruhsat tahsîline inâyet-i 'aliyyeleri vâcib ve yine kulları o ser-mâyeyi cândan azîz tutarak artırmağa diyânetim emânetim muktezâ-yı sadâkatimle ziyâde ziyâde hıfz-ı mükibb olacağım vâkıf-ı serâir-i zemâirin ma'lûmu ve kulûb-ı cümlelerin bu ma'nâ-yı hakîkiyye bî-garezâne ve munsifâne şahâdetleri [59a] ümîd-i çâker-i sadâkat-kârîdir. Fermân veliyyü'l-emr efendim hazretlerininindir.

Def‘a-ı Sâlisede Akd Olunan Meclis-i Mükâlemenin Mahsûlüdür.

Mâh-ı Cumâde’l-ûlâ’nın on ikinci Çaharşenbih günü Rusya murahhaslarıyla bi’l-muhâbere sâ‘at üçde mahal-i mükâlemeye cem‘ olunup tarafeynden resm-i âşinâ-yı dostâne icrâ ve îfâ olunduktan sonra Rusyalu’nun murahhas-ı sânsî İbrîşkof meclis-i mükâleme-i sâniyede esâs-ı bünyân-ı musâlaha olmak üzere takrîren ve tahrîren arz eyledikleri mevâd-ı selâse-i mücâmelenin makbûliyyetinden suâl ile feth-i derîçe-i* makâl eyledikte tarafımızdan dahi kable’l-ilm-i kabûlün ‘adem-i cevâzı îrâd birle istîzâh olundukca îzâhı kabûle ta‘lîk eyleyüp bu zeminde tarafeynden vâfirce medd-i rismân-ı makâl ve terâzû-yı tedkîk ile harekete iştigâlden sonra mevâd-ı merkûmenin redd ve kabûlü şikklarından birini ihtiyârda pâ-ber-câ-yı ısrâr olmalarıyla evvelâ sebep-i hâssamın izâlesi husûsu bizim dahi matlûbumuzdur. Lâkin sebebler der-miyân kılınup ma‘lûm olmadıkca def‘ ü izâle müzâkeresi ‘adîmü’l-îmkân olmağla bu bâbda sebep-i hâssam beyân olunup ba‘de müzâkere ile iktizâsına göre müdâfa‘ası îcâb iden müdâfa‘a olunsun deyü tarafımızdan ba‘de’l-mukâbele bu dostumuz bu âna gelince bu gûnâ umûr-ı cesîme müzâkeresinden kenâra-gîr tebâüd olduğuma binâen müddetü’l-ömr kavâ‘idi ile dahi âşinâlığa meyl ü rağbet itmek hasebi ile rüsûm-i mükâleme ve fûnûn-ı redd ve kabûle mümâresem olmadığı eelden kusûrumun afvı bu muhlisleri hakkında hâssa-i lâzîme-i fitrîleri üzere sebkât iden muhâfaza ve delâletleri muktezâsıdır. Bu müzâkerelerde zuhûr iden kusûrumu ‘adem-i vukûfuma haml ile ağmâz oluna mukaddemesi bast olunarak sebep-i hâssamın îzâh-ı tafsîli mutâlebe olunmağla müddeâ-yı kadîmelerinden olan tâ’ife-i Tatar’ın sebebiyyetlerin der-miyân itdiklerinde mâ-cerâ-yı mu‘âdât ma‘lûm iken bir alay bî-günâha nisbet eylemekde ben Cenâb-ı Hakk’dan havf ve istihyâ ider ve dostluğa binâen size dahi idin diyemem mu‘âmelesine İbrîşkof şimdi olmadılar ise sâbıklarda olurlar idi mukâbelesini itdikde hele ânlar çok zamândan ber[ü] uslandılar. El-mâzi lâyü’z-zikr zîrâ Haydamak? Kazakları ânlar çok rahmetler elverdi ve acâib nakışlar gösterdi didikden sonra ma‘kûl ve meşrû‘a mutâbık ve mülk ü devletiniz hıfzına müte‘allık nizâmlarında İnşâ‘allahu te‘âlâ i‘timâd gelecek vaz‘lar icrâ ve îka‘ olunur ta‘bîrleriyle mukâbelemize serbestiyyetlerinden gayrı ilâc bizlere şifâ virmediğinden başka bizim imparatoricemizin bu def‘a ânları her dürlü te’dîbe iktidârı der-kâr iken

* Metinde olarak yazılmıştır.

şefekat eyleyüp ânlar dahi serbestiyete hâhiş-kâr olduklarına binâen serbestiyetlerine nizâm ve karâr virüp ve bu keyfiyyet cümle ‘indindedede sâbit ve pezîrâ-yı istikrâr olmağla şimdi ilgâsı kâbil değildir şeklinden netîce-i merâmların izhâr itmeleriyle tarafımızdan dahi had-i evsat-ı i’tidâlden mu‘âmele-i dostâne ile kânûn-ı münâzara-i akliyyeye ri‘âyet olunarak tarafeynden îrâd olunan suğrâ ve küberâdan sonra ri‘âyet husûsunda hukuk-ı mülûk efrâdını beşere kıyâs olunmadığı cümle düvel ve âhâd-ı sâ’ire ‘indindedede kazâyâ-yı müsellemeden iken [59b] şimdi İmparatorice hazretleri bir pâdişâh-ı âlî-câhın ri‘âyet-i hakkını terk ile el-yevm müstevlîsi olduğu Tataristan ahâlîsinin sıyânet-i hâtırları mülâhazasını eylemek tecvîz olunur mu kelâmından sonra Rusya murahhasları tazmîn mâddesine sarf-ı kelâm ile bu mâdde-i mevâd-ı merkûmeyi kabûlde size bâ’is-i tereddüd oldu didiklerinde mukaddemâ der-‘aliyye’de Prusya elçisinin Rusya Devleti tarafından vekâlet da‘vâsıyla tazmîn mâddesini îrâd eylemesinden sûret-i müsâfât rû-nümâ olup ve bu makûle zuhûr iden maslahat-ı hayriyyeye meyl ü rağbet eylemeyenler cenâb-ı Bârî’nin mebgûzu olacağı muhakkak olmakdan nâşî min gayr-ı kabûl devletimiz tarafından bu maslahat-ı hayriyyenin müzâkere ve tanzîmiçün bu mahale ib‘âs olunduk binâen aleyh imparatorice hazretleri dahi siz dostlarımızı bu sûretde me’ûr ve ta’yîn eylemiştir hayâl iderken şimdi mâdde-i merkûmede îrâd olunan sûretle Prusya elçisinin îrâd eylediği sûretin miyânesinde mugâyeret-i külliyye zuhûr eyledi. Eger tarafeynden hakkâniyyet ve insâfa ri‘âyet olunur ise mîzân-ı akl ve şer‘ ile sencîde ve muvâzene olunarak İnşâ’allahu te‘âlâ tanzîm olunur didiğimizde tayy-ı tûmâr-ı tafsîl ile bakıyye-i mükâlemeyi mülâhazaya ta’lîk idüp meclise hitâm virdiler. Ba‘de tevzî‘ ve müfâratat için hareket ve kıyâm olundukda serbestiyet husûsunun def‘ ü ilgâsı taassürünü sahîfe-i sâmi‘amıza sebt ve ilkâ îrâdesiyle imparatoricemiz tâ’ife-i merkûmeye kemâl-i şefekat birle serbestiyetlerini cümle muvâcehesinde tanzîm ve te’kîd eylediği kâffe-i mülûkun ma‘lûmları olmağla tagyîri ‘adîmü’l-îmkândır kelâmını îrâdlarında ma‘lûmları oldukda istihsân mı eylediler belki bir pâdişâh-ı âlî-câhın hâtırına ri‘âyeten tâ’ife-i merkûmeyi sıyânet eyledikleri rivâyât imparatorice hazretlerinin evzâ‘-ı munsifânesi emârâtından add olunmağla şimdi hâlet-i asliyyesi üzere ibkâ mülûk-ı sâ’irenin ri‘âyet-i hâtır hem-civâriyye mülâhazalarını müeyyed olmağla cümlelerin tahsîn eyleyeceği bî-iştibâhdır kelâmı inhîrâf-ı mizâc beyânıyla ba‘de’t-tezyîl tarafeyn karârgâhlarına nakl ve tahvîl eyledi.

Şimdiye dek takrîr ve kelâmılarından bidâyet-i emrde her ne kadar hiffet ve mülâyemet meâlleri münfehim ise dahi merkez-i isrârda sebât ve karâr eyleyecekleri dirâyeten ve rivâyeten etvârlarından zâhir olmaktadır. Hattî İbrîşkof'un tarz ve hareketinden sûret-i münfailânesi vücûh ile istidlâl olduğundan başka Osman Efendi'ye mahabbetim ber-kemâl olmağla başım üzerinde biri var ancak şimdi Devlet-i Osmaniyye tarafından murahhas olmağla kendüye Osman Efendi deyü bakmayup Devlet-i Osmaniyye murahhasıdır nazarıyla nazar ideyorum didiği Prusya elçisi tercemânı rivâyetidir. Hakk te'âlâ Prusya elçisinin metbû' ve a'vânı ile her dürlü belâsını âcilen vîrsün. Devlet-i 'aliyye için 'adem-i nizâm ve mugâyeret-i kulûb-ı tâmm ve bu avârizât ile min-küllî'l-vücûh tâlib-i sulhdür. Muhâlefet vakitlerinin hilâfidır demek gibi kelâmı sâmi'a-ı haşînelerine ilkâ itdiği hem zâhir ve hem bu tarafa dahi biz bunu aslından söyledik hemân bu Tatar mâddesine müsâ'ade görmedikleri gibi def'-i meclis iderler kelâmını kulunuza ifâdeden hazer ve mücânebetle tercemânı vâcibi Yakovaki'ye ba'de'l-meclis gelüp usûl ile tefhîm eylemiş. Bu hâlet fi'l-asl kendüden mesmû' olmuş olduğuna binâen meclisde müdâfa'aya sehl-i mümteni' [60a] vâdileri rıfk ü mülâyemet edâları ile memzûcen takrîr ve bu fende cehâletimiz ile muhâfazaları va'dlerini dahi tekrîr eyledik Hakk te'âlâ hüsn-i hâtime ihsân eyleye, âmin. 14 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186.

Rusyalu'nun Kırım Mâddesinde Isrârları Kemâlde Olduğunu Müş'ir Meclis-i Sâlisden Sonra Vürûd İden Kâ'imedir.

Devletlü efendim.

Meclis-i mükâleme-i sâliseye mazmûn mazbata kâfildir. Egerçi bu emri tasfiye için meclisden devr-i umûra muharrem olmağla mecbûr olan devletler elçilerine kâ'ide-i mer'iyemiz üzere Yakovaki'yi gönderüp bu Tatar mâddesinin mahzûr-ı aklîsini hayr u salâh fikriyle şöyle bıragalım. Zîrâ ben bu mahale muhâlefet ve mükâbere için gelmedim. Ammâ bu emrde bizler için mîzân-ı şer' vardır. Havsala-ı şer'-i şerîfin almadığını pâdişâh-ı İslâm kabûl idebilür mü ve itmek mümkün mü değil mi bilürler iken niçün tarîkıyla beyân idüp beynimizden bu mebhâsı kaldırmağla tasfiyeye himmet itmeyorlar. Bu bir eski da'vâdır. Devlet-i 'aliyye'de tâlib-i hayr u salâh olan ukalâ-yı mutekaddimeyn ol vakit şerr-i kalîl tahtında olan hayr-kesîri taleb itmedikleri acebâ esbâb-ı gurûrdan add olunan gâlibiyyet fikri ile mi yohsa fikr-i sahîh şer' ile mi idi. Cümle 'indindede dünyâ nâ-pây-dâr ve baht dahi gâh bîdâr ise

gâh nâz itmekle hilâf-ı me'mûlû izhâr id geldiğini âkıl ve gâfil bilür. Ammâ bu serî'ü'l-intihâ olduğu müsellemlü's-sübût olan meşakkat-i dünyâyı vaktin halkı birkaç günlük ömr için kabûl iderde dâr-karârda mezheb hakkımız muktezâsı üzere azâb-ı lâ-yetenâhiyi ihtiyâr mı ider. İşte evvel zamân Tatar'dan Rusya Devleti'nin şikâyeti 'indlerinde sahîh iken irâhe-i mülk-i hem-civâriyi bu sûretle îrâdeye imkân olmayup Tatarı men' ve zecr tarîklarıyla te'mîn ve tasfiyeye sa'yaları şer'-i şerîfin men'i ve 'adem-i müsâ'adesi sebebiyle idi. Fiten-i hurûb-ı müstemirreden Hakk te'âlâ bu iki devleti hıfz eyleye kelâmları misillü haber ile Yakovaki'yi gönderdim şimdi Rusya murahhaslarının evzâ'ından me'mûlûm akd-ı meclis-i cedîdede ba'zı a'zâr beyânıyla şîve itmek veyâhûd hemân sarâhaten bu mâddenin efendi tarafından kabûlü haberi gelmedikçe bî-fâide olan mülâkâtdan muhteriziz demek vaz'ları muntazardır. Eger böyle bir alâmet zuhûr ider ise yine in'ikâd-ı meclise tarîkı ile sanâyi'-i akliyye icrâsında kusûr tecvîz olunmayacağı ma'lûm ancak alup satmazlar ve cibillî olan inâd ve mükâberede tessebbüt gösterüp bu mâddeye isrârları burhâna muhtâc olmayacak vechile nümûdâr olur ise encâmında gerek taraf-ı saltanat-ı seniyye'den 'ulemâ-yı a'lâm hazerâtının tecvîz ve müsâ'adeleri ve gerek mübâade-i mülâhazaları i'tibârda müsâvî olup mutlakâ matlûb buyurulan emrâr-ı vakt hassesi bulunsun için nihâyetü'n-nihâyede egerçi ben böyle kelâmı işitmekden dahi müctenibim ammâ bu serbestiyet-i Tatar da'vâsını tasvîr itsünler. Mîzân-ı şer' ve akl ile sencîde ideyim. Bunun için bir tarîk bulunur ise ola ki Cenâb-ı kibriyâ bizler yüzlerinden bu iki devleti ve bu iki devlet sebepleriyle tarafeynin ser-mâye-i mülk ü devleti olan 'ibâdullahı halâs idüp hilâfından mebgûz-ı Hak ve menfûr-ı halk olmakdan kendüye ilticâ iderim [60b] demek gibi mu'âmelelere bakalım ne gûnâ mukâbele iderler. Tasvîr-i da'vâya sûret-i rızâ ile tahrîr murâd iderler ise ol vakit yine izâle ma'nâsına isti'mâl itdikleri tasfiye sûretleri ile müdâfa'alarından sonra zararsızca mertebelere mütenezzil olduğu hâlde pek güzel işte bu hâlet İmparatorice hazretlerinin eslâfına müyesser olmadı. Ve mülûk-ı Avrupa miyânında bu iftihâr kâfi ve cümlesini dâg-dâr itmeğe vâfi olmağla gayr-ı mübâhis mülkde bu mertebe ile iktifâ ider. Ve fî-mâba'd arâzî ve iktâ' ve kılâ' ve bika'dan ve başa çıkamayacak da'vâlardan dest-keş-i ferâğ olur. Ve bundan sonra semere-i sulh ü salâh olan imâr-ı mülk ve ticâret mübâhisiyle serîan tanzîm-i umûra meşgûl ve bu mesmûmiyeti cümle 'indinde zâhir olan vahâmet-i hevâdan kurtulup iki taraf dahi bihü'l-avd-ı Ahmed dimeğe râzı olursunuz.

Olmuş bitmiş gibi farz ider. Ve İnşâ'allah acâleten cevâblarını getürdürüm dimeğe rızâ var mı o tarafda tabî'at-ı maslahatla vakt ü hâl ba'de'l-mîzân kabûl bulunmadı yine bunlara ne hikmetdir ki devletiniz için evvel ve âhir hazz ü nasîbimiz muaheze ve sitem olup Devlet-i İslâmiyye'de buna mesâğ olmadığını ve sana usûl ve fûrû'-ı şer'î gâhî tefehhüme 'ulemâ tarafından a'lem-i belde olan sûret-i terhîsde terfik itmişler iken senin için bu irtikâb ve bu cesâret ne gûnâ fikr tahtındadır mu'âmelesini gördük. Vaz'-ı münfailânesi ile yine ıslâh-ı emre müceddeden mu'âlece kaydında olmakda müsâ'ade görürsem ve bu mülâhazâtı icrâ mümkün olur ise hıdemât-ı dîn ü Devlet-i 'aliyye'de fî-mâba'd nefsi-i âcizânemi kayırmam. Her dürlü meşakkate ilzâm etdim hevâ mesmûm mekân siccîni nişân ne ise ne Allahu azîmü's-şâna i'tisâm ile ihtiyâr-ı semt-i musâberet iderim. Bunların evzâ'larına nazaran bu mev'hûm mülâhazat-ı vehmiyye kâbilinden olduğu alâmâtı dahi istiş'âr olunmadı değildir. Lâkin arz ve istîzânda zarar olmayup âlem-i mesâil-i maraziyye olmak fâideden hâli olmamağla bu mes'ûlüm cevâbı sebk-i veliyyü'n-ni'amîleri gibice tumturak elfâzdan sâde ma'nâsı muhtemelü'l-tarafeyn olmakdan âzâde îrâde-i kat'îyye ne yüzden ise kulları âgâh olmak vâcibesini icrâ buyurulmak bâbında fermân efendimindir. Kaldı ki bir hâl dahi dâhil-i zamîme-i mülâhazadır ki ya emrâr-ı vakt-i muhârebe ile veyâhûd bunlardan olan mu'âmele mütâla'asına göre maâzzallahu te'âlâ bu mukaddemâta kulak tutmayup mücerreb olduğuna i'tibâr ile selben ve îcâben cevâb talebinde ısrâr ve meclis-i bilâ-semere olmak emârâtı hüveydâ ve aşkâr oldukda bunlar bizi Yergöğü'ye göndermek masrafından ibâ idecekleri bir niçe delîlden sonra İbrişkof tarafından Tatarlar bundan sonra tamâmca ücret virsünler tenbîhâtını tercemân-ı mükâlemeye gönderdiğinden müstebândır. Tatarlar dahi bu taraftan hıdmetlenmek fikriyle geleyolar. Bunun nizâmı ve İbrail üzerinden* karîbi olmamağla o tarîkla insırâfdan gayre sûret-i rızâ göstermeyecekleri mülâhazât-ı vâride olduğuna emârât-ı şâhid ve o câniblerde imâr dahi fâkîd olmağın lâzım olan araba ve bâr-gîr ve akçamız ile bulacak mertebede zehâir-i nizâmının şimdiden tehiyyesine inâyet-i 'aliyye-i veliyyü'n-ni'amîleri der-kâr ve Hırsova ve Maçin ve semt olan kenârlara karîb mahallerde [61a] âmâde olduğu mekârim-i behiyyesi iş'âr buyurulmak temennâsıyla lüzûmu olan eczânın bir kıt'a defteri ve bu def'a merfû'-ı

* Metinde olarak yazılmıştır.

pây-gâh-ı devlet-karârları kılındı. Hitâm-ı meclis-i sâliseye karîb bir münâsebetle Elhamdülillah bir böyle meclis-i safvet-i celîsin in'ikâdı ahd-i karîbde görölmedi. Tarafeyn mahz-ı hayr ve tâlib-i hayr-ı âlem ve avâkıb-bîn olmak hılkat-i memdûhası üzerine mahlûkdur. Böyle münakkah meclis değil şerr-i kesîr hayr-ı kalîl üzerine mahlûklar mecâlisi dahi bilâ-semere münfesih olmak gayr-ı mesbûk diyecek mertebededir. Bu takdîrce bizlere lâyıf olan haberi icrâ ve izhâr ve siz dostlarımız ile İnşâ'allahu te'âlâ memnûnen ve mutayyiben müfâratla dostluklar ve mahabbetler ma'nâsına ila âhiri'l-kıyâm i'tibâr itmek dergâh-ı kâdî'l-hâcâtından mes'ûldür makâlâtımıza da'vâ-yı müsâbakatla mukâbele itdiler. Mukaddem verilmesi mülâhaza olunan takdîr mazmûnu tagyîr ve zarûret mess ider ise virilmek vechleriyle te'hîr olunmağın sûret-i cedîde firistâde-i savb-ı mekârim hamîdeleri kılındı fermân efendimindir. Bu Tatar serbestiyyeti mâddesinin büyük da'vâcısı Prusya elçisi olduğu Yakovaki'ye olan mu'âmelesi takrîrinden müstebândır. Mukaddemâ bunlara yaranmak için mümkün da'vâsını itdikde iştibâh olmadığı o hâin kâfir oğlanın İstanbul'da ba'zı hoca fesâdlarından tarîk-ı tecvîzi teşrîfât bu taraftan olmak hutbe ve sikke Pâdişâh-ı İslâm nâmına okunmak sûretleri ile mahzûr-ı şer'î mündefî meselesini cühelâ-yı kavmden telâkkî idüp meclis-i zarr-niddisi olduğunu câ-be-câ söyler ve ol vakit virilen cevâb selbî ile sûreten melzûm olur şeklinde idiğinden ma'lûmdur. Bu mertebeye vâsıl olduktan sonra ednâ masrafla tashîh-i mesele belki nakl-i sarîh ile tahkîk-i makâm dahi cibilliyetinde olan husûmet-i dîniyyesinden ba'îd değildir. Hakk te'âlâ bed-hâh-ı devleti ve zehârif-i dünyeviyye ile metâ'-ı bâkıyye müstebdillerini eynemâ kânû makhûr u müdemmer eyleye, âmin. 14 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [1]186.

Kenâr

Meclis-i mükâleme-i sâlise müzâkeresini devleteyn elçilerine takrîr ve beyân için irsâl olunan Yakovaki'nin ba'de'l-'avdet muhâverât-ı kesîreyi müştemil takrîri kaleme alınıp sûreti meb'ûs-ı savb-ı inâyetleri kılınmak üzere tebyîzine egerçi ihtimâmda kusûr olunmayup ancak Tatar bendelerinin pâ-be-rikâb-ı azîmet olması sûret-i merkûmenin def'a-i uhraya te'hîrini iktizâ eyledi.

Bu Dahi Osman Efendi Tarafından Vürûd İden Kâ'imedir.

İnâyetlü re'fetlü efendim.

İki gün mukaddem sadr-ı a‘zam tarafına ve hâk-i pâ-yı hazret-i kâ‘im-makâmîye ve taraf-ı sa‘âdetlerine mahsûl-i mecâlis ve bi‘l-cümle vukûfât ve mukteziyât tahrîr ve Amr‘ın kâğıdı derûnunda irsâl olunmuş idi. Meclis-i mükâleme-i sâlisede cevâblamadan icmâlen mübâhase olunmağla tafsîlden ‘udûl-ı vechleri ve kusûr-ı keyfiyyât bu def‘a cânib-i âlî-menâkıb-ı hazret-i sadr-ı âlîye iki kıt‘a kâ‘ime-i mufassala ve mazbata ve Yakovaki’nin elçilerden telâkkısı takrîri ve mukaddemce virilmesi mülâhazası ile olan takrîr mazmûnunun [61b] bi‘l-iktizâ tagyîri ile kâlib-ı âhara ifrâğı sûreti merfû‘-ı savb-ı sâmi-i sadâret-penâhî kılınup fakat bir kıt‘a kâ‘ime sûreti ihrâc ve irsâline mizâcda vakitte müsâ‘adeye imkân oldu aynîlerini göndermeleri mülâhazası ve Hak âlimdir ki ‘adem-i kudret iktizâsı afv mütâla‘asını takdîme bâ‘is olmağla kusûrum karîn-i mağfîret ve ifâdesiyle âgâhiyyeti mûcib mevâdı serîan ve müte‘âkıben inhâ ve işâret buyurmaları niyâz-ı mahsûs-ı bende-gîdir. Lûtf Sultânım hazretlerindedir. 14 Ca [Cumâde‘l-ûlâ] Sene [1]186.

Kenâr

Mürüvvetlü efendim, Yakovaki’nin elçiler ile olan mücâvebe takrîri irişmediğinden sadr-ı a‘zama dahi i‘tizâr olundu. Karîben İnşâ‘allah irsâl olunur.

Mutavassıt Elçilerin Meclis-i Mükâlemeye ‘Adem-i Duhûllerine Dâir Mükâleme Tercemânı Yakovaki’nin Elçiler ile Güzerân İden Mübâhasesidir. 20 Ca [Cumâde‘l-ûlâ] Sene [1]186.

Mâh-ı Cumâde‘l-ûlâ’nın altıncı Penşenbih günü Rusya murahhaslarının tercemânı Peni gelüp kendüden devleteyn elçilerinin kankı taraftan mahal-i mükâlemeye da‘vetleri iktizâ eylediğini suâl eylediğimizde cevâbından elçiyân-ı mûmâ ileyhimâ mutavassıtlar olmayup inzimâm-ı himmetleri ta‘biriyle me‘mûriyyetlerine binâen meclis-i mükâlemeye idhâl olunmayacakları münfehim ve Rusya murahhaslarının ruhsat-nâmeleri sûretleri terceme itdirildikde elçiyân-ı mûmâ ileyhimânın gerek tavassut ve gerek inzimâm-ı himmet sûretlerinden biriyle mezkûr olmadıkları müstebân olmağla elçiyân-ı mûmâ ileyhimânın tercemânları taleb ve istiknâh-ı keyfiyyet için elçilerine irsâl olunduklarından sonra Prusya tercemânı gelüp elçinin Nemçe elçisi ve Rusya murahhasları ila bi‘t-telâkkî inzimâm-ı himmetle mülzem olduğunu beyân ile meclis-i mükâlemeye ‘adem-i duhûlünü ihbâr idüp ancak Nemçe tercemânı gelmeyüp ve tekrâr da‘vet ve taleb ile dahi celbi kâbil olmayup ve meclis-i mükâlemede dahi Rusya murahhaslarıyla gice mülâkât ve müzâkere eyledikleri zikr

olunmağla istiknâh-ı keyfiyyet ve tashîh-i me'mûriyyetleri zımında ba'de'l-mükâleme başka başka tahrîr olunan iki kıt'a takrîr ile tesyîr eylediğimiz mükâleme tercemânı Yakovaki varup ba'de'l-'avdet bu gûnâ takrîr ider ki kulunuz efendimin tarafından me'mûren vardığımda çadırında bulamayup hâric-i haymesinde kâ'imen mülâkât eylediğimde devleti tarafından sonradan müsâferet vürûd iden ceneral bile olmağla bu mikdâr afâki sohbetden sonra ceneral-i mesfûrdan müfârakat ve kendü ile ma'an çadırına ba'de'd-duhûl elçi-i mûmâ ileyh bu ne keyfiyyetdir bizi efendi hazretleri meclis-i mükâlemeye da'vet eylemedi deyü düzd-i çâlâk gibi bast-ı mukaddeme-i mugalata eyledikde kulunuz bu gûnâ cevâb eyledim ki siz bir iki seneden berü Devlet-i 'aliyye'ye gâh tavassut ve gâh inzimâm-ı himmet-i me'mûriyyeti da'vâlarıyla dostluk ve sadâkat arz eylediğinize binâen Devlet-i 'Aliyye dahi bâr-girân-ı levâzım ve masârifinize tahammül birle tetmîm ve ba'd-ı hitâmü'l-maslaha dostâne levâzım ikrâmınız husûsunu dahi tasmîm birle Âsitâne-i 'aliyye'den sizi yüklenüp getürdüğümüze binâen ba'de'l-vusûl bizi fedâ idüp Rusyalu tarafında ihtiyâr karâr eylemenizi dahi zâhiren [62a] maslahat-ı me'mûremize müte'allık ba'zı gûnâ müzâkereler ile teshîl-i umûra sa'y idersiniz me'mûlünde iken henüz bu mahale vusûlünüz bir haftayı tecâvüz eyleyüp siz temşiyet-i maslahata dâir bir harf müzâkeresine sarf-ı zihn eylemeyüp böyle kendü âleminizde olmanız sizin şânınıza düşer mi ve siz tavassut ve inzimâm-ı himmet da'vâlarını iderken Rusyalu'nun ruhsat-nâmelerinde kat'en zikr ve tahrîr olunmadığından efendi hazretleri tashîh ve tahkîk-i mâdde için sizin ve Prusya elçisinin tercemânlarını çağırup isti'lâm için tarafınıza gönderdikden sonra Prusya tercemânı gelüp bu gice Nemce ve Prusya elçileriyle Rusya murahhasları sâ'at beşe dek cem' olup müzâkere eylediklerinde inzimâm-ı himmet ile ikisi de mülzem olmağla bu sûretde meclis-i mükâlemeye duhûlleri iktizâ eylemeyüp fakat sa'b olan mâddenin teshîline himmetleri munzamm olacaktır deyü cevâb virüp sizin tercemâna tekrâr haberler göndermekle getürtmek mümkün olmadı. Ve meclis-i mükâlemede dahi bir iki sâ'at mikdârı bu sohbet güzerân idüp efendi hazretleri ânlar gibi dostlarımız iki büyük devletlerin tarafından me'mûren gelmeleriyle ânları dahi emr-i mükâlemeye mahrem eylememek münâsib değildir deyü sizin devletlerin nâmûsunu ve hâtırlarını sıyâneten bu kadar sevk-i kelâm ve sizlerin ri'âyetiniz emrine ihtimâm eylemişler iken sizin bu gûnâ vaz' u hareketiniz devletinize ve size

şe'n ve âr îrâs eylemez mi didiğimde ilzâm olduğumuzu kim didi. Aslı yokdur ben ânlar ile mülâkât eylediğimde meclis-i mükâlemeye 'adem-i duhûl ile mülzem olmadım. Lâkin devletime tahrîr ideyim deyü cevâb eyledim dimekle kulunuz dahi Prusya tercemânı haber virdiğinden başka murahhaslar dahi hîn-i mükâlemede biz ânlar ile görüşdük müzâkere eyledik didiklerinde efendi hazretleri dahi siz müzâkere eylemişsiz. Ancak ânların dahi ri'âyet-i hâtırlarına binâen kendülerinin cevâbı iktizâ ider didiklerinde biz ânların devletlerinde mukîm elçilerimize tahrîr ve ifâde ve sizlere dahi sened viririz didiler. İki sene mukaddem henüz Kırım ve Bender elde iken Rusyalu tarafından İbrişkof ile Devlet-i 'aliyye murahhası gelsün İsmâîl'de akd-i musâlaha olunsun haberi vürüd eyleyüp ve İngiltere ve sâ'ir devletler dahi arz-ı tavassut eylemişler iken siz ol vakitte Devlet-i 'aliyye'nin bilâ-tavassut musâlaha olması münâsib değildir ve Rusyalu'nun bu meyleri hîleye mebnîdir rağbet eylemek bizim devletimiz silmen ve harben bu mâddeye tavassut ile tasfiye-i mâ-beyn ider deyü îrâd eylediğiniz kelâmınıza Devlet-i 'aliyye dahi i'timâd ile ol vakit sulha ve devlet-i sâ'ire tavassutuna rağbet eylemeyüp ândan sonra bu kadar memleketlerin dahi gitmesine sebep olmuş iken yine Devlet-i 'aliyye'nin sizin devletler ile olan dostluğuna kat'en nakz ü halel âriz olmadığından başka vücûh ile ri'âyet ve ikrâmınızda mübâlaga olunarak dostluğunuza ve kelâmınıza i'timâd ve efendi hazretleri dahi mükâleme meclisine duhûlünüz zımnında ba'zı keyfiyyet müzâkeresiçün tercemânınızı taleb eylediklerinde tercemânınızı göndermeyüp cevâb virmeyüp sizin devletinizin tarafından olmak üzere eylediğiniz bu kadar dostluk da'vâları ve hakkınızda icrâ olunan ikrâm şöyle dursun arz-ı tavassuta mübâderetiniz vaktinden bu vakte gelince sizin kelâmınıza i'timâden bu kadar memleketlerin harâb olup dostluk yüzünden hasârât-ı azîmeye sebep oldukdan sonra encâmında yine Rusyalu'nun evvel ki îrâdeleri [62b] üzere işe mübâşeret olunup sizin tavassutunuz kabûl olunmayup ve âhar devleti dahi tavassutdan men'e sebep olmanız devletinize mûcib-i âr değil midir didiğimde ya tercemânı göndereydim efendi hazretleri ne sûret virebiliyordu didikde kulunuz dahi siz tercemânı gönderüp Sadâkat üzere hareket ideydiniz ibrâm ve ilhâh ile dâhil-i meclis olmanız mümkün olmadığı sûretde orduya tahrîr gibi ve sâ'ir vücûhla sûret virilmek mümkün idi didiğimde ya ben ne yapayım aralıkda Prusya elçisi dahi getirüp bize teşrîk eylediler dimekle kulunuz dahi mukaddemâ Âsitâne-i 'aliyye'de siz Devlet-i 'aliyye'ye silmen ve harben iddi'âsı ile

arz-ı tavassut eylediğinizde Prusya Devleti dahi sizinle şerîk midir dinildikde şerîkdir dimenize* binâen Prusya elçisine dahi suâl olundukda biz* Rusya Devletiyle müttelikiz bu sûrette harben tavassut idemeyiz deyü cevâb virüp ba‘de bu keyfiyyet size ifâde olundukda mâni‘ değil ber-taraf olsun didiğinizde tekrâr Prusyalu’dan suâl olundukda yine idemem deyü cevâb virmişken iktizâ iderse yüz bin ‘askerimiz dahi ânlar için hâzırdır dimediniz miydi didiğimde güzel güzel ammâ Prusya elçisine ziyâdece ikrâm ve iltifât olunmağla böyle oldu dimekle kulunuz dahi ya ol vakitte ikrâm husûsunda sizden suâl olundukda müsâvât üzere nizâma rızâ virmediniz mi didiğimde öyle oldu lâkin tahrîrât husûsunda ancak mürâcaatı âna hasr eylediğiniz deyü cevâb virdikde kulunuz dahi mukaddemâ iktizâ iden umûr taraflarınızdan iştirâka tahrîr olunurken zuhûr iden cevâbları ancak Prusya elçisi tarafından gelüp bilmem sizi âdem kullarından mı yohsa âhar illete mi mebnî sizin taraftan kat‘â cevâb vürûd eylemedi. Lâkin hikmeti bunların biri olmayup mücerred Prusyalu’nun taglîtime binâen Leh mukasemesi mâddesinde mütteliklere i‘ânet lâzime-i şân-ı devletiniz iken tama‘-ı hâme-i tebaiyyet ve celb-i menfa‘at dâ‘iyesiyle mûcib-i zemm ü rezâlet olacak ve Roma İmparatoru Devleti gibi bir azîm devletin şânına lâyük olmayacak şey-i hakir ve hasîsi irtikâb ile el’an düvel-i sâ‘ire miyânında devletinizi müştahir eylediniz. Kaldı ki bu gûnâ sözler benim size me’mûriyyetim muktezâsı ve haddim değildir. Lâkin el-keâm yecurru'l-keâm ma’nâsına i‘tibâren olup ancak Devlet-i ‘aliyye’nin perverde-i ni‘amî ve el-hâletü hâzihi bu mâddeye me’mûr olup ve bu gûnâ keyfiyyetler bâ‘is-i hareket-i ırk ve gayret ü sadâkat olmakdan nâşî kemâl-i harâret ve ıztırâbım mûcib-i irtikâb-i küstâhî olmağla afv buyurun didiğimde Devlet-i ‘aliyye dostluk ve sadâkatin devâm ve bekası da‘vâsını eymân-ı galîze ile te’kîd ve teşyîd itmekle kulunuz dahi dostluk ve Sadâkat da‘vâlarını tasdîk idüp Devlet-i ‘aliyye dahi sizi gereği gibi dost olduğunuzu bilür. Hemân Cenâb-ı Bârî semere ve âsârını izhâra muvaffak eyleye kelâmından sonra efendimin takrîrini ibrâz ve teblîg selâm birle irâe eylediğimde nedir deyü suâl itmekle işte bu keyfiyyeti tafsîl birle tarafınızdan bir sened taleb iderler didiğimde ne gûnâ sened taleb iderler dimek ile vukû‘ bulan keyfiyyeti tasdîk gûnâ bir kâğıdınızı isterler didim. Ben henüz ‘adem-

* Metinde olarak yazılmıştır.

* Metinde olarak yazılmıştır.

i duhûle mülzem olmadım sened viremem demekle kulunuz dahi Prusya elçisinin tercemânı murahhaslar ile ictimâ'ınızda mülzem olduğunuzu haber viridi. Prusya elçisinden istishâd zımnında da'vet için [63a] gönderdiği tercemânı elçi-i mûmâ ileyh taâm vaktidir bahânesi ile* özür eylediğini gelüp haber virmekle kullarını istishâb ile Prusya elçisinin kulağına sırren ba'zı kelimât ilkâ ve ba'de Rusya murahhaslarıyla olan müzâkerede 'adem-i duhûl-ı meclis ile mülzem olmadıklarına Prusya elçisinden istishâd itmekle ol dahi meclis-i mezkûrda biz mülzem olmayup devletimize tahrîr idelim didik didiklerinden sonra ben buna sened viremem deyü kalkup Rusya murahhaslarının çadırlarına gitdiler ba'de kulunuz dahi murahhasların çadırlarına varup ânlar virmek üzere tasdik-nâme ta'ahhüd ü ve mütâreke nizâmıçün tarafınızdan hâmil olduğum iki kıt'a senedleri baş murahhas Orlof'a teslîm eyledim.

Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin İbrişkof İle Elçilere Dâir Güzerân İden Ehbâs Olmağla Tercemânın Takrîridir.

Mâh-ı Cumâde'l-ûlâ'nın Sekizinci Cum'airtesi Günü Ale's-sabâh Rusyalu'nun Murahhas-ı Sânsî İbrişkof'un Talebi İle Varup Ba'de'l-'avdet Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin Viridiği Takrîridir.

Kulunuz varup İbrişkof ile çadırında mülâkî olduğumda bundan mukaddem olduğumun mukaddemâ efendi hazretleri tarafından tarafımıza virilen sevânih kâğıdında tarafeynden kelimât-ı nifâk-âmîze havâle-i sem'-i i'tibâr olunmayup belki ol makûle kelimât işidildikde der-miyân ve sıdk ü kizbi tashîh olunup tebrîe-i zimmete mübâderet oluna şartı münderic iken bu def'a Nemçe elçisi dün ahşâm Orlof'a gelüp biz sizinle Cum'a gicesi mülâkât eylediğimizde meclis-i mükâlemeye dâhil olmamız sohbeti güzerân eyledikde biz 'adem-i duhûle râzı olmayup devletimize tahrîr idelim deyü cevâb virmiş iken siz meclis-i mükâlemede ahşâm bizler ânlar ile görüşüp 'adem-i duhûl ile mülzem ve râzı eyledik didiğiniz murahhas efendi tarafından tarafımıza ifâde ile bizden sened taleb eylemişler didiğinde bizler dahi biz mülzem eyledik kelâmını anmadık hemân görüşüldüğünü îrâd eyledik didik bu ne keyfiyyetdir biz böyle kelâm söyledik mi didiğinde kulunuz dahi hayır efendi hazretleri tarafından ânlar bu günâ haber gönderilmedi. Cum'a gicesi görüşdüğünüzü sizden ve mülzem olduklarını Prusya elçisinin tercemânından istimâ'

* Metinde olarak yazılmıştır.

olunduğu haberin ben getürdüm didiğimde baş murahasları Orlof dahi tegâful ve tecâhül sûretinde çadıra duhül ve sohbetimizden suâl itmekle takrîr ve ifâde eylediğimize bin bir dürlü kizbi irtikâb eylemem henüz bizim maslahatımıza müte'allık i'mâl-i efkâr idecek bu kadar mübâhaselerimiz var iken bu makûle ekavil-i kâzibe ile iştigâl münâsib değildir didikde kulunuz dahi efendi hazretlerinin kezâlik bir dürlü kizb ü dürûgu kabûle meyli yokdur. Hattî kizbi ihtiyâr eylemelerinden nâşî bir iki seneden berü bu kadar kimesneler kendüye adâvet eyledi ve ma'lûmunuz olmak gerekdir deyü İbrişkof'a hitâb eylediğimde Orlof dahi ben bu gûnâ sıkletleri çekemem ve tabî'atım buna elvirmez dimekle kulunuz dahi sizin bu def'a bir iki gün çekemediğiniz sıkletleri efendi hazretleri bir buçuk seneden berü çeküp ve berây-ı maslahat tahammül ideyorlar ve bu mâdde de efendi hazretlerinin sıdk-ı hâl ve fâlleri gönderdikleri [63b] takrîrin mazmûnundan dahi ma'lûm olur deyü mazmûn-ı takrîri beyân eylediğimde kelâmımı tasdik eylediler. Ba'dehu kulunuz sizin gibi munsif ve hayır-hâhların sa'y ü ihtimâmları ile İnşâ'allahu te'âlâ maslahat-ı matlûbe sühûlet vechile temşiyet bulur deyü İbrişkof'a hitâb eylediğimde güzel tercemân begin lâkin 'an-asl nakz-ı ahd emrinde bizim bir dürlü medhalimiz olmayup ve def'ayla dahi mukayyed olmuş iken bed-hâhların tahrîkine binâen tarafeyn hasârât-ı azîmeye mübtelâ oldu. Eger efendi hazretleri bu bâbda insâfâne hareket iderler ise bu maslahat-ı hayriyye görülür dimekle kulunuz dahi siz bunca müddet Der-'aliyye'de ikâmet ile Devlet-i 'aliyye'nin keyfiyyetine vâkıfsınız ki gerçi şevketlü kerâmetlü a'zametlü pâdişâh Âl-i Osman velî-ni'metimiz efendimiz hazretleri ulu ve müstakil bir pâdişâh-ı azîmdir. Ancak Devlet-i 'aliyye'nin umûr-ı külliyyesi hall ü akdi hasren müselle-i kabza-ı ihtiyârları olmayup 'ulemâ-yı izâm ile ocaklunun inzimâm-ı re'yelerine muhtâcdır. Bir emr-i küllî zuhûrunda ibtidâ-gerde 'ulemâ-yı fihâm şer'-i şerîfe tatbîk ve ba'dehu ocaklu dahi kavânîn-i kadîmeye tevfiik eyleyerek irâe-i cümle ile ne gûnâ karâr virilür ise öylece hareket olunmak kâ'ide-i kadîmeden idügi cümlelerin ma'lûmudur. Binâen aleyh bu husûsda dahi mesâğ-ı şerîf olup ve nâmûs-ı Saltanat-ı seniyyeye nakîsa virmeyecek vechile tanzîm-i maslahat husûsunda efendi hazretlerinin mâ-hasal-ı sa'y ü ihtimâmları masrûf olup lâkin mugâyir-i şer'-i şerîf olan mevâd efendi hazretlerinin değil efrâd-ı efrîdeden kimesnenin vüs'ünde olmadığı beyândan müstagnîdir didim. Ba'de efendi hazretleri sizin ile ba'-zân mahfice mülâkât îrâde iderler didiğimde ben bir müddet Der-'aliyye'de kıyâm ve

sefer vukū‘u mukaddemesinde def‘ine ihtimâm ile Devlet-i ‘aliyye’ye hayır-hâhlık eylediğime binâen şimdiki mahfî mülâkâtımız hakkımda sû-i zannı mûcib olur demekle kulunuz dahi sizin devletinizde sû-i zann gâilesi ber-tarafdır didiğimde ben devletim tarafından bu endîşede olmam ancak ba‘zı müfsidlere ser-rişte-i ilkâ-i fiten olur mülâhazasını iderim demekle kulunuz dahi hele ba‘zân av bahânesiyle uğrasanız memnûn olurlardı didiğimde bakalım belki bu aralıkda varırım deyü hatm-i kelâm eyledi.

Mükâleme Tercemânı Yakovaki’nin Sonraki Tahrîridir.

Mâh-ı Cumâde’l-ûlâ’nın on ikinci Çaharşenbih günü akd olunan meclis-i mükâleme sûretini ifhâm için Nemçe elçisine gönderilan mükâleme tercemânı Yakovaki’nin varup ba‘de’l-‘avdet virdiği takrîridir.

Kulunuz doğru Nemçe elçisine varup Rusyalu tarafından Tatar tâ’ifesinin serbestiyyetleri taleb ve sizin tarafdân dahi imtinâ‘ sûretleriyle güzerân-ı kelâmları beyâna âgâz eylediğimde elçi-i mûmâ dahi tarafınızdan virilan cevâbları ba‘de’t-tahsîn yevm-i merkûm asrında Orlof çadırıma gelüp bu keyfiyyeti nakl eyledikde ben dahi şimdi siz def‘-i mazzarât îrâdesi ile Tataristan’ın [64a] serbestiyyeti da‘vâsını ideyorsuz ancak tâ’ife-i merkûme Osmanlu hükmünde oldukça Devlet-i ‘aliyye tarafından tenbîh ve te’kîd ve zecr ve tehdîd ihtimâmları ile def‘-i mazzarâtları kâbil olacağı zâhir lâkin serbest olup bir tarafın zîr-i hükmünde olmadıkları sûretde elbette tâ’ife-i merkûme tarafeyn olup bir tarafı sizlere ve taraf-ı âharı Devlet-i ‘aliyye havâlîlerine îsâl-i hasâra ictisâr idüp husûsi ile ânlar dahi İslâm da‘vâsın itmeleriyle yine Devlet-i ‘aliyye tarafına gayret-i milliye ibrâzı ile küllî makdûrların sizin tarafa îsâl-i hasâra sarf eyledikleri hâlde serbest bulunmaları hasebiyle Devlet-i ‘aliyye dahi itâle-i dest-i müdâfa‘a idemeyeceği ve tâ’ife-i merkûmenin bu gûnâ harekete ibtidâ eyleyecekleri bâhir olup bu takdîrce serbest olmalarında size nef‘î olmayup belki ziyâde mazarrâtları zuhûru akreb-i ihtimâldir didiğimde bu kelâm Orlof’un zihninde çâp-gîr olup mülzem olmağla âhar cevâba mübâderet eylemeyüp İmparatorice tarafından bu vechile me’mûteyn ve ‘adem-i istiklâline binâen âhar sûret nizâmına ruhsatı olmadığı beyân iderken Prusya elçisi yanımıza gelmekle urulup bu takrîrimi ve kendünün virdiği cevâbını âna dahi beyân eyledikde ol dahi tasdîk eylediğini takrîr ve iş‘âr itmekle kulunuz dahi işte bunlar cüz‘-i vesîle beyânı ile ısrâr idüp Devlet-i ‘aliyye’ye dahi bu husûsun mehâzîr-i azîmesine binâen kabûlü ‘adîmü’l-

imkân olmağla siz bu bâbda ne re'y eylesiniz didiğimde efendi hazretleri bu esnâda bir mikdâr illet-i mizâc beyânıyla iki üç gün mükâlemeye faysal virüp cevâbda te'hîr ve bu keyfiyeti sadr-ı a'zam hazretlerine tahrîr ve mükâleme cem'iyyeti iktizâ ider ise yine kat'î cevâb vermeyerek mülâyemetle mu'âmeleler izhâr iderek imrâr-ı vakte icrâ-yı san'at ve keyfen ve kem'en askerlerine vukûf ve ittîlâ'dan sonra iktizâsına göre mukâbele buyursunlar deyü te'kîd eyledikten sonra ândan Prusya elçisine varup bu mâ-cerâyı takrîre şürû' eylediğimde Prusya elçisi dahi dün ki gün mahsûl-i meclisi Orlof takrîr itdi. Ve bu bâbda istiklâlîm yokdur bu husûsu kraliçemiz tanzîm itmekle ben âhar gûnâ hareket idemem deyü kat'î cevâb vermekle bu mâddeyi kabûlden gayrı çâresi olmadığı zâhir oldu. Bi'z-zarûr kabûl idersiz didiğimde bu mâddenin karîn-i kabûl olmayacağı sizin gereği gibi ma'lûmunuzdur. Mukaddemâ der-'aliyye'de bu husûs kirâren ve mirâren gerek efendi hazretleriyle ve gerek İsmâîl Begefendi hazretleriyle müzâkere olundukda bunun imkânı olmayup cevâz-ı şer'î olmadığını galibâ size tefhîm ve siz dahi kralıma tahrîr ve ifâde ideyim cevâbını virdiniz ve dahi mukaddem birkaç def'a tahrîr eylemiş idim haberini tercemânınız söylemiş idi. Bu mâddenin kabûlü imtinâ'ı bu vechile ma'lûmunuz iken bizi niçün bu tarafa gelmekden men' itmeyüp beraberce geldiniz didiğimde ben ne yapayım ol vakitte öyle oldu. Ancak şimdi tâ'ife-i merkûmenin kabûl ve taleplerine binâen imparatorice serbestiyyetlerine nizâm virmiş bundan sonra tagyîri İmparatoriceye şe'n vermekle kabûlden gayrı tarîk yokdur demekle kulunuz dahi tâ'ife-i merkûmeden serbestiyyete tâlib ve hâhiş-ker oldular didikleriniz tâ'ife-i merkûmenin ricâl ve erkânı ise ânların hemân cümlesi demek mümkün olacak vechile berü yakasını 'ubûr [64b] idüp hâlâ Devlet-i 'aliyye civârında vezîr hükmündedir yok murâdınız Tatar'dan âhâd ve efrâd ise ânların henüz umûr-ı külliyyede taleb ve rağbet ve rızâ ve mütâba'atları şâyân-ı i'tibâr değildir didiğimde ol dahi hâlâ ânların mîrza ve selâtîni dahi derûnunda bilebilir demekle kulunuz o makûle ricâlin ekserisi hâlâ bu tarafda mevcûd olup Tataristan'da bulunanları dahi bu mâddeye 'adem-i rızâ ile kenâre-gîr tebâüd ve tereddüd olduğu mütevâtirdir. Kaldı ki hukuk-ı mülûka ri'âyet lâzîme-i şân-ı milketden değil midir. Bunlardan kat'-ı nazar temâdî-i sefer tab'-ı mülûkâneye henüz ibrâz-ı fûtûr itmeyüp mutlakâ tergîb ve tavassutlarınıza binâen rahmen li'l-'ibâd îcâb Rusyalu'dan kabûl-ı taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den olmak vechleriyle musâlahaya meyl ve rızâ-yı mülûkâne nümûdâr olmuş idi. Bu husûs

mugâyir-i şer‘-i mutahhar ve hâric-i îrâde-i şâh-ı dâd-güster olduğuna binâen kâbil değildir. Cevâbıma bu seferler vukū‘-ı îrâde ve ihtiyâr-ı pâdişâhî ile olduğu gibi her husûsun nizâmı yine ânların îrâdelerine menûtdur kelâmıyla mukâbele itmekle çünkü efendi hazretlerinin bu bâbda mukâbele-i mülzem-ânesi ma‘lûm oldu. Kulunuz dahi bu seferlere mübâşerete îrâde-i mülûkâne vukū‘u mecbûriyyetle bi’z-zarûre olduğu cümle ‘indinde ma‘lûmdur. Hattî eger cenâb-ı cihân-dârî’nin ihtiyârıyla olmuş olaydı böyle menzil ile sefere hareket olunmayup bir sene evvel kâ‘ide-i kadîme üzere zehâir ve mühimmât ve levâzım-ı sâ‘ire tekmîl ba‘de sefere azîmet olunurdu didiğimde bu seferlere azîmetin bevâisinden suâl itmekle kulunuz dahi bâ‘is-i kavî Leh keyfiyyeti olduğu sizin ve cümlenin ma‘lûmudur ki Leh tarafına hem-civâr olmak hasebi ile tarafeynin Leh hakkında müsâvât üzere mu‘âmelesi iktizâ ider iken Rusya tarafından tecâvüz ve bu kadar fezâyıha ihtiyâr olunması mûcib-i sefer oldu didiğimde Lehlü ânları da‘vet eyledi cevâbını virmekle kulunuz dahi çünkü Lehlü ânları da‘vet eyledi niçün geldikleri gibi bi’l-cümle â‘yân-ı Leh birer tarafa perîşân oldu. Ve ânlar dahi kâtl-i nüfûs ve sefk-i dimâya cesâret ve hudûd-ı İslâmiyye’ye firâr ve istimdâd iden müttefikleri ta‘kîb ve Hotin Muhâfızına ve Boğdan Voyvodasına gûnâ gûn kâğıdlar tahrîr ve Balta Vak‘ası hudûsuna dahi illet olmalarıyla etrâf-ı Memâlik-i Mahrûsa’da iş‘âl eyledikleri âteş bi’l-cümle sevâkin-i aktâr-ı memâlik-i İslâmiyye’nin tevhiş-i kulûblarına bâdî olduğuna binâen efrâd-ı nâs dahi bu beliyyenin bi’l-muhârebe def‘ semtinde ittifâk eylemeleriyle bi’z-zarûr pâdişâh-ı âlem hazretleri dahi gavâil-i seferi ihtiyâr buyurdular didiğimde ol vakit bu makûle fezâyıyı irtikâb idenler te’dîb olunduklarından başka suhûlet vechile İbrişkof dahi tasfiyesine ta‘ahhüd eylemiş idi didikde kulunuz dahi gerçi böyle oldu ancak İbrişkof işi tasfiyeye kâdirdir yohsa ale’l-umûm vahşet kabûl iden kulûbdan izâle-i tevhişe kâdir miydi iş suhûlet ile tasfiye derecelerini tecâvüz ve avâm-ı nâs harekete âgâz itmekle azîmet-i seferden nüküllük imkânı olmadı cevâbıyla mukâbele eylediğimde pâdişâh murâd eylese def‘ iderdi didikde Rusya Devleti’nde mukaddemâ zuhûr iden hareket-i avâmı imparatorları def‘e kâdir olabildi mi kelâmım bend-i dehân sükût ve ilzâm olmağla semt-i âhara sarf-ı zimâm-ı kelâm idüp bu tâ‘ife mukaddemâ Devlet-i ‘aliyye’ye dahi kendü ihtiyârlarıyla mütâba‘at eylediler idi [65a] didikde kulunuz dahi öyledir. Ve lâkin millet-i İslâmiyye’den olup ve el-hâletü hâzihi Devlet-i ‘aliyye tevâbi’nden vezîr hükmünde olmağla elbette terkin tarîkı

yokdur didiğimde ya Devlet-i Rusya müstakilen zabt itmek murâd ider ise ol vakit ne gûnâ hareket olunurdu didikde kulunuz dahi bu mükâleme mukaddemesi musâfaha ve muhârebe sûretlerinden elbette bir sûreti muntec bu sûret dahi musâfahaya ‘adem-i rağbetle yine muhârebeyi ihtiyâr sûretidir didiğimde ya Devlet-i ‘aliyye keyfiyyet-i ‘askeriyyesini mütâla‘a ve mülâhaza eylemez mi birkaç def‘a ‘askerlerinin tabi‘atları bi’t-tecrûbe ma‘lûm oldu dimekle kulunuz dahi bu serbestiyyet da‘vâsı mevâd-ı uhrâya kıyâs olunmayup dîn ve mezheb da‘vâsından add olunmağla bu husûsda her ne kadar ehl-i İslâm var ise sıgâr ve kibâr dînimize müte‘allık mâdde olmağla bu ârı irtikâb ile hayâtından memâtı ihtiyâr eylemek a‘lâdır deyü cümlesi kavlen ve i‘tikâden niyyet-i hâlise ile ittifâk eyleyüp âmâde-i harb ü cengdirler didiğimde her gûnâ eymân-ı galîza* ile tasdik-i makâl eylediğimde bu sözleri efendi hazretleri mi sana ta‘lîm eyledi dimekle kulunuz tekrâr half ü yemîn ile kendüye ilkâyı yakîn iderek bu husûsda dâir efendi harf itmedi*. Ancak siyâk-ı kelâm münâsebetiyle bildiğimin hakîkîni söylerim ve hattı Lehlü’nün keyfiyyetleri ma‘lûmunuzdur ki mezheb gavgası olduğuna binâen bu kadar mâl ü menâl ve evlâd ü iyâl ve râhat u ârâm ve cânların fedâ ve hâlâ pâ-ber-câ-yı merkez da‘vâdır. Kezâlik bu dahi dîn ve mezhebe dâir bir mâdde olmağla bunda dahi bir dürlü rızâ ve bu hâl ile infisâm-ı mâdde-i hâssam kâbil olmayup temâdî-i harb ü kıtâli mûcib olacağı delîlden müstagnîdir. Ve ânlar bu serbestiyyet iddi‘âsını fakat tahsîl-i emniyyet gazezine binâ ideyor. Ancak bu keyfiyyetin Devlet-i ‘aliyye’ye mahzûr-ı azîmi îcâbdan başka dîn ve mezhebe dâir olmağla kâbil olmayup kaldı ki yine Devlet-i ‘aliyye hükmünde olduğu sûretde ânlar gazezleri olan tahsîl-i emniyyet âhar vechile istihsâl olunmak yine kâbilidir didiğimde veche kâbiliyyetin isti‘lâm itmekle bu sûret îrâde olunduğu hâlde elbette himem-i dostân ile bu gazezlerine bir zâbita ve râbita virilür. Kaldı ki bu husûsda neşr olunan beyân-nâmelerinin hilâfi hareket mûcib-i şe’n olduğunu îrâd ideyorlar da mukaddemâ Leh mukasemesi dâ‘iyesiyle neşr olunan beyân-nâmelerin birbirine mugâyereti niçün mûcib-i şe’n olacağını mülâhaza eylemedilerdi. Hattı bir rivâyete göre İngiltere kralına dahi Leh mâddesinden tebrîe-i zimmet mazmûnunda kâğıdlar yazdıkları şâyi‘dir. Belki mûcib-i şe’n olacak o mâddeler idi. Yohsa bu husûsda

* Metinde olarak yazılmıştır.

* Metinde olarak yazılmıştır.

ri'âyet-i hukuk-ı mülûk bulunmağla mülûk-ı sâ'ir beyninde bâ'is-i tahsîn olacağı bî-
iştibâhdır didiğimde bakalım Nemçe elçisiyle müzâkere idelim ancak efendi kat'î
cevâb virmesün. Zîrâ Orlof gönüllüdür. Dünyâya bakmaz hintoyuna binüp derhâl
Petreburg'a gider. Bu cümle ile bunların ilzâm olmalarını aklım kesmez zîrâ
inâdlarında musırr bir tâ'ifedir. Ve Tatarın dahi serbestiyyetine meyli ma'lûmdur âna
binâen yedlerine sened virdi dimekle Nemçe elçisinin gâyet mahfî olmak üzere
kullarına Devlet-i 'aliyye'den Kuban tarafı me'mûrları vesâtetleriyle Kırım halkına
gönderilan istimâlet-nâmeleri â'yân-ı Kırım [65b] bi't-tav'ü's-sâf Rusyalu'ya teslîm
ve 'adem-i i'tibârlarını niyâz-ı serbestiyyet ile temzîc ve tetmîm itdiler didiği
ma'nâya telmîh-i kâsîd eylemek gerekdir.

Osman Efendi Tarafından Re'îsü'l-küttâb Abdürrezzâk Efendi'ye Vârid Olan Kâ'imedir.

Benim inâyetlü mürüvvetlü asâletlü sultânım hazretleri.

Temâdî-i eyyâm-ı ömr ü âfiyet ve mukârenet-i tevfik-i Rabb-ı izzete mazhariyyetle
kâm-revâ olmaları temennâsı ile münhâ-yı muhlis-i sâfî-i serbertleri budur ki. İşbu
mâh-ı Cumâde'l-ülâ'nın on üçüncü Pencşenbih günü ahşâma karîb ve ferdâsı dahi
ale's-seher vârid olan tatarların hâmil oldukları tahrîrât-ı 'aliyye ve kâ'ime-i hulûs-
vesîmelerine mashûben mukaddemâ hasbe'l-vakt ib'âsı tasvîb olunduğuna binâen
kaleme alınan suver-i mekâtîb resîde-i dest-i senâ-kâr ihlâs-rehîn ve fehâvî-i
müstahsenesi mürtesem sahîfe-i yakîn olmuşdur. Mâh-ı merkûmun on ikinci
Çaharşenbih günü Rusya murahhaslarıyla sâlisen akd olunan meclis-i mükâlemenin
mahsûlü tafsîlen kaleme alınup ve i'lâmı muktezî ba'zı ma'rûzât dahi bi'l-iktizâ
tahrîr olunmağla mizâc-ı bendegânemi müceddeden iz'âf eylediğine binâen meclis-i
mükâlemeye duhûlden matrûd ve mahrûm ve ba'de'l-mükâleme mahrem olmak
kâ'idesine Rusyalu tarafından ilzâm-ı fi'lî ile mülzem devleteyn elçilerine ifâde-i
mâ-cerâ-yı mükâlemeye me'mûr Yakovaki bendelerinin vedâ-ı geveze-i hâfızası
kılınan sanâyi'-i mukteziyyeyi bi'l-münâsebe icrâ ve beynlerinde iden mükâlebât
kaleme alınup tesvîdden beyâza nakl ile mütâla'aya iktidâr kalmadığına binâen hâk-i
pâ-yı hâcetreavâ-yı veliyyü'n-ni'amîden i'tizâr ve bu def'a beyâz olunup mukâbele ve
tedkîk olunmağla sûret-i takrîr kâ'ime-i senâ-allâmeye matviyyen merfû'-ı savb-ı
devletleri kılındı. Hâlâ Kalgay olan Sa'âdetlü Baht Giray Sultân Hazretlerinin
ma'rifeti ve birâderleri Mehmed Giray Sultân vesâtetî ile mukaddemâ Kuban

cânibine ve ândan dahi Kırım'a îsâl olunan hatt-ı hümâyûn ile mu'anven istimâlet-nâme-yi â'yân-ı Kırım nâmına olan Golubya Bânı bi't-tav' ve'r-rızâ Rusya sergerdelerine teslîm ile tebrîe-i zimmet eylediğini bu def'a Nemçe elçisi Rusya murahhasları yedinde muâyenesini telmîh ve tasrîh beyninde mükâleme tercemânına iş'âr eylediği takrîr-i merkûm hâtimesinde tezkîr olunmağla sûret-i mezkûre ilm-i kâinât-pirâ-yı veliyyü'n-ni'amî şâmil oldukdan sonra ib'âsı tasvîb olunan mekâtîbin tevkîfî muhavvel-i re'y-i sâmi ve Kalgay cenâblarına dahi iş'âr ile iktizâsını istiş'âr husûsu menût-ı emr ü fermân-ı veliyyü'n-ni'amîdir. Mukaddemâ gönderdikleri mahzar-ı ca'liyye mazmûnuna bakıyye itdikleri sanâyi'den garazleri ve seksen bin âdemden noksanla gelmekte hatîrât beyânıyla Kalgay-ı müşârun ileyhi ihâfeleri mutlakâ 'âkıbet-kâre intizâr ve recm-i bi'l-gayb olmasun. Ammâ ser-gerdeler ile ba'de't-teşâvür selâmet-i hâllerine medâr olmak niyâzı ile terhîs olundukları mukaddem ve muahhar etvâr ve girdârlarına nazar-ı im'ân ve hikmetle nigrân olanlar 'indlerinde aşkâr idi. Hemân vâkıf-ı zamâir ve esvâr olan Cenâb-ı Kibriyâ şî'âr-ı hâtimeyi mukârin-i sunûf-ı tevfik itmekle bu abd-ı âcize mu'în ve meded-kâr ola, âmin. 14 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [1]186.

[66a] İşbu Tahrîrât Rikâb-ı Hümâyûn'a Ordu Tarafından İrsâl Olundukda Takrîr-i Âlî.

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım.

Murahhas-ı evvel Osman Efendi kullarından me'mûr olduğu emr-i mu'tenâya dâir tahrîrâtı vârid olup bu vakte dek Rusya murahhasları ve Nemçe ve Prusya elçileriyle güzerân iden mübâhasin tafsîlâtı tekarîr ve kavâim-i mûmâ ileyh'den bi'l-cümle karîn-i âlem gîti-ârâ-yı şâhâneleri olur. Çünkü bu havâlîde mütâreke müddetinin ta'yîn ü tahsîsi re'yi murahhasân cânibine tefvîz ile ictimâ'larında karâra ta'lîk ve Gürcistan ve ba'id mahaller mütârekesi teşrîne dek mukaddem temhîd olunan şurût-ı mütârekeden olduğuna binâen bu def'a efendi-i mûmâ ileyh ziyâde müddet talebini zaafa ve sulha her tarîkla meyle haml iderler. Mülâhaza-i vâridesiyle âşir-i Eylülü müddet-i intihâ-yı hükm-i mütâreke takdîr ve ta'yîn ve minvâl-i meşrûh üzere teâtî-i temessükât olunup meclis-i evvelde suhûlet ile emr-i mezbûra râbîta virdiğini ve rikâb-ı mülûkânede kaleme alınup bâlâsı hatt-ı şerîf-i meyâmin-redîfleriyle muvaşşah ve müzeyyen ruhsat-nâme-i hümâyûnda ahd-nâme ta'bîri tahrîr olunmuş olup bu lâfz ise hitâm-ı musâlahada teâtî olunacak ahd-nâmelerde isti'mâl oluna gelüp

mebâdî ve şürû‘-ı musâlahada mübâdele olunacak fermân-ı celîlü’l-uvvâna tasdîk-nâme i‘tibâr olunduğunu Rusya murahhasları beyân ve lâfz-ı ahd-nâmeyi nass-ı tasdîk-nâmeye tebdîlini iltimâs idüp iddi‘aları muvâfik-ı kavâ‘id-i kadîme olduğuna binâen tagyîrini efendi-i mûmâ ileyh bendeleri iş‘âr idüp tagyîr ve tebdîl külfet ve müddete mütevakkıf olmağla lâfz-ı ahd-nâme kütüb-i lûgat-ı Arabiyye’de tasdîk-nâmenin ma‘nâsında müsta‘mel iki mürâdif lâfzlar olmağla isti‘mâl ve âdât-ı düvele tatbîk ve Rusya murahhaslarını def‘-i işkâl ile te’mîn ve tatmin zemîninde iki lâfz bir ma‘nâya olduğunu beyân ile fermân-ı şerîfde muharrer ahd-nâme lâfzını kavâ‘id-i düvele tatbîk için ahd-nâme lâfzını tasdîk-nâme nassından ‘ibâret ile isti‘mâl ve i‘tibârlarını mübeyyen murahhas efendilere hitâben ısdâr ve efendi-i mûmâ ileyh tarafına tesyâr olunan fermân-ı fahîmü’l-i‘tibâr-ı hüsrevânenin bir sûreti manzûr-ı ayn-ı inâyet buyurulmak için pâye-i serîr-i a‘lâya takdîm olunmuştur. Bundan mâ‘adâ çünkü Nemçe ve Prusya elçilerini Rusya murahhasları mutavassıta elçiler değildir. İnzimâm-ı himem-i dostâne ta‘bîr ile me’mûrlardır. Binâen aleyh meclis-i mükâlemede bu makûlenin vücûdu âdet-i me’lûfeden hâricdir. Bunlar su‘ûbete giriftâr olan ba‘zı umûr için mukîm olmağla meclise duhûllerine cevâz virmeyüp bu keyfiyyet Nemçe ve Prusya devletlerine îrâs-ı şe’n idecek hâlâtdan olmağla Osman Efendi kulları elçilere Devlet-i ‘aliyye ikrâm ve kabûlde şân-ı devletlerine ri‘âyet ve murahhas-ı Devlet-i ‘aliyye tarafından da‘vet olunup Rusya kabûl itmediğini beyân ile Devlet-i ‘aliyye tarafından ve me’mûru murahhas kıbelinden kabûl ve da‘vet ve ihtirâmıda vukû‘ bulan i‘tibâr-ı tâmmı beyân ile şânlarına nakîsa virecek ‘adem-i kabûlden beriyyü’z-zimme olduğunu elçilere yoluyla beyân ve Prusya’dan sened dahi alup Nemçe’den dahi bir mislini tahsîl ihtimâmında olduğunu mufassalen tahrîr ider. Fi’l-vak‘i efendi-i [66b] mûmâ ileyh bu gûnâ hareket-i hakîmânesi fevâidi âtiyede meşhûd olmak aaleb-i ihtimâlâtdan olmağla tahsîn olundu. Ancak Yâsînci-zâde Efendi dâ‘îleri yeddine mevdû‘ ruhsat-nâmede devleteyn-i müşârun ileyhimânın tavassutları mansûs buyurulmuş olduğundan elçiler meclisde mevcûd olmadıkça mükâlememiz gayr-ı meşrû‘dur deyü iddi‘â idüp murahhas-ı evvel Osman Efendi böyle emr-i cüz’ide işin feshi derece-i taassîb câiz olmadığını tefhîm ve ilzâmı emrine i‘tinâ itmiş olup tenvîren li’s-sened bu bâbda dahi gıyâblarında mükâlemeye ruhsatı mutazammın bir kıt‘a fermân-ı şerîf sudûrunu murahhas-ı evvel mûmâ ileyh kulları iltimâs itmekle ber-siyâk-ı meşrûh fermân sudûrunda çâkerleri ba‘zı mehâzîr

mülâhaza ve melhûz olan hücnet beyânıyla işbu müsted'âsına müsâ'ade olunmadığı tarafına tahrîr olunup hücnet-i melhûz ve siyâk-ı tahrîr ma'lûm-ı mülûkâne buyurulmak için bir sûreti atebe-i 'ulyâya arz olundu. Abdi Paşa kulları ma'yyetinde 'askerin killeti güya Rusya beyninde müştehir olduğunu beyân ile ol cânibin tanzîmi ve Vezîr Numân Paşa kullarının bu havâlîye vürûdu ta'cîli vücûbunu müekked tahrîr itmekle Numân Paşa kullarının isti'câli bâbında bu taraftan fermân-ı şerîfleri ısdâr olunmağla husûs-ı mezkûra himmet-i mülûkâneleri icrâsı emr-i mühimm olup Abdi Paşa ma'yyetinde 'asker efendi-i mûmâ ileyhin mesmû'u üzere kalîl olmayup hayli 'asker olduğunu ve ihtimâmı bu taraftan ber-kemâl itmekle bi-mennihi Sübhanehu o cânibe dahi fevka'l-melhûz râbıta virmek esbâbına lâ-yen-kat' ri'âyet olunmakda idüğü ve emr-i me'mûrunda cidd ü sadâkat ve gayreti mûmâ ileyh alâ vetîretü'l-etemm itmek vesâyâsı mûmâ ileyh efendi kullarına bi't-tafsîl tahrîr husûsuna çâkerleri tarafından ri'âyet-i tâmme ve her hâlde meded ve inâyet-i Sübhaniyye ve himmet ve du'â-yı mülûkâne tazarru'unda olunduğu ma'lûm-ı şâhâneleri buyuruldukda emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım hazretlerindir. 15 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186.

Murahhas-ı Evvel Osman Efendi Tarafından Vârid Olan Kâ'imedir.

Devletlü velî-ni'metim efendim.

Tahrîrât-ı bendegânem hitâm ve temhîr ile Tatarlara teslîmine müte'âkıb Nemçe elçisi geleyorduğu görülmekle tatar te'hîr ve merkûm gelüp tahiyet ve terhîbden sonra Rusya murahhaslarını mükâleme-i sâliseden sonra görüp Tatar serbestiyyetine müte'allık katı çok mühâhis güzerân eyledi bu heriflerin bu mâddede ısrârlarına nihâyet bu kadar hattî vüs'larında olmayup ve mümkün olmadığını yemînleriyle tevkîd itdiler sizler mugâyir-i şer' olmağla kabûle imkân yok da'vâsını idersiz. Bu bir müşkil ma'nâ oldu. Hemân Hakk te'âlâ iki tarafa da tarîk-ı sühûlet halk eyleye. Ve devletlü sadr-ı a'zam hazretlerini âgâh buyurun gâyet hafî ve sahîh olmak üzere telâkkî itdiğim bunların Hırsova câniblerinde cisr için doksan kadar tonbâzları müheyyâdır. Hemân o taraftan mürûrları men'inin esbâbı âmâdesinde gaflet olunmasun. Bunlarda müşâhede itdiğim gurûr İnşâ'allah âlemlere rüsvâi olup muzmahill olmalarına delîldir. [67a] Lisân-ı dūzah-nişânlarında İstanbul'a azîmet ednâ himmetleridir. Ve İsmâîl tarafında müheyyâ olan donanmalarını muzâaf ve firkate nev'inden sefîneler ile tedârikât görmekte olup Danimarkalı bir ceneral dahi

tedârik itdiler ki fi'l-hakîka fen-i deryâyâ âşinâdır. Hemân bunlar ma'lûm olsun ve bir taraftan yine rıfk ü mülâyemet ve i'zâr-ı şer'î beyân ile müdâfa'a buyurursuz. Bakalım iki üç güne dek ne netîce virir. Yine mahfî haberleşiriz ammâ niyâzım budur ki benden rivâyet buyurmanız didikde nice mümkündür ile mukâbeleme hayr bunda söylemezsiniz bilürüm. Ammâ ordu tarafında belki terşîh ider didi. Ve yine mümkün olup bir tarîk bulunsa pek eyü olur idi. Ve çünkü Leh mukasemesinde devletime müsâ'ade itdiler bu makâmda size oldukça bizden cebr mu'ameleleri istediler ve Prusya elçisi dahi ibrâm itdi. Ammâ maâzzallah mümkün değildir deyü kat'î cevâb virdim deyp refîk efendi ziyâretine gitdi. Ândan sonra Prusya elçisinin tercemânı gelüp mizâcınızı suâl ve selâm ider resmini itmâmdan sonra o dahi bu iş suûbet kesb itdi. Bunlar serbestiyet-i Tatarı devletimiz boynuna aldı ahd itdi yemîn itdi. Fî-mâba'd dönme ihtimâli yokdur deyü kat'î söyler. Efendi hazretleri muhâlif-i şer'-i mutahhar olmağla niçün teklîf iderlerdir. Allahu te'âlâ iki taraf emrini teshîl eyleye lâkin çünkü işbu sûretlerdedir. Bari İstanbul'a tahrîr ve âgâh eylesün deyü teblîg-i peygâm-dostî ider didikde İstanbul'a yazmak niçün el-Hamdullilahu te'âlâ 'asker ve zehâir ve mühimmât mükemmel ve herkes dîn uğruna cân virmek için âmâde-i ihdâu'l-haseneyndir. Muvahhidlere tagyîr-i mezheb teklîfini dahi bir kere işitsünler. İnşâ'allah ümîdimiz Cenâb-ı Hakk'dan nusretidir. Zîrâ işte sulha meyl eyledik inâdımız muhâlefetimiz mükâberemiz yok. Şer'-i şerîf tarafından olan muhâlefeti icrâyâ oğlan kimde kudret vardır. Gazâ ve şahâdet ne gün içündür. Ânların bu teklîfine bir millet râzı olur mu çünkü biz her dürlüsüne râzı olduk ânlar olmadı. Hemân Tatar serbestiyetini dirler gayrı şey söylemezler. Mağrûrun hasmı Allah'dır demek vâdilerinde gâh rıfk ü mülâyemet ve gâh izhâr-ı salâbet gibi söyleyüb ba'de elçi beg dostumuza benden selâm eyle benim kat'en muhâlefetim yokdur. İşi bir hoş tefehhüm ü tefhîm eylesün. Garez 'ibâdullaha hıdmetdir. Muhârebe-i müstemirreye mübtelâ devletler hâli ma'lûmdur. Mahfice de biraraya gelelim birbirimizin kelâmalarını hakkâniyyet kulağıyla istimâ' idelim. İnsâf şöyle dursun lâyük değildir ki ânlar gibi tâlib-i hayr benim gibi dahi muhâlefeti olmayup maslahat görmeğe gelmiş âdem mevcûd iken 'İbâdullah müceddeden mübtelâ-yı envâ'-ı beliyât olup sebeplerine inkisâr ideler dimekle i'âde kılınmağın bu mebbas dahi ma'lûm-ı devletleri buyurulmağ için aceleten işârete mübâderet olundu. Ve Kırım tarafına olan tahrîrât-ı 'aliyyeleri mahzar ve istid'âlarına i'tibâr ile olduğunun

tasrîhi eger kullarının mütâla‘am olmayup Rusyalu‘ya söylemeksizin gönderdiler ise izhâr-ı kudretleri olmamağla fâideden hâli olmaz ammâ göstermeleri yâhûd me‘mûrları eline girmemek mütâla‘ası fikr-i sâib-i veliyyü‘n-ni‘amîleri ‘indindedede râcih olduğı hâlde ol zamân iktizâ-yı hadden ve ma‘nâ-yı mütârekeye ‘adem-i ri‘âyet maslahatından gayrı hâleti müntec olmamağla irsâl ve tevfiği menû-ı emr ü fermânlarıdır. 15 Ca [Cumâde‘l-ûlâ] Sene [11]86.

[67b] Bu Dahi Murahhas Efendiler Tarafından Vârid Olan Kâ‘imedir.

Mâh-ı Cumâde‘l-ûlâ‘nın on beşinci günü kuşluk vaktinde Rusyalu‘nun baş murahhası olan Orlof şekl-i tebdilde Peni tercemân ve sâ‘ir üç beş nefer etbâ‘-ı mahsûsasıyla piyâdece ordumuza vürûd ve müstashebimiz olan hayme-i kebîrde cem‘ ve tenhâca kuûd ve merâsim-i âşinâyı icrâ olunduktan sonra inhirâf-ı mizâcdan bahsle murahhas-ı mûmâ ileyh ba‘zı eczâ-yı lâzime ib‘âsına izhâr-ı hâhiş eyledikde bizler dahi sizlerden âhar gûnâ mu‘âlece matlûbumuz olmayup hemân mübtelâ olduğum derde devâ eylemenizi murâd ideriz deyü maslahat-ı me‘mûremiz semtine imâle-i inân-makâl eylediğimizde murahhas-ı mûmâ ileyh meclis-i mükâlemede bast eylediğı i‘zârı tekrâr ve tezkâre ibtidâr itmekle tarafımızdan dahi biz taraf-ı Devlet-i ‘aliyye‘den ancak maslahat-ı hayriyyenin tanzîmine me‘mûriyyet ile bu mahale vürûd eylediğimize binâen meşrû‘ ve ma‘kûl olan mevâda hakkâniyyet üzere tanzîm-i umûr-ı makdûrumuz masrûfdur lâkin sizin bu teklîfiniz mugâyir-i şer‘-i şerîf olduğuna binâen bizim değil bi‘z-zât pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin dahi vüs‘lerinde değildir deyü îrâd-ı özr eylediğimizde murahhas-ı mûmâ ileyh ahkâm-ı mülkiyye ba‘zan şer‘e ve ba‘zan kânûna tatbîk ile icrâ oluna gelüp ve bizim devletimizde dahi öyledir. Ancak lede‘l-murâd ya şer‘e veyâ kânûna tatbîk ile nizâmı imkânı bulunur demekle tarafımızdan dahi bu husûs umûr-ı sâ‘ireye kıyâs değildir. Şimdi tâ‘ife-i Tatar Zümre-i Müslimînden olup ve Etrâf-ı Memâlik-i İslâmiyye‘de on bin nefer ehl-i İslâm‘ın Hükmi Pâdişâh-ı İslâm‘dan rû-gerdân oldukları sûretde şer‘an ser-gerdelerinin izâlesi vâcibâtıdan olup ma‘a-hâzâ Tatar tâ‘ifesi on bin değil yüz binden mütecâviz olmağla bir dürlü tarîkı olmayup ve bu gûnâ mugâyir-i şer‘-i tekâlif sâbıkda dahi vukû‘ bulmakla ol vakitte bile ‘adem-i müsâ‘ade-i şer‘iyye binâen şerr-i kalîl ihtiyâr olunmadığının hikmeti i‘zâr-ı şer‘iyyenin vukû‘u muktezâsı idi. Devletinizin ol zamân bu tâ‘ifeden şikâyeti vârid ise hele şimdi gayr-ı vârid olduğuna burhân istemez ma‘a-mâ-fih âlemlerin râhatını taleb itdiğimde İnşâ‘allah

iştibâhınız yokdur. Böyle iken hilâf-ı şer‘-i mutahhar olan sözü söylemek niçe mümkün olur. Maâzzallah beşeriyetim hasebile söyleye düşsem mazarrâtdan gayrı bir hâlet tevkî‘ olunmaz ve mezhebimiz müsâid olmamağla kimesne kulak tutmaz. Bunun âhar gûnâ nizâmı emrine mübâderet olursa münâsib olur dinildikde Murahhas-ı mûmâ ileyh dahi ya Hind ve Fas ve sâ‘ir bu kadar memleketler vardır ki hem bunların her biri onar binden mütecâviz olup hem pâdişâhları başka başkadır deyü nakz-ı müddeâya âgâz eyledikde tarafımızdan dahi Hind ve Fas memleketleriyle memâlik-i mahrûsa beyninde bahr-ı hâciz ve hevâciz-i sâ‘ire bulunduğundan başka ânların memleketlerini zîr-i hükûmete idhâlde imkânın taassürü mesâğ-ı şer‘iyyi mûcib olmağla bu husûs ânlara kıyâs olunmaz didiğimizde Murahhas-ı mûmâ ileyh benim fûnûn-ı şer‘iyye ve mübâhase-i akliyye ve mahâretim yokdur. Eger sizin böyle usûl-ı münâzara üzere mübâhaseye mübâşeret ideceğinizi bileydik. Bu fenlerde mâhir sizinle bahs idecek birkaç erbâb tedârik iderdik. Kaldı ki benim bundan ziyâdesi elimden gelmez ve imparatoricemizin bu gûnâ virdiği nizâm birkaç def‘a İstanbul’a yazıldı idi. Elçiler [68a] size ifâde eylemediler mi dimekle tarafımızdan dahi belî söylendi. Ancak mahal-i mükâlemeye varup ictimâ‘ olundukda İmparatorice hazretleri bu husûsun mugâyir -i şer‘ olduğuna tahsîl-i vukûf eylediklerinde elbette âhar gûnâ nizâm virirler dimeleriyle bizlerde âna binâen bu mahale geldik. Bu husûs pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin dahi vüs‘larında olmamağla bir vechile kâbil olmayacağı zâhir idi kelâmından sonra bu mâdde emr-i Bârîden ‘ibâret olan şer‘-i şerîf ile memnû‘ olup ve İmparatorice hazretleri gerçi bir pâdişâh-ı azîmdir. Ancak benî beşer olmağla kavilleri dahi kavlı beşer olup bu takdîrce hükûm-i mahlûku emr-i hâlîka takdîm münâsib midir dinildikde İmparatoricemiz bir pâdişâhdır. Pâdişâhlar halîfe olup sudûr iden kelâmları mecrâ-yı ilhâmdan cereyân ider deyü izhâr-ı teferru‘n ve temerrüd itmekle tarafımızdan dahi siz Devlet-i Rusya’nın muhayyer ve munsif ve hayır-hâh ricâlinden olmağla böyle ‘İbâdullahaya hayırlu olan maslahata İnşâ‘allahu te‘âlâ bir nizâm viririz ki müeyyed ve müşeyyed olur didiğimizde bizim İmparatoricemizin îrâdesi böyledir. Ve bundan gayrı sûret-i nizâm vüs‘ümde değil ve ruhsatım dahi yokdur didikde niçün böyle dirsiniz Peni’nin ma‘lûmudur ki mukaddemâ ben riyâsetimde İbrişkof dostumuz ile bu tasfiye husûsuna ne derecelerde sarf-ı makdûr eyledim ki beyne’n-nâs hakkımızda gûnâ gûnâ akvâl-i işâa olunmuş idi. Siz dahi bu işde sarf-ı makdûr idüp yüzünüzden

böyle hıdmet-i celîle ve ‘İbâdullaha hayırlu olan maslahat görülmek lâzime-i gayretinizdir didiğimde yine merkez-i isrârda karâr ve ‘adem-i vüs‘ ü kudret öZRünü tekrâr itmekle tarafımızdan dahi sinnimiz altmışı mütecâviz eyledi. Bize Der-‘aliyye’de İbrişkof dostumuzun musâlaha mâddesine ziyâde sa’y olunacağı haberi Prusya elçisi tarafından ifâde ve bu iş bir mahale cem‘ olundukda nizâm bulur didiklerine binâen şimdi bir iş görmeden ‘avdet bir dürlü gayret ve hamiyetime elvirmez ve imparatorice hazretleri tâ’ife-i Tatara şefekat eyledi dinildi. Tâ’ife-i mezbûreye bu vechile nizâm virildiği sûretde mazarrât-ı kesîre zuhûru melhûz olmağla o makûle tâ’ifeye şefekate bu kadar zarar ‘ibâda cevâz göstermek ve kendülere muvâzin olan mülûk hukukuna ‘adem-i ri‘âyet lâyıık-ı şân-ı mülûk mudur cevâbımız müesser olmayup yine bu husûs cümleinin ma‘lûmu olmağla kâbil değildir deyü pâ-ber-câ-yı isrâr oldukda tarafımızdan dahi bu mâddeye hakkâniyyet üzere bir nizâm virdikden sonra mevâd-ı sâ’ireye dahi mâl ile ve ticâret-i ‘ibâd veyâhûd âhar vechile nizâma mübâşeret idelim îrâdesiyle sarf-ı makâlâ ve İmparatorice hazretleri bu bâbda ‘ibâda hayırlu taraflara rağbet ve sizler dahi temşiyet-i maslahata himmet eyleyerek me’mûlümüzdür ki işlere hüsn-i nizâm virilür. Zîrâ mukkademlerde İbrişkof dostumuz bu iki devlet dest-i himâyemde müsâvîdir da’vâsını itmiş idi. Ol vakit ânin kelâmını dinlemek kâbil olmadığından hükmi mukadderin olduğu zâhir oldu. Şimdi ben dahi bu da’vâyı ider ve iki taraf hayır-hâhlığımı işte tercemânınız şahâdetiyle isbât iderim. Kaldı ki ümîd iderim ki siz sem‘-i kabûl ile ısga’ buyurasız dinilmekle dahi telyîn kabûl olmayup ibtidâen Tatar serbestiyyeti mâddesine nizâm virelim. Ba’de mevâd-ı uhrâya mübâşeret ideriz didikden sonra el-hâletü hâzihi Ağustos [68b] duhûl idüp hevâlar semt-i şitâya mâil ve bundan böyle yağışlık zuhûru der-kâr olduğundan başka karındaşımdan kâğıd gelüp derûnunda sizin bu hengâmda Petreburg’da bulunmanız ehemmdir. Zîrâ me’mûr-ı nezâreti olduğunuz umûr-ı müteaddide muattal kaldı deyü tahrîr eylemiş deyüp üzerinde olan menâsıb ve me’mûriyyetini ta’dâd birle elbette gitmeğe muhtâcım ben gider yerime gayrısı gelür ben me’mûl iderdim ki bu işler az zamânda nizâm bulur. Çünkü bir iş yokdur varayım bu gün ava gideyim ve gideceğim mahalde bu gice kalurum deyü envâ’ şîve-i tahammül-güdâz-ı mağrûrâneye ibtidâr eyledikde niçün maslahat yokdur dirsiniz. Bundan a’lâ ve hayırlu maslahat mı olur. Hemân bu işin tanzîmine sa’y idelim didiğimde siz mülâhaza ideyim diyorsunuz mülâhaza didikleri it’âb-ı zihndir.

Maslahat değildir. Çünkü bu mâddenin tahvîli kâbil değildir. Maslahat murâd olsa böyle tanzîm olunurdu deyü tayy-ı bisât-ı kelâm ve ordusuna azîmet için kıyâm eyledi. Çend sâ'at mürûrunda Prusya elçisi gelüp Yakovaki gitmeğe hâcet kalmamağla merkûma müfredât-ı eczâ-yı meclis beyân olundukda Rusyalu bu mâddede kemâl-i ısrâr üzeredir. Bu sohbetler ile mülzem olmazlar didikde âna dahi vech-i şer'î sûret-i muharrere üzere beyân ve Tatar mâddesinde Rusyalu'nun arz ve mülk ve i'tibârları muhâfazasına Devlet-i 'aliyye tarafından iktizâ itdiği mertebe virilecek nizâmı kendüler ihtiyâr eylesün. Kaldı ki fi-mâba'd Tatarı 'askerîlikden ihrâc ve ra'iyet hükmüne almak da güç değildir. Ne vechile didikde farazâ ânların özü Kıryı ve Bucak ve Boğdan toprağından ba'zı mahaller dil-hâh-ı ikâmetleridir. Çünkü pâdişâh mülküdür. Fî-mâba'd ânlardan rûsûm-ı ra'iyet ve a'sâr ve ol makûle teklîfât alınmağla bundan sonra 'askerîlikde istihdâm olunmayup ra'iyet hükmünde kaldıklarında bi-hikmetullah ânlara te'sîr ider ve hânları'nın i'tibârı dahi nâkıs olur. Ve hemân Kırım Cezîresi'ne inhisâr ile hâllerine za'f târî olarak âsâr-ı mazarrât kendülerden mündefî' ve bizim tarafımıza dahi ânlardan i'ânet me'mûlû mürtefi' olmağla hûd-be-hûd bir kavm gibi terk sûretleriyle bi'l-cümle sûretleri şikest kabûl itmek mümkün yohsa halîfetullahi fi'l-âlem mevcûd iken ra'iyeti hükmünde olan kavm kendülere halîfe ihtiyâr itmek başlu başına olmak kitâb ve şer'atimizin hilâfi olduğu gündün aşkârdır dinildikde pek güzel ben bildim ve mülzem oldum ammâ bir garîb hâletdir Rusyalu'nun kulağı ve fikri olmadı bunu derk mümkün olmuyor diyerek 'adem-i tefehhümle ısrârlarından küllî şikâyet sûreti gösterdi. Bundan sonra rişte-i ebhâsı uzadırsak üzûlmek melhûz olmağla bu def'a dahi mersûm kendülere söylesün. Yine olmadığı gibi ya canım bunların Tatar haklarında istedikleri serbestiyyet ne makûle şeydir dimek isteriz. Eger teklîflerini usûl-ı şer'e ircâ' kâbil olur ise ol vakit kaleme alur göndeririz ve selben ve îcâben muntazır-ı emr ü fermân oluruz. Hemân bir sâ'at mukaddem tashîh-i mesele buyurup taraf-ı âlîlerinden olacak istizânımız uzamamak ve cevâbı virilmek mümkün olmağ için acâleten rikâb-ı hümâyûna arz ve kulları âgâh buyurulmak emrinde fermân efendimindir.

[69a] Zeyl

Elçi-i merkûm kullarından kalkup refkımız efendi hazretlerinin ziyâretine varup ânlar dahi ma'kûl ve meşrû'u beyân itdikce çünkü mesele böyle idi. İstanbul'dan niçün geldiniz ben bu Tatar mâddesi mümkün değildir haberini İsmâîl Beg'e Osman

Efendi'ye söyledim ve takrîr dahi virdim. Rusyalu bundan geçmez didikde ya bunların serbestiyetlerinden Rusyalu'ya ne fâide didikde bir mikdâr hande-i istihzâ ve dıhk-ı gurûr-ânededen sonra Tatarı sizin ile müsâvî kılmak ister. Tatarın dahi matlûbudur efendi bil bil deyu eylediği vaz'-ı tahammül-sûzunu gelüp ağlayarak takrîr buyurdular. Vakta ki sûret-i ruhsatı müş'ir sahîfe semâhatlü kerâmetlü Dürrî-zâde Efendi dâ'îlerine hengâm-ı vedâda arz ve kırâat ve şu mahallere ruhsatdan mübâ'adet buyuruluyor didikce oku oku buyurdular tamâm oldukda bigâye başlayup efendi maslahat bu sûretle karîn-i husûl olmayacağı zâhirdir. Düşmenin tavrı ve gurûru ve 'askerimize ârız olan hamıyetsizlik bu sûretle nizâma mâni' idüğü 'inde'l-akl zâhirdir. Var Allah selâmet vire buyurmuşlar idi. Fi'l-hakîka bunlara ârız olan gurûr sebebiyle müsâ'ade-i mes'ûl-ı müsâlemeyi mukadder men' ider ise dahi şeâmet gurûru bunlar hakkında İnşâ'allahu te'âlâ icrâ ve kudretini izhâr itmek mücerrebât-ı umûrdandır.

Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin Takrîridir.

İşbu mâh-ı Cumâde'l-ülâ'nın On beşinci Günü Rusyalu'nun Baş murahhası Orlof Tebdîl Şeklinde Gelüp Müstashebimiz Olan Hayme-i Kebîrde Kendü ile Güzerân İden Mükâleme-i Mahsûsamızı Nakl ve Beyân İçün Devleteyn Elçilerine Gönderilan Mükâleme Tercemânı Yakovaki'nin Varup Ba'de'l-'avdet Arz Eylediği Takrîridir.

Kulunuz doğru Nemçe elçisine varup zikrolunan mükâlemeyi nakle âgâz eylediğimde efendi hazretleri mu'ammer olsun bize küllî meyl ve i'timâdında iştibâhım kalmadı. Bu meclisi bizim tercemâna tamâmca ifâde buyurmağla gelüp nakl eyledikten sonra Orlof ile görüşüp ol dahi ba'de'l-nakl Osman Efendi'ye bu serbestiyet mâddesinin tagyîri kâbil olmadığını sen de tefhîm ile niçün ısrâr ideyor didikde ben dahi bu husûsa Der-'aliyye'de iken gereği gibi tahsîl-i vukûf eyledim. Bu mâddeyi Osmanlu'nun kabûl eylemeleri bir dürlü mutasavver olmayup kaldı ki ben ânlarâ ibrâm eylemek vazîfem dahi değildir deyü cevâb virdim didiğimde kulunuz dahi ya şimdi bize ne gûnâ re'y münâsib görürsünüz dimekle mukaddemâ benim efendi hazretlerine söylediğim gibi ânlar mahal-i mükâlemeye cem' olmak husûsunda bir mikdâr gevşek davranurlar. Efendi hazretleri de bir mikdâr boşlayup ordu-yı hümâyûn'dan sebât-ı 'askere ve nizâma ve sadr-ı a'zâmın mütâla'a-ı sahîhası üzere efendiye vürûd edecek cevâba muntazır olsunlar ba'de iktizâsına göre münâsib

olur ise sizin gareziniz mücerred-i def'-i hasâret değil midir. Âhar vechile dahi bu garezi tahsîlin tarîkı bulunur. [69b] Ve sizlere bu bâbda itmînân hâsıl olacak vechile nizâm virilür. Ancak serbestiyyet husûsunun bir dürlü tarîkı yokdur deyü ol vakit kat'î cevâb virsünler ve bunlara ye's hâsıl olmadıkca bu niyyetlerinden nükül eylemezler. Ve ba'zı serâir-i zamîrlerine bu vechile vâkıf olmuşumdur ki musâlaha mâddesi nizâm bulmadığı sûretde fertmareşal [Feldmareşal] yanında olan 'asâkiri âhar mahale göndermeyüp Kırım sevâhilinde ve İsmâîl'de ve Kili'de olan nakl kayıklarıyla Varna ve sâ'ir ol havâfîlere ve ordu-yı hümâyûn etrâflarına Hırsova cânibinden 'asker nakl ve hücum ve ibtidâ-yı emrde tedârikât-ı külliyye ile Özi Kal'ası üzerine iktihâm ve sarf-ı makdûr eylemek niyyet-i fâsidesinde olmalarıyla Özi cânibine takviyyet ve istihkâm ikdâm-ı levâzımedendir kelâmından sonra bu keyfiyyet Prusya elçisine söylendi mi ve ne cevâb virdi deyü suâl itmekle kulunuz dahi ahşâm üzere geldi. Ve efendi hazretleri bu mâdde bir dürlü kabûl olunmayacağını tefhîm eyledikten sonra yine Rusyalu bu azîmetlerinden nükülün tarîkı yokdur deyü cevâb virdi didiğimde bakalım yine görüşüp söyleşiriz deyüp ba'de Prusya elçisine varup ol dahi Rusya murahhasları bana nakl eylediler. Ve ben dahi çok söyledim ânlarâ i'timâd itdiremedim. Kaldı ki bunun çâresi yok efendi hazretleri niçün ısrâr iderler didikde efendi hazretlerinin değil bütün devletin elinde bir şey yokdur didiğimde çünkü böyledir niçün geldiniz demekle kulunuz dahi ya siz bunu bilürdünüz niçün bizi men' itmeyüp bizimle bile geldiniz ve ben işlerin evvelini tamâm bilmem. Lâkin efendi hazretleri şöyle nakl ider ki siz İstanbul'da bu serbestiyyet matlûb-ı Rusya'dır dimişsiz Devlet-i 'aliyye tarafından dahi bir vechile cevâz-ı şer'î yokdur olmaz cevâbıyla mukâbeleden sonra li-ecli'l-mükâleme meydâna bir mütâreke çıkdı. Bu ma'nâ-yı mütârekeden münfehîm olan Rusyalu ömr-i şer'iiyi bildi. Ve kabûl itdiğinin bu mütâreke alâmetidir fikrinden fazla meclis-i mükâleme bir mübârek cem'iiyyetdir. İnşâ'allah hep olur biter didiler bu böyle iken mütârekeye 'ulemâımız rızâ virmediği sonra fetvâ emîni efendi hazretleri bir zaîf kol ile tecvîz itdiği mahalinde beynimizde her gün söyleşdiğimiz şeydir. Bundan sonra bu mu'âmele ve bizi it'âb bilmem revâ mıdır deyeyor. Ve bu mâddeye fetvâ virilmez şer'in hilâfidır olmaz didiğimde fetvâyı şeyhü'l-islâm efendi istediği gibi virir demekle kulunuz dahi Kur'ân-ı azîmin hilâfına fetvâ virilmez deyü mukâbele eylediğimde çünkü böyledir. Böyle olduğunu Rusya murahhaslarına tahrîr idin

dimekle kulunuz dahi bu kadar tahrîr eyledik anlamadık. Tahrîr ile ne gûnâ anladabilürüz didiğimde ne yapayım bunların bir dürlü ilzâmı kâbil değil böyle olduğu hâlde seferler mütemâdî olur dimekle çâre ne mukadder ne ise ol olur didiğimde ya Devlet-i ‘aliyye’nin müttefiki olmamağla bundan böyle musâlahaya kail olur ellerine girmez didikde kulunuz dahi öteden berü Devlet-i ‘aliyye’nin bir seferde kimesneden i‘ânet taleb itdiği mesbûk değildir. Bu makûle umûr muktezâ-yı şîve-i rûzgâr olup verâ-yı perde-i kaderden zuhûr idecek keyfîyyât-ı âtiye Cenâb-ı Bârîden gayrı kimesne bilmez. Lâkin bu def‘a fesh-i meclis olunmak lâzım gelür ise fî-mâba‘d bu meclisleri Rusya Devleti arayup **[70a]** bulmayacağı ve bir dahi Osmanlu musâlaha semtine vechen mine’l-vücûh rağbet eylemeyeceği meczûmumdur deyü eymân-ı galîze ile tasdîk-i makâl eylediğimde ne yapayım bunlar anlamıyorlar. İki pâdişâh bir yere gelüp birbirine anlatsunlar dimekle kulunuz dahi bu mugâyir-i kâ‘ide-i devletdir didiğimde bari çünkü öyledir birbirine tahrîrât ile tefhîm eylesünler dimekle o sûret dahi hılâf-ı rûsûm-ı devletdir cevâbını virdiğimde kendüleri bilür benim vazîfem değildir dimekle kulunuz dahi niçün vazîfeniz olmaz henüz serbestiyyet sûretinde sizin devletinize dahi çok zarar melhûzdur. Bundan böyle yine bu husûsa sa‘y ile nizâm virüp ba‘de sâ‘ir mâtde ile veyâhûd ticâret sûretleriyle âhar mâddelere dahi mübâşeret olunsun didiğimde henüz bu mâddeye bu kadar ısrâr eylediniz âhar mâddelerde dahi kim bilür ne gûnâ ısrâr idersiz dimekle kulunuz umûr-ı mümteni‘anın nizâmı mümkün olmaz. Ancak umûr-ı müşkilenin tanzîmi mümkündür. Ve bu serbestiyyet husûsu umûr-ı mümteni‘adandır. Yine inzimâm-ı himmetiniz ile bir kâlîba ifrâğ olunsun didiğimde bakalım ancak bunların tahvîli mümkün değildir deyu sohbe netîce virildi. Sonra Nemçe elçisine bu meclisi hikâye ve Devlet-i ‘aliyye’nin müttefiki yok demekden garezi ne ola didiğimde katı vâfir teemmülden sonra bunun Rusyalu’ya i‘âne devlete ihânedan gayrı ma‘nâsı olamaz. Zîrâ kendüsi müttefik olmağla güya Rusyalu’ya hem-kudret oluruz demek kasdıyla ihâfe ider. Ammâ o maslahatın vücûda gelmeyeceği şundan zâhirdir ki gayrı ikisi dünyâları zabt itmekle devletlerimiz pây-mâl olmak iktizâ ider. Hemân kendüden o gûnâ alâmet hiss olunduğu gibi elbette devletimiz hâlde müstakbelde olan mazarrâtı def‘ için üzerine sevk-ı cüyûş ideceği emr-i mukarrerdir kelimâtını evvelisiyle tevkîd eyledi. 16 Ca [Cumâde’l-ûlâ] Sene [1]186.

Kenârlar

Bu makâlât mahûfası bi'l-cümle emârât ve Nemçe elçisinin bu tedbîr ile olan mu'âmelâtı iktizâsı mutlakâ Prusya elçisinin Rusyalu matlûbunu hâsıl itmek* için olduğu zâhirdir.

Bu dahi

Âşir-i Eylül'e dek virdikleri mütâreke temessüküne elbette i'tibâr iderler da'vâsını Nemçe elçisi tenvîr ve tahkîk ider. Maaü'l-i'timâd-ı ri'âyet resm-i ihtiyât vâcibâtından olduğu cây-ı irtiyâb değildir.

Bu dahi

Fî-mâba'd donanma-yı hümâyûn'un âmâdesiyle hemân boğazları seddi ve Özi Kal'asına şurût-ı mütârekeye ri'âyet tenbîhâtını gibi mu'âmeleler ile âgâh kılınmaları ve muhtâc oldukları levâzımât ve istihkâma müte'allık esbâb-ı cem'iyetin tarîklarına himmet ve Ali Beg ta'ahhüdü üzere donanık sefâinle Bahr-ı Siyâh'a ise Kırım tarafından gelecek sefâinlerinin seddi ve her tarafda kurulan kalyonlar tekmîli husûsâtı akvâ-yı esbâbdan olduğu bedîhîdir. Eger Vezîr Halîl Paşa hazretleri boğazları sedde düşmene baş göstermeğe muvaffak olur ise Ali Beg fi'l-cümle Özi sularına karîb mahallerde kemîn-i hafâda bulunup lede'l-iktizâ imdâdlarına varır ise serhad halkı tâze cân hâsıl ider. Kaviyyü'l-kalb olur. Bunların cümlesi ilm-i âlî'den hâric değil iken ihtârda fâide melhûzu bâ'is-i cesâret oldu.

İşbu Tahrîrât Dahi Rikâb-ı Hümâyûn'a Gönderildikde Yazılan Takrîr-i Âlî

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım.

[70b] Meclis-i sâlis mahsûlü deyü bir şukka ile Rusya murahhasları ve elçiler ile ba'zı muhâverât ve mücâvebeyi mutazammın murahhas-ı evvel Osman Efendi kullarından tahrîrât vârid olup lüzûmuna binâen birer sûreti ihrâc ve bu cânibde tevkîf ve ayları manzûr-ı cihân-bânîler buyurulmak için der-akab atebe-i felek-mertebe-i tâc-dârîlerine takdîm olundu. Rusyalu arz eyledikleri esâs-ı mevhûmun teşrîhinde bu aralıkda serbestiyyet-i Tatar'ı isrâren kale getirüp iktizâ-ı kuvve-i istidrâciyeleriyle tâ'ife-i kâsiyyetü'l-kulûbün etvâr ve mu'âmelâtından efendi-i mûmâ ileyh kulları huşûnet fehm itdiğine binâen bu bâbda vüs'atlice ruhsat-ı 'aliyye

* Metinde iki defa yazılmıştır.

talebinde olup yine kendü vüs'at-i terhîse bakmayup imkânı müsâid olduğu dereceye tenzîl-i emrinde sadâkat ve basîret ibrâzında sarf-ı cell-i mukadderet ideceğini iş'âr ider. Cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı şâhânelerinden umûr-ı mülkiyye müfevvîz dûş-i diyânet-pûş-ı çâkerânem ise tâ'ife-i İslâmiyye'den olan Tatar'ın serbestiyyeti husûsu mesâil-i şer'iyyeden olmağla hâric havsala-i terhîs ve me'mûriyyet-i çâkerîdir. Maâzzallah mâdde-i mühimmenin teeffinini mûcib olan te'hîr-i cevâba mesâife-i seniyye gösterilmeyüp müşârun ileyhim efendiler ve â'yân-ı devletlerinin virecekleri cevâb-ı şer'înin serîan cânib-i übeydâne isrâ'ı hayr-ı vücûbededir. Kulları efendi-i mûmâ ileyhin zucret ve ıztırâbına bakmayup pey-der-pey kendüye medâr-ı kuvvet ve gayret ve mâye-i tesliyet ve musâberet olacak tahrîrât ile iğrâdan hâli olmadığım ve husûsen bu def'a dahi işi 'askerimizin mizâcına tatbîk ile emr-i mühimmin kat'ında sür'at ihtiyâr eylemesi müekkedden tahrîr olunmuştur. Maâzzallah iş bitmeyüp 'avdet-i muhârebe melhûzuyla pek müşkil olan nizâm ve istikrâr-ı 'askere nezâretten ve nev-be-nev zuhûr iden firârîler haklarında tertîb-i cezâ ile icrâ-yı siyâset-i şedîde-i şer'iyyeden münfekk olmadığım hakikat-i hâl olup işbu takrîr-i çâkerimi târîhinde Ruscuk yoluna ihrâc olunan Vezîr Osman Paşa kulları ordusunda mevcûd 'askerin nizâmı ve teşvîki zımında Beneş tarîkıyla azîmet-i çâkerî olup eyyâm-ı ta'tilde gâh müşârun ileyhe ve gâh Silistre yoluna ihrâc olunan Vezîr İbrahim Paşa ordusuna hareket-i hakîmâneye ri'âyet tasmîm-i çâkerî olmuştur. Ve yine hasma nümâyîş için Ruscuk ve Silistre serhadlarına bu gün beşer kıt'a mühimmât ve levâzımıyla çarha topları tertîb ve irsâl olunup Osman Efendi kullarının tahrîri üzere topçularımızın kılleti ile hâm-destlikleri Rusya beyninde müştehir olmağla Kâğıdhâne'de meşk virilan ve sâ'ir üstâd topçulardan bir iki yüz nefer topçu acâleten ordu-yı hümâyûnlarına tesyîr himmet-i hüsrevâneye mevkûfdur. Vezîr Abdi Paşa kulları dahi 'asker tertîbi ve ceng ta'lîmiyle yerinden hareket ve izhâr-ı bediyye vâdilerini icrâ itmesi levâzımı ve sâ'ir tertîbât-ı mühimme ve hakîmânede vüs'-i âcizânem sarf olunmakda olduğu karîn-i ilm-i tâc-dârîleri buyuruldukda emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım hazretlerindedir. Fi 17 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186.

Sadr-ı A'zam Tarafından Osman Efendi'ye Yazılan Kâ'imedir.

[71a] Bu def'a irsâl olunan tahrîrât-ı hakayık-âyâtınız vârid ve vâsıl ve mefhûmuna ittilâ'ımız muhit ve şâmil olup zeyl-i takrîrde ve izzetlü re'îsü'l-küttâb efendiye olan

kā'imenizde Kalgay Sultân ve birâderi Mehmed Giray Sultân vesâdetleriyle bundan akdem Kuban'a ve ândan dahi Kırım'a îsâl olunan Hatt-ı Hümâyûn ile mu'anven istimâlet-nâme-i mülûkâneyi â'yân-ı Kırım Rusya ser-gerdelerine teslîm ve beraat-i zimmetlerini arz ve takdîm eyledikleri tefehhüm olunduğu ve Kutbeddin Efendi ile mukaddemâ tevârüd iden mahzarları ca'lı olmak vaz'-ı mezkûrdan istidlâl olunmağla yazılan evvibesinin irsâl ve tevkîfi re'yimize ihâle kılındığı tahrîr ve iş'âr olunmuş cenâbınız bu tarafda iken mahzar-ı mezkûr henüz vürüd eylemiş olup kaleme alınan cevâbların irsâlinde menâfi'-i külliyye der-kâr olduğu istisvâb ve istihsân olunup işlerin ne sûretde zuhûr ideceğine terakkuben evvibe-i merkûme irsâl olunmayup bir müddet tevkîf olunmuş iken gerek Kalgay Sultân ve gerek hân-ı sâbık sa'âdetlü Devlet Giray hazretleri taraflarından tahrîrât vârid ve mazmûnlarında ba'zı ta'bîrât ilâvesiyle mahzar-ı mezkûrun cevâbları Kırım'a îsâl olunmak fevâid-i cemmeyi müsteclib olduğu inhâ ve tasrîh olduğuna binâen sûretleri manzûrunuz olduğu vechile Sâhib Giray Sultân'a ve ricâl-i Kırım'a mektûblar tastîr ve mahallerine irsâl olunmak için Kalgay Baht Giray Sultân cânibine bir mikdâr hasbe'l-mülâhaza ba'de't-tevkîf maslahat-ı mühimmeden ma'dûd olduğuna ârâ-yı erbâb vukûf ve tecvîz-i ashâbü'l-bâb ve nehy ictimâ'ına binâen te'hîr-i maslahat-ı mühimmeden hazeran bu esnâda ba's ü isrâ kılınmış idi. Şimdi keyfiyyet bu sûretde îrâs-ı şükûk ve zunûn eyledikte sultân-ı mûmâ ileyhe bir kıt'a mektûb tahrîr ve müfâdında bu ma'nâlar tafsîl olunarak yazılan mektûbların gerüye i'âdesi mümkün ise istircâ' eylemesi ve levâyah-i zamîrini tarafımıza yazup bildirmesi tavsiye ve te'kid olunmağın gelecek cevâbı tevârüd eylediği sâ'at size ifâde olunur. Serbestiyyet-i Tatar nizâ'ında Rusya murahhasları hânân ve 'uzmâ ve selâtîn ve kübrâ-yı Tatar bu cânibde olmalarıyla Kırım'da olanların akvâllerine 'amel ve i'tibâr yokdur deyü îrâd eylediğiniz cevâb bâ-savâba Kırım'da dahi selâtîn ve mîr-zâları mevcûddur. Ve ânların serbestiyyetine rızâları kâfidir kelimâtıyla teşebbüs eyledikleri ilelde ısrâr iderler ise bu tarafda olan hânân ve selâtîn ve mîr-zâyânın senedleriyle Kırım cânibinden gelen mahzar-ı ma'hûd yeddinizdedir. Âyâ senedât-ı merkûme izhâr ve îbrâz olunup Rusyalu dahi bu senedlere ne 'amel bize dahi böyle sened virmişlerdir didikleri sûretde iki tarafa dahi virdikleri senedât 'uzmâ-yı Tatar'ın mühr ü imzâlarıyla memhûr ve mûmzâdır. Çünkü bunların Devlet-i 'aliyye tarafına gönderdikleri senedlerine i'tibâr ve 'amel câiz değildir dirsiniz size virdikleri senedât

dahi mu'teber olamaz diyerek te'lif-i mukaddemât mülzeme temhîd-i kazâyâ-yı müskite olunup taarruzât-ı sâkita müeddâsını icrâ mümkün olamaz mı ve bunların bir cânibe virdikleri tahrîrât ve senedleri şâyeste-i kabûl ve isga olmadığı takdîrce cânibi i dîgere i'tâ itdikleri senedât husûsunda dahi mu'âmele-i mezkûrenin cereyânı kavânîn-i mukarrere-i münâzaradandır. Böyle olduğu hâlde hemân ol makûle harekât-ı zarûriyyeye mübtelâların akvâl [71b] ve senedâtına bakılmayup tabî'at-ı mâddeye nazaran ehl-i İslâm'dan olmaları ve müddet-i medîde Devlet-i 'aliyye'nin hükmünde olmaları cihetle mukaddem îrâd buyurulan edille-i vâziha ve berâhîn-i mülzeme ve müskiteye ibtidâr olunup teşyîd-i mebânî-i dostî ve ittihâda ile'l-ebed îrâs-ı tezelsül eylemeyecek vechile gerek Tatar mâddesi ve gerek mevâd-ı uhrâyı beynimizde bir kâlîba ifrâğ ve şerâit-i insâf ve hakkâniyyete ri'âyet iderek enâme-i fieteyn ve bu kadar 'İbâdullah'ın hâne-mân râhat ve sâmânlarını sûzân iden âteş-i harb ü kıtâli itfâyâ bezl-i maddûr idelim kelâmımanızı manzûm-ı silk-i hüsn-i ta'bîr kılarak iş bir sûret-i kabûl idebilür mü âmed-şüd-ı mürâselâtdan gazez tezkîr-i lâyiha-yı zamîr ile umûrî teshîl olmağla sûret-i istişârede hâtırımıza gelan işâret olundu. Lâkin evdeki bazar çarşuya uymaz mesel-i meşhûru fehvâsınca ol tarafda tahaddüs iden ahvâl meçhûlümüz olmağın muktezâ-yı vakt ü hâle göre idâre olunacak pergâr-ı re'y ve yed-i birlerine cenâbınız müselle-i kazıyye-i ihtiyârınızdır. Ne gûnâ münâsib ise iktizâsını icrâ muhavvel-i uhde-i dirâyet ve fatânetiniz olduğunu ve serbestiyet iddi'âlarına cevâbımız mukaddem ib'âs olunan kâ'imemiz müfâdından zâhir olmağla tekrîri se'met-i hâtırınıza vesîle olur melhûzuyla tafsîlden tecânüb-i ihtiyâr olunduğu beyân siyâkında rakîme-i meveddet tahrîr ve tesyîr olunmuştur. İnşâ'allahu te'âlâ vusûlünde dâmen-i tevekkül-i Hakk'a teşebbüs birle netîcesi hayırlu olan âlâma sabr u tahammül iderek rû'yet-i umûr-ı me'mûrenize mübâderet ve ba'dezîn hudûs idecek ahvâli pey-der-pey tarafımıza iş'âra ihtimâm ve dikkat ve Devlet-i 'aliyye re'âyâsından Dubrovnik Cumhûru bundan akdemce der-bâr-ı hilâfet-medâre ve tarafımıza iki kıt'a ârıza gönderüp mazmûnlarında kendülerinin öteden berü olgeldiği vechile sâye-i himâye-i devlet-i ebedü'l-istimrârda mustazill ve mahmî kılınmalarını ve Rusyalu yedlerinde giriftâr olan sefînelerinin istirdâdına hîn-i musâlahada himmet olunmasını niyâz ve istid'â eylediklerinden başka bu def'a vekîllerinin takdîm eylediği arzuhalinde dahi husûs-ı mezkûr istid'â veistirhâm olunmuş mesfûrların müsted'âları mukaddemâ ma'lûm-ı âlem-şümûl-ı hazret-i gîtî-

sitânî oldukda ra'yyet ve 'adem-i ra'yyet ta'bîrâtından ictinâb olunarak başı örtülü kadîmden ne vechile ise yine ol vechile ibkâ ve sefînelerinin istirdâdına dahi esnâ-yı musâlahada nizâm virilmesi bâbında fermân-ı hümâyûn sâdır olmağın tâ'ife-i mesfûrenin kadîmden şurûtüne vechile ise hâlet-i kadîmede ibkâ ve sūfûn-i makbûzalarının istirdâdı mâddesine himmet eylemeniz me'mûl olup ancak sefâini istirdâdda ve bu gûnâ teklîfi arz ü beyânda bir hücnet melhûzunuz ise lâzime-i dirâyet ü hamîyyet üzere harekete dikkat buyurmaları melhûzdur.

Şahbaz Giray Sultân Tarafından Re'îs Efendiye Gelan Kâ'imesidir.

Benim fazîletlü sa'âdetlü mekremetlü birâder-i ve'l-akdarım efendi-i cemîlü'ş-şiyem hazretleri

[72a] Hem-vâre esbâb-ı devlet ve ikbâlleri mahûd-merâmları üzere dâir ve kevkeb-i şîâretleri ufk-ı a'lâda sâ'ir olmak da'vâtı ber-dâşte-i dergâh-ı bî-niyâz kılındığı hitâmında bu esnâda Kırım küffâr-ı dûzah-karârın istilâ ve feth ve zabt ve envâ' hakarâtı ne mertebe olduğu bu havâflerde tevâtüren ma'lûm ve Devlet-i 'aliyye-i ebedü'l-karâr dahi bu keyfiyyet üzere terk itmeyeceği bedîhî ve nümâyân olup ve el-hâletü hâzihi cânib-i mezkûr bir mahafete* tedbîr-i adûvv-tedmîrleri olmadığı hâlde bu bende-i kemine-i devletin bu husûsda mülâhaza-yı perîşânî üzere hâtırına güzeşte iden re'y ve tedbîr bu gûnâ olup bu asrdan bed'an olunmak üzere Karadeniz'in Anadolu sevâhilinde vak'î Sinob ve Trabzon semtine ser 'asker olmağa şâyeste bir vezîr nasb ve mümkün mertebe donanma-yı hümâyûn tedârikine şürû' ve ser 'asker-i merkûm ma'yyetine kabâil ile ihtilâtı olan selâtînden birkaçı ta'yîn olursa selâtîn-i merkûme bir tarîk ile ahâlî-i Kırım'ın zâhib oldukları sû-i tedbîrlerinden 'udûl itdirüp ittihâd üzere itmesi taht-ı imkânda olduğu taraf-ı sa'âdete tahrîr olundu. Yine her hâlde Devlet-i 'aliyye a'lemdir.

'Ulemâ-yı Kırım'dan Kutbeddin Efendi Tarafından Kırım'da Mesned-i Hânîde Mukîm Sâhib Giray Sultân'a Yazılan Mektûbun Sûretidir.

Bu dâ'ileri hâmil olduğum tahrîrât-ı şerîfeleri ve âmme-i ricâl-i Kırım'ın mahzarlarıyla Bağçesaray'dan hareket ve refâkat-ı avn-ı Bârî ve rehberi-i tevfik-ı kird-gârî ile düşmen haber-dâr olmaksızın emnen ve sâlimen Özi Kal'asına vusûl ve

* Metinde olarak yazılmıştır.

hâlâ Özi Muhâfızı vezîr-i neberd-azmâ devletlü sa'âdetlü Ali Paşa hazretlerine mülâkât ve keyfiyeti ifâde eylediğimde der-akab sefîne ihzâr ve ma'iyetime âdemler terfîk ile sefîne-i mezkûreye du'âcılarını irkâb ve ordu-yı hümâyûn cânibine ib'âs buyurup muvâfakat-ı rüzgâr ile Rumili sahilinde vak'î Varna İskelesi'ne hurûc ve mahal-i mezkûrda muhâfaza-nişîn olan hâlâ Kalgay devletlü şehâmetlü Baht Giray Sultân efendimiz hazretlerinin meclis-i şerîflerine duhûl ve lühûkumuz müyesser olup ferdâsı ânlar dahi tahrîrât ve âdemleriyle fakîri mu-'asker-i nusret-perver-i cihân-dârî olan Şumnu Sahrâsı'na tesyîr idüp lede'l-vusûl bi'l-fi'l serdâr-ı ekrem ve sipeh-sâlâr-ı zafer-âlem devletlü inâyetlü veliyyü'n-ni'am Muhsin-zâde Mehmed Paşa efendimiz hazretlerinin huzûr-ı mekârim-mevfûr-ı âsafânelerine müsûl ve vedîa-ı ceyb-i sefâretim kılınan tenmîkât-ı 'aliyye-i keyânîleri mahzar-ı umûm-ı pîş-gâh-ı sa'âdet-dest-gâhlarına arz ve takdîm ve kemâl-i lûtf ve inbisât ile mütâla'aya ibtidâr ve ba'de't-tekmîl savb-ı hakire teveccüh birle Hıttâ-i Kırım'ın ahvâlini ve cenâb-ı celâdet-meâblarının hâl ü hâtrını suâl ve dâ'ileri dahi gerek efendimin ve gerek cümle ümerâ ve mir-zâyân ve ricâl ve 'ulemâ ve sulehâ ve sâ'ir ahâlî-i Kırım'ın sıgâr ve kibârının âstân-ı adâlet-nişân-ı Devlet-i 'aliyye'ye râbita-yı ubûdiyyet ve zâbita-yı intisâb husûsiyyetleri ne derecede olduğu ve leyl ü nehâr cânib-i mekârim-i menâkıb-ı hazret-i hilâfet-penâhîden zuhûr-ı imdâd ve i'ânete ne gûnâ iştiyâk-ı tâmm ve şevk ü garam ile dide-be-râh-ı intizâr oldukları ve a'dâ-yı mülk ü millete ser-fürûları hâşâ sümme hâşâ habâset ve ihânetden olmayup bu kadar bin etfâl ve nisvân ve aceze ve nâ-tüvânın zîr-i pâ-yı hasâret-i küffârda pâ-y-mâl olmaları havfindan sünûh [72b] meded-i gaybiyye mutarassîden kazâya rızâ sûretinde şimdilik hasma itâ'at gösterdikleri işbu kâğıdlardan ma'lûm-ı devletiniz oldu bih derdimi yazsa ker kalem noktası bir kitâb olur meâliyle Rusyalu'dan çekdiğimiz meşâkk ve mihen ve başımıza gelan şedâid-i kûh-efgen tafsîl olunmak lâzım gelse zebân-ı beyân-ı mûy-ı âteş-dîde gibi bî-cân ve sûzân olmamak mümkün değildir. Mecmû'unun niyâz ve ricâları budur ki def'-i mazarrât-ı a'dâ ve telhîs-i mesâkin ve me'vâları husûsunda kudret-i kâhire-i saltanat-ı seniyye îfâ ve icrâ olunup zülâl feth ü zaferle nâire-i derûn-ı hasret-meşmûnları itfâ buyurula deyü sahîfe-i takrîre vaz'-ı imzâyı hitâm eyledikde evvel âsaf-ı gayûr ve düstûr-vakur hazretleri derc-i deyyânından nisâr-ı cevâhir-i cevâmi'ü'l-kelime âgâz buyurup Sa'âdetlü Sâhib Giray Sultân hazretleri birâderimizin müfâd ve mahzar u tahrîrât ve

sizin takrîr-i isâbet-gayâtınızdan münfehîm olduğu vechile Kırım'da ikâmetleri mücerred taraf-ı vâzihü'ş-şeref gîtî-sitânîye kemâl-i ubûdiyyet ve hulûs ve fart-ı inkıyâd-ı ihlâs-ı mansûslarından nâşî olduğu bî-iştibâhdır. Ve semere-i sadâkatleri karîben lezzet-bahş-ı zâika-ı merâmları olup sâye-i merâhim-vâye-i zıllullahide olan ümniyyesinin husûlüyle kâm-yâb ve kâm-kâr ve ilâ inkırazü'l-edvâr kendüleri ve ahlâklarına ser-mâye-i iftihâr olacak hâlâta mazhariyyet ile akrân ve emsâli beynlerinde sâhib-i iştihâr olurlar. Zîrâ hânedan-ı muhalledü'l-erkân-ı Osmanî müeyyed min 'ind-Allah olmağla ba'zı taksîrât sebebiyle 'askerlerine bu misillü perîşânlık ârız olsa dahi yine der-akab te'bîdât-ı ilâhiyye-i ma'neviyye zuhûruyla berk-i şemsir süreyyâ-te'sîrleri hirmen-i sâmân-ı düşmene âteş bırakup âftâb-şükûh ve a'zametleri şark ve garba neşr-i envâr-ı fütûhât idegeldiği tulû'-ı tebâşîr-i subh-ı ikbâlleri evânından bu vakte dek niçe kere vukû' bulmuşdur. Nazar-ı umûrun avâkıbnadır evâiline değildir. Ve ülka-yı Kırım'ın bir avuç toprağına bin baş fedâ olur. Avn-ı Hakk'la bir şîr mahali düşmen elinde kalmaz. Kırım ahâlîsi ve Tatar halkının ecdâd-ı izâmlarına eyledikleri hıdmetleri ferâmûş ve ânları Moskov yedinde mehân ve makhûr terk eylemek şân-ı pâdişâhiye sezâ olur ma'na olmadığını âlem bilür. Fe-hamden sümme hamden hâkân-ı cem-gulâm ve şehriyâr-ı adâlet-iltisâm hürşîd-i maşrık-ı adl ü dâr sultân-ı deryâ keffe-i kerem nihâd şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metimiz efendimizin hazâin ve 'asâkir ve mühimmât ve zehâir ve esbâb-ı harb ü kîtâl ve edevât-ı ceng ü cidâl husûslarında bir dürlü müzâyaka ve ihtiyâcları yokdur. Bu sene-i mübâreke Kırım ve havâlîsinin nez' ü istirdâdı ve düşmenin hudûd u sınırlarından bi'l-külliyeye tard ve ib'âdına sarf-ı himmet-i bî-hemtâ buyurup bî-nihâye sefâin-i kuh-peyker ve kalyon ve firkate ve çekdiri ve pergandi emsâli civârı münşeât-ı vehb-güster tehiyye ve ihzârına fermân-ı hümâyûn cereyân itmekle içleri kal'a-kûb ve ejder-üslûb toplar ve envâ'-ı âlât-ı harbiyye ile memlû donanma gemileri ve parçaları yabdırılıp Anadolu ve Rumili bilâdından ibtâl-i ricâl ve şüc'ân-ı heycâ-hisâlden cem' olunan 'asâkir emvâc-ı bahr gibi had ü hasrdan bîrundur. Ve gelür iken iskelelerde ve orduda ve uğradığı yerlerde belki senin dahi meşhûdun olmak gerek [73a] bunların mecmû'u Kırım istihlâsına tertîb olunan mürettebâtdandır. Ve Kırım sevâhiline tesyîr olunsalar gerek idi. Lâkin ol hılâlde Nemçe İmparatoru ve Prusya Kralı tavassutlarıyla Rusyalu musâlahaya tâlib olup temhîd-i muhâdene esnâsında adâvet izhârı kavânîn-i düvele münâfi tavr

olduğundan şimdilik te'hîr olundu. Ve tarafeyn murahhasları mükâlemeye me'mûr oldular. Bih görelim âyine-i devrân ne sûret gösterir mısdakınca şân ü şükûh-ı Devlet-i 'aliyye'ye âhari vechile miyânede silm ü müsâfât râbita-gîr-i nizâm oldu febihâ ve ni'me. Olmadığı hâlde Elhamdülillahu te'âlâ tertîbât ve 'askerimiz müheyyâ olmağla bahren ve berren tahrîk-i i'lâm-ı cihâd ve gazâ ve tasfîf-i cünûd-i ceng-âzmâ olunup iki cihân güneşi ulu Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem hazretlerinin mu'cizât-ı kesîretü'l-berekâtı imdâdıyla İnşâ'allahü'l-mülki'l-müteâl hasm ayak basdığı yerleri ber-müttehâ istinzâ' ve istihlâs ve hasma kaddine göre bir câme ilbâs olunur deyü rişte-i sahta ukde-i hitâm bağladılar. Fî nefsi'l-emr Bahr-ı Siyâh'ın Rumili sahillerinden Babadağı hizâsında Karahirmen ta'bîr olunur iskeleden Varna'ya varınca meşhûdumuz olan mersâlar sefâin-i bahriyye ve edevât-ı harbiyye ile mâl-â-mâl olup vüzerâ-yı azâm zevi'l-ihtirâmdan sâbıkan Belgrad Vâlîsi Sa'âdetlü el-Hâc Halil Paşa ve sâbıkan İçil Mutasarrıfı re'fetlü Sâdık Paşa hazerâtı ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve deryâ begleri ve kapudanân ve rüesâdan niçeleri havsala-ı vehm ve hayâle sığmaz ecnâd ve nümâ-mu'tâd ve erkâm ve a'dâda gencîde olmaz mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve idde ve atâd ile sevâhil-i mezkûrede ikâmet ve karâr ve netîce-i sulha terakkub ve intizâr üzerelerdir. Kırım için tehiyye olunan 'asker kırk bin nefer piyâdeden efzûn-ter olduğu şâibe-i mübâlagadan ârî kelâm-ı sâdıkdır. Ordu-yı hümâyûn puyek* nüzûl eylediği beydâ-yı ves'i'l-ilhâke belde-i Şumnu Sahrâsı'dır. Ânda olan 'asâkir bahr-ı mevvâc gibi üç dörd sâ'atlık mahali tutup hattî zıyk-ı mekân takrîbiyle ta'rîc-i rakîme hılâlında Tırhala Vâlîsi vezîr-i dilîr devletlü Osman Paşa ve Selânik Vâlîsi vezîr-i celâdet-vesîm Sa'âdetlü İbrahim Paşa hazerâtının ma'iyetleriyle yirmişer bin nefer süvâri ve piyâde 'asker ifrâz ve kırkar kıt'a top-ı kal'a-kûb ve âna göre mühimmât i'tâ ve başka iki ordu i'tibârıyla ordu-yı hümâyûn'dan ikişer sâ'at hâric mahallerde nasb-ı hıyâm ikâmet ve 'asker ceng ü harb ta'lîmine mübâderet eylemek üzere ihrâc olunmuşlardır ve bunlardan başka Tuna kenârlarında Babadağı ve Silistre ve Tutrakan ve Ruscuk ve Niğbolu ve Vidin ve Zıştovi ve Rahova serhadlarının her birisinde birer ordu olmak üzere kırkar ellişer bin 'asker mevcûd ve müheyyâ ve mutarassıd azm-i heycâdırlar. Bu sâl-i meyâmin-i iştimâlde Devlet-i 'aliyye'nin sarf eylediği himmet ve kudret bir vakitte görülmüş

* Metinde olarak yazılmıştır.

değildir. Ve bu tahrîrim sem‘an değil meşhûd-ı çeşm-i yakînîm olan keyfiyyâtıdır. Tebşîren tafsîl ile tasdi‘e ibtidâr olunmuşdur. Sadr-ı a‘zam-ı müşârun ileyh efendimiz hazretleri hâtîme-i sulha dek fakîri bu tarafda te‘hîr ve musâlaha akd olunur ise teşrîfât-ı mülûkâne ve atâyâ-yı hüsrevâne ile Kırım’a i‘âde ve silm ü müsâfât karâr bulmadığı sûrette müheyâ olan donanma-yı hümâyûn ve ‘asker-i zafer-makrûna terfîk ve tesyîre [73b] va‘d buyurmuşlardır. Ve getürdüğüm tahrîrât ve mahzarın ecvibesini iki kıt‘a mektûb-ı âlîlerinde derc ve birisi zât-ı hamâset-âyâtlarına ve dîgeri cümle ricâl-i Kırım’a olmak üzere mahsûs âdem ile ol cânibe irsâl itmeleriyle müşâhede ve muâyene eylediğim hâlât-ı meserret-gayâtı ifâde siyâkında tahrîr varaka-i du‘âya bâdî olmuşdur. İnşâ‘allahu te‘âlâ lede’ş-şerefü’l-vusûl keyfiyyet tahrîr-i fakîrânemden ve mekâtib-i âsafiden cümleye ma‘lûm oldukda zinhâr zinhâr Rusyalu’nun hîle-âmîz sözlerini sem‘i kabûl ü isgaya ilkâ ile rızâ-yı hazret-i hilâfet-penâhiyye mugâyir hareket sūdûrundan tehâşî ve mücânebet oluna. Ve mâ-ale’r-resûlü’l-belâg mücibince üzerimize lâzım olanı edâ eyledim. İyâzen-billahi te‘âlâ meğer düşmene firîftelikle sened i‘tâsı misillü bir tavr-ı nâ-mülâyim hudûsundan hazer lâzımdır. Bâkî ed-du‘â.

Ma‘rûz-ı abd-ı müsterhâmları oldur ki

Meclis-i mükâleme-i sâliseden sonra hakîkî ve ca‘lî inhirâf-mizâc alâmâtına binâen Rusya murahhaslarıyla mülâkât olunmayup ancak tasfiyeye me‘mûrlardan serbestiyyet-i Tatar’a bu taraf mülzem olmak hâhişinde olan Prusya elçisinin da‘vâları ve Nemçe elçisi gördüğü hakareti hazma kâdir olamayup infî‘âlinden nâşî tarafımıza olan hayır-hâhlığı ve sâ‘ir i‘lâmı muktezi hâlât müte‘âkıben ve tafsîlen ma‘rûz-ı savb-ı sâmîleri kılınmış idi. Çünkü meclise li-hikmetihi fâsıla virildi. Beher-hâl def‘-i iştibâha mu‘âlece lâzım gelmekle tercemânları Peni selâmlarıyla gelüp hâtır suâlinden sonra mukaddemâ hazâkati mücerrebimiz olup esîr olan Eflâk Voyvodası’nın hekimlik hıdmetiyle hengâm-ı ihtilâlde Bükreş’ten Braşov Kasabası’na firâr ve ândan bir def‘a Venedik tarîkıyla Âsitâne’ye gelmek için gidüp yol bulamamağla yine Braşov Kasabası’na ‘avdet iden Sakızlı hekimin dâmâdı Kasım nâm hekime bin belâ ile izn alup yanımıza celb itdiğimiz ma‘lûmları idi. Efendi hazretlerine tedbîr iden hekimde ba‘zı lâzımlı eczâ bulunmaz ise bizde mevcûddur. Defterini virsün haberini söyledikde mu‘ammer olsunlar memnûn oldum. Fi’l-hakîka bizim âfiyetimize medâr olacak tedârikde hekimimizin ismi

Kasım ise dahi tedbîrde kâsırdır. Konte Orlof dostumuzda olduğunu ben dahi bilürüm. Belki benden mâ'adâ gerek bu abd-ı âcize ve gerek kendülere Allahü azîmü'ş-şân tarafından li-maslahatin emânet ve îdâ' olunan eczâ iki devlet halkının âfiyetleri ilâclarıdır. İnşâ'allah me'mûriyyetlerimiz üzere karîben âlemlere neşr ve bâr-ı emâneti hakkâniyyet üzere ıskat idüp mübtelâ oldukları illet-i müz'ice maâzzallah müzmîneye munkalib olmakdan vikaye itmekle 'ind-Allah me'cûr ve 'inde'n-nâs memdûh oluruz. Ve mizâcımda olan ihtilâl muz'af olmağla her ne kadar mülâkâtlarına hâhiş-ker isem 'adem-i kudret mâni' olmağla def'-i tahassür olmuyor. Şimdi fi'l-cümle meşy ve harekete isti'dâd gelmek alâmâtı rû-nümûn oldu. Kemâl-i âfiyeti 'İbâdullahı olacak hıdmetle hâsıl ideriz demiş idim. Vakt-i asrda Nemçe elçisi gelüp kendü ile olan sohbe aralıkda [74a] tenhâ mülâkâta terğîbi mezc olduğundan gayrı İstanbul'a haber göndermekle kasd-ı ihâfeyi dostluk yüzünden nakl iden Prusya tercemânına lâzımı beyân olunduğu esnâda elçi beg dostunuzda mütehayyirdir. Bâdi aralıkda ya Orlof ya ikisi bile tenhâca mülâkî olup müzâkere buyursanız didikde ânların her vechile memnûn ve minnetdârıyım. Her bâr mülâkât mümkün olsa mahzûzum tarîkı ne ise elçi beg dostumuz tarafına irâe eylesün didiğimde Sultânım Konte Orlof gelmek gerekdir öyle ise elçi beg dostunuz kendüye söylesün didikde yok ânların kaderlerine biz ihtirâm ideriz. Devletinin nâzlı ricâlındendir öyle açıktan teklîf nâ-revâdır. Ammâ sohbet arasında bir münâsebetle tâlib-i mülâkâtları olduğumu ve mizâcım za'f üzere idüğünü söylemekle nâzikâne teklîfde mahzûr yoğ ise kendüsü a'lem demiş idim. Ferdâsı sâ'at ikiden sonra gelüp dostâne mu'âmelelerden sonra efendi hazretlerinin bize kemâl-i hüsn-i zannından Peni ile gönderdiği latîfelerden ziyâde memnûn oldum. Vâkı'a mülâhazaları gibi tarafeyn re'âyâsının mizâclarına âfiyet virecek ilâclar bizlerde bulunduğu hâlde dirîğ ihtimâlimiz mümkün olmadığına i'timâd buyursunlar didikde İnşâ'allah benim zannım sahîh ve bu bâbda fikrim Allah rızâsı için olmağla hatâ itmedim yine öyledir. Zîrâ ben de bu mahale inâd ve muhâlefet ve mükâbere için gelmedim. Mutlakâ 'İbâdullahın bu iki devlet sebepleriyle uğradıkları derdlere hasbeten li'llâh ilâc için geldim. Ve çünkü niyyetim her dürlü kedverât-ı avârizdan sâfdır. Ve Konte Orlof dostumuzu dahi öyle bilürüm. Şimdi kendülere her hâlimizi beyân iderim. Gelen şartı i'timâddır ve şâhidim işte kendülerinin mu'temedi ve cümlenin mücerribleri olan Peni tercemândır deyüp tarafeynden îrâd olunan mücâbebât bu

def'a mazbata nâmıyla mevsûm sahîfede mûnderic olmağla ma'lûm-ı devletleri buyurulmağ için irsâl olundu. Ve bu kadar güft ve şenîden sonra meclis 'âkıbetini Tatar serbestiyyeti isrârıyla tezyîl ve kendünün Petreburg'da kemâl-i lüzûmu olmağla karındaşından imparatorice emriyle gelan kâğıd mefhûmuna göre birkaç günden ziyâde tevakkufuna imkân olmadığıyla sûret-i ihâfeyi gaybûbebiyyetle gösterdi. Ve çünkü serbestiyyet-i Tatar'a ve ibkâ-yı mülke mahzûr-ı şer'î ve aklî beyân olundu. Beher-hâl bunlara bir şey söylemek lâzım olduğunu lâ ale't-tasrîh Prusya elçisi îrâd ve Nemçe dahi tasdik itmekle mugâyir-i şer'-i şerîf olan 'amel benim değil devletimin dahi makdûru değildir. Ammâ gerek emr-i ticârete ve gerek mesâlih-i mülkiyyeye ve gerek esbâb-ı müsâlemenin akvâsını isti'mâl ve sâbıklarda beyne'd-düvel cârî olan tazmîn ki arâzî ve ıktâ ve kılâ' ve bika' için virile geldiği mukayyedir. Devlet-i 'aliyye 'indinde şimdiye dek her ne kadar müsta'mel değil ise dahi mutlakâ izâle-i mâdde-i muhâsamatla nüfûs-ı beşeriyyenin telefden vikayesi zımında sûret-i i'tidâle rızâ mümkündür. Mülâhaza buyursunlar gazezim hayır-hâh-ı cânibeyn olduğumu bu def'a dahi isbât itmekdir misillü çok söyledim. İmparatoricemiz parola virdi. Ya'nî ahd virdi ve âlemlerin ma'lûmu oldu. Bundan sonra râci'a olmak ârnı kabûl itmez didikde bu mâddede imparatorice hazretleri hukuk-ı mülûka ri'âyetle şân-ı cedîd kesb ider [74b] ve hem Tatar mâddesine Devlet-i 'aliyye tarafından bir gûnâ nizâm mümkündür ki karîb ve ba'îd o ma'nâyı nizâmın tazmîni serbestiyyet olmak i'tikâd ve bu takdîrce avâm belki havâss-ı imparatoricenin parolası mefhûmunun revâcına i'timâd idebilirler. Bu sûrete göre de zarar yokdur didiğimde kelâmı sayd ü şikâre seyâhat eyü bir şey olmağla bir müddetden sonra temâşâ-yı aktâr-ı âlem dâ'iyesi beyânına şürû' ve itmâmla ârâm-gâhına gitdi. Bu meclisi güya rûfekâ-yı tarafeynden tahliye ile kendülerimize mahsûs kıldık. Bundan sonra meclisi ifâde ve tasfiye-i mâ-beyni îrâde kasdıyla Yakovaki elçilere gönderilüp ânlar dahi ba'de'l-müzâkere yine inâd ve isrâr ider ise hoş. İmdi bilmek kabûl ma'nâsına olmamağla bu serbestiyyet-i Tatar da'vâsı ne makûle şeydir ve ne vechile olsun dirler. Bir kere bilelim mesâğ-ı şer'î mümkün olabilür mü olamaz mı ma'lûm oldukdan sonra yine müzâkere ve hakkı beyân ideriz diyeceğiz. Zîrâ bunun evzâ'ı Prusya elçisi ihâfesini musaddık olmağla bıragub gitmek gibi olmak etvârından müşâhede olunmaktadır. Devletlü efendim gayrı kulunuza telef-i nefis mertebeleri hayret ve ıztırâb geldi. Bunlar küllî galebelerine mağrûr ve fî-mâba'd

dahi galebeyi sahîfe-i kaderden beyâza çıkarmış gibi vaz'-ı mağrûrânede kusûrları olmadığından başka ısrârlarına nazaran rücû'ları ümîd olunmayan serbestiyet-i Tatar'a lev-farazâ bu kadar lecc ve inâddan sonra mülzem kalsak elbette bu mukâbeledede Bender Kal'ası'nı gâyeti Kılburun Palankası'nı istemekde ve kal'a hedmlerinde küllî ısrâr idecekleri emr-i beyyindir. Kulunuzun bunlara ruhsatım yokdur. Ve bu maslahatlarda ikimize dahi ye's geldi. Fermân-ı hümayûn'a sür'at-i imtisâl ile makdûrumu sarf itdim. Herkes makdûruyla mutâlebdir. Allah aşkına bir sâ'at evvel mülâhaza-ı 'aliyyenizi tahrîr buyurun. Zîrâ refikımı dahi te'hîr mümkün olamıyor. Çünkü teklifleri mertebeler meşrû' değildir. Sulh dahi meşrû' olmamağla Pâdişâh-ı İslâm müsâid değildir. Hudâ kerîmdir mechûlü'n-netîcedir. İnşâ'allah mansûr olurlar. Hele benim gayrı mecâlim kalmadı. Müslümân senin bu mertebe ıztırâb ve tehâlükün telef-i nefsinin mûcib olmağla bu hareketin dahi meşrû' değildir gider şu hâli deyüb vallahü'l-azîm sûret-i merhametde unf ve şiddet mu'âmelesi izhâr ve haymesine rücû' eyledi. Şevketlü mübârek başı için muktezâsını bir gün evvel iş'âr ile ale külli't-takdîrîn kullarını âgâh buyurmaları mutazarı'dır. Zîrâ bu sûretler ile bir taraf kapansa taraf-ı âharı söküldü göründü. Hatî sayd ü şikâr ve bir gice kalmak bahânesiyle def'-i meclis iden Orlof mekân-ı karîbe mukaddemce ihzâr itdikleri fartmereşal ile mülâkât ve müzâkere için gitdiği haberini dahi virdiler. Hakk te'âlâ ism-i a'zamı hürmetine taksîrâtlarımızdan tecâvüz idüp şu tâ'ife-i mel'ûneye 'asker-i İslâm'ın galebesini göstermedikce cânımı almasun. Akl-ı kâsır-ı çâkerâneme göre bu mâddelere müteferri' olan mütâla'at dîger bir kıt'a kâ'imeye derc olunup kusûr-ı mülâhazadan nâşî yek-dîgerin mefhûm ve mugâyiri ise dahi tabî'at-ı maslahat iktizâsı olduğuna âlem-i kâinât pirâ-yı veliyyü'n-ni'amîleri meşmûl oldukda sahîhi sakîmden ba'de't-temyîz [75a] muktezâsından çâker-i bî-merâları âgâh ve Nemçe elçisinin çünkü bu kavme infî'âlî serhad-ı mübâlagayı mütecâvizdir. Mukaddem niyâzım üzere Hırsova yâhûd Maçın her kankı taraf semt ve münâsib mersûmun dahi levâzımı ihtiyâten o cânibe gönderilmek kulunuz ile mevkûf rağbeti olan mürâfakata tâlib olur ise cümlesine mûcib-i mülâhaza olmak ve âr ve gayretten muarrâ olan devletlerine gayret-i câhiliyye gibi bir ârıza-i mevhûma bulaşmak mülâhazat-ı kâsıra cümlesinden olmağla her husûsda emr ü fermân devletlü efendim hazretlerindir. Orlof sûreten kibr ü nahvetden ârî ve müctenib ammâ serî'ü'l-infi'âl ve hocası ta'lîmiyle sehl-i mümteni' lâkin İbrîşkof'dan hilâf-ı me'mûl zuhûr iden ve

müşâhede olunan evzâ'-ı münfailâne ile tavr-ı mübâhâte devletlü efendim insân değil hayvânât-ı aceme dahi tahammül idemeyeceğine iştibâh buyurulmaya ba'zı vesâitle her dürlüsü söylendi. Zerre kadar müteessir olmayup nihâyet ricâli beyinde münâfese ve siâyetden müctenibe olduğunu ba'zı tekellüfât ile söylemek ister. Kaldı ki mukaddem tasavvur olunan itmâ' keyfiyeti şimdilik muhâlât-ı akliyyeden olduğu zâhir olmağla rübûde olduğu berz tâze oğlanlar ile farazâ beş hıyar on emrûd iki elma misillü hâtır suâli mu'âmelesine külliyyetlüce tasfiye virilerek ânların medhalleriyle menfa'atsızca mahabbetler mu'âmeleleri ve ba'zan dahi habâyâyâ vukûf mümkün oluyor. 16 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186.

Devletlü efendim.

Bu kavmin Tatar serbestiyyeti mâddesinde intifâ'-ı zâhirîleri bir kuru iftihâr iken bu husûsda mütâla'alıca ısrârları bir nice mefâsid tahtında olduğu ve nefis-i Kırım'ın nüfûs-ı nâtika-ı şerîreleri makâmında olan â'yânı fî-mâba'd selâmet-i nefis ve mâl ü iyâl fikreti rû-pûş iderler ise dahi dimâğlarında agrâz-ı fâside olmak cây-ı irtiyâb değildir. Bunlara söylenmedik kelâm-ı ilzâmî kalmadı. İbhât olunurlar gâyeti imparatoricemizin şânına nakz virir ma'nî olmağla bundan gayrı sûrete rızâ vüs'umuzda değildir deyü cevâb virirler. Bu kıl ü kallar tabî'at -ı mükâleme-i musâlaha ve huşûnet ve ısrâr bunların hıkkatları muktezâsı olup giderek belki muhârebeye bir tarîkla keff-i yedi takdim eylesünler. Kulunuz her dürlü şedâide ilzâm-ı nefisle mütehammil olduğum ve fî-mâba'd dahi vücûh-ı münâsebe beyânı ve Kırım üzerlerine sevk itdikleri 'asker masrafını başkaca virmek gibi esbâba iltifâtta kusûr itmem ammâ bunlarda müşâhede olunan evzâ' ve devleteyn elçilerini meclise idhâl itmediklerinden gayrı İnşâ'allah sizler ile musâlahamız mukadder oldukda bunların temessüke mühr ü imzâlarını dahi kabûl itmeyeceğimiz şimdiden ma'lûmunuz olsun dimek sûreten tavassutlarını 'adem-i kabûl kâ'idesi tahtında ise dahi şimdiye dek sûret bulan musâlahalara elbette bir devletin zamân ve kefâlet makâmında olan mühr ü imzâsı kavâ'id-i [75b] mer'iyeden iken bundan da i'râzları Tatar serbestiyyeti Leh mukasemesi nizâmı ber-taraf olduğu gibi te'lif ve irhâb vechleriyle Tatarı ilzâm ve nice zamândan berü fırsat-ı vakt ihtilâsında oldukları Bahr-ı Siyâh tasarrufuna refte refte tehiyye ve bakıyye-i esbâb ve i'mâl-i sanâyi' ve desâis ile Neuzübillahu te'âlâ dârü'l-mülk tazyîki misillü efkâr-ı fâside rekîz-i zamîr-i mefsedet-tahmîrleri olduğu cây-ı eşkâl olmaması fikr-i 'amîka muhtâc değildir. Bu

takdirce karâr-gîr ârâ-yı cümle olan serbestiyyet-i Tatar'da bu mertebe-i avârizât-ı vârideye ilm hâsıl itdikden sonra cesâret müşkildür. Bunda re'y ü fermân ne vechledir. Kaldı ki bu serbestiyyet rızâsı bulunmadıkça musâlaha dahi mümkün olmamak şıkkı mâ'adâya müreccahdır. Eger 'askerimizde sebât-kadem ve fi'l-cümle gayret melhûz ise ağa paşa hazretleri müstakilen selâmlık idüp Ümmet-i Muhammed işte üç seneden berü düşmen-i dînin bizlerden müşâhede olan 'adem-i hamiiyyet-i İslâmiyye kendülere mûcib-i gurûr olup murahhaslara akl ve şer'in bir vechile tecvîz itmediği teklîfleri ideyorlar. Birkaç günlük dünyâ için kâfirin bize hilâf-ı şer' mutahhar olan teklîfini şer'atimiz ve dînimiz gerçi kabûl itmez ammâ ırzımız hamiiyyetimiz kabûl eylesün mü millet-i Nasârâ miyânında dînimizi ve ocağımız ırzını pây-mâl mı idelim vaz'larıyla i'lân ve her ortanın mevcûd neferâtıyla âdet-i ehl-i gayret üzere düşmenden yüz çevirmeyüb Dîn-i Muhammedî aşkına kılıç ve nân ü nemek üzerlerine olan yemînleri gibi ilâc görmek mi buna şebîh muharrik-i ırk ve mûcib-i sebât-kadem olacak tedbîr-âne tabî'at-ı 'askerde müsâ'ade var mı ve çünkü müddet-i mütâreke âşir-i Eylül'e dek tevkît olundu. Bahr-ı Siyâh tarafından fi'l-cümle melhûz olan mazarrât mündefi' ise dahi vezîr Halil Paşa hazretleri mülâhazatını Sünne ve Kili Boğazları seddine ve baş göstermeyecekleri vechile tatbîka himmet buyursun. Mukaddem tahrîrimden sonra istiknâh-ı hâlde 'adem-i kusûr ve mizâc-gîr olan altun virmekde kat'en fütûr olunmayarak İsmâîl ve Kili taraflarında olan donanmalarında avn-ı Bârîyle bizim donanmamıza mukâbeleye kat'en isti'dâd olmayup hırsız firkateleri ve birkaç kıt'a onar yirmişere dek top atar muhtasar sefîneleri olduğu iştibâhdan kurtulacak vechile hem kendülerden ve hem Eflâk re'âyâsının ba'zı hıdemât ile ol tarafa me'mûrlarından ziyâde hafî olarak tashîh olundu. Nihâyetü'n-nihâye bu serbestiyyet-i Tatar'a müsâ'ade-i fi'l-cümle dahi devletlü efendim ziyâde müdhiş göründü. Ale'l-husûs bu mâddede nev'i müsâ'adeye meyl görseler Kırım Cezîresi'nde olan kılâ'ı gerek mebniyyen ve gerek mehdûmen bize virmeyüp kendüler dahi şimdilik zabtdan sûrî dest-keş olsalar mutlakâ Tatarı te'lîfe ser-mâye için ânlar yedlerinde kalsun ve Tatarı zabta ve hasâretlerinin men'ine medâr için diyerek tarafımızdan müsâ'adeye her ne kadar imkân olmadığı ma'lûmları dahi ibtidâ Bender Kal'ası kendülerde kalmak 'adem-i müsâ'ade nizâ'larından sonra Özi ile istibdâl ânda dahi bir nice ebhâsdan sonra elbette Kılburun'da ayak basacakları bedîhîdir. Bunlara ilm-i âlî hâsıl olduktan sonra

inkızâ-yı müddet ya dahi mukaddem melhûz olan sû-i kasdlarına vakitlerde pek de müsâ'ade kalmaz. Tuna'yı mürûr fikr-i fâsidine cesâret gösterirler ise ma'berler tashîh ve cîsr kurdurmak avn-ı Hakk ile mümkün olduğu elli bir târîhinde Kabanka altında olan tecrübe ile sâbitdir. Ol vakit dahi yüz yirmi bin gâvur bî-nihâye top [76a] ve mühimmât ve dört takım bakırdan masnû' âlât-ı cîsr istishâbıyla geldiğini Abdülkerîm Efendi kulları dahi mevcûd olmağla bilmek iktizâ ider. Kulunuz tahrîrât hizmetinde olduğuma binâen umûr-ı hafîyye ve celiyyeye vukûf vâcibe-i zimmetim olmağla şübhesizce bilürüm. İşbu mefhûm ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda Hakk te'âlâ fikirlere isâbet ve 'askere metânet ihsân eylesün. Bu bâbda ve buna mütefferi' umûrda re'y-i musîb ve fermân-ı âlî ne yüzden ise kullarını serîan murâd ve müfredâtıdan âgâh buyurmaları bâbında emr ü fermân efendimindir. 16 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186.

Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım.

Bu def'a vârid olan hutût-ı hümâyûn-ı cihân-dârîde murahhas-ı evvel Osman Efendi kullarından nev-be-nev tevârüd idecek evrâk muntazır olmağla evrâk-ı mezbûre ile çâkerleri cânibinden mûmâ ileyhe tahrîr olunan mekâtîb suverî ma'rûz-ı sütte-yi seniyye kılınmak ve Dubrovnik Knezleri ve cumhûru haklarında ra'iyet ve 'adem-i ra'iyet ta'bîrâtı sarâhaten kale gelmeyüp şurût-ı kadîmelerinde ibkâ ile sefâin-i magsubelerinin Rusya'dan tahlîsi ve musâlahaya idhâlleri mâddesi ihtâren murahhas-ı evvel mûmâ ileyh kullarına cânib-i übeydânemden tahrîr olunmak fermân buyurulmuş emr ü fermân şevketlü efendimindir. Mûmâ ileyh kullarından bi'l-cümle vârid tahrîrât ile sâ'ir taraftan tevârüd üzere olup çâkerleri cânibinden mûmâ ileyhe ve etrâfa neşr olunup takdîme cesbân olan tenmîkât-ı şerîta-yı rakîtim üzere pâye-i serîr-i a'lâya arz olunmakda tecvîz kusûr olunmadığına binâen bu def'a efendi-i mûmâ ileyh'den bir takım tahrîrât dahi vârid olup birer sûreti ihrâcından sonra bi'l-cümle tahrîrât-ı mezbûre ve cânib-i çâkerîden mûmâ ileyhe cevâb sûreti ve iktizâ-yı hâl ile etrâfa taraf-ı übeydânemden tahrîr olunan evrâk sûretleri atebe-i 'ulyâ-yı mülûkânelerine bu def'a dahi takdîm olunmuşdur. Ve Dubrovnik mâddesiçün fermûde-i tâc-dârî üzere re'y mûmâ ileyhe ihâle ile Osman Efendi kullarına tahrîr ve tavsiye olunup sûret-i hâl evrâk-ı ma'rûza mefâhîminden ma'lûm-ı inâyet-rüsûm-ı şâhâneleri buyurulur emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâhım hazretlerindir. Fi 19 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene 1186.

Şevketlü velî-ni‘metim efendim.

Osman Efendi kullarından bir takım evrâk atebe-i ‘ulyâya arz olunmak esnâsında dîger bir takım dahi teâkub eyledi. Osman Efendi kulları serbestiyyet husûsunda şâfi ve kat‘î cevâb ister şitâ hulûl ideyor vakit teng olmağla te’hîr-i cevâb işi ifsâd ideceğine binâen bundan akdem pâye-i serîr-i a‘lâya arz-ı çâkerânem üzere işbu emri şer‘îde efendiler dâ‘îlerinin [76b] cevâb bâ-savâbını acâleten bu cânibe isrâ‘ bâbında emr ü fermân hazret-i men lehü’l-emrindir.

Devletlü velî-ni‘metim efendim.

Dîger kâ‘ime-i çâkeri tahrîr ve itmâmı esnâsında Prusya elçisi iyâde şeklinde hayme-i bendegâneme vürûd idüp istifsâr-ı hâl ve hâtırdan sonra bir iki gün mukaddem refikimiz efendi dâ‘îlerinin haymesinde Rusyalu’nun serbestiyyet-i Tatar’dan garezleri suâline kavm-i Tatar’ı sizin ile hem-kefe-i mîzân müsâvât itmek mefhûmunu îrâd ve Devlet-i ‘aliyye’nin keff-i yed eylemesi murâddır kelâmını söyleye düşmekle bu husûs mevzû‘-ı bahs olup teşrîh lâzım gelmekle tercemânları Peni me‘mûren geldikde her dürlü rıfk ü mülâyemeti mutazammın tessebbüt ve celâdet vaz‘larıyla mükâleme hılâlında sana bir şey söyleyeyim ammâ iktizâ itmedikçe îzâh ve ifşâ eyleme hele sıhhatine vâkıf olalım zîrâ bu bir büyük sözdür. Pâdişâh-ı heft-ıklîm ile Tatar’ı müsâvî itmek fikri gayr-ı had-ı nâ-şinâslık olup âkıdan bâ-husûs tasfiye-i mâ-beyn melhûz olandan sudûr idecek kelâm olmayup ve sahîh ise ma‘nâsı ma‘lûm olmadı değildir. Ammâ tercemânı kendüyi bilmez mecnûn bir oğlan olmağla göresin bu kelâm giderek ânın üzerinde kalur didiğimde tercemân-ı mesfûra sekte ârız olup efendim bu ne makûle kelâmdır. Devletimizin fikrine gelmez şeylerdendir mukâbelesini itdikde mâni‘ değil kable’t-tashîh zararını sana söyleyeyim. Çünkü Konte Orlof dostumuz ile katı çok sohbet itdik ve inâdımız muhâlefetimiz olmadığımızı bildirdik. Özr-i şer‘iyyi dahi söyledik. Kendülerde serbestiyyet-i Tatar matlûbumuzdur ândan gayrı sûretle müzâkereden memnû‘um dedi. Çünkü ben hayır-hâh-ı zu‘afâ-yı âlem olduğumda şekk ü şübhen yokdur. Ânlar gitdikden sonra refikim âlim-i mesâil-i şer‘iyye olmağla Orlof dostumuz ile olan mükâlememizi beyândan sonra efendi şefekat-i ale’l-‘ibâd lâzım olmağla bu serbestiyyete cevâz fi’l-cümle mümkün müdür bârî o dereceye rızâ vireyim. Gayrı bende kusûr kalmasun. Allahu azîmü’ş-şanın avn ve afvı rızâsı derecesine varmağla

bizim ile bulunsun ibrâmlarına bir vechile mesâğ-ı şer‘î yokdur. Rızâ virirsen makdûh olursun didikde benim size niyâzım cevâz-ı şer‘îdir. Nefsim ve zemm ü medh matlubum değildir. Mutlakâ iki taraf fukarâ ve zu‘afâsı haklarında rızâullah hayrı talebdir dimekle tetebbu‘-ı mesâile gitdikden birkaç sâ‘at sonra Prusya ibtidâ bize sonra refikımıza gidüp bu kelâm-ı sâmi‘asına vardığı gibi ağlayarak gelüp sen bana mesele suâl ideyorsun meseleyi var Prusya elçisinden tashîh eyle bu züll ü hevân ne gûnâ fikr tahtındadır. Gayrı ben Müslümân senden sû-i zanna düşdüm didikde aklım perîşân olup sebebini suâlde bu kelâmı beyân itmekle beşeriyet hasebiyle ziyâde münfail oldum. Yine kendüye izhâr itmeyerek sabr ile mukâbeleyi tefhîm ve bin belâ ile harâretini teskîn eyledim. İşte hilâf-ı me‘mûl bir şey encâmı hayr ola. Lâkin şimdilik söyleme [77a] bakalım vaz‘ları irâe olundukda aklı başından gidüp efendim bu iş bozmaktır yapmak değildir deyü ‘avdet ve söylemeğe kudreti olmamağla murahhaslara ândan kendüye tereşşuh itmekle ibrâ-yı zimmet ve i‘tizâra gelüp arslan ile fareye teşbîhden farkı olmayan Pâdişâh ile Tatar Hân müsâvâtı kelâmı benden sudûr itmedi. Efendi hazretlerine de irtikâb-ı dürûğ ve iftirâ ider dimem ya tefhîm ya tefehhümde kusûr olunmuşdur maâzzallah filân diyerek bast eylediği i‘tizârına münâsib ilâclar ile mukâbele ve sizin Rusya murahhaslarıyla olan ülfet ve mahabbet-i sûriyyeniz bizim tarafa ma‘nevî i‘ânete medâr olmak mülâhazamıza binâen bâ‘is-i mahzûziyyetimizdir yollu müdâfa‘a olduğu akabinde şimdi sizin mizâcınız münharif olmağla bu makûle sohbetler mûcib-i infi‘âldir. Siz inâd ve ısrâr ideyorsunuz gayrı bu müzâkereleri İnşâ‘allahu te‘âlâ İstanbul’da ideriz. Zîrâ Rusya murahhasları elbette serbestiyet-i Tatar’dan geçmez ve geçmek ihtimâli yokdur didikde bizim dahi refikımız efendi hazretleri bundan böyle bu maslahatın tanzîminden me’yûs olmağla meksi mûcib hâlet kalmadı deyü birkaç gündür ibrâmdan hâli değildir. Kaldı ki ben bu mâddeyi ânlara ve size tefhîm idemedim. Ma‘lûmunuz olsun ki beşeriyetim hasebiyle bu sûretde serbestiyete temessük virsem dahi el-mebnî ale’l-kasid-i fasid meâli üzere şu hakkı bu hakkı bir dürlü mu‘teber olmayup ben bu taraftan hareket eylemezden evvel ilgâ olunacağı bî-ıştibâh ve bu hareketim devletim ‘indinde muâhezeme bâ‘is olacağı muhtâc-ı güvâh değildir mukâbelesine kat‘en iltifât itmeyüp kelâmı sarf ve Petreburg’dan bu gün bir kavâlyer gelüp Leh mukasemesi husûsu düvel-i selâse beyninde nizâm virildiği haberini getürdi ve bundan böyle Varşav Şehri’nde meşveret-i kübrâ

olacaktır. Ândan sonra cümle devletlere i‘lân ve beyân olunur didiğine kulunuz dahi vaz‘-ı tegâfûl gûnâ ile kat‘en mukâbele itmeyüp dahi sonra bunların didiği gibi musâlahaya bilmem niçün rızâ virmeyorsuz Rusya İmparatoricesi bu mâddeyi cümle mülûka i‘lâm itdi ânlarda istisvâb eyledi didiğinde mülûkdan murâdınız kimlerdir suâline Rusya, Prusya, Nemçe İmparatoru cevâbıyla mukâbele ve garîb temâşâdır ki Nemçe Devleti bu maslahata rızânızı va‘di üzere şimdiye dek talep itmelü idi zîrâ size elçisi lisânıyla söylemek üzere karâr virilmiş idi deyüp kulunuz da ne mâni‘ bizim bu mâddede öZRümüz öZR-i şer‘îdir o bir munsif devletdir bildikden sonra edebe ri‘âyet ve şân-ı mülûka hürmetle mu‘âmele etmek gerekdir edâsına kralım, Devlet-i ‘aliyye’nin hayır-hâhıdır binâen aleyh bu musâlahayı hayırlu görür sonra arar bulamazsınız didikde çünkü Rusya Devleti musâlahâ mükâlemesinde devlet-i dîger imtinânını çekmesün için mutavassıt kabûl itmemele iki azîm devlete ma‘nen cübbe satdı zâhiren muhâsamada dahi âhara muhtâc olmamağla bir taraftan ma‘an olmadığı gibi müdâfa‘asına kudretullah kâfidir kelâmına bundan murâd devletimizin ittifâkı Devlet-i ‘aliyye’ye mûcib-i husûmet olur mu fikri ise ben devletime bu mâddede keflim ve temessük viririm ancak gayrıyı bilmem. İmparator durmamak gerekdir mu‘âmesini itmekle kralınızın akl ve hikmetle imparatorun hukuka ri‘âyetle şöretleri vardır. Devlet-i ‘aliyye ânlardan o makûle gaddârlığı ümîd itmez ve hâtırlara gelür şey değildir. Murâdım o demek değil idi ammâ zâhiren tefhîm idemem Rusya Devleti bizimle muhâsamayı re’sen ider [77b] siz temâşâ idersiz her iş Allah kudretindedir görelim encâm ne olur. Yohsa şimdi zarûret-i şer‘iyye îcâb itmeksizin üç yüz bin ehl-i İslâmı terk ve ta‘addüd halkan ki nassan ve ictihâden şer‘atimizde câiz değildir. Ânı kabûl etmek ve seferde değil bu mâddeye muhâlefet-i akliyye murâd değil muhâlefet-i şer‘iyye beyân ideriz. Ancak birinize i‘timâd ve yakîn gelmedi didim. Devletlü efendim işte böyle dört re’s mûcid-i fen-i hadîat ve Leh mukasemesine şirket mülâbesesiyle musâlahayı dil-hâh Rusya’ya tatbîka akl ve fikirlerini sarfa himmet iden melâin ile her an ve her sâ‘at keşmekeşden gayret-i dîniyye mâni‘-i kelâl ise dahi başa çıkacak maslahat olmadığı emârâtı hüveydâ olmaktadır. Yüz on târîhinde olan Karlofca Musâlahası’na Rusya Devleti dahi dâhil idüğü ve esâsı teslim ve temessükleri mübâdele olunduktan sonra ve İngiltere ile Netherlande Devleti gibi sâdik mutavassıtlar ve musâlahaları karîn-i temşiyet olan devlet-i selâse murahhasları bu mel‘ûnların başlarına üşmüşler iken hakkı kabûl

itdirememekle mütâreke üzerine meclisleri tamâm itdiklerini ve esâsa tatbîk ile musâlaha kabûl itmediklerini târîh nâtıktır. Ândan sonra Tomarova üçüncü bu oldu ki mutavassıtlar bu hâlde esâs-ı merfû‘ galebelerine olan i‘tinâ ve gurûrun pâyânı yok. Hemân Hakk te‘âlâ hayr olan sûreti ihsân ve ‘ibâdını bu mel‘ûnlar şürûrundan hıfzla kâffe-i umûrı teshîl ve âsân eyleye, âmin. 17 Ca [Cumâde'l-ülâ] Sene [1]186.

Sa‘âdetlü mekremetlü meveddet-mendim efendim hazretleri.

Bir takım tahrîrâtınız vârid olup birer sûreti ba‘de'l-ihrac cenâb-ı gayret-nisâbınıza iktizâ iden cevâbı tertîb ve tahrîrâtınız bi't-tamâm îcâb iden vesâyâ ve ma‘rûzâtımız ile rikâb-ı mu‘allâ-elkâba îsâl olunmak esnâsında murahhas-ı sâni fazîletlü efendi hazretleriyle müşâreketen dîger bir takım tahrîrâtınız dahi müte‘âkıb olmağla tahrîrât-ı müteahhirenin dahi rikâbdan ecvibe-i sâibesi i‘âdesinde sür‘atin vücûbu dereceleri beyân olunup iki takımı birden alâ cenâhi'l-isti‘câl Der-i Hilâfet-iştimâle îsâl kılınmıştır. Rikâb-ı hümâyûn'da vücûh-ı kavmin mülâhazât-ı sâibeleriyle îrâde ve fermân-ı cihân-bânî ne yüzden olduğu karîben ma‘lûmumuz olduğu eserinde ne gûnâ hareket ve mu‘âmele ideceğiniz kat‘ice taraf-ı şerîflerine tahrîr olunur. Muahharen vârid olan tahrîrâtınız müfâdı tâ'ife-i kâsiteü'l-kulûbun serbestiyet mâddesinde ziyâde isrârlarıyla cenâbınıza fütûr ve ilzâm ve ıskatlarına dâir îrâd buyurulan ta‘bîrâtın her bir kelimesi efhâm-ı husemâda bürhan-ı sâti‘ kâbilinden iken ucb u gurûrdan iktizâ iden huşûnet ve temerrüdlere cenâbınızı a'yâ ve i‘câz eylediği muhibbinize bâ'is-i fikr ve endîşe olmuşdur. Kaldı ki bu bâbda netîcetü'n-netîce ihtiyârı melhûz olup kaleme alınan mevâd kâğıdında münderic bir nev'i serbestiyet ki ba‘de Devlet-i ‘aliyye tedrici tedârikini leyleyen ve nehâren ve fikr idüp [78a] mazarrât ve hücnâtını def' etmek şartıyla şimdilik ihtiyârına mukaddem rikâbdan tarîk-ı âhar bulunmadığından tecvîz olunmuş fehm itmiş idik. O dereceler henüz Rusya'ya arz olunmayup itmâ' vâdileri dahi tâ'ife-i merkûmeye işrâb olunmamağla inâd ve muhâlefetde pâ-ber-câ-yı isrâr olmaları ba'îd değildir. Ve şer‘-i şerîfe muvâfakat ile ânların Tatar'a olan ahdi ve huşûnet-i tâ'ife-i mezbûreye gayr-ı mâni‘ had-ı i‘tidâl bulunmak me'mûl olmağla bu misillü emr-i cesîm sabr u tahammül ile vücûda gelüp böyle umûr-ı azîmede fütûr ve ye's tabî‘at-ı maslahat-ı mühimmeyi ihlâl ideceği size beyân ve ityân-ı bürhândan müstagnîdir. Nihâyetü'n-nihâye tâ'ife-i Rusya müsâ‘adesinden me'yûs olursak müsâafe-i cemîle-i cenâb-ı vâhibü'l-âmâlden me'yûs olmayup hazret-i kâhirü'l-mağrûrundan tazarru‘ ve ibtihâl-i rahm ve şefekat-i

ihtiyâr ideriz. Cenâbınız mukaddem Rikâb-ı hümâyûn'da bu husûsu leylek ve nehâren iki seneye karîb müzâkere eylediniz râbîta-yı musâlahaya ne derecelerde mesâğ olduğunu du'â-yı hâfızanıza ba'de't-tevdî' bu cânibe vürûd idüp bu tarafın ahvâline ve 'askerin kemmen ve keyfen mizâcına âşinâ oldunuz ba'de Rusyalu tarafına varup meh-mâ-emken ânların dahi emzice ve kuvvet ü za'fına dirâyeten ve rivâyeten tahsîl-i ittîlâ' eylediniz. Bu sûretlerden başka cenâbınız erbâb-ı dirâyet ve diyânetden ve emzice-i düvel ü milele ve her emrin lübb ve kısrına sâhib-i vukûf ve ittîlâ'dan olduğunuzu binâen şevketlü efendimizin işbu emr-i hatîr me'mûriyyetine cenâbınızı ihtiyârı hak bu ki hüsn-i ihtiyâr i'tibârına sâlihdir. Bundan sonra cenâbınız her cânibi mütâla'a ve her tarafı ba'de'l-mülâhaza vakt ü hâl iktizâsıyla ihtiyârı câiz ve mümkün olanı ihtiyâr ile velev teenniye işi rabt ve tevsîke sa'y idersiz yok tecvîz ve kabûli ya semm-i def'i veyâhûd muvakkat edille o gûnâ hâlâtı irtikâb itmekden ise mechûlü'n-netîce olan i'âde-i harbi 'asker teşettütünden mukaddem istiş'âr ve bizi âgâh idersiz. Hezimet ve galebe mizâc-ı mücerreb-i 'asker ile olmaz. Ve mân nasru illâ min 'indillâh* kerîmesiyle vücûda gelmek 'akîde-i sâliha-yı Ümmet-i Muhammed'dir. Zevâhir-i hâle ve esbâb-ı âdiyyeye nazar ile zararsızca mevâdi ihtiyâr ile sulh 'indimizde hayr ve maslahatdan ma'dûd olmağla minvâl-i meşrûh üzere sulhu harbe elbette tercîh ideriz. Semmiyyeti def'i ve muvakkat olacak sulha mechûlü'n-netîce olan harbi Allah'a sığınup bi't-tevekkül ilsâk zarûriyyen mizâc-ı 'askere bakmaz ihtiyâr ideriz. Allah kulundan geçmez ve ümmet-i merhûmeyi bi'l-külliyeye nusret-i şefekatden mahrûm ve me'yûs kılmaz. Bu makâlelerden murâd size tesliyet ve gayret virmeğdir ve Düvel-i Nasârâ işleri ağırdır. İki üç meclisde izhâr-ı mülâyemet âdetlerinden hâricdir. Nev-be-nev izhâr-ı mülâyemet itmeleri pek de mülâhazadan ba'îd değildir. Cenâbınızdan me'mûlüm sabr u tahammül ve gayretidir. Hemân tevsî'-i sadr idüb mekârim-i hafiyeye ilâhiyyeye müstenid olasız yalnız tefekkürde be's yokdur. Cümlelerin derûnu size müteveccih ve mu'în ü dest-gîriniz cenâb-ı müşîl-i küll-i asîr olmağla me'yûsen 'avdetinizi mevâhib-i kayyûmiyyeye nazar ile hiç hâtırına getürmem. Ve size i'ânati sîdk-ı derûna makrûn du'â-yı hayrım ile icrâ iderim. Hemân itmînân-ı bâl ve cür'et-i kalb ile tetmîm-i me'mûriyyete sa'y-i belîğ idersiz. İnşâ'allahu te'âlâ cenâbınıza şifâ-yı sadr virecek [78b] cevâb-ı kat'î karîben Rikâb-ı hümâyûn'dan vürûdunda te'hîre cevâz gösterilmeyüp ib'âs-ı nâdî-i

* "Yardım ancak Allah katındandır" Kur'ân-ı Kerîm, Enfâl Sûresi 10. âyet.

izzetleri kılınacağı ve çünkü şitâ takarrüb itmekle Rikâb-ı hümayûn'dan i'âde-i cevâbda sür'at ihtiyâr buyurulmak ma'rûz-ı südde-i seniyye kılındığı karîn-i ilm-i izzetleri buyurulmak siyâkında kâ'ime-i hakikat-allâme tahrîr ve tesyîr olundu. Bi-mennihi te'âlâ lede'l-vusûl bundan böyle tarafımızı da'vât-ı hayrdan ferâmûş eylememeleri me'mûldür. Fi 19 Ca [Cumâde'l-ûlâ] Sene [1]186.

Devletlü veliyyü'n-ni'am efendim.

Bu def'a tatarlar kullarıyla meb'ûs iki kıt'a kâ'ime-i merâhim-dâimeleri ve ahd-nâme lâfzının tagyîriyle tasdîk-i müddeâyı müştemil fermânlar ve mefâhimi ol tarafda ma'lûm olmağla müfredât üzere zikri ma'nâ-yı istidrâkden hâli olmamağla bi'l-cümle vâcibü'l-mütâla'a evrâk ve sa'âdetlü re'îs efendi kullarının iki kıt'a kâ'imeleri mezâmîni ile düvel-i selase beyninde Lehlü'nün hayret ve ıztırâblarından nâşî bu cânibe vesîle-i gayret olsun için mevâidi kabûlü ve sebep-i nefret ü teberrî kasdı ile ümîd-vârlık miyânında Devlet-i 'aliyye'ye dahi ba'zı mertebesi virilmek üzere olan mesmû'atları mübeyyin iki kıt'a kâğıd yegân yegân mütâla'a* olunup akl-ı kâsırım derk itdiği mertebede ma'nâ-yı icmâl bâlâda beyân olundu. Bu mukasemenin henüz hakîkati ma'lûmumuz olmayup Nemçe elçisi rivâyetine bakılı[r] ise bih gül hem açıldı hem ârâyîş-i destâr oldu bülbül-i bî-haber âyâ dahi şivende midir* mefhûmuna mutâbık olmağla beyinlerinde şimdilik sûret kabûl itdi. Ve bu mâdde şu hakkı bu hakkı devletimize muzırrdır. Hissemize fi'l-asl rihân-ı makbûz kâbil inden îrâdı beş bin 'asker masrafına kâfi olmayup Prusya'nın hissesi kırk bin müretteb 'askere vâfidir. Bunda devletimiz nâ-çârdır deyü bast-ı mukaddemât-ı i'tizâr ve Rusyalu ile Prusya'ya gayz ve infî'âl zâhiri ve bâtınisi kendüyi esîr-i firâş itmek esbâbını âmâde ve refte refte izhâr itmekdedir. Soltat* kat'en bahs itmez sadr-ı a'zam efendimize cevâb-ı şâfi tahrîrini va'd itdiniz İnşâ'allah mesrûren mülakatda beher-hâl mübtelâ-yı intizâr itdiğinizden size şikâyet ider. Hakikat-i hâl ne ise tahrîr eylemek incâz-ı va'de ri'âyet kâbilindendir deyü hafifçe münâsebetlice dürtüşdirdikten sonra henüz devletimden haber gelmedi. Bu mâdde Devlet-i 'aliyye'ye nâfi'dir mukâbelesini ider. Maslahat-ı serbestiyet ise hâlâ bu sûretde Hakk te'âlâ hayr-encâm eyleye. Bundan

* Metinde olarak yazılmıştır.

* Nabi'nin gazelinden alınmış bir beyit.

* Metinde şeklinde yazılmıştır.

akdem tafsîl ender tafsîl olan ma'rûzât ve tekarîrden sonra yine boş durmayup birer bahâne ile tercemânlarını ihzâr ve mizâcîmdan hakîkat-i hâl olmak üzere olan şikâyetler ve İbrişkof dostumuzun şimdi bunda izhâr itdiği mu'âmele-i bî-gâneğî hakkında [79a] olan hüsn-i zannımı müeyyed olmaktadır. Yaramaz fikirli âdemler çokdur. Bu maslahat-ı hayriyyeyi bu yüzden talebi her tarafın sû-i zannlarını sarfla maslahatı tabî'atıyla göstermek mülâhazasında olduğunu bilmez zann eylesün. Ve bildiğime şâhidim sûret-i zâhirde olan mu'âmelesinden câ-be-câ ba'zılara şikâyete karîb kelâmıların iki tarafa dahi ser-mâye-i emniyyet içündür didiğimde bu mülâhazayı tercemânı ziyâde pesend ve kendüsüne ifâde akabinde bir bahâne ile göndermemekle vürûdunda geldiğim söyleyecek iş için değildir. İbrişkof dostunuza mütâla'anızı beyân eylediğimde gâyetü'l-gâye memnûn oldu. Hattî hilâf-ı me'mûl vaz'ından şikâyetinizi işitdikde zarûrî olup ve zarûrî olduğunu ifâdeye imkân olmamağla pek müteellim iken efendimin bu gûnâ intikaliyle sârif-i şürûr olmak fikrinizden mutlakâ teşekkür için beni gönderdi didi. Kulunuz dahi bir âdemin akl ve insâfını kirâren tecrûbeden sonra kendüden mugâyir-i sülûk ve fitratı zuhûr iden evzâ'ın esbâbını kable't-teemmül sû-i zann itmek insâfsızlar kârıdır. Hemân yine vaz'ları zâhir beynlere irâe ile ıslâh-ı umûra sa'y eylesünler. Peni sen beni eyü bilürsün. Benim 'İbâdullaha dört seneden berü şefekatim beni bî-gâne-i havâb ve râhat idüp iki devlet halkının mikdârını ancak Allah bilür. Bu derecelerde mübtelâ-yı ıztırâb oldukları fikrimden çıkmaz. Ve şimdi maâzzallah maslahatda salâha isti'dâd göremediğim ecluden bak ne hâllere girdim. Ne mâni' bu sene olmaz ise gelecek sene olsun demek belki ma'lûmundur ki bir def'a taraf-ı İslâm'dan musâlahaya taallûk iden cevâz taraf-ı âhardan şer'e muhâlif teklîf ile mukâbele ve kabûl bulunmasa bunun hükmü fî-mâba'd biraz şeyler vukû'una muhtâc ki hattî yine cevâz-ı şer'iyyi fukahâmımız edillesiyle beyân eyleye. İşte derûnumu sûzân iden ârıza budur ki maâzzallah maslahat-ı silm ü müsâfâtı mukaddir bu def'a men' ider ise bir alay bed-hâhlara şu iki devlet bir niçe zamân dahi temâşâ ve ma'kûl ve meşrû'un hilâfi teklîfâtla ibtâl-i maslahat-ı hayriyye idenler ömürlerinden behremend olamayup avâkıb fenâ olacağı 'indimde zâhir olduğundan helâk rütbelerine varayorum. Bu ma'lûmdur ki mâl şefik-ı rûhdur. İşte zu'afâ-yı tarafeyni fikr ile şu hakkı bu hakkı evlâd ü ıyâlden mâ'adâsını bir habbeeye varınca sarfa ilzâm-ı nefis itdim. Mesrûr olarak virir ve Hakk te'âlâ hazretlerinden mükâfât isterim. Konte Orlof dostumuza

bu Tatar serbestiyyeti mâddesinde bizleri men' iden ahkâm-ı şer'iyeye olduğunu inandıramıyorum. Bu mâdde de olan delîl-i şer'iyi âlim ve câhil bilür acebâ bunun kulağına yanlış haberler mi ilkâ itdiler ki benim müdellel kelâmıma sem'-i i'timâda yaklaştırmıyor gibi hâlleşmeğe efendim Hakk te'âlâ yaramazın belâsını virsün öyle olduğunda iştibâh buyurmanız didikde Sübhanallah ne büyük günâhlarımız varmış ki henüz bu beliyâtadan afvlarımıza alâmât zuhûr itmiyor demek isterim. Ammâ bizlerde kesb var. Ez cümle benim devletlere sadâkatim ma'lûm lâzım idiği kelâmıma iltifât eyleye. Hoş imdi Allahu azîmü'ş-şân taksîrâtlarımızdan tecâvüz eyleyüp hattî tefehhüme kudret ve tevfiik vire didiğimde efendim İnşâ'allah yine görüşür söyleşürsüz didikde acâib ya bize Prusya elçisi [79b] gayrı bunlar sizlerin bu özr-i şer'î cevâbınıza bir vechile i'timâd itmediler ve bu da'vâdan geçmiyorlar ve galibâ mükâlemeye de rağbet itmezler haberini tercemânıyla gönderdi didiğimde hayır efendim aslı olmamak gerekdir. Varayım murahhaslar dostlarınıza bu mâddeyi suâl ideyim ve İbrişkof'a müte'allık kelâmı tenhâ söyleyeyim deyüp gitdi. Tahmînen bir sâ'at mürûrunda gerçi o makûle sohbet olmadı ancak me'mûriyyetlerimizi efendi hazretlerine kat'î söyledik yine görüşmekte be's yokdur. Bizlerin mütârekesi hitâmına otuz dört gün var isterler ise biz gider görüşür ve yine müzâkere-i umûr ideriz didikde yok her bâr ânlar gelmek olmaz. Ve bu def'a gelseler gayrı çâre yokdur. Refikımızda bulunmak iktizâ ider. Ben ise bir def'a tercemân ile varup yine tenhâca biraz ma'kûl sohbetler dahi ideceğim. Ümîd iderim ki mücerrepleri olan hayır-hâhlığıma binâen gayrı i'timâd ideler. Ve bu hayırlı olduğunda âkıl ve gâfilin iştibâhı olmayan maslahat rızâ-yı tarafeyn ile bir gün akdem vücûda gele deyüp i'âde itmiş idim. Ammâ sedd-i sebileyne ile mizâc-ı çâkerânem ziyâde muhtell olup o gice ki yevm-i selâseye muzâf idi elem ve evcâ' ve ıztırâb ile râhatım kalmadığından gayrı mukaddemât-ı şeâmet nikrîs dahi rû-nümûn olmağla tamâm fersûde tâkat olduğumdan fazla yevm-i selaseyi mahzûr ile erbaâyı sa'd ile takyîd itmeleriyle illet-i mizâcî bahâne ile te'hîr ve yine izhâr-ı sûret-i tesebbüt ve celâdet ve maksûd 'İbâdullaha şefekat olmağla livechillah ihtiyâr-ı itmâm-ı maslahat kâsd iderim mu'âmelâtıyla yine esbâba teşebbüsden hâli olduğum yokdur. Rusya murahhaslarının îrâd itdikleri mevâd-ı selâseye gâh esâs ve gâh sâliha ve gâh maslahat-ı musâlahaya ilâc-ı küll da'vâsını idüp örf ve âdet üzere ta'yîn-i esâsa ve düvel beyninde cârî kâ'ide ve îrâd-ı mülke göre gâyeti onu on bir

hisâbı muktezâsı ki farazâ istirdâd idecekleri arâzî ve ıktâ'dan menfa'at beytü'l-mâle nazar ile pek ziyâdesi on kîseye bâliğ değil bu mâdde bu derece şerh olunmayup hemân başı örtülüce Devlet-i 'aliyye şimdiye dek bu kâ'ideyi isti'mâl itmedi ise dahi hayr-ı küllî zımında şerr-i cüz'i ihtiyârı mücevvez olmağla düvel beyninde emsâl-i mesbûkaya tatbîk ile tazmîni esâs kılmak îrâdelerimize Prusya elçisinin İstanbul'da didiği gibi ibtidâ serbestiyyet-i Tatar devletimizin gâyet-i emeli ve kusvâ-yı himmetidir. Bu mâdde cümlesine pek mu'tedil ilâcdır. Buna rızâ virir teslîm ve temessük ideriz ândan sonra çokluk işimiz kalmaz. Bu arzın hevâsı böyle devletimde lüzûmum malûm mâ'adâyı İnşâ'allah hürmetlice mu'âmeleler ile tiz itmâm ideriz. Hîlelerine mübâşeret ve bundan gayrı bir gûnâ mükâlemeye rağbet göstermeyüp hâric-i dâire-i imkân olduğu bilinmekle zarûrî gerçi bahse şürû' olundu. Ammâ 'askerimizde imdâd-i ilâhi ile sebât-ı ikdâm müyesser ise ancak inkızâ-yı eyyâm muhârebe mertebeleri olmadığı hâlde vakitlere müzâyaka geleceği ve eger mîzâna tahvîlden sonra bu arzın mücerrebâtına nazar ile kesret-i emtâr misillü ârıza zuhûr ider ise vefret o hâli müstelzim olmağla edevât-ı sakîle naklinde suûbet mâni'-i sû-i hareket olmak eltâf-ı hafîyye-i ilâhiyyeden müsteb'ad değildir. İşte bu kadar meşâkk ve telefât bu hâssa ile [80a] ta'vîz olunmak dergâh-ı kâdî'l-hâcâtdan mes'ûldür. Mâşâllahu kâne ve mâ lem yeşe' lem yekûn* i'mâl-i sanâyi'-i akliyye'de sa'yda Allah şâhid ve âdildir ki kusûrum olmadı. Hattî telef-i nefsi mûcib olacak ve insân tahammül itmeyecek derecelerde kitâben ve hitâben mübtelâ-yı sunûf-ı meşakkat ve anâ' olmağla tâkatim fersûde ve mizâc-ı âcizânem derece-i sıhhatden fütâdedir Allah teshîl eyleye, âmin. Bu ârızâta yine gayret-i dîniyyem mâni'-i iltifât olup ikdâr-ı rabbânî ve teennî ile kasd-ı temşiyet iderim. Kaldı ki devleteyn elçilerini meclis-i mükâlemeye 'adem-i idhâlleri maslahat-ı silm ü müsâfâta 'adem-i i'ânetlerini müstelzim olmağla matlûbları hâsıl olmak fikri takdîm buyurulmuş bu husûsun kühü ve hakîkati ve avârizât ve âsârı mukaddemâ dahi beyân olunmuş idi. Nemçe elçisinin gayrı sabra mecâli kalmayup mülâkât ve sohbetlerine dahi câ-be-câ fâsıla virmek ve illet-i mizâc beyân itdikce bu bâbda devletimin arzına i'tibâr olunmadı. İnzimâm-ı himmetimiz lâfzen ânlar tarafından ıskat olunmağla ma'ni dahi tarafımızdan terk olunmak ba'îd değildir. Bir harf söylemem dimekle infi'âlini

* "Allah, neyi dilediyse o olmuş, olmamasını dilediği şey de olmamıştır." Me'surat adı verilen Hz. Muhammed'in sabah akşam ettiği dualardan biri.

kendülere izhâr ve Prusya elçisi dahi rivâyetlere göre sûreten münfail olduğunu Nemçe elçisi mütâla‘asına ve dirâyet ve rivâyetine i‘timâd ile gâh ânı dahi izlâle müte‘allık ‘amellerden hâli olmayup ve yine ba‘-zân sizlere serbestiyyet kabûlünde olan ibrâmlarından Rusyalu kendüye va‘d-ı rüşvetledir dimekten hâli olmaz nihâyet dâhil-i meclis olmadıklarına beri küllî beri ser-rişte virmez. Ammâ derûnı münfail olmak vaz‘larını gösterüp ve otuz sene kralları Nemçe ile beynerine Rusya İmparatoricesi’ni tavsît ve ol dahi ba‘de’l-kabûl icrâsına şürû‘dan sonra Prusya Kralı umûrunda müsâ‘ade tedârikâtında te’sîr ve Nemçe’nin za‘fı muzâaf olduğunu gördüğü gibi Rusya tavassutunu inzimâm-ı himmete tahvîl ve maslahatını gördükden sonra ma‘nâyı inzimâm-ı himmeti şerhle hîleyi tekmîl itmiş şimdi dost ve müttefik. Ammâ Rusyalu bu iftizâhdan müteessir olmağla cezaü min cinsi’l-‘amel* olduğunda iştibâhları kalmadığını ser-kâtibi bu tarafa hayır-hâh olmağla mahfî haber virir. Bu takdîrce ruhsat-ı cedîde mazmûnunda matlûb olan fermân-ı âlî mükâlemeyi usûl-i şer‘e tatbîk fikrine mübtenî olup elçilere irâe-i mülâhaza-yı ‘aliyyeleri üzere her iki taraftan sürgün âr ve mahzûrunu müstelzim olduğu cây-i teemmül olmayup ancak bu def‘a mazmûn-ı kâ‘ime-i ‘aliyyeleri muhâkemesi ve fermân-ı âlî-şânda yalnız inzimâm-ı himmet zikriyle iktifâ mütâla‘ası ilzâm-ı refika medâr olmuşdur. Bundan sonra o tekellüfe hâcet kalmadı. Hemân Hakk te‘âlâ ism-i a‘zamı hürmetine tekellüfât-ı muhâsamayı dahi ma‘kûl ve meşrû‘a muvâfık vechile mündefi‘ eyleye, âmin. Fi 17 Ca [Cumâde’l-ülâ] Sene [1]186.

Serbestiyyet-i Tatar mâddesinde mahzûr-ı akliyye’nin en evveli ve serîan zuhûruyla maâzzallahu te‘âlâ ibtida semeresi kurb-ı Dâri’s-Saltanati’l-‘aliyye’de olan bunca selâtîn ve hânân ve mîrzâ ve ahâ-yı Tatara def‘aten târî olacak ye’s-i küllî ve ıztırâb [80b] elbette katı çok kîl ü kala ve eazz nâ-Allah ibtidâ rızâdâde olanlara sâniyen bu isti‘dâd iktizâsına göre cümleye sârî bir keder-i azîm vukû‘u semâ‘ ve tecrübe ile ma‘lûm-ı Devlet-i ‘aliyye’dir. Geçen fasl-ı şitâ inkızâlarına karîb matlûb-ı Rusya olan serbestiyyet avâzeleri zuhûr ve şüyû‘unda hânlar sultânlar taraf taraf cem‘iyyet ve meşveretlerinde edebe ri‘âyetle evvelâ cümlesi Dâri’s-Saltanaya gelüp taraf-ı Devlet-i ‘aliyye’den ecdâdlarına bir nice ebhâsdan sonra bîatları mukâbili temlik buyurulan Hıttâ-yı Kırım’da mevcûdlarıyla vücûda geleceklerinin haklarını bi-gayr-ı hak ıskat Devlet-i ‘aliyye’nin rızâsı ve azîz kavme bu hakareti revâ görmesi

* "Ceza amelin cinsine göredir." anlamına gelen hadis.

tahammül olunur şeylerden olmamağla kanlarımız helâl olsun bu hâl ile yaşamaktan ölmek hayurludur feryâdlarına müheyyâ oldukları ma'nâlara muvâfık Âsitâne'de istimâ' olunan ercüfeyi bu tafsîl üzere mülâkâtlarında ve Çorlu'dan Edirne'ye gelince menâzilde sâmi'a-hırâş-ı çâkerî olmuş idi. Dahi bundan eşna'ları Âsitâne'de iken mesmû' idi. Bu kavim ellerinden dillerinden gelanı girüye komazlar ve hılkat ve tabî'atları şürûr ve mefâsid îka'ında el-ırk-ı nizâ' kavli ve selefde katı çok tecrübe ile sâbitdir. Ma'a-hâzâ muvâcehe-i a'dâda kat'en sebâtları olmayup ve bir müddetden berü Devlet-i 'aliyye'ye şudur diyecek bir hıdmetleri dahi zuhûr itmedi. Ammâ îka'-ı mefseadetde mahâretleri çünkü ma'lûm ve müsellemdir. Bâ-husûs civârda o kadar cem'iyet vardır gayrı bu derecelerde sebestiyete rızâ ve bu serbestiyet Moskovlu hîlesiyle cümlesini mahrûm ve Sâhib Giray silsilesi karnen ba'd karnen fermân-fermâ-yı ikdâm Tatar kalacağı ma'lûm olmağla bu mertebeden sonra bunu kabûl pek müşkil mesele olup ve âcilen ve âcilen mahâzîr-i mülkiyyesinin dahi nihâyeti yoğ iken kabûlde mecbûr olmak 'askerimizin ma'dûmü'l-hamiyye kalîlü'd-diyâne olduklarına bi-hikmetullah derûnlarına müstevlî olan ru'b ü hirâs ve hasm mukâbelede 'adem-i sebâtları ve bir nice ârızalar zımnında ehven-i şerri ihtiyâr hükmü takdîmiyle kabûle rızâ fi'l-cümle tecvîz buyurulmuş idi. Böyle iken şimdi Rusya'nın teklîfini ve ısrârı şer'e dahi muhâlif ve ardı alınmayacak vesâyesi mübtenî olup gurûrları kemâlde olmağla İnşâ'allah haber 'adem-i cevâz-ı şer'îde olmak mücerrebât-ı hükmiyyededir. Eger kulunuza haber gelince ikâmete meydân virirler ise muntazır-ı emr ü fermân olurum olmadığı hâlde sâik-i hayra ilticâ ve i'tizâm ve i'tisâm ve geldiğim tarîkla azîmet ider Ruscuk'dan ilerüsünün esbâb-ı azîmetini talep mefhûmunda arzuhal takdîm iderim. Hakk te'âlâ hayr olan sûreti ihsân eylesün. Bu mâddeye evvel emrde terettüb iden mahzûr-ı şer'î ve aklî ba'de't-teemmül fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir. Bundan sonra Nemçe elçisi mahfice Yakovaki'yi talep ile mülâkâtda Rusya murahhaslarıyla ahşâm görüşdüm birkaç sâ'at tarafeynden pek çok sohbetler oldu. Bu bed-endişlerden şu sûret ma'lûmum oldu ki eger efendiler hazerâtı bunların hilâf-ı şer'-i şerîf olan teklîflerini kabûl dahi eylemek mümkün olsa bunların vaz'ları [81a] kusûr mevâdlarda dahi kâbil-i kabûl olmayacak teklîfât îrâdıyla fesh-i meclis kasd itdiler. İnşâ'allahu te'âlâ bu gurûrlarıyla bî-insâflıkları başlarına büyük belâ getirür. Ve Devlet-i 'aliyye karîben gâlibâne sulh olur. Ve mâ'adâ düvel bu mel'ûnlara laan-ı düşnâmı iksâr iderler. Kaldı ki bundan

sonra tevakkufda Devlet-i ‘aliyye’yi iğfâl kâsı iderler. Sadr-ı a‘zam’ın ma‘lûmu olsun. Memerr ve maâbirlerini gereği gibi sedd ü bend eylesün ve ‘askere i‘timâdı var ise ardları alınmağla kahr u tedmîrlerine himmet buyursun re’y kendüsünündür didi. Hemân bir sâ‘at mukaddem tâze ‘asker ile Edirne Bostancıbaşı tahrîk ve bir münâsib sahrâda â‘yân-ı ‘asker ile meşveret ve cümlesi düşmenden yüz çevirmemek üzere gayretleri tahrîkıyla ahd ü mîsâk eylemelerini tavsiye ve fermân ve Abdi Paşa hazretleri tarafına istihkâmlar virilmekle Cenâb-ı kibriyâ’dan muntazar-ı fevz ü zafer olunur. Edirne Bostancıbaşı ‘asker ile girüde kalmakdan bir müddetden berü müterakkıb-ı ihdâü’l-emreyn olan ‘askere ikâmetle usan gelmek ba‘îd değildir. Tâze ‘asker ile Vezîr Abdi Paşa semtlerine gelmek münâsib ise efendim a‘lemidir. Numân Paşa Allah’dan bulsun şimdiye dek ayak sürümek revâ mıdır. Kavî bir dümdâr olur idi. Alâ cenâhü’l-isti‘câl gelmesini fesh-i meclis-i mükâleme inhâsıyla taleb husûsu menût-ı emr ü fermânlarıdır. Filibe, Bazarcık, Sofya taraflarının.

KAYNAKÇA

Arşiv Vesikaları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi:

C. BH. (*Cevdet Bahriyye Tasnifi*). Nr. 10526.

C. DH. (*Cevdet Dahiliye Tasnifi*). Nr. 4148.

C. MF. (*Cevdet Maârif Tasnifi*). Nr. 8220.

Kaynak Eserler

Ahmed Resmî Efendi. (1269). *Halikatü'r-rüesa*. İstanbul.

Ahmed Vasıf Efendi. (1219). *Vâsıf Tarihi*. İstanbul.

Mehmed Süreyya. (1996). *Sicill-i Osmanî (4. cilt)*. (Yay. Haz. N. Akbayer). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Sa'dullah Enverî. *Târîh-i Enverî (I. cilt)*. Üniv. TY. nr. 5994.

_____. *Târîh-i Enverî (I. cilt)*. Millet Ktb. Ali Emiri Kısmı, Nr. 67.

Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi. (1978-1981). *Mür'î't-Tevârih (II/A, II/B, III)*. (Haz. M. Aktepe). İstanbul.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Abdulkadiroğlu, A. ve Sarı, M. (2009). Külliyyât-ı Recâî-zâde Ahmed Cevdet (Nevâdirü'l-Âsâr Zînetü'l-Mecâlis, Divânçe). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 39, 323-333.

Ahışhalı, R. (2001). *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık Müessesesi (XVIII. Yüzyıl)*. İstanbul: Tatav Yayınları.

Baycar, A. (2004). *Osmanlı-Rus İlişkileri Tarihi (Ahmet Cavid Bey'in Müntehebatı)*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Emecen, F. (1992). Başbaki Kulu. *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (ss. 126-127). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Hammer-Purgstall, J. (1996). *Büyük Osmanlı Tarihi* (8. Cilt). İstanbul: Üçdal Neşriyat Yayınları.

Sarıcaoğlu, F. (2001). *Kendi Kaleminden Bir Padişahın Portresi Sultan I. Abdülhamid (1774-1789)*. İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Tatav Yayınları.

Sertoğlu, M. (2011). *Mufassal Osmanlı Tarihi* (V. cilt). Ankara: TTK Basımevi.

Şentürk, N. (2012). *Babı ali'nin Reisülküttablari*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.

Müracaat Eserler

Develioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (17. Baskı). Ankara: Aydın Kitapevi.

Mütercim Âsım Efendi. (2009). *Burhan-ı Katı*. (Haz. M. Öztürk ve D. Örs). İstanbul: TDK Yayınları.

Pakalın, M. Z. (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (3 cilt). İstanbul.

Sezen, T. (2006). *Osmanlı Yer Adları*. Ankara.

Şemseddin Sâmî. (2014). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

EKLER

Ek 1. Reisülküttâb Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Şehzadebaşı Camii avlusundaki mezarının ön yüzü.

Ek 2. Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin mezarının kuzey kısmından görünümü.

Ek 3. Recâî Mehmed Emîn Efendi'nin Şehzadebaşı Camii arkasında -Vefa Kovacılar Caddesi- inşa ettirmiş olduğu sıbyan mektebi ve sebilden müteşekkil külliyesi

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Kurtuluş Yıldız

Doğum Yeri: Milas

Doğum Tarihi: 06.05.1990

Medeni Hali: Bekâr

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise 2006-2010: Milas Lisesi

Lisans 2011-2015: Afyon Kocatepe Üniversitesi

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres: İsmet Paşa Mahallesi 3. Sünnetçi kuyu Sokak No:30 Milas/MUĞLA

Tel: 0507 847 09 34

E-mail: kurtls_07@hotmail.com

MESLEKİ BİLGİLER

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi